

VIII.
37.807
C. c

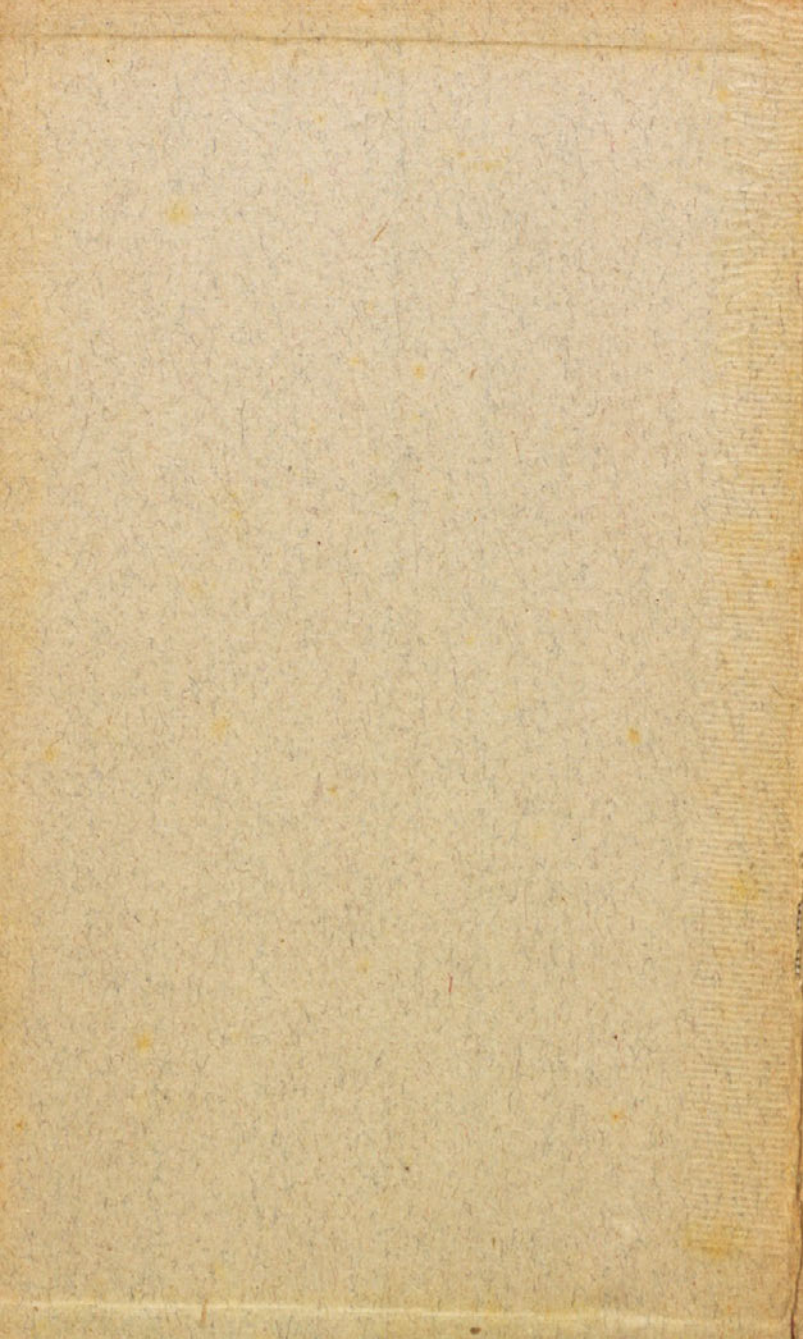
ČETRTLETNO

15. VELEK

DEKLE Z
BISERI

LJUDSKA
KNJIŽNICA

Ljudska knjižnica 13. zvezek.

Deklè z biseri

Povest iz Neronove dobe.

Angleško spisal H. Rider Haggard.

Prevel J. M.

Jean M. Prevel

V Ljubljani, 1910.

Založila Katoliška Bukvarna.

Tiskala Katoliška Tiskarna.

Vse pravice pridržane.

III, C 37807c

I. poglavje.

Ječa v Cezareji.

Šele dve popolnoči je bila ura, vendar je bilo v Cezareji ob Sinajskem obrežju že mnogo ljudi pokonci. Herod Agripa, po milosti Rimljanov kralj Palestine, tedaj na vrhuncu svoje slave, je priredil na čast cesarju Klavdiju velike svečanosti, kamor so prihiteli veljaki iz cele dežele in tisoči in tisoči ljudstva. Vse mesto jih je bilo polno. Po gostilnah in zasebnih hišah so bili vsi prostori zasedeni in gostje so morali prenočevati na strehah, po tleh in po vrtovih. V velikem mestu je šumelo po solnčnem zahodu kakor v panju in dasi so hrupni glasovi po gostilnah že potihnili, je bilo povsodi videti družbe praznujočih gostov; mnogi so se ovenčani z ovenelimi cvetlicami, veselo ukažoč in prepevajoč vračali domov. Med potjo so se razgovarjali seveda samo taki, ki so bili še za silo trezni, o dogodkih minulega dne pri igrach v velikem cirkusu in ponujali ali sprejemali stave za mnogo bolj vznemirljive igre, ki se vrše drugi dan.

Na nizkem griču poleg mesta je bila zgrajena ječa, temotna zgradba iz

rujave opeke; med poslopji je bilo več dvorišč; okrog zgradbe pa visok zid in ob njem na zunanjo stran globok jarek. Jetniki so lahko slišali delavce, ki so delali v spodaj ležečem amfiteatru. To govorjenje jih je zanimalo, posebno ker je bilo mnogo obsojenih, da bodo igrali veliko ulogo pri igrah v amfiteatru. V enem delu poslopja je bilo kakih sto možkih, večinoma Judov; ti so bili obsojeni radi raznih političnih zločinov. Odločeni so bili, da nastopijo v borbi z divjimi Arabci iz puščave, ki so jezdili na konjih in bili oboroženi z meči in sulicami, toda brez oklepov. Da se zravna nasprotje pri opravi, so imeli Judje nositi težke oklepe in velike ščite. Določeno je bilo, da traja boj dvajset minut; vsi, ki ostanejo živi v tej borbi, pribore si prostost. Po dobrotnem ukazu kralja Agripe, ki ni nepotrebnem prelival krvi, so morali proti dosedanjim običajem celo ranjencem prizanesti. V takih razmerah so bili vsi trdno odločeni, boriti se kar nabolj pogumno.

V drugem delu velike ječe je bila zbrana zelo različna družba. Ni jih bilo več nego petdeset ali šestdeset ljudi. Razen osem ali deset mož, ki so bili vsi stari ali koncem moške dobe — mlajše in čvrstejše so skrbno odbrali, da služijo kot gladijatorji — so bile tu same ženske in nekaj otrok. Bili so udje nove verske družbe, ki so jih imenovali kristjane, učence Jezusa, ki ga je, kakor se je govorilo, kot upornika kri-

žal rimski namestnik Poncij Pilat. Ta je bil, kakor pravijo, pozneje pregnan v Galilejo, kjer je baje samega sebe usmrtil. Pilat je bil svoje dni v Judeji nepriljubljen, ker se je polastil zakladov tempelja v Jeruzalemu, da bi z njimi gradil vodovode; s tem je povzročil vstajo, pri kateri je bilo mnogo ljudi pobitih. Sedaj pa je bil skoro pozabljen; nasprotno pa se je zdelo jako čudno, da je slava križanega Jezusa rasla, posebno, ker jih je bilo mnogo, ki so ga častili kakor Boga, učili v njegovem imenu nauke, ki so bili nasprotni judovski postavi.

Farizeji, saduceji, gorečniki, leviti, svečeniki, vsi so vpili proti kristjanom. Vsi rotili Agripo, da naj se otrese odpadnikov, ki so grdili deželo in oznanjali ljudstvu, ki je čakalo svojega Mesijo, da je oni nebeški kralj, ki je imel zlomiti rimski jarem in narediti Jeruzalem za glavno mesto celega sveta, da je ta Mesija že prišel in da je to oni Jezus, ki je z drugimi zločinci vred umrl sramotne smrti na križu.

Kralj Agripa se je naveličal poslušati to vedno nadlegovanje in jih je konečno uslišal. Kakor drugi izobraženi Rimljani, s katerimi je občeval Agripa, tudi on ni imel nobene vere. V Jeruzalemu je olepšal tempelj in daroval Jehovi, v Beritu je pa tudi okrasil tempelj in daroval Jupitru. Bil je čisto navaden pohoten hinavec. Zaradi kristjanov si ni nikdar belil glave. In čemu tudi? Bilo jih je malo in še ti so bili

brez moči; niti enega uglednega ali premožnega moža ni bilo med njimi. Pregarjati jih je bilo lahko in je ugalalo Judom. Dal je zato obglaviti nekega Jakoba, učenca onega Križanega, ki so ga imenovali Kristusa. Nekega drugega zopet, Petra, mogočnega propovednika, je zaprl v ječo in mnogo njegovih učencev usmrtil. Nekaj od teh je oddal Judom, da jih kamenjajo, najčvrstejše pa je dal izbrati, da bi se v Beritu in drugod borili kot gladijatorji. Ženske so prodali kot sužne, ako so bile mlade in lepe; matere in postarne pa so določili, da jih pomečejo v hrano divjim zverinam v cirkusu.

Taka usoda je čakala te nedolžne ljudi oni dan, ko se začenja naša povest. Po bojih gladijatorjev in drugih igrah je imelo nastopiti v velikem amfiteatru, kakor je bilo oznanjeno, šestdeset kristjanov, starih mož, brez vsake spretnosti, slabotnih žensk in otrok, katerih nikdo ni hotel kupiti. In na te kristjane so hoteli spustiti trideset levov, ki so bili vsled gladu in krvi, ki so jo vohali, še bolj divji. Agripa pa se je hotel tudi v tem slučaju izkazati dobrosrčnega in je ukazal, da se dá vsacemu izmed njih, ki bi ga zverine ne raztrgale, obleke, denarja in svobodo.

Javno mnenje in nравnost je bila tistikrat v rimskem cesarstvu taka, da so prebivalci Cezareje komaj pričakovali prizora, ko se bodo sestrađane divje zveri pitale in krmile z živimi kr-

ščanskimi ženskami in otroci, kojih edini greh je bil, da so molili Križanega in da niso hoteli darovati nobenemu drugemu bogu. Velike vsote denarja so ljudje izdali za stave in nagrade; prvo darilo prejme oni, ki dvigne številko, ki bo ista s številom kristanov, ki jih zveri ne raztrgajo. Nekateri strastni igralci, ki so potegnili nizke številke, so že podkupili vojake in stražnike, da bi poškopili lase in obleko kristjanov s špajkino vodo, o kateri so sodili, da vzbuja slast teh divjih zverin. Drugi pa, ki so imeli višje številke, so plačevali iste vojake, da bi dali levom poprej kaj žreti. Kakor je videti, so služili kristjani tem ljudem pri njihovem srečolovu nekako tako, kakor služi ribičem črv na trnku.

Pod obokom, ne daleč od velikih, vrat, kjer so korakale straže s sulicami v rokah, sta sedeli dve ženski. Prva stara kakih dvajset let, je bila Judinja, precej drobnega obraza, temnih in ljubeznjivih oči; na vsaki potezi se ji je poznalo, da se pretaka po njenih žilah plemenita kri. To je bila Rahela, vdova grškega Sirijca Demasa in edini otrok Juda Benonija, enega najbogatejših trgovcev v Tiru. Druga je bila ženska posebne vrste, očitvidno kakih štirideset let stara. Bila je doma z libijskega obrežja, kjer so jo ugrabili še deklico judovski trgovci in so jo prodali Feničanom, ti pa naprej na trgu v Tiru. Bila je prava Arabka, kakor je pričala njena bakrenotemna koža, ko-

ščen obraz, gladki, črni, dolgi lasje in neukročene, iskreče se oči. Njen obraz je bil strog in resen; celo sedaj ni kazal najmanjšega strahu; samo kadar se je ozrla na žensko poleg sebe, je bila videti skrbna in mehka. Rekli so ji Nehušta; to ime ji je dal Benoni, ki jo je pred mnogo leti kupil na trgu. V hebrejskem jeziku pomeni Nehušta baker, ker je bila nova sužnja res bakrenotemne kože. V domovini so jo imenovali Nu, in tako jo je klicala njena ranjka gospodarica, Benonijeva žena in hči Rahela, katero je varovala od otroških let.

Rahela je sedela na tleh, zakrivala svoj obraz z rokama in molila. Nehušta je čepela poleg nje, opirajoč vso težo svojega telesa na svojo peto, kakor posedajo jutrovci po tleh.

Naenkrat Rahela povesi svoji roki, se ozre proti jasnemu nebu in vzdikne:

»Naša zadnja noč na zemlji! Čudno je misliti na to, da ne bomo nikdar več gledali lune na nebu.«

»Zakaj ne, gospa? Ako je vse ono res, česar so naju učili, potem bova gledali to luno ali druge na veke; ako pa ni res, potem nas ne bo več motila ne svitloba ne tema. Sicer pa jaz ne mislim, da bi jutri umrli.«

»Tega pač ne preprečiš,« reče Rahela in se rahlo nasmeje. »Levom se ljudje nič ne smilijo.«

»Jaz se ne bojim levov, od tam so doma kakor jaz in so rjovel okrog moje zibelke. Mojega očeta, ki je bil gla-

var, so imenovali v naših krajih gospodarja levov, ker jih je znal krotiti. Ko sem bila še otrok, sem jim dajala hrane in krotki so se pritiskali ob mene kakor mačke.«

»Oni levi so že davno mrtvi. No, drugi se pa tega ne bodo spominjali.«

»Jaz nisem popolnoma prepričana, da so mrtvi; sploh pa bo delovala kri in levi bodo spoznali otroka svojega krotitelja. In če tudi požro in raztrgajo vse, medve ostaneva živi.«

»Jaz pa nimam prav nobenega upanja. Jutri morava umreti strašne smrti, da izkaže kralj Agripa čast svojemu gospodu cesarju.«

»Ako si teh misli, gospa, potem umriva takoj na mestu, raje nego da bi nas levi raztrgali v veselje prostaške druhali. Glej, tu v svojih laseh imam skrit strup, pijva ga in končano je vse; ta strup deluje hitro in brez bolečin.«

»Ne, Nu, to bi ne bilo prav; ali ne veš, da moram poleg svojega čuvati še drugo življenje?«

»Ako ti umrješ, mora še nerojeno dete tudi umreti. Danes ali jutri, kaj je na tem?«

»Ne, ne! Mi smo v božjih rokah. Božja volja naj se zgodi!«

»Gospa,« odgovori Nu in zaškriplje z zobmi, »radi tebe sem postala kristjana, da, in jaz tudi verujem. Povem pa odločno — dokler bom jaz živela, ne bodo levje šape trgale tvojega telesa. Rajše —«

»Tako ne smeš govoriti,« vzdihne Rahela. »Toda, draga, dobro vem, da govoriš tako iz ljubezni do mene in da ne misliš tako, in jaz želim umreti mirno in se združiti s svojim možem. Samo ako bi otrok bil rojen, potem bi vsi trije živeli skupaj na veke. Ne, vsi trije, vsi štirje, kajti ti, Nu, si mi ravno tako draga in ljuba, kakor moj mož in otrok.«

»To ne more biti, in ne želim, da bi bilo tako, kajti jaz sem uboga sužnja, kakor pes pod mizo. Oh, samo da bi mogla tebe rešiti, potem bi z veseljem pokazala, kako znam prenašati njihove muke.«

Libijčanka je obmolknila in v nezmožni jezi škripala z zobmi. Nato se je nenadoma nagnila k svoji gospodinjji, jo strasno poljubila in zaihtela.

»Čuj!« je rekla Rahela, »levi rjovejo v svojih brlogih.«

Nehušta dvigne glavo in posluša, kakor posluša lovec v puščavi. V resnici, iz bližnjega velikega stolpa se je čulo, kako so tulili lačni levi.

»Aha,« zakliče jetničar pri vratih, z imenom Ruf, ki je bil oborožen z velikim nožem. »Aha! Čuj jih čuj, te lepe mačice. Ne bodite tako požrešne — samo malo potrpite. Danes zvečer boste zadovoljno predle pri polnih želodcih.«

»Devet jih je,« je zamrmrala Nehušta, ki je poslušala rjojenje, »vse stare, kraljevske živali. Ko jih poslušam, zdi se mi, da se mi vrača mladost. Da, da, jaz voham puščavo in vidim, kako se

dviguje dim iznad šotorov mojega očeta. Kot otrok sem jaz leve lovila, sedaj bodo levi mene lovili.«

»Vode, vode!« zakliče Rahela in se zgrudi na tla.

Z zamolklim vzdihom se Nehušta sočutno skloni k njej. Položi svoje čvrste roke pod nežno postavo svoje mlade gospodinje, jo dvigne kakor otroka ter jo nese na sredo dvorišča k vodnjaku. Tu položi svojo gospodinjo na zemljo s hrbtom proti kameniti ograji in ji škropi obraz z vodo toliko časa, da se je zopet zavedla.

Nagloma so se med tem odprla neka omrežena vrata in skozi nje je prišlo nekaj mož, ženskih in otrok.

»Novodošli iz Tira! Prav zadnji čas ste prišli, da ne zamudite plesa z levi,« je kričal čuvaj Ruf pri vratih. »Le noter, krščanski prijatelji, le noter, tu zavžijte svojo zadnjo večerjo po svojih šegah. Tam najdete dosti kruha in vina. Jejte, lačni prijatelji, jejte, predno izginete v nebesa ali pa — v želodce naših levov.«

Neka stara ženska, ki je zadnja prišla — ni mogla namreč naglo hoditi — se obrne in pokaže s svojo palico na zasmehovalca.

»Ne klevetaj, ti poganski človek,« je rekla, »ali bolje, le klevetaj in prejmi svoje plačilo. Jaz, Ana, ki imam dar prorokovanja, povem tebi, odpadniku, ki si bil nekda kristjan in si radi tega dvakrat kriv, da si tudi ti povžil svojo zadnjo večerjo na zemlji!«

Ruf, ki je iz dobičkarije zavrgel krščansko vero in je sedaj trpinčil one, ki so bili nekdaj njegovi bratje, je divje zaklel in potegnil nož izza svojega pasu.

»Ti mi groziš z nožem? Boj se, ker smrt je blizo!« je rekla Ana in odšla za svojimi tovariši. Čuvaj pa je prebledel. Ko je bil še kristjan, je slišal, kaj so govorili o Ani in njenem preroškem daru.

Pot je tujce vodila mimo vodnjaka, kjer sta stali Rahela in Nehušta, in jih pozdravili.

»Mir z vami,« reče Rahela.

»V imenu Kristusovem, mir s teboj,« so odgovorili ter šli mimo in dalje proti obokom, kjer so bili zbrani ostali jetniki.

Ko je prišla stara Ana bližje, se Rahela obrne, da ponovi svoj pozdrav, toda zamolklo vzklikne:

»Mati Ana, ali ne poznate Rahele, Benonijeve hčere?«

»Rahela!« vzklikne žena in se zga-ne. »Dete moje, kako prideš ti sem-kaj?«

»Po oni poti, po kateri moramo hoditi mi kristjani,« reče Rahela žalostno. »Toda sedite, utrujeni ste; Nu, pomagaj ji!«

Ana prikima in se počasi vsede na stopnjico pri vodnjaku.

»Daj mi piti, dete,« je rekla, »kajti pripeljali so me semkaj na muli daleč iz Tira; zelo sem žejna.«

Rahela zajame z rokama vodo — druge čaše ni imela — in Ana je slastno pila in večkrat izpraznila perišče.

»Bogu hvala za to pokrepčilo! Kaj si dejala? Benonijeva hči kristjana? In tukaj in sedaj? Bogu hvala tudi za to! Čudno, da nisem slišala o tem; toda bila sem v Jeruzalemu dve leti, od tam so me minolo soboto pripeljali kot jetnico nazaj v Tir.«

»Pa tudi tega ne veste,« reče Rahela, »da sem se med tem omožila, da pa sem sedaj vdova!«

»S kom si se poročila, draga?«

»S trgovcem Demasom. Pred šestimi meseci so ga umorili tam v Beritu.«

»Čula sem o njegovi smrti,« odvrne Ana. »Bil je dober in plemenit človek in njegova duša biva sedaj v nebesih. Ni se maral boriti z gladiatorji in radi tega so ga na ukaz Agripe obglavili. Vendar ne plakaj, in povej mi svojo zgodbo. Malo časa nam preostaja za solze in morebiti nam kmalu ne bo treba več plakati.«

Rahela si obriše oči.

»Moja zgodba je kratka in žalostna. Demas in jaz sva se večkrat srečala in se rada imela. Moj oče pa ga ni maral, ker je precej uspešno tekmoval z njim v trgovini; moj ženin je bil Jud, ker v onih časih ni poznal boljše vere; ker je pa bil bogat, je končno moj oče privolil v zakon in tedaj sta postala družabnika v trgovini. Nekako mesec dni potem so prišli apostoli v Tir in midva sva poslušala njihove govore,

ker sva iz radovednosti želela spoznati nauke te nove vere, katero je moj oče tako zasramoval. Oče je namreč, kakor znano, eden izmed najstrožje vrste Judov. Končno sva se prepričala, da je krščanska vera prava, verovala sva in sva bila krščena. Sveti apostoli so kmalu odšli in naju blagoslovili pred odhodom, Demas pa, ki ni hotel imeti nobene skrivnosti pred mojim očetom, mu je odkrito povedal, kaj je storil. Oh, mati, to je bilo strašno! Kako je divjal, vpil in naju proklinjal v svoji togoti, kako je zasramoval Onega, ki sva ga midva molila! Ker se nisva hotela odpovedati svoji veri, naju je ovadil duhovnikom in so naju izdali Rimljanom, ki so naju zgrabili in vrgli v ječo. Premoženje mojega moža je večinoma pripadlo mojemu očetu, kolikor ga niso pokradli Judje in Rimljani. Več mesecev sva bila v ječi tu v Cezareji, potem pa so odpeljali mojega moža v Berit, da bi se izuril kot gladijator in tamkaj so ga umorili. Jaz pa sem ostala še dalje tukaj s svojo zvesto služabnico Nehušto, ki je tudi kristjana. In sedaj je po ukazu Agripe prišla vrsta name in nanno, da danes umrjeva.«

»Draga moja, radi tega ne bi smela plakati, ne, vesela bi morala biti, kajti našla boš obenem svojega moža in svojega Odrešenika.«

»Mati jaz sem vesela, toda jaz čakam poroda. Radi otroka plakam, ki sedaj nikdar ne bo rojen. Da je otrok rojen in krščen, tedaj bi bilo vse dobro.

Toda, to je zame nekaj strašnega ker se to ne zgodi.«

Ana jo pogleda s svojimi presunljivimi očmi.

»Mar imaš dar prorokovanja, in se drzneš reči, da se to ali ono ne more zgoditi? Bodočnost je v rokah božjih. Kralj Agripa, tvoj oče, Rimljani, okrutni Judje, oni levi, ki rjovejo, in mi, ki smo obsojeni, da nas raztrgajo, vsi smo v rokah božjih in to, kar On hoče, se zgodi in ničesar drugega. Hvalimo ga zato in se radujmo; ne mislimo na jutri, marveč molimo in prosimo, da bi mogli umreti in oditi k našemu Učniku, raje kakor da bi živeli tukaj v dvomih in v trpljenju.«

»Prav imate, mati,« odgovori Rahela, »jaz se potrudim, da bom pogumna, naj pride nad nas karkoli; toda vsaj veste, jaz sem slabotna. Čujte, kličejo nas, da prejmemo sveto popotnico Gospodovo zadnjikrat na zemlji!«

Po teh besedah je vstala in odšla proti obokom.

Nehušta je ostala, da pomaga Ani na noge. Ko je menila, da je njena gospodinja tako daleč, da je ne sliši, se sklone k Ani in zašepeta:

»Mati, vi imate dar prorokovanja; vsem kristjanom je to znano. Povejte mi, ali bo ta otrok rojen?«

Stara žena upre svoje oči v nebo, nato pa počasi odgovori:

»Ta otrok bo rojen in bo živel, in mislim tudi, da nikogar izmed naš ne bodo raztrgali levi, dasi nekateri mor-

da umro na drug način. Mislim pa, da tvoja gospodinja prav v kratkem odide iz tega sveta k svojemu možu.«

»Potem je najboljšo, da tudi jaz umrjem!«

»Čemu?«

»Ker mi je ona vse na tem svetu.«

»Ne, Nehušta,« odgovori Ana resno, »ti ostani, da boš čuvala njeno dete, za katero ji boš morala dati odgovor, kadar se zopet snideta nad zvezdami.«

II. poglavje.

Glas Boga.

Med državami, o katerih poroča zgodovina, je rimljanska gotovo prav posebno zanimiva. Nikjer, niti v stari Meksiki, ni bila omika tako tesno združeno z nizko propalostjo. Omi-ke je imel Rimljan v obilju; kar je poizkusil in dognal njegov duh, je komaj mogoče preseči; njegove postave so v mnogem podlaga našemu zakoniku; umetnost si je Rimljan sicer izposodil, toda znal jo je ceniti; njegov vojaški ustroj še vedno občuduje ves svet; njegovi veliki možje so še vedno veliki sredi množice poznejših tekmecev. In vendar, kako brez vsega usmiljenja je bil! Kakor tiger! Med vsemi razvalinami velikanskega rimskega cesarstva ne najdemo nikjer ostankov kake bolnice, in to v časih, ko je Rim imel toliko sirot! Pač so posamezni kaj poiz-

kušali, ali taki vzgledi niso nikdar ganiili srca, vesti ljudstva. Rim ni nikdar imel vesti, bil je pohotna, pohlepna, požrešna zver, katero sta njegov sijaj in njegova omika delala še bolj divja.

Kralj Agripa je bil cel Rimljan. Rim je bil njegov vzor, kar je Rim ljubil, je ljubil tudi Agripa. Zato je zidal amfiteatre, kjer so v nepopisno veselje surovih množic morili ljudi. Zato je tudi brez vsakega povoda preganjal slabotne, samo zato, ker so bili slabotni, in pa zato, da so se ob njih trpljenju zabavali mogočni in bogati.

Ker je bilo vroče, se je ukrenilo, da se igre v čast cesarju začno vsak dan zgodaj zjutraj in se končajo eno uro pred poldnevom. Zato so že kmalu po polnoči vrele množice gledalcev v amfiteater, ki pa je bil ta dan premajhen, dasi je bilo v njem za dvajset tisoč ljudi prostora. Uro pred solničnim vzhodom so bili že vsi prostori zasedeni in pozneje došli niso več mogli vstopiti. Edini prazni prostori so bili le še pripravljeni za kralja, njegove kraljeve goste, mestne oblastnike in druge odličnjake, in pa za kristjane, stare moške, ženske in otroke, ki so bili odločeni za leve.

Ko je Rahela prišla h kristjanom, je opazila, da so pod oboki postavili dolgo preprosto mizo s kruhom in vinom s kozarci in vrči. Okoli mize so sedeli starejši in bolehní na dolgi klopi, drugi pa, ki niso dobili prostora,

so stali za njimi. V sredi med njimi je sedel starček, škof, eden izmed onih petsto, ki so videli od mrtvih vstalega Gospoda in ki je bil krščen od ljubljenca Gospodovega. Več let so mu preganjanci mlade cerkve prizanašali, ker je bil tako ugleden in častitljiv, ob tej priliki so pa tudi njega pograbili.

Sveto opravilo se je začelo; blagoslovil in posvetil je škof kruh in vino, mešano z vodo. Ko so vsi zavžili iz ploščatih skledic in pili iz preprostih kozarcev, je škof blagoslovil vse zbrane in nato jih je nagovoril, rekoč: »Mi obhajamo prijateljsko gostijo, zadnjo večerjo, ker bomo v kratkem odložili breme telesa, končano po trpljenju, in šli bomo v večno veselje.« Poklical jim je v spomin zadnjo večerjo, ki jo je marsikdo navzočih še doživel, ko je Začetnik nove vere oznanil svojim učencem, da ne bode več pil z njimi vina, dokler ga ne bo pil z njimi v svojem kraljestvu. Ob uri poizkušnje naj ne izgube poguma. Kremlji divjih zveri ne sežejo do naših duš, kričanje podivjanih ljudi nam ne zagreni dušnega veselja. Trupla bodo trepetala od strahu, groza ločitve nas prevzame, a hitro bo vse dokončano. Ako divje zveri v kom še puste iskro življenja, utrnejo jo sulice vojakov. Kdor pa ostane nedotaknjen, bo po ukazu cesarjevega namestnika svoboden in bo še nadalje častil svojega Gospoda na zemlji. Zato pa se veselimo in ohranimo pogum, ker v rokah Gospodovih je naše življenje!

Potem so zopet molili in starček jih je vnovič blagoslovil v imenu presvete Trojice.

To preprosto toda svečano sveto opravilo je bilo uprav končano, ko pride glavni ječar in ujetnikom ukaže, da odidejo v amfiteater. Kristijani so odšli s škofom in sveto ženo Ano na čelu po dva in dva proti vratom.

Tukaj je nanje čakala vojaška straža in jih spremila po ozkih, temotnih ulicah. Kristjani so zapeli slovesno himno in med petjem so korakali po hodnikih do zanje pripravljenega prostora. Ni pa bila ječa, kamor so jih pripeljali. Bil je prostor med zunanjim zidovjem in odrom, ki se je vzdigoval nekoliko nad areno. Tukaj na vzhodni strani poslopja so čakali, dokler ne pride vrsta nanje in jih čuvaji poženo skozi mala, omrežena vrata v areno, kjer jih čakajo sestradane divje zveri.

Ura je bila ravno eno po polnoči, in ker je mesec že zašel, je bilo ogromno gledališče zavito v temo; baklje so gorele le na obeh straneh sijajnega prestola kralja Agripe. Zdelo se je, kakor da bi tema vplivala na zbrane gledavce; nikdo ni vpil ali pel, niti glasno govoril. Pogovarjali so se šepetaje, in zdelo se je, da je ves zrak poln skrivnostnega šepetanja.

Tedaj pa nepričakovano vstane škof in nagovori mogočno množico, katere ni mogel videti in ki ni mogla videti njega. In poslušali so ga pozor-

no, morda zato, ker so bili vsled čakanja radovedni.

»Možje in bratje,« je začel s svojim visokim in presunljivim glasom, »kralji, plemenitaši, ljudstvo, Rimljani, Judje, Sirijci, Grki, državljani Idumeje, Egipta in vseh narodov in držav, ki ste zbrani tukaj, poslušajte besedo starega moža, ki je obsojen v smrt in ki z veseljem umrje. Poslušajte zgodbo Onega, katerega so nekateri izmed vas videli križanega pod Poncijem Pilatom, posebno ker vam ne more biti na škodo, ako izveste resnico o tej stvari!«

»Molči!« je zaklical od vere odpadli ječar, »in nehaj s svojimi novoverskimi nauki!«

»Pusti ga pri miru!« odgovarjajo drugi. »Mi bi pa le radi slišali njegovo zgodbo. Pusti ga — pravimo!«

Starček je govoril nato preprosto, a vendar tako ganljivo, s tako globoko modrostjo, da se ga cele četrte ure ni upal nikdo motiti. Nato je bolj zadaj nek poslušalec zaklical:

»Zakaj morajo umreti ti ljudje, ki so boljši od nas?«

»Prijetelji,« odgovori škof z glasom, da se je čulo v najbolj oddaljene prostore, »umreti moramo, ker taka je volja kralja Agripe, iz čegar rok se bo zahtevala naša kri. Smrt, ki je tako blizu nas, je morebiti še bližje komu izmed vas; in kakšni boste vstali od mrtvih, ako umrjete v svojih grehih? Kaj, ako bi Bog izpraznil oni prestol tam-le? Kaj, ako bi Bog poklical njega,

ki stoluje na njem, da mu da odgovor za svoja dejanja? Prej ali slej pokliče njega in vas, da odidete s tega sveta, nekateri naravne smrti, drugi pod strašnimi udarci mečev, vsled kuge ali lakote. Gorje, ki ga je prorokoval Oni, ki ste ga vi na križ pribili, že trka na vaša vrata in v malo letih niti eden izmed vas ne bo več dihal. Ničesar ne ostane od vas več na zemlji, kakor sadowi vaših del in pa te moje in vaše kosti, — nič več. Spokorite se torej, dokler je še čas, kajti meni, ki sem obsojen v smrt, meni je naročeno naznati vam, da je sodba blizu. Da, celo sedaj plava angelj Gospodov nad vami, dasi ga ne vidite, in piše vaša imena v svojo knjigo. In sedaj, dokler je še čas, pomolim za vas in vašega kralja. Mir z vami!»

Ko je izpregovoril besede: »Angelj Gospodov plava nad vami,« je bil vtis njegovih besedi tako mogočen in je v tej nočni temi tako silno vplival na domišljijo poslušalcev, da se je na tisoče obrazov ozrlo kvišku, kakor da bi res zagledali tega strašnega sela.

»Glejte, glejte!« je vpilo na stotine ljudi in z rokami so kazali na neko stvar, ki je plula visoko nad njimi na zgodnjem jutranjem nebu. Prikazovala se je in se zopet izgubljala, obrnila se je proti prestolu kralja Agripe in izginila.

»To je angelj tega čarovnika!« zavpije glas in množice so zaječale.

»Bedak!« je dejal drugi, »to je bila ptica.«

»Potem,« zakliče drug glas, »naj so nam bogovi milostni, da ne bi bila sova.«

Vzpričo teh besedi so se nekateri smejali, večina pa je molčala. Znana jim je bila zgodba o kralju Agripi in o sovi in kako je bilo prorokovano, da se mu duh v podobi ptice zopet prikaže ob njegovi smrti, kakor se mu je prikazal ob uri njegovega slavlja.

Ravno tedaj so zabobneli od palače na severni strani glasovi trobent. Klicar z vrha velikega vzhodnega stolpa oznani, da je napočil dan in da prihaja kralj Agripa s svojimi pridvorniki. Vse je zašumelo po gledišču in lahkoživi ljudje so hitro pozabili besede maščevanja, ki jih je govoril škof.

Skozi velika bronasta vrata zmagoslavnih ulic je prihajal Agripa v sijajni opravi, pred njim pa njegovi legionarji. Na njegovi desnici je korakal Vibij Marcij, rimski namestnik v Siriji, na njegovi levici pa Antijoh, kralj iz Komagene; za njimi pa so sledili drugi poglavarji, knezi in velikaši njegovih in tujih dežel.

Šumno so pozdravljale množice Agripa, ki se je vsedel na zlati prestol, okrog njega pa so se razpostavili njegovi spremljevalci.

Vnovič so se oglasile trobente, in gladijatorji in konjeniki, bilo jih je več nego petsto mož, so se razpostavili v areni, da korakajo mimo kralja, ter v

smrt obsojeni izroče zadnji pozdrav svojemu gospodu in kralju. Tudi kristjane so pognali skozi vrata, da se vdeleže izprevoda, in da bi jih bilo videti kolikor mogoče veliko, so jih uredili po dva in dva.

Četa za četo so se gladijatorji, opravljeni v bliščeče oklepe in oboroženi s svojim običajnim orožjem, ustavljali pred prestolom Agripe in ga po stari šegi pozdravljali:

»Živel kralj, mi, ki smo na tem, da umrjemo, te pozdravljamo!«

Kralj se jim je milostno nasmehnil, množice pa so jih burno pozdravljale. Naposled so prišli kristjani, starci, prestrašeni otroci, ki so se oklepali svojih mater in slabo oblečene ženske z razpletenimi lasmi.

Žalosten prizor! Toda oni, ki so jih gledali, so bili brez srca; krohotali so se jim, kričali nanje in vpili, naj spustijo leve nad nje. Kristjani pa se niso zmenili za psovke razdivjane druhali. Mirni so šli po belem pesku, ki se kmalu pordeči z njihovo krvjo ter se bližali kraljevemu prestolu.

»Pozdravite!« je rjovela množica. Škof povzdigne svojo desnico in vse umolkne. »Kralj,« glasno zakliče, »mi, ki smo obsojeni, da umrjemo — ti odpustimo! Naj ti tudi Bog odpusti!«

Množice se po teh besedah niso krohotale in Agripa je nevoljen namignil kristjanom, da naj gredo naprej. In tiho so odšli dalje, samo Ana, ki je bila stara, hroma in trudna, ni mogla tako

hitro hoditi. Sama je dospela do prestola in se ustavila.

»Naprej!« se vpili častniki, Ana pa se ni ganila in ni izpregovorila besedice. Naslanjala se je samo na svojo palico in neprenehoma zrla kralja Agripo v obraz. Zdelo se je, kakor da neka višja moč druži njune oči. In srečali so se jima pogledi in splošno se je opazilo, da je kralj prebledel. Ana pa se je s težavo vzdržala na svojih nogah, vzdignila svojo palico in pokazala z njo na zlato nebo nad Herodovo glavo. Vsi so se ozrli tja, vendar niso ničesar videli. Zdelo pa se je, kakor da je Agripa nekaj videl; prej je bil namreč vstal, da oznani pričetek iger, sedaj pa se je zgrudil nazaj na svoj prestol in zamišljen obsedel. Ana je nato odšla, da dohiti svoje, ki so bili že za zidovjem.

Nekaj trenutkov pozneje se Agripa dvigne s svojega prestola. Ko je vstal, so ga obsipali prvi žarki vzhajajočega solnca. Bil je visok mož lepe postave in sijajno opravljen. Tisočem, ki so zrlí nanj iz sence, se je v tej svetlobi zdel, kakor da je oblečen v oblačilo iz samega srebra in zlata. Srebrna je bila njegova krona, srebrn telovnik, srebrn njegov širok plašč, ki se mu je valil čez rameni in se dotikal tal.

»V imenu cesarjevem in v slavo cesarja naznanjam, da se igra prične!« je zaklical.

In cela množica je klicala: »To je glas boga! Glas boga Agripe!«

Agripa jim tega ni branil; božje češčenje, ki mu je donelo iz dvajset tisoč grl, ga je omamilo. Nosnice so se mu širile, kakor da bi hotel vdihati to kadilo češčenja, oči so se mu iskrile in počasi je zamahnil s svojimi rokami, kakor da bi blagoslovil svoje častitelje. Morebiti se je spomnil pri tem, kako čudovito se je on, poprej zaničevani in beraški izgnanec, hipoma dvignil do take vrtooglave sreče. Morebiti je za trenotek v resnici mislil, da je bog, da ga ničesar drugega nego kri in božanstvo ni moglo tako povzdigniti. In stal je ob prestolu, ne da bi se ganil, ljudstvo pa ga je obožavalo, kakor Judje obožujejo Jehovo in kristjani obožujejo Kristusa.

Tedaj pa ga iznenada udari angelj Gospodov. Naenkrat začuti neznosne bolečine in Herod se spomni, da je tudi on umrljiv človek in spozna, da mu je smrt blizu.

»Oh!« vzklikne, »jaz nisem bog, jaz sem le človek in ravno sedaj me usoda pokaže kot umrljivega človeka.«

Ob teh besedah je vzletela velika sova izpod neba nad prestolom in izginila skozi nezakrito odprtino sredi strehe.

»Glejte! Glejte!« zavpije kralj, »Duh, ki mi je prinesel srečo, me sedaj zapušča in jaz umiram!«

Nato se zgrudi na prestol, on, ki so ga še ravnokar častili kakor boga, in se zvija v smrtnem strahu in joka. Da, Herod je plakal.

Služabniki so prihiteli in ga vzdignili.

»Nesite me odtod, jaz moram umreti,« je zastokal.

Nato je glasnik zaklical:

»Kralj je nenadoma obolel, zato se igre ne morejo vršiti. Odidite domov!«

Množice so za hip nemo obsedele in velik strah se je polotil vseh. Nato pa se je čulo zamolklo mrmranje, vedno močnejše in močnejše, začuli so se glasovi:

»Kristjani! Kristjani! Ti so proročevali nesrečo. Oni so začarali kralja. Čarovniki so! Usmrtite jih, ubijte jih, pomorite jih!«

In v trenutku je začelo vreti na stotine in tisoče ljudi proti onemu prostoru, kjer so bili kristjani. Zid in ograja sta bila visoka. Potisnili so straže na stran in udrli naprej kakor voda proti skalovju. Oni, ki so bili spredaj, so kričali, drugi zadej pa so pritiskali dalje. Nastala je strašna gnječa; ljudje so hodili eden po drugem. Mnogo jih je bilo pohojenih, ranjenih in mrtvih.

»Smrt nas pozdravlja!« vzklikne eden izmed kristjanov.

»Ne, mi ostanemo živi,« odgovori Nehušta. »Za menoj vsi, kar vas je, jaz poznam pot,« in zagrabila je Rahelo okoli pasa in jo vlekla proti malim vratom. Bile so nezaklenjene in stražil jih je kristjan-odpadnik ječar Ruf.

»Nazaj!« zavpije in vzdigne svojo sulico.

Toda deroč val se ne da ustaviti. Kristjani planejo naprej, Ruf se brani, a kmalu je na tleh in čezenj hite kristjani in za njimi druge množice ljudstva, ki povsod išče izhoda iz gledišča.

Mnogo jih je pri tem metežu opešalo, popadalo in na stotine ljudi je v tej gnječi pomrlo. Tudi ječar Ruf je bil med mrtvimi. Nehušto in Rahelo je ta silovit val ljudstva nesel kar seboj in ko bi ne bila stara Libičanka Nehušta tako močna, bili bi tudi pokopani v teh valovih. Tako pa je Nehušta rešila svojo gospodarico. Nista vedeli prav, kdaj da ste prišli na široko cesto ob morskem obrežju.

»Kam sedaj?« šepetaje Rahela.

»Kam?« odgovori Nehušta. »Ne obotavljaj se. Hitro naprej!«

»Toda kje so drugi?« reče Rahela in se ozre po kričeči množici, ki se je prerivala in suvala naprej.

»Bog jih vodi! Me dve jim ne moreva pomagati.«

»Pusti me,« zaječi Rahela, »reši se, Nu, moje moči me zapuščajo,« in zgrudi se na zemljo.

»Jaz sem pa še pri moči,« zamrmra Nehušta, vzdigne s svojimi mišičastimi rokami nezavestno Rahelo in hiti z njo dalje proti pristanišču in vpije:

»Naredite pot za mojo gospodarico, plemenito Rimljanko, ki se je onesvestila!«

In množice so se ji umikale.

III. poglavje.

V žitnici.

Nehušta je dospela varno iz bližine amfiteatra in zavila v neko stransko ulico, kjer se je v senci zidovja ustavila, da premisli, kaj ji je storiti. Dolej je šlo vse po sreči, zdelo se ji je pa, da bi ji bilo nemogoče nesti svojo gospodarico skozi obljudeno mesto, ne da bi ju spoznali in zopet prijeli. Bili sta namreč več mesecev v ječi, in ker so prebivalci Cezareje radi zahajali pred ječo in opazovali vjetnike, ali se z dovoljenjem čuvajev celo sprehajali med njimi, so ju gotovo mnogi poznali. Poleg tega je bilo gotovo, da bodo oblastniki razposlali vojake, da polove ubegle vjetnike, kakor hitro se poleže razburjenost, ki jo je povzročila nenadna kraljeva bolezen. In sploh — kam ste se mogli obrniti, ko nista imeli prijateljev, ker so bili vsi kristjani iz mesta izgnani?

Nobene druge rešitve ni bilo za nju, kakor skriti se.

Nehušta se je ozirala naokoli, da bi ugledala kako skrivališče, in pri tem je imela srečo. Ulica, v kateri sta se nahajali, je bila v onih časih, ko se je Cezareja imenovala Stratonov stolp, zgrajena na nekem notranjem mestnem zidovju, ki je sedaj že davno porušeno. Nekaj korakov od Nehušte so bila starodavna vrata, ki so bila na eni strani zazidana in kjer so samo berači

včasih prenočevali. Pod ta vrata je Nehušta nesla svojo gospodinjo in spoznala, da ni nobenega človeka tam, dasi sta napol pogašen ogenj in ubita posoda s čisto vodo pričala, da so tukaj nedavno spali ljudje, ki niso mogli dobiti boljšega prenočišča.

Do sedaj je bilo vse dobro; toda tukaj ne bi mogli biti varni, ker je bilo mogoče, da se ljudje zopet vrnejo. Nehušta se je ozirala naokoli. V debeltem zidovju so bila majhna obokana vrata in za njimi stopnjice, po katerih se je prišlo do drugih močnih duri. Nehušta hitro preleti te stopnjice, pa ostrašena obstoji pred močnimi vratmi. Z vso silo se zažene vanje in vrata se odpro.

Znotraj je bila prostorna soba, ki je dobivala svetlobo iz strešnih lin, katere so bile nekdanj namenjene za lokostrelce. Sedaj pa je ta prostor rabil nek žitni trgovec, kajti v kotu je ležal velik kup ječmena, po tleh naokolu pa vreče iz kože in druge stvari.

Nehušta je gledala po sobi. Nobeno skrivališče ne bi moglo biti bolje — seveda ako bi trgovec ne prišel pogledat v svojo zalogo. Pa vseeno, poskusiti je treba. Pohitela je navzdol in z veliko težavo prinesla svojo še vedno nezavestno gospodarico v sobo, kjer jo je položila na kup vreč.

Nehušta je hitela zopet po stopnjicah, da prinese posodo z vodo. Nato je zaprla vrata, jih zavarovala s kosom lesa in začela drgniti Raheline roke in

ji škropiti obraz z vodo. Kmalu je Rahela odprla oči in izpregovorila:

»Ali je vse končano? Ali smo sedaj že v raju?« je zašepetala.

»Raj, kakor vidiš tukaj še ne bo, gospa,« odgovori Nehušta, »dasi bi v primeri s peklom, ki smo ga zapustili, mogli skoraj reči, da je ta prostor sedaj za naju raj. Pokrepčaj se s požirkom vode!«

Rahela je prijela za posodo in pila. »Oh, kako je dobra,« je rekla. »Kako pa sva se rešili iz one drveče se množice?«

Predno ji je Nehušta odgovorila, je tudi ona izpila globok požirek vode, ki jo je v resnici zelo potrebovala. Potem ji je povedala vse.

»Oh, Nu,« je rekla Rahela, »kako močna in pogumna si! Ako bi tebe ne bilo, bi bila jaz mrtva!«

»Ako bi božje pomoči ne bilo, hočeš reči, gospa, kajti jaz sem prepričana, da nama je On pomagal.«

Nehušta je komaj to izpregovorila, ko je njeno tanko uho začulo nek glas.

»Tiho, ako ti je življenje drago,« je zašepetala, nato pa nastavila ušesa na rob razpoke v vratih in poslušala. In lahko je poslušala, kajti spodaj so trije vojaki iskali njo in njeno gospodinjo.

»Starec je prisegel, da je videl neko Libijčanko, ki je nesla neko drugo žensko po tej ulici,« je dejal eden izmed njih, ki je bil njihov vodja; »ako jih ni tu, potem ne vem, kje bi bile.«

»No,« je godrnjal eden izmed vojakov, »ta prostor je prazen kakor boben,

in najbolje je, da gremo naprej. Doma bo kmalu obilo zabave, katere ne bi rad zamudil.«

»Ona črna ženska je baje umorila ječarja Rufa tam v gledišču — ali ne?« je vprašal tretji vojak.

»Pravijo tako; toda on je bil tako pohojen, da je bil ves zmečkan, da je sedaj težko dognati resnico. Na vsak način pa bi njegovi tovariši prav radi dobili to žensko, in jaz ne bi hotel umreti, kakor bo ona in njena gospodarica, ako ju dobe v roke.«

»Ali ni najboljše, da odidemo dalje?« je dejal prvi vojak, ki je očitno hotel priti na dogovorjen sestanek.

»Halo!« vzklikne drugi, »tukaj so stopnjice; ne bo škodilo, ako pogledamo, kaj je zgoraj.«

»To nima nobenega pomena,« odgovori vodja. »Stari Amram, žitni trgovec, ima zgoraj svojo zalogo in on ni eden tistih lahkoživcev, ki bi puščali svojo zalogo nezaklenjeno. Sicer pa pojdi vseeno in poglej.«

Nato so se začuli po stopnjicah koraki, ki so se kmalu približali do vrat. Rahela je zaprla svoje oči in začela moliti, Nehušta pa se je splazila kakor tigra k vratom in z rokama krepko prijel les, ki je držal vrata zaprta. In dobro je bilo, da je tako storila, kajti vojak je sunil vrata s tako silo, da bi bil les gotovo padel na tla, ako bi ga ona ne bila držala. Ko se je vojak prepričal, da so bila vrata zaklenjena, se

je obrnil in odšel po stopnjicah navzdol.

Nehušta se je oddahnila in zopet položila svoje uho na razpoko v vratih.

»Močno so zaklenjena,« je poročal vojak, »toda morebiti bi bilo vseeno dobro, ako bi šel k Amramu po ključ in pogledal noter.«

»Priatelj,« reče vodja, »meni se zdi, da si se moral zagledati v ono črno žensko ali pa v njeno gospodinjo. Priporočim te kohorti kot dobrega lovca kristjanov. No, sedaj pa poglejmo še v ono hišo na vogalu in ako jih ni tam, potem gremo domov, da vidimo, kako je z našim bogom in njegovo boleznijo in ako ga je ta poskušnja toliko ganila, da nam izplača zaostalo plačo. Ako se to ni zgodilo, vam povem naravnost, da si bom sam poiskal svoje plačilo in tako store tudi ostali vojaki, ki se jim je vse zmedlo, ker so igre preklicane.«

»Mnogo bolje bi bilo, ako bi šli k Amramu po ključ in pogledali v žitnico,« sta istočasno odgovorila vojaka.

»Pojdita k Amramu ali Plutonu in zahtevajta ključe od Hada, če hočeta!« odgovori vodja razdražen. »Amram prebiva celo miljo daleč od tukaj na drugem koncu mesta.«

Še nekaj so se prerekali, a kmalu nato je zunaj vse utihnilo.

Nehušta vzdigne svojo glavo.

»Hvala Bogu! Odšli so,« je rekla.

»Toda, Nu, ali se ne bodo vrnili? Oh, zelo se bojim, da pridejo zopet nazaj!«

»Mislim, da ne. Vseeno pa je še nevarnost, da pride stari Amram sam v zalogo, kajti dobro vé, da bo v teh prazničnih dnevih lahko prodal pekomo mnogo žita!«

Skoro še ni izpregovorila teh besedi, kar zarožljajo ključi v vratih in nekdo butne s tako silo vanje, da je les, ki jih je držal zadaj, padel na tla. Tečaji so zaškripali in Amram je vstopil. zaklenil duri za seboj in pustil ključ v ključavnici.

Amram je bil Feničan srednjih let, nagubanega obraza in dober trgovec, kakor večina Feničanov v onih časih. Ta žitnica je bila samo en del njegove velike trgovine. Oblečen je bil v preprosto obleko in brez orožja, kakor je bilo videti.

Ko je zaklenil vrata, je stopil k majhni mizici, pod katero je stala skrinja s pločicami, kamor je zapisoval vsote za prodano in kupljeno žito. Pri tem se je približal Nehušti, ki je urno skočila med njega in vrata.

»Kdo v imenu Molohovem si ti?« vpraša in stopi korak nazaj in ko pri tem opazi na vrečah sedečo Rahelo, vzklikne: »Ali ste duhovi, ali tatovi, ali ženske, ki iščejo prenočišča ali morda oni dve kristjani, ki jih v sosednji hiši iščejo vojaki?«

»Oni dve kristjani sva,« reče Rahela obupno. »Ubežali sva iz amfiteatra in se zatekli v vašo žitnico.«

»Saj pravim,« je dejal Amram svečano, »na nikogar se človek ne sme

zanesti. No, ta vajenec, ki je pustil vrata odprta, jo stakne in sicer takoj,« in hipoma se obrne k vratom.

»Nikamor vun!« reče mu oblastno Nehušta in zgrabi kol, s katerim so bila vrata priprta.

»Prosim te, Libijčanka, nikar se ne ustavlja, saj veš, da tega ne moreš zabraniti.«

»Poskusi,« reče Nehušta, »a ne pozabi, da sem jaz iz Arabije doma, kjer se znamo dobro braniti.«

»To vem,« reče Amram. »Vi iz puščave ste čvrsti in neustrašeni, z vami ni dobro zobati črešenj. — Toda kaj naj storim?« reče Amram, ki se je zbal divje žene s kolom pred seboj.

»Spravi naju varno iz Cezareje, ako hočeš, da prideš živ odtod!«

»Čemu govoriš tako divje? Cela zadeva je nekaka kupčija; pogovorimo se torej o nji, kakor gre pri sklepanju kupčij. Vidve bi radi iz Cezareje, jaz pa bi rad, da bi utekli iz moje žitnice. Dovolj torej, da grem vun in to stvar uravnam.«

»Toda samo pod tem pogojem, da te midve spremljava,« odgovori Nehušta. »Toda čemu toliko besed? Poslušaj! Ta gospa je edina hči velikega tirskega trgovca Benonija. Brez dvoma ga poznaš.«

»Žal, prav občutno,« odgovori Amram in se priklone, »trikrat me je opeharil pri različnih kupčijah.«

»Dobro; potem ti je tudi znano, da je bogat in da bo bogato poplačal one-

ga, ki reši njegovo hčer iz usodne nevarnosti.«

»Morebiti bi to storil, vendar to ni gotovo!«

»Jaz sem ti porok, da to stori.«

»Tega ni potreba. Upam, da se smem zanašati na velikodušnost svojega tovariša trgovca Benonija. Zago-tavljam vaju pa, da bom zelo srečen, ako se sporazumemo. Verujta mi, jaz nimam nikakoršnih predsodkov proti kristjanom, posebno ker so bili oni, s katerimi sem imel opravila, vedno pošteni in so pošteno plačevali svoje dolgove. Niti najmanj ne želim, da bi levi raztrgali tebe in tvojo gospo. Zelo me bo veselilo, ako bom vedel, da bosta še v poznih letih živeli po naukih svoje čudne vere, toda izven moje žitnice. Vprašanje je samo, kaj moram jaz storiti, da vidve to dosežeta. V trenutku ne vidim iz te zagate nobenega izhoda.«

»To je tvoja stvar. Stori, kar veš, da naju najhitreje reši.«

»Danes zvečer odjadra ena mojih ladij v Tir. Ali bi ne bilo pametno, da se peljeta z menoj?«

»Gotovo,« odgovori Nehušta, »seveda pod tem pogojem, da naju ti spremljaš na potu.«

»Jaz nimam namena potovati v Tir.«

»Nikari se ne ustavljaš,« reče Nehušta, ki je sedaj, ko je videla svojo gospodarico v smrtni nevarnosti, pozabila na vse in ji je ostala le njena na-

torna divjost. »S tem kolom ti razbijem glavo, ako le las skriviš moji gospodari. Čemu bode potem vse tvoje bogastvo in vsi tvoji zakladi? Le mala stvar je, ki te prosim, — da pomagaš dvema nedolžno preganjanima, da pobegneta iz tega vražjega mesta.«

Ni bilo veliko svetlobe v žitnici, a kdor bi bil ta hip pogledal, videl bi bil, kako je Amram prebledel.

»Vse storim po tvoji želji; ko se stemni, popeljem vaju na svojo ladjo, ki odjadra z večernim vetrom dve uri po solnčnem zahodu. Spremljam vaju do Tira in izročim tvojo gospo njenemu očetu; zanašam pa se, da bo on darežljiv in velikodušen pri dogovoru za nagrado. Povem pa, da prostor tukaj ni varen. Ta lestvica pa drži gori na streho, ki ima ograjo, tako da se od spodaj ne more videti onih, ki sede ali celo stoje zgoraj. Ali gremo gori?«

»Ako greš naprej, greva za teboj.«

In podali so se na streho. Amram je šel prvi, za njim Nehušta, Rahela pa je bila zadnja. Ob ograji je bila nekaka streha, ki so jo nekdanj v dežji ali v vročini rabile straže. Prehod iz zaduhlega, vsled kož smrdljivega zraka v žitnici na čist zrak je tako blagodejno vplival na izmučeno Rahelo, da je kmalu zaspala in počivala do večera. Nehušta in Amram pa sta opazovala, kaj vse se godi spodaj v mestu. S te višine sta videla na veliki trg, ki je obdajal palačo. Na tisoče ljudi je bilo na trgu, ki so večinoma sedeli na tleh v spokornih

obiačilih ter metali pepel na svoje glave in na glave svojih žena in otrok. In izmed te množice so se vzdigovale proti nebu glasne prošnje.

»Prosijo in molijo, da bi kralj ozdravel.«

»Jaz pa molim, da bi umrl,« reče Nehušta.

Trgovec zmaje z glavo in reče: »Meni je prav vseeno, samo da bi ne bilo neredov v škodo moji trgovini. Sploh pa je on dober kralj, ker skrbi za to, da se denar izdaja in troši; za to so pač kralji — v Judeji — kjer so le kakor peresca, ki se z njimi igra dih cesarjev. Toda glej!«

Pri teh besedah se prikaže na stopnjicah vojak, ki je množici nekaj naznanil, nakar se je začulo glasno vzdihovanje.

»Tvoja želja se je izpolnila,« reče Amram, »Herod je mrtev ali pa umira. Ker je njegov sin še cel otrok, nam bo vladal kak tatinski rimski prokurator, ki bo imel žep kakor vrečo brez dna. Oni vaš stari škof, ki je danes zjutraj govoril na amfiteatru, je moral imeti neko slutnjo, morebiti pa je tudi videl sovo in uganil njen pomen. Vendar ne samo to, jaz mislim celo, da pride sila in stiska tudi nad druge ljudi, ne samo nad Heroda, ker je stari mož tudi to napovedal.«

»Kaj se je zgodilo z njim in z drugimi?« vpraša Nehušta.

»Oh! Nekaj jih je bilo pohojenih in so umrli, na ostale pa so Judje našču-

vali druhal, da jih je kamenjala, češ, da so začarali kralja; in druhal je z veseljem to storila, posebno ker je bila razočarana zaradi iger. Drugim pa se je posrečilo, da so ušli, in ti se najbrže skrivajo po koteh, kakor vedve.«

Nehušta se ozre na svojo gospodarico, ki je z roko podpirala svoj blede obraz in mirno spala.

»Hudo je na svetu — za kristjane,« reče Nehušta.

»Hudo je za vse, in pritrdila bi mi, ako bi ti jaz povedal svojo zgodbo,« dostavi Amram in vzdihne. »Vi kristjani pa verujete vsaj v nekaj po smrti,« je nadaljeval, »za vas je smrt samo nekak most, ki vodi v raj in jaz mislim, da utegnete prav imeti. Ali ni tvoji gospej slabo?«

»Sploh ni bila nikoli posebno čvrsta in zdrava in žalost ji je mnogo škodovala. Tam v Beritu so ji umorili moža in sedaj v kratkem pričakuje poroda.«

»Da, da, čul sem o tej stvari in tudi, da so z njeno žalostjo omadeževane roke njenega lastnega očeta. Oh, kdo je bolj okruten, kakor Judje? Niti mi, Feničani, o katerih se pripoveduje tolikanj slabega! Imel sem hčer,« in njegov strogi obraz se je omehčal, »toda pustimo to! Pustimo to! Glej, jaz se podajam v veliko nevarnost, vendar storim vse, kar je v moji moči, da rešim njo in tudi tebe, ker si zvesta ženska, in bodi potem Libijčanka ali kar hočeš. Ne, ne dvomi nad menoj. Dal sem svojo

besedo in ako namenoma prelomim svojo besedo, naj poginem in psi naj me raztrgajo in požro. Moja ladja je majhna in brez krova. V tej ona ne more odpotovati. Danes ponoči pa odpluje neka velika ladja, ki se ustavi v Apoloniji in v Jafi, in na tej ladji najamem za vaju dva prostora, rekoč, da je gospa moja sorodnica, ti pa njena sužnja. Svetujem pa vama, da gresta naravnost v Egipt, kjer je mnogo kristjanov; ti vama bodo lahko dali zavetja za nekaj časa. Odtod naj tvoja gospa piše svojemu očetu in se vrne k njemu, ako ji on dovoli. Ako pa ne, bota vsaj na varnem, ker v Egiptu ni nikakoršne Herodove odredbe zoper kristjane.«

»Tvoj nasvet se mi zdi dober,« dé Nehušta, »samo, ako je tudi ona zadovoljna ž njim.«

»Ona mora biti zadovoljna; ker posebno z ozirom na njo ne gre delati drugih načrtov. Sedaj me pa pusti, da grem. Predno se zmrači, se zopet povrnem z živežem in obleko ter vaju popeljem do ladje.«

Nehušta se je obotavljala.

»Nikar se ne boj! — Ali mi še sedaj ne zaupaš?«

»Da,« odgovori Nehušta, »saj moram.«

»Razumem, kaj hočeš reči,« odgovori Amram resno. »Bodočnost naj pokaže, da bom držal svojo besedo. Sedaj pa pojdi z menoj doli, da zakleneš vrata za menoj. Ko se vrnem, bom stal tam na onem koncu trga s svojim suž-

njem in se delal kakor da bi zavezaval culjo z blagom, ki se je ravno razvezala. Tedaj pa pridi doli in mi brez strahu odpri!»

Ko je Feničan odšel, se je Nehušta vsedla poleg svoje speče gospodinje in napeto in skrbno čakala. Ali je prav storila? Ali ju Amram ne bo izdal in poslal vojake po nje, da ju odvedo, ne na ladjo, marveč v strašno smrt? Nato je začela moliti in molila je goreče, zlasti za svojo gospo, ki jo je iskreno ljubila, in za njeno dete, o katerem je Ana prerokovala, da bo rojeno in da bo živel. Spomnila se je pa tudi, da je ista sveta žena rekla, da so ure njene gospodinje štete, in ob tej misli se je Nehušta bridko zjokala.

IV. poglavje.

Mirijam.

Počasi je potekal čas in nikogar ni bilo, ki bi bil motil naši znanki. Okolu treh popoldne se Rahela zbudi pokrepčana, toda lačna, in Nehušta ji ni imela dati ničesar razven zagotovila, da jima Amram kmalu prinese živeža. Jasno in na kračko razloži svoji gospodinji vse, kar se je zgodilo ter jo prosi, da pritrdi načrtu.

»Zdi se mi, da je dober,« reče Rahela in vzdihne, »in jaz sem zelo hvaležna tebi, Nehušta, in onemu Feničanu, ako je pošten človek. Tudi ne želim videti svojega očeta — vsaj še ne-

koliko let ne. Kako bi tudi zaželela po njem, ko vem in čutim, koliko hudega mi je prizadejal.«

»Ne govoriva o tem,« reče Nehušta, in zopet sta molčali.

Uro pred solnčnim zahodom pa zagleda Nehušta dva človeka, ki sta se pomikala proti onemu prostoru, kamor je vedno upirala svoje oči. Bil je Amram s sužnjem, ki je nosil nekak sveženj na glavi. In opazila je, da se je sužnju razvezal sveženj, ki ga je na povelje svojega gospodarja položil na tla in ga zopet zavezaval. Kmalu nato pa sta počasi odšla proti obokanemu hodniku. Nehušta pohiti po stopnjicah, odklene vrata in pred njo je stal Amram.

»Kje pa je suženj?« vpraša Nehušta.

»Ne boj se; zanesljiv človek je in straži tam zunaj, ne da bi vedel zakaj. Ker sta gotovo lačni, sem vama prinesel tudi jedi. Pomagaj mi odvezati to vrvico.«

Culja je bila hitro odvezana in Nehušta je videla v njej kruh, meso, posodo z vinom in dva plašča, narejena po najnovejši modi.

Nato vzame Amram iz svojega žepa denarnico, v kateri je bilo toliko denarja, da ste ga imeli za več tednov dovolj. Nehušta ga hvaležno pogleda in hoče spregovoriti.

»Nobene besede,« je dejal hitro. »Dal sem svojo besedo in storil svojo dolžnost; to je vse. Ta denar mi tvoja

gospodinja seveda z obrestmi povrne, kadar napočijo zanjo srečnejši dnevi. Sedaj pa poslušaj: Vožnja na ladji je plačana in eno uro po solnčnem zahodu pojdemo na krov. Svariti pa vaju moram, da nikomur ne povesta, da sta kristjani, kajti mornarji imajo vero, da jim taki ljudje prinesejo nesrečo. Sedaj se pokrepčajta, potem pa se preoblecita.«

Nehušta je bila hitro na vrhu strehe.

»Gospa,« reče, »prav sva storili, da sva zaupali temu možu. Sedaj se je vrnil in glej, kaj je nama prinesel.«

»Bog mu povrni, ker pomaga nesrečnim!« vzklikne Rahela in se željno ozre po vabljenih jedeh, ki jih je tako zelo potrebovala.

Ko sta se okrepčali, sta šli v žitnico, kjer sta se umili in nato preoblekli v krasna in blagodišeča oblačila, ki so jima tako dobro stala, kakor da bi bila nalašč zanju narejena.

Mračilo se je že, ko sta bili gotovi. Vendar so še počakali nekoliko časa, tako da se je popolnoma stemnilo. Nato so se pa tiho splazili na ulico, kjer je stražil suženj, krepak in dobro oborožen človek.

»K nabrežju,« reče Amram; in odšli so dalje, izbirajoč take ulice, kjer je bilo najmanj ljudi. In dobro je bilo, da so tako storili. Takrat se je namreč zvedelo, da je Agripova bolezen smrtna; vojaki so razgrajali in so pijani hodili po trgih in večjih ulicah, vdirali v go-

stilne in zasebne hiše, kjer so pili na zdravje starega Harona, ki je imel kmalu odpeljati njihovega kralja v svojem čolnu.

Naši znanci so dospeli brez ovir do nabrežja, kjer jih je čakal majhen čoln z dvema feniškima veslačema. V ta čoln vstopijo vsi razun sužnja in kmalu odvesljajo proti veliki ladji, ki je bila zasidrana kake pol milje od brega. Vozili so dobro, kajti noč je bila mirna, dasi je bilo soparno in so črni oblaki pokrivali obzorje. Na spodnjem krovu ladje je stal kapitan, kateremu je Amram predstavil svoji spremljevalki, ki sta, kakor je dejal, njegovi sorodnici, na potu v Aleksandrijo.

»Prav,« reče kapitan. »Pokažite jima prostore, kajti ladja odrine kakor hitro se vzdigne veter.«

In odpeljali so ju v kabino, kjer sta našli vsega dovolj, kar sta potrebovali. Na potu proti kabini pa je Nehušta slišala, kako je nek mornar s svetilko v roki rekel svojemu tovarišu:

»Tale ženska je pa močno podobna oni, ki sem jo danes zjutraj videl med kristjani v amfiteatru, ko so pozdravljali kralja Agripo.«

»Bogovi naj nas obvarujejo!« odgovori drugi. »Tukaj ne potrebujemo kristjanov, da bi nam prinašali nesrečo.«

»Kristjani sem, kristjani tja, toliko je gotovo, da se bliža nevihta, kakor vse kaže,« zagodrnja prvi.

V kabini se je Amram poslovil od svojih spremljevalk.

»Ne vem še sedaj, kako je vse to prišlo. Kar se pa mene tiče, rečem, da sem storil za vajino varnost vse, kar je bilo v moji moči; sedaj se pa moramo ločiti.«

»Hvala za vse,« reče Rahela, »in jaz še enkrat prosim Boga, da ti poplača tvoje dobrote, ki si jih izkazal njegovim služabnicam. Prosim ga tudi, da bi te dovedel do spoznanja resnice, kakor jo je oznanjeval Gospod in Učenik, ki mu medve služiva, da bi se tvoja duša radovala večnega življenja.«

»Gospa,« reče Amram, »sicer ničesar ne vem o teh naukih, vendar vama obljubim, da si jih ogledam bližje, da vidim, ali ugajajo mojemu razumu ali ne. Res je, da ljubim bogastvo, kakor vsi sinovi mojega naroda, vendar nisem slab človek in denarja ravno ne iščem povsodi. Gospa, tudi jaz sem izgubil one, ki jih želim zopet najti.«

»Iščite in našli jih bode.«

»Iskati jih hočem,« odvrne, »četudi jih morebiti nikdar ne najdem.«

Po teh besedah so se ločili.

Kmalu nato se vzdigne močan veter od suhe zemlje in razvili so veliko jadro; kmalu je ladja zapustila luko in risala svoj pot proti Jafi. Že črez dve uri pa se je veter polegel, tako da so se mogli samo s pomočjo vesljanja dalje pomikati. Nebo je bilo prepreženo s črnimi oblaki. Kapitan je nameraval vreči sidro; ker se je pa izkazalo, da je

morje pregloboko, so vesljali počasi dalje. Kake pol ure pred jutrom pa je potegnil močan veter tako nenadoma, da se je ladja nagnila na stran.

»Sever! Črni sever!« zakliče krmar in mornarji so žalostno ponavljali njegov klic, kajti vedeli so, kako nevaren je ta veter ob sirijskem obrežju. Morje je gnalo kakor gora visoke valove, veter pa je piskal in tulil skozi vrvi ter gnal ladjo pod malim jadrom dalje. Nehušta se je splazila iz kabine na krov in v veliki daljavi zagledala belo zidovje mesta, ki je ležalo ob obrežju.

»Ali ni to Apolonija?« vpraša kapitana.

»Da,« odgovori, »da, to je Apolonija, vendar na tej vožnji se ne ustavimo tukaj. Sedaj moremo priti samo do Aleksandrije ali pa nikamor.«

In pluli so dalje mimo Apolonije.

Okol poldneva se je vihar spremenil v pravi pomorski ples, ki jih je navzlic vsem naporom gnal dalje in prignal v peneče se valove, ki so se zaganjali ob skalovje na obrežju. Rahela je ležala v postelji bolna, Nehušta pa se je zopet splazila iz kabine.

»Ali nam preti kaka nevarnost?« vpraša nekega mornarja.

»Da, prokleta kristjana,« odvrne, »in ti si jo nam nakopala s svojim zlobnim očesom.«

Nehušta se je vrnila takoj v kabino. Groza in zmešnjava med mornarji je naraščala vedno hujša. Nekaj časa so se upirali viharju, dokler se ni

prelomila jambora. Zatem se je zlomilo še krmilo in ker v tem strašnem viharju niso mogli rabiti vesel, je vihar gnal ladijo naravnost proti obrežju. Znočilo se je in kdo more popisati strašne ure za potnike? Ker ladije niso mogli več voditi, je drla dalje, kamor so jo gnali valovi in vihar. Mornarji in celo sužnji, ki so opravljali delo pri veslih, so se lotili vina, s katerim je bila ladija dobro založena, in skušali utopiti svoj strah v pijači. Kmalu so se opijanili, tekali po ladiji in se že parkrat približali do Raheline kabine, kjer so grozili, da vržejo obedve v morje. Nehušta pa je zapahnila vrata in jim zaklicala, da je dobro oborožena ter da jo stakne, kdor bi se drznil položiti roko nanjo. Radi tega so odšli; ko so se pa vnovič vrnili, so bili preveč vinojeni, da bi bili nevarni.

Zopet se je prikazala zora nad razburkanim morjem ter jim razkrila uso-do, ki jih je čakala. Komaj miljo daleč pred njimi se je razprostirala siva črta obrežja, med njimi in obrežjem pa klečevje, ob katero se je morje divje zaganjalo. In proti temu klečevju je vihar gnal ladijo. V veliki grozi so se mornarji sedaj zopet streznili in začeli graditi plav iz vesel in desk ter pripravljati čoln, ki so ga imeli na ladiji. Predno pa je bilo to delo dovršeno, je ladija zadela z rilcem ob klečevje in obstala na veliki ploščati skali. Mornarji so spoznali, da je vse izgubljeno; spustili so v morje plav in čoln in hiteli

vanje. V tem trenutku je prišla iz kabine Nehušta in zaprosila kapitana, da bi rešili tudi njo in njeno gospodinjo; v odgovor pa je kapitan zaklel in rekel, da sta oni dve krivi vse nesreče, in ako bi skušali stopiti v čoln, ju usmrti in vrže v morje za daritev razsrjenim bogovom viharja.

Nehušta je morala zopet nazaj; pokleknila je poleg svoje gospodinje in ji s solzami v očeh povedala, da so ju trdosrčni mornarji pustili sami na ladiji. Rahela pa ji odgovori, da ji ni dosti na tem, in da samo želi, da bi bila prosta strahu in nadlog.

V tem pa je Nehušta začula glasno vpitje; splezala je na krov, da vidi kaj da je. Strašen prizor je videla pred seboj. Čoln in plav sta se uprav v onem trenutku, ko je Nehušta prišla na krov, prevrnila in mornarji so popadali v morje, kjer so ali potonili ali pa so jih valovi vrgli ob skalovje, tako da niti eden izmed vseh ni prišel živ na obrežje.

Nehušta se zahvali Bogu, ki ju je rešil iz nevarnosti; vrne se nazaj v kabino k svoji gospodinji in ji pove, kaj se je zgodilo.

»Bog jim bodi milostiv,« reče Rahela in se strese. »Za naju je pa vseeno, ali umrjeva v ladji ali v morju.«

»Jaz pa še vedno upam, da se rešive,« odgovori Nehušta.

»Saj ni mogoče! Ladja leži na skali, kamor valovi toliko časa butajo, da se razbije na kose. Ali ne čutiš, kako

tleska ladja ob skalo, in valove tudi vidiš, kako se nama penijo nad glavo.«

»Vse to čutim in vidim, vendar upam, da še ni vsemu konec.«

Nehušta je imela prav, kajti v resnici sta se rešili. Veter je namreč nenadno ponehal in čez malo časa nanovo potegnil s tako neskončno silo, da je gnal kakor gora visok val pred seboj. Ta ogromni val je zgrabil ladjo in jo dvignil s skale, na kateri je ležala ter jo čez nevarne čeri vrgel na pesek komaj streljaj daleč od obrežja, kjer je obtičala.

Vihar je ponehal, kakor da bi bil dovršil svoje delo in morje se je kmalu umirilo.

Voda je bila na obrežju plitva in lahko bi jo bilo prebresti. Toda med tem je Rahela porodila dete in bili sta vsaj za nekaj časa priklenjeni na ladjo.

»Daj, Nehušta, prinesi mi vode!«

In s tresočo roko je Rahela oblila detetu glavo in je krstila v imenu trojedinega Boga na ime Mirijam ter ga izročila varstvu božjemu.

»Deklica je sedaj krščena,« reče Rahela, »naj živi eno uro ali sto let, in ako kedaj doraste, Nu, glej, da ji boš dobra mati in da jo vzgojiš v krščanski veri. Sporoči ji tudi, kar je njen oče naročil in kar ji tudi jaz zapovedujem: Ako doraste in se kdaj mož, ne sme nikogar vzeti za moža, ki ni kristjan. Povej ji, da je bila to volja njunih roditeljev, in ako se bo ravnala po tem, jo

bo blagoslov starišev spremljal celonjeno življenje.«

»O!« zaječi Nehušta, »zakaj govoriš tako?«

»Zato, ker se čutim slabo in se bojim da kmalu umrjem. Življenje me zapušča. Bog je uslišal moje molitve in ostala sem živa, da dam življenje temu detetu. Sedaj pa čutim, da se treba ločiti. Ne, ne žaluj; ni tvoja krivda in ne moja. Trpljenju zadnjih dni nisem bila kos in izčrpalo mi je zadnje moči življenja. Čuj me, Nehušta:

Kadar umrjem, vzemi dete in pojdi z njim v kako vas na obrežju, kjer je bo mogoče dobiti; v ta namen imaš dovolj denarja. Ako bo potem dete dovolj čvrsto in ako bo kazalo, odpotuj dalje, vendar ne v Tir — kajti moj oče bi tam vzgajal otroka v judovski veri — marveč K Esencem ob bregovih Mrtvega morja. Tam poišči brate moje matere Itijela, ki je tudi Esenec, izroči mu znake mojega rodu, ki jih imam okoli vratu in povej mu celo zgodbo, ne da bi mu kaj zamolčala. On sicer ni kristjan, vendar je dobrega srca, prijatelj kristjanov in ga žalosti da jih preganjajo; pisal je namreč mojemu očetu in ga grajal, ker je tako grdo ravnal z nami, skušal je tudi, kakor ti je znano, rešiti me iz ječe, seveda zaman. Povej mu, da ga jaz, njegova sorodnica, v svojem in v imenu njegove sestre, ki jo je ljubil, prosim, da čuva moje dete in tebe, da ga ne odvrča od njegove vere, in da sploh ravna z njim tako, kakor mu bo

narekovala njegova modrost — in prejel bo srečo in mir.«

Tako je govorila Rahela, v kratkih, pretrganih stavkih:

»Smrt me objema s svojim mrazom, Nehušta moli z menoj, da srečno umrjem . . . Prinesi mi dete, da je blagoslovim.«

In položila je detetu svojo težko roko na čelo, in mu napravila križ. Bil je to tih materin blagoslov. Roka pa ji je ostala na otrokovi glavi in ko jo Nehušta pogleda, opazi, da je Rahela ravnokar izdihnila.

Bolestno je Nehušta zavpila, kakor da bi se ji bilo odtrgalo srce. Umrla ji je bila vse na svetu. Kot dete jo je dojila, delila ž njo veselje in žalost v njenih deklinških letih, noč in dan se je trudila zvesto in vdano, da potolaži ženo in vdovo v njenih težavah in jo varuje v strašnih poizkušnjah in nevarnostih. In sedaj ji mora zatisniti oči in se za vedno ločiti od nje.

Najrajše bi bila tudi sama umrla, tako ji je bilo hudo. Toda ko dete poleg mrtve matere zastoka, tedaj se vzdrami Nehušta iz svoje žalosti in obupnosti.

»Živeti moram,« reče, »kedo bo sicer skrbel za dete, kedo je bo krščansko vzgojil, kakor je vse to naročala pokojna mati!« In tedaj je prisegla na onem mestu, da bo kakor mati skrbela za otroka, kakor je skrbela za njegovo mater. Spoznala je, da Bog zahteva od nje le žrtev. Divjost njene narave ji je

pri tem pomagala, ker ji je množila moč življenja.

Toda Nehušta ni imela mnogo časa na razpolago, kajti otrok je bil lačen. Ker svoje gospodinje ni mogla pokopati in je tudi ni hotela vreči v morje. Morskim volkovom, ji je namenila pogreb po šegah svojega libijskega rodu.

Nehušta vzdigne mrtvo truplo in ga nese na krov, kjer ga položi poleg zlomljene jambore, zatisne ji oči in sklene ji roki. Nato vzame z vrata one znake, one svetinje, o katerih je govorila Rahela, zaveže nekoliko živeža in obleke v culjo in se poda s svetilko v kapitanovo kabino. Tam je bila odprta njegova blagajna, v kateri je bilo nekoliko zlata in draguljev, ki jih v naglici ni mogel spraviti. Vse to je vzela seboj. Potem je zažgala kabino in odhitela na krov, kjer še enkrat poklekne ob truplu mrtve Rahele, pomoli, jo poljubi, vzame otroka, ga varno zavije in spleza po lestvici, napravljeni iz vrvi ob ladiji navzdol v morje. Voda ji je segala komaj do pasu in kmalu je bila na obrežju, odkoder je plezala po peščenih gričih. Ko dospe do vrha, se ozre nazaj, in glej, tam, kjer je bila prej ladija, se je vzdigoval sedaj visok plamen proti nebu!

»Počivaj v miru!« vzklikne, »z Bogom!«

Bridko se je zjokala in potem odšla dalje v notranjo deželo.

V. poglavje.

Mirijam pri Esencih.

Kmalu je Nehušta izgubila morje izpred oči in dospela v obljudene kraje; prišla je do vrtov obdanih s kamenito ogrado, kjer je rasla visoka trta in vmes figovo drevje. Na polju je opazila pšenico in ječmen, pa žito je bilo pohojeno, kakor da bi se bili v njem pasli konji. Precej za tem poljem je zagledala veliko selo z mnogimi hišami iz zelene opeke; več teh hiš je bilo porušenih.

Ko pride bližje, opazi med razvalinami mrtva človeška trupla, za katera so se trgali psi.

Šla je dalje po cesti in opazila žensko, ki je izza zidu gledala za njo.

»Groza, kaj pa se je zgodilo pri vas?« vpraša Nehušta ženo v sirijskem jeziku .

»Rimljani! Rimljani! Rimljani!« je stokala ženska. »Načelnik naše vasi se je sprl s pobiralci davkov. Zato so pred tednom dni prišli vojaki, pobili skoro vse izmed nas in odpeljali seboj ovce in govedo, in vrhu tega mnogo mladih ljudi, da jih prodajo v sužnjost. Ne čudi se torej, da je vse prazno in zapuščeno. Tako se nam godi v tej nesrečni deželi! Kdo si pa ti in odkod?«

»Z ladje sem, ki se je ponesrečila ob vašem obrežju,« odgovori Nehušta, »imam pa seboj dojenca, in zanj iščem dojilje, ki bi jo seveda dobro plačala.«

»Daj ga meni,« reče ženska, »meni so tujci umorili otroka; jaz ne zahtevam nobenega plačila za to.«

Nehušta jo natančneje pogleda. Njene oči so bile divje, vendar je bila videti mlada in zdrava sirijska kmetica.

»Ali imaš svojo hišo?« jo vpraša.

»Da, še vedno stoji in moj mož tudi živi.«

Kmetica spremi nato Nehušto v svojo hišo in tam sta našli moža, ki je žaloval po svojem otroku in objokoval nesrečo, ki je zadela njegovo vas. Nehušta jima na kratko pove svojo zgodbo, izroči možu nekaj denarja ter se pogodi z njim za hrano in stanovanje za mesec dni. Nehušta kmalu spozna, da sta mož in žena poštena, da lepo skrbita za otroka, zato sklene pogodbo za daljši čas in izroči možu za to precej denarja. Mož je ves srečen kupil dva vola in plug in najel hlapcev, da so mu pomagali spravljati domu žetev, kolikor jo je še ostalo.

Obrežje, kjer je bil otrok rojen na razbiti ladji, ni bilo daleč od Jafe in dva dni hoda od Jeruzalema; od tam je bilo še dva dni hoda do Mrtvega morja. Šest mesecev je bivala Nehušta pri teh ljudeh, dete je bilo čvrsto in zdravo. Nehušta pa je želela dalje, ker je hotela izpolniti voljo otrokove matere. Naprosila je svoja dosedanja oskrbnika, da jo spremita do Jerihe. Kupili so mulo in osla za pot, za trud pa je obljubila, da ju bogato nagradi. Kmet je

najel soseda, da mu med tem varuje dom in odpravili so se v pozni jeseni na pot.

Nič posebnega ni omeniti s tega pota; srečno so hodili, ker preveč so bili ubogi zunanje, da bi se brigali zanje tatovi, roparji ali vojaki, ki so še vedno strašili po teh krajih.

Šesti dan so dospeli blizu Jeruzalema, katerega so se izognili in prišli v dolino reke Jordan. Prenočili so zunaj vasi in se ob zoru sedmega dne napotili dalje ter so ob dveh popoldne prišli do naselbine Esencev. Tu se ustavijo. Nehušta in kmetica gresta z otrokom, ki je veselo mahal z rokama, v vas. Na tej naselbini so živeli sami moški, vsaj ženske nista opazili nobene.

Ko prideta do prvega moškega, naprosita ga, naj jim pokaže hišo gospodarja Itijela.

Možak, ki sta ga ogovorili, je bil belo oblečen in je kuhal zunaj pred hišo. Obrnil se je v stran, kakor da mu ni dovoljeno govoriti z ženskami, vendar jima je prijazno povedal, da je Itijel na polju in da se šele proti večeru vrne domov. Na vprašanje pa jima pove, kje da ima Itijel svoje polje in da orje z belima voloma, edinima, ki sta še ostala v vasi. Ženski zavijeta hitro na pot, ki jo je jima tujec pokazal in kmalu sta zagledali dva bela vola in za njima visokega moža kakih petdeset let, z belo brado, mirnega obraza in globokih prijaznih oči. Oblečen je bil v oblačilo iz kameline dlake, ki si jo

je okoli pasu pritrdil z usnjatim pasom, na nogah pa je imel sandale. Stopili sta do njega in mu povedali, da bi radi z njim govorili. On ustavi svoja vola, ju prijazno pozdravi, pri tem pa obrne svoj obraz v stran prav tako, kakor oni v vasi.

»Povej mi, prosim,« reče Nehušta, »ali morda govorim z Itijelom, ki je odličen veljak med Esenci in brat umrle gospe Mirijam, žene Juda Benonija, trgovca v Tiru?«

Ko Itijel sliši te imeni, stemni se mu njegov obraz, pa se mu kmalu pomiri.

»Tako mi je ime,« odgovori, »in gospa Mirijam je bila moja sestra, ki biva sedaj gotovo z vsemi blaženimi v srečni in večni deželi onostran morja,« — tako so si namreč Esenci predstavljali nebesa, kamor pride človek, kadar se duša oprostí ničevega telesa.

»Gospa Mirijam,« je nadaljevala Nehušta, »je imela hčer Rahelo, kateri sem jaz služila.«

»Služila?« ji seže Itijel vznemirjen v besedo. »Ali so tudi njo umorili, kakor njenega moža Demasa?«

»Ne, ona je umrla ob porodu in tole je njeno dete,« in pokaže mu spečega otroka. Itijel ga je nekoliko časa pozorno in zamišljeno gledal, nato se je pa sklonil in ga poljubil — Esenci so namreč ljubili otroke, akoravno so jih le malokdaj videli.

»Povej mi, kako se je vse to zgodilo!«

Nehušta mu je povedala zgodbo o Raheli in mu pokazala tudi svetinje ter mu naznanila njeno poslednjo željo, da naj otroka izroči njemu. Itijel jo je pazno poslušal, natanko si ogledal znake in spoznal, da je vse resnično, kar mu pripoveduje tujka. Nato se sklone in prične moliti. Esenci so namreč pred vsakim poslom opravljali svoje molitve.

»Dobra in zvesta ženska,« reče, »ki nisi omahljiva in lahkomiselná, kakor večina tvojega spola — morda radi tega, ker te tvoja temna polt varuje pred skušnjavami — v veliko zadrego si me pripravila. Vedi namreč, da ima naša družba postavo, da ne smemo imeti nobenega opravila z ženskami, naj si bodo stare ali mlade; kako naj tedaj spréjmem tebe ali otroka?«

»Postave vaše družbe mi niso znane,« odgovori Nehušta ostro, ker ji besede glede barve njene kože niso ugajale, »poznam pa postave narave in vem nekoliko tudi o božjih postavah, kajti jaz sem kristjana kakor je bila moja gospodarica in je tudi dete. In vse te postave, prav vse, mi pravijo, da bi bilo pregrešno, ako bi zavrgel siroto, ki je tvoje krvi in ki jo je usoda privedla do tvojih vrat; da, tako hudo bi to bilo, da bi težko za to odgovor dal Njemu, ki je nad postavami vseh družb.«

»Nočem se pričkati, posebno ne z žensko,« odvrne Itijel nekam nevoljen, »toda če še potrdim, da sem resnico

govoril, moram tudi dostaviti, da moramo po naših postavah biti gostoljubni in da vzlasti zapuščenih in sirot ne smemo odganjati izpred pragu svoje hiše.«

»Gotovo; najmanj pa smeš zavrniti to dete, v čegar žilah se pretaka tvoja kri in čegar mati ga je poslala k tebi, da ne bi padel v roke deda, ki je tako okrutno ravnal z onimi, ki bi jih moral ljubiti, in da se ne vzgoji za Juda, ki bi moral darovati žive stvari in bi ga mamilili z oljem in daritveno krvjo.«

»Ne, ne, ta misel je prestrašna,« odgovori Itijel in razprostre svoji roki. »Bolje, mnogo bolje, da je otrok kristjan, kakor pa da je Jud.«

To je rekel radi tega, ker so Esenci imeli uporabo olja za nekaj nečistega. Tudi so bili sovražni temu, da bi se žive živali klale pri daritvah. Dasi Esenci niso spoznavali Jezusa Kristusa — morebiti zato, ker ga jim nihče ni oznanjal ali pa ker niso hoteli nič slišati o novi veri — so vendar z največjo natančnostjo po svoji pošteni naravi izpolnovali zelo mnogo njegovih nauk.

»Vsa stvar je zame zelo kočljiva« je nadaljeval. »Predložiti jo moram zboru svetovalcev in kakor bodo oni razsodili, tako se zgodi. Naša postava se glasi: Pomagaj onim, ki so potrebni, izkazuj usmiljenje onim, ki je zaslužijo in daj živeža onim, ki so v nesreči. Z ozirom na to imam pravico dati tebi in onim, ki so s teboj, streho in živež

v naši hiši za goste, za toliko časa, dokler zbor končno ne razsodi; to se zgodi v kakih treh dneh. Ta hiša za goste je v onem delu naše naselbine, kjer stanujejo naši najnižji bratje, ki jim je dovoljeno ženiti se, in tako boš tam našla tudi družbo svojega spola.«

»Zelo me bo veselilo,« odgovori Nehušta hladno. »Imenovala jih bom najvišje izmed bratov, kajti zakon je božja postava, ki jo je Bog Oče ustanovil in Bog Sin blagoslovil.«

»Ne govoriva o tem,« odvrne Itijel, »na vsak način pa je to dete jako ljubko. Poglej, oči ima odprte, lepe so kakor cvetke!« in zopet se je sklonil k otroku in ga poljubil. Nato pa je skesano pristavil: »Oh, jaz grešnik, omadeževal sem se; očistiti se moram in pokoriti.«

»Omadeževal! Ti igrača bedaste postave! Ali je morda to dete, ki te je omadeževalo? Poglej, umazal si s svojo grdo roko njegovo oblačilo in s svojo brado ga zbodel, da zdaj joka. Želim, da bi vas vaše svete postave učile, kako treba ravnati z otroci in spoštovati poštene ženske, ki so njih matere, brez katerih ne bi bilo niti enega Esenca na svetu!«

»Nočem se pričkati,« je rekel Itijel nevoljen, kajti sedaj se mu je pokazala ženska v drugi luči: ne zvita in omahljiva, marveč divja, ki ji ni tako lahko odgovoriti.

»To stvar razsodijo oskrbniki. Ali nisem tako povedal? Pojdimo domov!

Jaz bodem gnal vole, akoravno še ni čas oditi domov, ti in tvoja spremljevalka pa pojdita malo zadaj za menoj. Ne, ne za menoj — pred menoj, da bom mogel videti, da ne boste pustile kje otroka; čimbolj ga gledam, vidim, da je v resnici ljubek obraz to in Bog mi odpusti, ako ne morem obrniti svojih oči od njega, ker se mi vidi podoben moji sestri, ko so jo še nosili v naročju.«

»Otroka pustile!« je dejala Nehušta, ko je spoznala, kako je Itijel vzljubil otroka. »Le pazi, da ga ne prestrašiš s svojimi voli, kajti vi možje, ki vedno kričite nad ženskami, se lahko marsikaj naučite od njih.«

Kmalu pridejo na oni konec sela, kjer so prebivali najnižji bratje in kjer je stala hiša za tujce. Itijel oskrbnici priporoči, naj lepo skrbi za tujce, Nehušto pa opozori, naj skrbno pazi na otroka, naj ga ne nosi na vroče solnce. Nato odide, da sporoči vso stvar oskrbnikom in da skliče veliki zbor.

»Ali so vsi vaši možje taki, kakor je ta?« vpraša Nehušta oskrbnico.

»Da, sestra, bedaki so, kolikor jih je. No, mojega lastnega moža kaj malo vidim, in akoravno je med najnižjimi izmed bratov, ker je poročen, mi ta človek venomer našteva napake našega spola in kako so ženske takorekoč pasti in zanjke za noge pravičnega in samo zato na svetu, da speljejo pravične na slaba pota. Včasih me mika dokazati mu, da ne govori resnice, vendar kaj hočemo, najbolje je potrpeti.«

Oskrbnica nato povabi Nehušto v hišo. Ničesar niso pogrešali v novem domu. Ker je bila soba, kjer je spavalo dete, pretemna, so takoj napravili v zidu še eno okno. In celo hišnemu gospodarju je bilo naročeno, da mora biti vedno blizu doma, da bodo gostje gotovo dobro postreženi.

Četrtega jutra se je zbral zbor v veliki posvetovalnici in poklicali so Nehušto z otrokom predse. Našla je v veliki sobani sto resnih in častitljivih mož, oblečenih v najčistejša bela oblačila. Vsedla se je na najnižjem mestu te velike dvorane.

Zdelo se je, da je Itijel že raztolmačil celo zadevo, ker jo je začel predsednik takoj izpraševati o različnih stvareh in ona je na vsa vprašanja odgovarjala v popolno zadovoljstvo celega zbora. Nato so se posvetovali med seboj; eni so dokazovali, ker je bil otrok kakor tudi njegova varuhinja ženskega spola, da ju pravzaprav ne morejo vzprejeti v svojo oskrb, posebno ker sta bili obedve krščanske vere in je bilo določeno, da mora dete v tej veri ostati. Drugi so odgovarjali, da je gostoljubnost prva dolžnost in napačno bi naredili, ako bi ju ne vsprejeli. Dalje so dejali, da so kristjani dobri ljudje in da imajo mnogo naukov, katere tudi Esenci spolnujejo. Eden izmed mož, ki so ugovarjali, je dejal, da zato ne kaže deteta pridržati, ker bi ga vsi preveč ljubili, mi pa da moramo ljubiti le Boga in svojo družbo. Takoj so mu to

ovrgli drugi, ki so dokazovali, da se ne pregrešimo zoper ljubezen do Boga, ako ljubimo sirote in zapuščene . . .

Nato je morala Nehušta oditi, ker je bilo možem treba glasovati. Prijela je dete, ki se je smehljalo v njenih rokah, pokazala je zborovalcem ter jih prosila, naj ne zavržejo sirote, naj ji ne odtegnejo edinega varha Itijela. Ako otroka zavržejo, prisiljena bi bila, da ga izroči dedu, ki bi ga vzgojil v judovski veri in bi kazen za to zadela tudi zborovalce. Po teh besedah je Nehušta odšla z zborovališča.

Dolgo časa je preteklo, preden so jo zopet poklicali. Radovedna se je Nehušta ozrla na Itijela, in ko ga je videla veselega, je takoj uganila, da je stvar ugodno iztekla.

»Sklenili smo,« spregovoril je predsednik, »na tem našem zboru, da vsprejmemo dete Mirijam v svoje varstvo. Deklica ostane pri nas do osemnajstega leta; ko to leto dopolni, mora zapustiti naš kraj. V tem času se bo vzgojevala v veri njenih staršev. Tebi bomo dali hišo, da boš v njej živela in vse potrebno za življenje. Dvakrat na teden obišče eden izmed oskrbnikov hišo, da se prepriča, ali je otrok zdrav in ali ti skrbiš dovolj zanj; ako bi tega ne storila, te odstranimo. Kadar Mirijam doraste, jo bomo pripustili k našim shodom; podučevali jo bodo naši najbolj razumni učitelji o vsem, kar ji treba znati. Pri tem pouku smeš biti tudi ti navzoča. Da bo vsakdo poznal

naš sklep, zato te sedaj spremimo v tvojo hišo, in da pokažemo, da smo vzeli otroka v svoje varstvo, ga bo nesel naš brat Itijel.»

Nato so se vsi razvrstili v velik sprevod; prvi je šel predsednik, na koncu pa svečeniki. V sredi dolge vrste je korakal Itijel in z vidnim veseljem nosil otroka.

Tako so prav slovesno spremili Mirijam do njene hiše, ono Mirijam, ki so jo kasneje imenovali kraljico Esencev. Ti dobri ljudje pa se niso zavedali, da ji niso dali samo hiše in strehe, marveč prestol, zgrajen iz čistega zlata njih blagih src.

VI. poglavje.

Kaleb.

Gotovo ni bilo nikdar deklince na svetu, ki bi se mogla ponašati z bolj čudno in bolj srečno vzgojo, kakor Mirijam. Resnica je, da ni imela matere, toda usoda ji je naklonila več sto očetov, izmed katerih jo je vsakdo tako ljubil kakor svoje lastno oko. Ko je deklica pričela govoriti, imeli so Esenci ž njo še več veselja. Radi so imeli, ko jih je pozdravljala za svoje strice. Postala je kmalu središče vsega življenja v poprej zelo mrtvi naselbini. Vzljubili so otroka in ga radi obiskovali. Ovrgli so svoj prvi sklep, da smejo samo nekateri obiskovati otroka in določili, da se poleg Itijela vsi vrste v tej službi, češ,

da bi sicer za to določeni možje premalo skrbno pazili na deklico. Najbolj občutna kazen je bila za Esenca, ako ni smel obiskati Mirijam.

Vsak Esenec se je moral skopati in praznično obleči, kadar je obiskal deklico, češ, da ne prinese v hišo kali kake bolezni.

Donašali so deklici raznih igrač in jedi, o katerih so opazili, da jih rada ima. To pa se je vse skrivaj godilo. Ko pa je deklica vsled preveč zavžitih jedi zbolela, prišla je ta skrivnost na dan. Nehušta se je grozno razsrdila in konec je bil sklep, da ne sme nikdo deklici ničesar dati. Karkoli prinese zanj, mora vse izročiti Itijelu.

Ko je bila Mirijam stara osem let, je zbolela na mrzlici, ki se večkrat loti otrok okoli Jerihe in Mrtvega morja. Med brati je bilo nekaj veščih, slovečih zdravnikov, ki so bili pri njej noč in dan. Kljub temu je niso mogli oprostiti mrzlice in končno so s solzami v očeh naznanili, da se boje za otrokovo življenje. Tedaj je nastala velika žalost med Esenci. Neprestano so molili in prosili Boga, da jim jo ohrani, in mnogi izmed njih se niso dotaknili ves ta čas drugega, nego kruha in vode. Nikdar niso nobenemu vladarju v boleznih bolj skrbno in udano stregli, kakor Esenci temu otroku, in nikdar ni zavladovalo večje veselje, kakor takrat, ko so zvedeli, da za dekličino življenje ni več nobene nevarnosti.

Leta so tekla in prišel je čas, ko je morala Mirijam pričeti z učenjem. Esenci so določili v ta namen tri najbolj učene člane svojega reda. Mirijam je bila zelo dobra in ukaželjna učenka, ki se je zelo zanimala za razne stvari. Eden njenih učiteljev je bil Egipčan, ki je bil vzgojen v svečeniški šoli v Tebah in ki je na potu v Judejo blizu Jerihe zbolel, prišel v oskrbo Esencev in postal njihov vernik. Od njega je Mirijam izvedela zelo mnogo o starodavni omiki in o skrivnostih egiptovske vere. Drugi, Teofil po imenu, je bil Grk, ki je več let živel v Rimu in jo je učil grško in latinsko. Tretji jo je poučeval v naravoslovju, jemal jo je seboj na sprehod ter ji kazal vse stvari, katerih jo je učil, da jih je tudi na svoje lastne oči videla.

Pozneje so ji dali še četrtega učitelja, ki je bil umetnik. Učil je Mirijam delati iz ilovice živali in celo ljudi in klesati jih iz mramorja. Ta izvrstni učitelj je bil tudi prijatelj petja in godbe in jo je v prostih urah učil tudi teh predmetov. Tako se je Mirijam priučila mnogo stvari, o katerih večina deklic njenih let niti slišala ni. Pogrešala tudi ni poduka v naukih svete vere, akoravno so jo Esenci v tem samo toliko podučevali, kolikor so se skladali z njihovimi lastnimi nauki. Nekoliko jo je v krščanski veri podučevala tudi Nehušta in pridigarji, ki so obiskavali te kraje. Med temi je bil star mož, ki je slišal Jezusa Kristusa

samega učiti in je bil navzoč pri njegovem križanju, in deklica je vneto poslušala njegovo pripovedovanje in učenje.

Poleg tega je bivala mnogo v prosti naravi, in to je bila zanjo izvrstna odgoja. Komaj eno ali dve milji daleč se je razprostiralo Mrtvo morje in rada se je sprehajala ob obrežju, obrobjenem z belimi debli dreves, ki jih je reka Jordan prinašala seboj. Pred njo so se dvigale Moabske gore, za njo pa skrivnostni peščeni griči puščave, za njimi pa druge gore in ona siva pokrajina, ki se razprostira med Jeriho in Jeruzalemom. Čisto blizu je tudi tekel široki in kalni Jordan in njegovi bregovi so bili spomladi odeti v zelenje, kjer so se zibale razne divje ptice. Ob bregovih Jordana je rastlo tudi nešteto poljskih cvetlic, ki so v različnih letnih časih s svojimi živimi barvami krasile celo pokrajino. Z velikim veseljem je Mirijam trgala cvetlice in jih gojila v svojem vrtu.

Tako se je dekletu srce napajalo s svetno in božjo modrostjo, vse to je vplivalo, da je bila Mirijam vedno lepša in prikupnejša.

Nehušta pa ni bila zadovoljna s tolikim učenjem. Nekaj časa je sicer vse molče prenašala, ko pa je mislila, da gre stvar predaleč, povedala je svojo misel na vsa usta celemu odboru.

Ali je prav, je dejala, vzgajati otroka tako, da se mu glava polni z raznim znanjem, ki presega otroške moči.

Otrok se igray in skači z drugimi otroci, ki imajo svoj svet. Belobradati puščavniki niso pač najprimernejši za to, da bi otrok sam z njimi preživel svoja detinska leta. Tak otrok se vsled prenapornega razvoja prehitro postara in pogosto na duhu zboli ali vsaj opeša.

Esencem se je zdelo, da te misli niso brez resne podlage, zato so se o tem posvetovali z zdravniki in sklenili, da naj ima Mirijam tudi otroka za svojo družbo.

Seveda je bilo pri njih to precej težavno, ker niso imeli drugih deklic iste starosti. Zaradi tega so za družbo deklici odločili dečka Kaleba, ki je bil rojen istega leta kakor Mirijam.

Njegov oče je bil zelo odličen Jud z imenom Hilijel, ki je bil bolj ali manj prijatelj Rimljanov, ki pa je umrl med onimi dvajset tisoči, ki so jih pohodili pri Velikonočnem prazniku v Jeruzalemu, ko je prokurator Kuman ukazal svojim vojakom napasti ljudstvo. Judovski gorečniki so ga imeli za izdajalca in so se polastili njegovega premoženja, tako da je prinesla ena izmed prijateljic njegove rajnke matere njegovega sina Kaleba v zelo zapuščenem stanju v Jeriho. Ker tam ni vedela nikamor z njim, so ga izročili Esencem, da ga vzgoje po njihovih naukih in da vstopi v njihov red, ko odrase.

Kaleb je bil lep otrok, živih, temnih oči, črnih, kodrastih las, ki so se mu valili preko ramen. Bil je tudi zelo spreten in marljiv dečko; bil pa je ze-

lo strasten, srdit in neprizanesljiv. Kar je pozelel, je hotel na vsak način imeti; bil je zvest in vztrajen v svoji ljubezni kakor tudi v svojem sovraštvu. Nehušta je bila ena izmed onih ljudi, ki jih je sovražil. Izkušena Libijčanka, ki je čitala edino v knjigi narave in ljudi, je kmalu spoznala dečkovo srce in to tudi povedala odkrito. Srednjih potov ta deček ne bo poznal; kamor jo zavozi, povsod bo kolovodja, bati se je najhujšega, ker je preveč strasten in ne docela zanesljiv. Ko mu je Mirijam to povedala, se ni razvnel, kakor je pričakovala, čudno je pa zamižal in bil videti teman kakor črni oblaki nad goro Nebo.

»Ali si slišal, Kaleb?« ga vpraša Mirijam razočarana.

»O, da, gospica Mirijam,« tako mu je bilo naročeno jo klicati. »Slišal sem. Povej tisti črni ženski, da bom jaz prvi povsod in naj bom kjerkoli, tega ji ne pozabim.«

Mirijam je rada videla Kaleba, vendar ga ni ljubila kakor stare Esence, svoje strice, ali Nehušto, ki ji je bila ljubša nego vsi ostali. Morda ga zato ni vzljubila, ker se ni nikdar sprl z njo in naj mu je storila ali rekla kakoli je hotela, in tudi ni nikdar z njo osorno govoril. Vedno je pazil, da ji izpolni vsako željo. Njej nasproti je bil vedno dober. Ako je Mirijam hotela iti k Mrtvem morju, je hotel iti tudi on. Ako je mislila v Jordan iti ribe lovit, je Kaleb takoj pripravil mrežo ali vado

in jemal ribe s trneka — česar ona ni rada storila. Ako je iskala kako redko cvetlico, jo je Kaleb cele dneve iskal, akoravno je vedela, da se ne meni dosti za cvetlice, in kadar jo je našel, je zaznamoval ali si zapomnil ono mesto in ga je o priliki pokazal. Vsepovsod se je videlo, kako rad ima Kaleb deklico. Mirijam pa ni posebno rada ime-la Kaleba, bil ji je dobrodošel tovariš pri njenih igrah, a sicer ga ni pogrešala. To je Kaleb čutil, vendar on ni za nikogar drugega maral.

Dečko je kmalu od strani zvedel za zgodbo svojega življenja, ki je bila zelo žalostna, kakor vemo; in zato je sovražil Rimljane, ki so udrli v deželo in jo uničevali; še bolj pa je sovražil one Jude, ki so imeli njegovega očeta za izdajalca in so mu pokradli imetje in vsa zemljišča, ki so bila po vsej pravici Kalebova. Esencev, ki so ga redili in čuvali, Kaleb tudi ni maral, ko je spoznal njih prenapete šege in navade; ker so se neprestano kopali in čistili svoja oblačila, jih je imenoval peričnike. Njihovi nauki so pri njem le malo zalegli.

V svoji mladostni gorečnosti ga je Mirijam seznanjala z resnicami krščanske vere, vendar brez uspeha. Po krvi je bil Kaleb jud in samo jud ter ni mogel razumeti, zakaj bi se bil Kristus sam vdal, da so ga križali. Mesija, kakor si ga je on predstavljal, bi moral biti slaven zmagovalec, ki bi pahnul samega cazarja s prestola in se sam vse-

del nanj. Kaleb se je zanašal na meč, ki se je blesketal s prestolov, in ne na besede resnice, ki so prihajale iz ust ponižnega, ki pa prepusti božji previdnosti, da jih, kakor vetrovi drobno seme, raznese v srca ljudi in ž njimi prerodi njih duše.

Tak je bil Kaleb in take stvari so pripovedovali o njem.

Hitro so tekla leta. Cezarji so vstajali in padali. Rimljani so kruto gospodarili po Judovskem, vendar se je judom posrečilo, da so tempelj dozidali.

V mali naselbini Esencev ob sivem obrežju Mrtvega morja pa je šlo vse po starem. Od časa do časa je umrl kak brat in na njegovo mesto vstopil kak nov brat. Vstajali so pred solnčnim vzhodom in častili solnce; hodili so na polje, sejali in želi žito in bili hvaležni, ako je bila žetev dobra, in ravno tako hvaležni, ako je bila slaba. Umivali so se, molili, žalovali nad pokvarjenim svetom. Imeli so tudi bolj skrivnostna sveta opravila, o katerih Mirijam ničesar ni izvedela; klicali so svoje »angeli« na pomoč in so nekako zamaknjeni prerokovali prihodnjost. Dasi so videli mnogo slabih znamenj v bodočnosti, vendar jih dotlej nikdo ni motil v njih mirnem življenju.

Včasih so veliki duhovni v Jeruzalemu, ki so črtili Esence kot krivoverce, zahtevali od njih, da naj plačajo desetino za vdržavanje daritev v tempelju. Temu pa so se Esenci upirali, ker so bili zoper vsako daritev. Judje so za-

to poslali v naselbino Esencev četo oboroženih mož, da sami poberejo desetino. Esenci so se branili, toda vojaki so vlomili v žitnice in si vzeli, kar je bilo določeno, mnogo več pa so jim pokončali. Isti dan je Mirijam v spremstvu Nehušte slučajno odšla v Jeriho. Bila je tedaj stara sedemnajst let. Ko sta se popoldne vračali domov, prišli sta do struge nekega hudournika, kjer je bilo mnogo skal. Tukaj sta našli Kaleb, ki je bil sedaj zal, čvrst in živahen mladenič; imel je v roki lok, na hrbtu pa tul s šestero puščicami.

»Gospica Mirijam,« reče Kaleb, »ravno prav, da se dobimo. Prišel sem vaju svarit, da se danes ne vračate po cesti domov, ker bi utegnili zadeti ob one tatove, ki jih je poslal veliki duhoven iz Jeruzalema, da nam poberejo naše zaloge po žitnicah. Ti ljudje bi vama skoro gotovo kaj žalega storili, ker so pijani. Glej, eden izmed njih je tudi mene udaril,« in pokazal je na majhno rano na rami in oči so se mu zaiskrile.

»Kam naj pa greva?« vpraša Mirijam.

»Pojdita ob tem hudourniku navzgor; dobro miljo odtod prideta do steze in po tej stezi pojdita varno domov.«

»Kam pa ti, Kaleb?« vpraša Mirijam in nekoliko postoji, ko opazi, da Kaleb nima namena iti z njima.

»Jaz? O, jaz se skrijem med skalovjem, morda zasledim hijeno, ki je

kradla ovce. Našel sem že njeno sled in jo morda vlovim, ko pride ob solnčnem zahodu iz svojega brloga. Zato sem vzel seboj lok in puščice.«

»Pojdi,« reče Nehušta nepotrpežljivo. »Pojdi! Kaleb že ve, kako se mu je čuvati.«

»Bodi oprezen, Kaleb, in pazi, da te hijena ne rani,« reče Mirijam dvoumno in se poslovi.

»Čudno je,« pristavi med potom, »da si je Kaleb izvolil ravno ta večer, da gre loviti hijeno.«

»Najbrže bo ta hijena kak človek, ki ga zasleduje,« odgovori Nehušta. »Eden izmed onih mož ga je udaril in on hoče z njegovo krvjo oprati svojo rano.«

»Tega pa vendar ne bo storil, Nu! To bi bilo maščevanje, in maščevanje ni dovoljeno.«

»Kaleb morda drugače misli. Počakaj, morebiti kaj vidiva.«

Steza, po kateri sta se vračali domov, ju je vodila čez grič in z vrha sta videli v daljavi četo vojakov velikega duhovna, ki se je počasi pomikala in gonila pred seboj kakih dvajset mul, obloženih s tovari žita in vina, ki so jih zaplenili v zalogah Esencev. Kmalu nato je četa zavila v oni jarek, da je nista več videli, pač pa sta malo kasneje čuli grozno vpitje. Ko se četa zopet iz jarka prikaže na drugi strani na ravni cesti, videli sta, kako posamezni begajo semintja, kakor bi koga iskali,

štirje pa so nesli nekega moža, ki je bil najbrže ranjen ali pa mrtev.

»Mislim, da je Kaleb že ustrelil svojo hijeno,« reče Nehušta pomenljivo, »vendar jaz nisem videla ničesar in tudi ti ne boš ničesar zinila o tem, ako imaš kaj pameti. Nimam rada Kaleba, vendar sovražim te judovske tatove in ti ne smeš pripraviti svojega prijatelja v kako zadrego.«

Mirijam je bila vsa prestrašena in molče sta prišli domov.

Oni večer sta Mirijam in Nehušta stali pred vrati domače hiše in Mirijam je v precejšnji daljavi v mesečini opazila, da prihaja Kaleb po cesti; bila je vesela, ker se je bala, da se mu ni kaj hudega pripetilo. Ko se Kaleb približa, ju prosi dovoljenja, da sme vstopiti na vrt.

»No,« je rekla Nehušta, »kakor vidim si streljal na hijeno. Ali si jo usmrtil?«

»Kako veš to?« vpraša Kaleb in jo sumljivo pogleda.

»Čudno, da kaj takega vprašaš Libijčanko, ki je vzrasla med lokostrelci,« ga Nehušta zavrne, »preštej koliko imaš še puščic v svojem loku in poglej, kako je odrgnjen vosek na loku.«

»Streljal sem na žival in mislim, da sem jo zadel. Jaz vsaj nisem več mogel najti puščice, akoravno sem jo dolgo iskal.«

»Gotovo. Ti ne zgrešiš nobenkrat. Dobro oko imaš in mirno roko. No, če si izgubil eno puščico, to ni nič hudega,

posebno še, ker je bila drugačna od ostalih, kakor sem videla; imela je dvojno vrsto peres, ravno tako kakor rimske bojne puščice, kakršnih ne izdelujejo v naših krajih. Ako kdo najde ranjeno žival, ti ne dobiš njene kože, ker je splošno znano, da ti nimaš takih puščic.« Nato se je Nehušta s pomenljivim nasmehom vrnila v hišo.

»Kaj hoče s tem reči?« vpraša Kaleb deklico, to pa tako, kakor da bi sam s seboj govoril.

»Ona misli, da si streljal na človeka, in ne na žival,« odvrne Mirijam, »jaz pa dobro vem, da ti nisi tega storil, ker bi bilo proti postavam Esencev.«

»Tudi esenske postave dovoljujejo človeku, da brani sebe in svojo lastnino pred tatovi,« odgovori nejevoljno.

»Dà, da brani sebe, ako je napaden in svojo lastnino — ako jo ima. Toda maščevati se, to ni dovoljeno.«

»Bil sem sam proti mnogim,« odgovori drzno Kaleb. »Oni tat me je udaril s palico in mi rekel, da sem pasji sin, in jaz sem prisegel, da mu vse povrnem. In povrnil sem mu, kajti ost one puščice, ki jo je Nehušta omenila, mu gleda za ped daleč iz njegovega vratu. Nikdo ni videl, kdo je ustrelil; mislili so prvi hip, da je ranjenec sam padel raz konja. Ko so spoznali, kaj da se je pravzaprav zgodilo, sem bil že daleč proč, tako da me niso mogli zasledovati. Sedaj pa pojdi in me izdaj, ako hočeš, ali pa naj me izda Nehušta, ki me sovraži, in izroči služabnikom velikega duhovna, da

me mučijo, ali pa Rimljanom, da me križajo, kakor morilca.«

»Ne Nehušta, ne jaz nisva videli ničesar in tudi ne moreva pričati proti tebi. Vendar, Kaleb, ti si rekel, da si prišel naju posvarit, in sedaj me boli, ko vidim, da si se skrival zato, da se znosiš nad svojim sovražnikom.«

»To ni res,« odgovori ježno; »rekel sem, da sem vaju prišel svarit in pozneje ubit hijeno. Tebe pripraviti na varno — to je bila moja prva misel in sovražnik je bil toliko časa varen, dokler nisi ti bila na varnem. Mirijam, to dobro veš.«

»Kako naj to vem? Tebi, Kaleb, je maščevanje več, nego prijateljstvo, kakor mislim.«

»Mogoče; kajti jaz imam malo prijateljev, ker sem uboga sirota, vzgojen iz usmiljenja. Vedi pa, Mirijam, da meni ni maščevanje več, nego ljubezen.«

»Ljubezen,« je ponovila Mirijam, zardela do ušes in stopila korak nazaj, »kaj misliš s tem reči, Kaleb?«

»Kar sem rekel, niti več, niti manj,« odgovori mračno. »Ker sem danes storil zločin, lahko storim še dva in se drznem povedati gospici Mirijam, kraljici Esencev, da jo ljubim, dasi me ona nima rada, vsaj do zdaj ne.«

»Ti si blazen,« zavrne ga Mirijam.

»Morebiti, toda tak sem, odkar sem te prvikrat videl. Poslušaj, Mirijam, in nikar ne misli, da so to samo besede neumnega fanta. S tem moraš računati

v svojem življenju. Ti me ne ljubiš in jaz se ti ne bom nikdar vsiljeval proti tvoji volji. Svarim te samo, da se ne zapleteš z nobenim drugim v take razmere, kajti potem se bo ali meni ali njemu slabo godilo. To ti prisegam,« in prijel jo je za roko in jo poljubil, rekoč: »Ne boj se! To se je zgodilo prvič in zadnjič. Ako se pa bojiš, povej vso stvar zboru Esencev in — Nehušti, ki kmalu popravi vso krivico.«

»Kaleb,« je rekla in srdito udarila z ного ob tla, »Kaleb, ti si bolj zloben, kakor sem si mislila — in skrivnosten,« je dostavila nekako sama sebi.

»Dà,« je odgovoril. »Mislim, da imaš prav. Jaz sem v resnici bolj zloben, kakor si si mislila in — skrivnosten. In jaz te ljubim, Mirijam, kakor te nikdo ne bo več na svetu! Bodi zdrava!«

VII. poglavje.

Mark.

Še isto noč, ko so Esenci še molili, vrnil se je poveljnik judov, ki so po dnevi s silo pobrali davek za daritve med Esenci, z dvajset vojaki, in se pritožil, da je bil eden njegovih mož na potu nazaj grede umorjen. Ker drugih ljudi ni tukaj, ga je gotovo ustrelil kak Esenec v klancu na cesti proti Jerihi. Esenci so mu odgovorili, da se roparji često srečajo z drugimi roparji ter ga prosili, naj jim pokaže puščico. Ogled puščice je dognal, da je bila rimsko

delo, taka kakršno so nosili njegovi vojaki v svojih tulih. Esenci so mu to dokazali in končno razsrjeni vsled nepravilne pritožbe iztirali njega in njegovo spremstvo izpred svojih vrat, rekoč, da naj predlože vso stvar velikemu duhovnu Ananu z ukradenimi stvarmi vred, ali pa, ako imajo raje, še večjemu tatu, to je rimskemu prokuratorju Albinu.

To se je tudi zgodilo in Esenci so bili klicani, da naj pošljejo nekaj svojih poglavarjev pred Albina, da se zagovarjajo proti obtožbi. Esenci so odposlali Itijela in še dva druga brata v Jeruzalem. Skoro tri mesece so morali čakati, predno so bili zaslišani. Ko so prišli na vrsto, so hitro opravili, češ, da stvar še ni zrela za razsodbo. Isti večer je namreč prišel k Itijelu nek posredovalec ter mu sporočil, da bi nikdar več ne čuli o tej zadevi, ako bi njihov red hotel plačati Albinu neko gotovo vsoto. Esenci so to ponudbo zavrnil, češ, da je proti vsem njihovim pravilom, da ne zahtevajo družega nego pravice, katere pa niso pripravljeni kupiti. Tako so govorili, ker niso vedeli, da je eden njihovih mlajših, namreč Kaleb, izstrelil usodopolno puščico.

Albin je sprevidel, da pri kupčiji ne kaže nič dobička, zato je odslovil odposlance Esencev, rekoč, da pošlje k njim v kratkem enega svojih častnikov, ki bode na licu mesta preiskoval sporno zadevo.

Ko se je neko zimsko jutro, kaka dva meseca po teh dogodkih Mirijam

z Nehušto sprehajala po cesti proti Jerihi, sta ugledali četo oboroženih mož. Opazili sta, da so bili Rimljani, zato sta se umaknili s ceste in se hoteli skriti med grmičevjem. Ko to opazi četovodja — bil je poslan od Albina, da preiskuje znano stvar glede umora — pognal je svojega konja, da ju prestreže.

»Ne beži — stoj mirno,« je rekla Nehušta deklici, »in ne pokaži nobenega znamenja strahu.«

Na te besede se Mirijam ustavi in začne nabirati jesenske cvetlice; pa kmalu zagleda pred seboj senco onega častnika — ono senco, v kateri ji je bilo usojeno živeti celo njeno življenje.

»Gospica,« reče tujec s prijetnim glasom v grškem jeziku, »oprosti mi, da te motim. Tuj sem v tem kraju, kamor prihajam po uradnih poslih. Ali bi bila tako dobra, pa bi mi pokazala pot do Esencev, ki živijo nekje tukaj v puščavi?«

»Oh,« odgovori Mirijam, »ali jim hočeš kaj žalega storiti, ko prihajaš z rimskimi vojaki?«

»Nič žalega! Čemu pa vprašaš?«

»Zato, ker tudi jaz živim med njimi.«

Častnik je z zanimanjem zrl na to krasno deklico, ki je z vsakim glasom in z vsako kretnjo kazala, da ti kraji niso njeno pravo domovje.

»Ti si iz naselbine Esencev! Potem oni duhovni tam v Jeruzalemu še vse drugače lažejo, kakor sem si mislil. Povedali so mi, da so Esenci stari

možje, ki molijo Apolona in ki nobene ženske nimajo na svoji naselbini. Sedaj mi pa ti poveš, da si Esenka — ti, pri Bahu, ti!»

»Za gosta so me sprejeli,« odgovori Mirijam.

»Za gosta? To je še bolj čudno. Ako delijo ti duhovni prognanci — to ime jim je nadel veliki duhoven, ne jaz, — svoj kruh in vodo s takimi gosti, bom lepše dni preživel med njimi, nego sem si mislil.«

»Esenci so me vzgojili; njih varovanka sem,« je nadaljevala Mirijam.

»Da povem resnico, moje mnenje o Esencih postaja vedno boljše, in prepričan sem, da so jih pismarji obrekovali. Ako vzgajajo tako nežne gospice, morajo biti dobri in prijazni.«

»Res so dobri in prijazni,« odgovori Mirijam, »sicer se pa sam o tem prepričaš v kratkem, ker ne žive daleč od tukaj. Ako greš z nama preko onega holma, pokaževa ti naselbino, kamor sva tudi medve namenjeni.«

»Ako mi dovolita, vaju spremim,« reče četovodja in razjaše, predno je mogla odgovoriti; nato pa je nadaljeval: »Oprosti za trenutek, dati moram nekatera povelja,« in poklical je vojak, ki se je s svojimi tovariši ustavil v mali oddalji pred njim.

Mirijam je imela sedaj priliko, ogledati si tujca. Bil je mlad človek, kakih pet- ali šestindvajset let, srednje postave, vitek, živahen in čvrst.

Mirijam je v trenutku čutila, da ji ta mladi tujec bolj ugaja, kakor Kaleb; bilo jo je pa nekako sram, ker je novodošlega tujca raje videla, kakor tovariša in prijatelja svojih otroških let.

Ko je častnik opravil svoja naročila, je rekel: »Gospica, jaz sem gotov, sedaj lahko gremo. — Dovolj, da se vama predstavim: Jaz sem Mark, sin Emilija, kojega ime je bilo svoje dni slavno znano,« in vzdihnil je, »kakor bode tudi moje, kakor upam, predno umrjem. Za sedaj sem seveda samo vojak in ostanem, ako se mojemu stricu Kaju ne vzljubi oditi na drugi svet. Če pa on umrje, tedaj mi zapusti svoje veliko premoženje, ki ga je iztlačil iz Špancev. Častnik sem pod poveljstvom izvrstnega in nad vse plemenitega rimskega namestnika Albina,« je pristavil zbadljivo. »Sedaj so mi poverili častno nalogo, da preiskujem in poročam o neki obtožbi proti tvojim varuhom Esencem, češ, da so umorili nekega judovskega lopova, ki je bil v družbi drugih sebi enakih poslan, da Esence okrade. To je moje ime in moj posel. In ti, gospodična?«

Mirijam je bila v zadregi, Nehušta je takoj razumela, da je treba, da sta prijazni z Rimljanom, ki je prišel v njih kraj po uradnih poslih.

»Ta deklica je edina hči visokorodnega Demasa iz mesta Tira in njegove plemenite žene Rahele.«

»Poznam Tir,« reče častnik. »Bival sem tam dalj časa in šele dva meseca je

tega, kar sem odšel od tam;« nato pa je z izpremenjenim glasom pristavil: »ona dva pa ne živita več, kolikor je meni znano.«

»Umrla sta obadva,« je rekla Nehušta žalostno, »oče v amfiteatru v mestu Beritu na povelje prvega Agripe, mati pa na porodu.«

»V amfiteatru v Beritu? Kakor zločinec?«

»Ne,« pripomni Mirijam ponosno, »bil je kristjan.«

»O, sedaj razumem! No, kristjani so na glasu, da sovražijo ljudi; jaz pa moram reči, da sem imel opravila z več kristjani in sem spoznal, da so zelo dobri ljudje, seveda precej sanjarski so v svojih nazorih. — Toda ti, gospica, si Esenka, kaj ne da?«

»Ne, odgovori Mirijam, »tudi jaz sem kristjana; Esenci so me samo vzgajili in skrbeli zame.«

Sočutno jo pogleda in odvrne: »Kristjana? Nevaren poklic je to za tako mlado in lepo deklico.«

»Mogoče, da je nevaren,« odgovori, »vendar ostanem kristjana do smrti.«

Mark se ji prikloni in ker je opazil da ne kaže govoriti dalje o tem, reče Nehušti: »Nadaljuj svojo zgodbo, prijateljica!«

»Oče matere te deklice je bil zelo premožen judovski trgovec v Tiru, z imenom Benoni.«

»Benoni«, je rekel, »dobro ga poznam, še celo predobro — pravijo, da je Jud in velik prenapetnež. On sovraži

tudi nas Rimljane. Sicer pa je eden najbolj znanih trgovcev v Tiru in samo Feničan Amram z vspehom tekmuje z njim. Spominjam se pa, da nima otrok; zakaj potem ne živi deklica, ki je njegova pravnukinja, raje pri njem, kakor v tej puščavi?»

»Sam si že dal odgovora na svoje vprašanje. Benoni je Jud; ta deklica pa je kristjana, kakor jaz. Radi tega sem jo po smrti njene matere privedla k stricu Itijelu, ki živi med Esenci. Benoni najbrže ne ve, da to dete živi. Morda sem preveč povedala, toda vse to bi itak slišal od Esencev samih; nadejam se pa, da mu ne boš povedal naše skrivnosti, ako se z njim snideš«.

»Bodi brez skrbi; vendar se mi zdi zelo žalostno, da bi bogastvo, ki je po vsej pravici njeno, tuji ljudje potrosili.«

»Bogastvo ni vse; svoboda vere je več vredna nego to. Deklici ne primanjkuje ničesar in — to je cela njena zgodba.«

»Ne še, prijateljica, kajti nisi mi še povedala, kako ji je ime.«

»Mirijam.«

»Mirijam, Mirijam,« je ponavljal počasi. »Jako lepo ime je to, ki pristoja taki deklici«

Ko so prišli na vrh griča, reče Mirijam:

»Glej naselbino Esencev. Ono veliko belo poslopje je zborovalnica in hiša tam na samem je najin dom.«

Ko so se tako po domače razgovarjali, se je naenkrat razgrnilo grmovje

ob stezi in pred njimi je stal Kaleb, ki so ga zadnji čas le malo videli. Vstavil se je in jih gledal.

»Priatelj Kaleb,« je dejala Mirijam, »to je rimski stotnik Mark, ki prihaja v naše selo. Ali bi bil tako dober, da popelješ njega in njegove vojake do zborovalnice in da o tem obvestiš strica Itijela, kajti čas je za naju, da odideve domov?«

Kaleb je nemo in srdito gledal zdaj njo zdaj tujca, nato pa je odgovoril:

»Rimljani vedno hodijo svoja pota sami in ne potrebujejo Judov, da bi jih vodili,« in hipoma je izginil v grmovje, odkoder se je prikazal.

»Tvoj prijatelj ni nič kaj vljuden«, reče Mark. »Videti je zelo negostoljuben. Ako je kak Esenec umoril onega vojaka, radi katerega prihajam, potem bi rekel, da edino ta je zmožen, da je kaj tacega storil.«

»Ta fant!« je pripomnila Nehušta. »No, on še ni nikdar ustrelil kaj večjega kakor kako ptico roparico.«

»Kaleb,« je pristavila Mirijam in ga opravičevala, »nima rad tujcev.«

»To sem tudi sam opazil«, odgovori Mark, »in da povem odkrito, jaz nimam rad Kaleba. Njegove oči niso prave.«

»Pojdi, Nehušta,« je rekla Mirijam, »tukaj drži sedaj najina pot, tam pa pelje pot stotnika in njegove čete. Z Bogom, gospod!«

»Z Bogom, upam, da se kmalu vidimo.«

Ko sta se vrnila domov je Mirijam hitela praviti Itijelu, kdo da je prišel v selo in da se je ona že seznanila z njim na potu.

»Nehušta«, je rekel Itijel karajoče, »ali ti nisem že dejal, da ne smeta hoditi tako daleč brez spremstva bratov? Prigodi se lahko, da srečata tatove ali pijance.«

»Mirijam je želela natrgati nekoliko cvetlic,« odgovori Nehušta, »in ker sem oborožena, se nisem bala tatov, ki pa so zelo redki po naših krajih.«

»No, vsaj nič ne rečem, vendar pa želim zanaprej, da ne hodita sami okrog; morda bi vojaki ne bili tako vljudni kakor njihov stotnik.«

Ono noč po teh dogodkih je Mirijam jako nemirno spala. Sanjalo se ji je o rimskem stotniku, da so se on, ona in Nehušta odpravili skupaj na pot, da so na potu naleteli na Kaleba, ki se je zelo čudno vedel do njih.

V velikih nevarnostih so bili, a Mark ju je varoval vseh neizgodb; naposled so dospeli do mirnega morja; na njem je plavala ladja z znamenjem križa na svojih jadrih. V to ladjo so vstopili... Tukaj pa se je Mirijam zbudila in bilo je že svetlo jutro, ki jo je vabilo na delo.

Izmed vseh umetnosti, ki se je v njih izobraževala, je Mirijam najraje izdelovala podobe iz ilovice, za kar je imela posebno pripravne roke. Izdelki njenih rok so bili tako lepi, da so jih Esenci tudi drugim prodajali. Kar so

zanje skupili, porabili so po želji dekletovi za uboge.

Svojo delavnico je imela Mirijam v senčni lopi na vrtu, kamor so po lončenih ceveh napeljali vodo v kamenito korito; tam je namakala svojo ilovico in platno. Včasih je s pomočjo kamnosekov in svojega učitelja izdelovala tudi modele v mramorju. Uprav sedaj je imela v delu doprsni kip svojega strica Itijela. Bila je zelo zaverovana v svoje delo, ko sta jo iznenadila Itijel in Rimljan.

»Hči moja«, reče Itijel in se nasmeji njeni zadregi, »pripeljal sem seboj stotnika Marka, da si ogleda tvoje delo.«

»Oh, stric«, odgovori užaljena, »v svoji delavni obleki vendar ne morem sprejeti stotnika«, in iztegnila je svoje mokre roke in pokazala na obleko, ki je bila polna prahu in zamazana od ilovice. »Le pogledjte, kakšna sem.«

»Že gledam«, je rekel Itijel, »in ničesar ne pogrešam.«

»In tudi jaz gledam,« pristavi Mark »in moram le občudovati. Želel bi si, da bi tudi druga dekleta zalotil pri takem lepem poslu.«

»Žal, da ne bote vi, ki ste po svetu videli toliko lepih umetnih kipov, mogli kaj posebnega najti na mojih poskusih.«

»Pri cesarjevem prestolu,« vzklikne stotnik, ogledujoč pozorno Itijelov kip pred seboj, »sicer nisem umetnik, vendar vem precej o kiparstvu, ker

imam prijatelja, ki je eden najboljših kiparjev današnjih dni, a reči moram, da tudi veliki Glavk ni napravil nobenega lepšega kipa.«

»Ti se šališ,« zavrne ga Mirijam, »le zavoljo lepšega tako govoriš.«

»Brez šale,« reče Mark, »veliki Glavk bi rekel, da je to delo kakega starega slavnega grškega umetnika.«

»Ako bi razstavili ta kip v Rimu in poleg njega še strica, vam povem, da bi bila Mirijam tekom enega tedna slavna umetnica. Da,« in njegovo oko je hitro preletelo različne kipe, nekatere že žgane, nekatere še surove, večinoma modele kamel, ptic in raznih drugih živali, »da, in isto velja tudi za druge kipe; kaj takega ustvarijo le veliki umetniki.«

Vzpričo te hvale se je Mirijam na ves glas zasmejala, in ravno tako tudi Itijel in Nehušta. Mark je bil vsled tega v zadregi, postal je bled in resen.

»Zdi se mi,« je rekel ostro, »da nisem jaz tisti, ki se norčujem. Povej mi pa, gospica, kam devate te kipe?«

»Esenci jih prodajajo in kar zanje stržijo, imajo za uboge,« reče Nehušta.

»Ali je dovoljeno, da vprašam, po kaki ceni?«

»Včasih,« je odvrnil Itijel ponosno, »mi dajo potniki cel šekelj*) zanje. Pri neki priliki sem dobil za skupino kamel z arabskimi gonjači celo štiri še-

*) Kake 3 K našega denarja.

keljne; toda za ono delo je rabila moja vnukinja cele tri mesece.«

»En šekelj! Štiri šekeljne!« vzklikne Mark, »jaz kupim vse, vse — ne, nočem, kajti to bi bil rop. In ta kip?«

»Ta ni na prodaj; podarim ga Esencem, da ga postavijo v svoji zborovalnici,« odgovori Mirijam.

»Povej mi, gospica, za katero ceno bi hotela narediti enak moj doprsni kip; seveda, ako bi stric Itijel to dovolil.«

»Kip bi bil zelo drag,« je dejala Mirijam in se nasmejala, »kajti marmor velja nekaj in orodje, ki se izrabi. Oh, zelo drag bi bil!«

In ponavljala je te besede, ne vedoč, kaj naj bi zahtevala.

»Veljal bi petdeset šekeljnov!«

Jaz sicer nisem bogat,« reče Mark mirno, »vendar jaz ti jih dam dve sto zanj.«

»Dve sto!« se začudi Mirijam, »to je preveč; ako bi moral toliko plačati, bi tudi ti moral reči, da si pri Jerihi padel med razbojnike. Toda pustimo to. Ako mi stric dovoli, hočem to poskusiti; seveda če boš ti tako potrpežljiv, da boš hotel toliko ur presedeti pred menoj.«

»Kar takoj začnimo,« reče Mark.

»V to nimam še dovoljenja.«

»Cela zadeva,« je pripomnil Itijel, »se mora predložiti zboru oskrbnikov, ki bodo o tej stvari jutri razsodili. Sicer pa mislim ni nič hudega, ako začne moja vnukinja oblikovati ilovico, ki jo

kasneje lahko uniči, ako bi zbor v svoji modrosti zavrnil tvojo ponudbo.«

»Nadejam se, da zbor v svoji modrosti tega ne stori,« reče Mark in dostavi: »Gospica, kam naj se vsedem? Spoznala boš, da znam potrpežljivo sedeti.«

»Ako drago, vsedi se na oni stol in se obrni proti meni.«

»Tvoj služabnik sem,« reče Mark in se vsede.

In delo se je pričelo.

VIII. poglavje.

Mark in Kaleb.

Drugi dan je Itijel predložil vprašanje glede Markovega kipa, ki naj bi ga izvršila Mirijam, zboru esenskih oskrbnikov.

Mnenja so bila različna. Nekateri niso videli nič nedovoljenega na celi stvari, drugi, bolj strogi, so menili, da bi bilo le nevarno, ako bi Rimljan toliko ur presedel pred deklico. Končno so se po daljšem posvetovanju zjediniili v svojem sklepu. Niso se hoteli zameriti Rimljanu, ki jim lahko mnogo škoduje, ker je pri njih na uradnih poslih, zato so dovolili, da Mirijam napravi njegov doprsni kip, vendar naj bodo pri tem delu vselej navzoči še trije esenski možje, načelnik zbora, Itijel in stari učitelj podobarske umetnosti.

Tako se je zgodilo, da je Mark, ko je drugič prišel ob določeni uri v delavnico, našel tam tri belobrade in belo oblečene starce, ki so sedeli v eni vrsti, za njimi pa Nehušta s smehljajem na svojem temnem obrazu.

»Ali so ti možje,« je rekel in pokazal na oskrbnike, »tukaj, da čakajo, kadar pridejo sami na vrsto kot modeli, ali pa so sodniki?«

»Sodniki so,« je odvrnila Mirijam hladno, ko je vzela vlažno platno od ilovice.

Nato se je delo pričelo. Oskrbniki, utrujeni od dela so kmalu zadremali.

»Poglej jih no,« je dejal Mark, »to je prilika in snov za umetnika«.

Mirijam je prikimala, vzela tri kose ilovice, delala nekoliko časa molče in marljivo, in kmalu pokazala njegovim razveseljenim očem surove, toda izvrstne podobe dremajočih mož, ki so se jim sami prisrčno smejali, ko so se zbudili.

Tako se je godilo dan za dnevom. Vsak popoldan so prišli oskrbniki in vsak popoldan so počasi zadremali v svojih udobnih sedežih. Mirijam je pridno delala, stotnik pa jo je kratkočasil z raznim pripovedovanjem; pravil je o vojskah, ki se jih je udeležil, in deželah, ki jih je videl. Ona pa mu je pripovedovala preprosto zgodbo svojega življenja in bivanja med Esenci, ki ga je očividno zanimala. Razlagala mu je tudi resnice krščanske vere, kar je rimski vojak pozorno in spoštljivo poslušal.

»Lepo je slišati vse to,« je rekel Rimljan in vzdihnil, »toda kako morejo biti ti nauki primerni za tak svet, kakor je dandanašnji? Nauki vaše vere so res lepi toda ali ne vidiš, da kristjane vse sovraži. Sploh pa je vendar tudi čudna vaša vera v Kristusa, ki je bil križan, ki pa obeta, da obudi od mrtvih vse, ki vanj verujejo.«

»Kristus ni bil samo križan,« odvrne Mirijam; »on je tudi vstal od mrtvih in zato verujemo, da tudi nas obudi. Moč naše vere spoznaš prav še le tedaj, ko te bo vse na svetu zapustilo.«

»Da, to je vera za one, ki se jim je vse drugo ponesrečilo. Ako se kaj tacega nam pripeti, usmrtimo se in izginemo.«

»Mi pa,« je rekla ponosno Mirijam, »se povzdignemo v večno življenje!«

»Morda je to bolj pametno, morda; vendar govoriva o kaki bolj veseli stvari,« in vzdihnil je. »Za sedaj ni po mojem mnenju ničesar večnega — ako ni tvoja umetnost.«

»Ta pač ni večna, ker se spreminja in ker se lahko uniči. — Toda glej, moj učitelj se je zbudil. — Pridite mi pomagat, glejte, ta nosnica mi dela težave.«

Stari umetnik je stopil bližje in z začudenjem gledal kip.

»Mirijam«, je rekel, »nekdaj sem sicer razumel nekaj te umetnosti in sem te podučeval v osnovnih naukih. Sedaj se pa ne čutim zmožnega dotakniti se tvoje ilovice. Izgotovi nosnico kakor hočeš.

»Tako?« je rekla Mirijam in se dotaknila ilovice s svojim orodjem. »O, pogledjte, sedaj je prav.«

»Ali nisem rekel?« je pripomnil Mark zmagovito.

»Stotnik,« je odvrnila Mirijam, »ti mi rečeš marsikaj in zdi se mi, da ne misliš vsega tako. Prosim, molči; sedaj si želim ogledati tvoje ustnice in ne tvojega jezika.«

Tako je delo napredovalo. Ko je bil model gotov, začela je Mirijam klesati kip iz marmorja. Bili so lepi dnevi za Mirijam in za rimskega vojaka, ki sta si postala dobra prijatelja.

Lepi pa niso bili dnevi za — Kaleba. Od prvega trenutka, ko je videl Mirijam ob strani Markovi, je sovražil Rimljana, v katerem je slutil nevarnega tekmeča. Kaleb je zadnje čase le malokdaj videl Mirijam. Ona se ni srdila nanj, toda v svojem srcu se ga je bala. Naenkrat se ji je razgrnila zavesa in videla je skrivne misli tega mladeniča in spoznala, da so bile kakor uničevalen ogenj. Spomnila se je njegovih besedi, da je on sirota, ki ga niti prijazni Esenci niso radi videli, da ljubi samo njo, vse drugo pa sovraži.

Prepričana je bila tudi, da bi bil pred njim vsakdo v nevarnosti, ki bi ga ona rada videla, in ta misel jo je navdajala z velikim strahom. Najbolj pa se je prestrašila, ko je videla Kaleba, kako sovražno je gledal Marka, akoravno ji do Rimljana v resnici ni bilo. Toda Kaleb je bil drugih misli, to je vedela.

Neki popoldan, ko je Mirijam oblikovala marmor in so trije oskrbniki kakor ponavadi zopet dremali, je Mark naenkrat rekel:

»Nekaj sem pozabil povedati. Novic imam zate. Dognal sem, kdo je umoril onega judovskega tatu, radi katerega sem med drugim prišel semkaj. To je bil tvoj prijatelj Kaleb.«

Mirijam so tako prestrašile te besede, da ji dleto pade iz rok.

»Tiho!« je rekla in pogledala na oskrbnike. »Ti gotovo tega ne vedo.«

»O tej stvari moram govoriti s teboj,« je nadaljevala tiho in vznemirjeno, »a ne tukaj in sedaj, marveč na samem.«

»Kjer in kadar ti je drago,« odgovori Mark in se nasmeja.

»Na vrtu, eno uro po solnčnem zahodu. Nehušta bo pustila mala spodnja vrata odklenjena.«

Solnce je zašlo in poslednji rdeči žar je izginil z zapadnega neba. Vse je mirovalo in počivalo. Oleandri in lilije, ki so cvetele ob napajalnih jarkih, in beli cveti pomaranč so razširjali prijetno vonjavo.

»Jako prijazna noč — za razgovor o Kalebu,« je premišljeval Mark, ki je dospel na določeni prostor. Ako bi bil Mark opazil, da je prav isti čas Kaleb tiho in mehko, kakor mačka, skrbno se držeč v senci, stopil za njim skozi mala vrata, ki jih je pozabil zakleniti, in je bil sedaj skrit prav med drevjem, bi se

spomnil pregovora, da se skrivajo kače v najbolj zeleni in lepi travi in da imajo najlepše cvetice trnje. Toda on tega ni videl; nestrpno je pričakoval umetnice, ker se mu je njena podoba globoko utisnila v srce.

Natanko ob določeni uri je prišla tudi Mirijam, nekaj korakov za njo pa Nehušta.

»Stotnik Mark,« spregovori Mirijam, »prosim oproščenja, ker te motim v tako neprimerni uri. — Prišla sem, ker bi rada s teboj govorila glede Kaleba.«

»No, ako moraš govoriti, govori. Kaj je torej s tem Kalebom?«

Mirijam sklene svoji roki in reče: »Kaj veš o njem, stotnik Mark?«

»Kaj vem o njem? No, nič drugega nego to-le: Ogleduh, ki ga imam med vojaki, je našel kmeta, ki je iskal gob v neki grapi in je videl tega zanimivega mladeniča, ki se je tam skrtil in z lokom in puščico ustrelil onega judovskega tatu. Še več — našel je še enega človeka, ki je videl istega Kaleba, ki je eno ali dve uri poprej vzel puščico iz tulov enega izmed Judov, in ta puščica se zdi ista ali podobna oni, ki so jo našli v vratu ubitega. Radi tega je očitno, da je Kaleb krivec in da bo jutri moja dolžnost prijeti ga in ga odvesti v Jeruzalem.«

»Oh,« vsklikne Mirijam, »to ne more biti, to se ne sme zgoditi! Oni vojak ga je udaril in on je samo vrnil udarec z udarcem.«

»Puščico za udarec, hočeš reči. Zdi se mi pa, Mirijam, da ti Kaleb zelo veliko zaupa. Kako veš ti vse to?«

»Jaz ne vem tega, samo ugibam tako. Mislim, da smem reči, ne, prepričana sem, da je Kaleb popolnoma nedolžen.«

»Zakaj se tako zelo zanimaš za Kaleba?« jo vpraša stotnik sumljivo.

»Ker je moj prijatelj in sva se od mladih let skupaj igrala.«

»Haha,« odgovori, »čudna dvojica: golobica in kragulj. No, veseli me, da se nisi navzela njegovega duha, sicer bi bila še bolj nevarna kakor on. Kaj pa želiš sedaj od mene?«

»Želim, da Kalebu nič žalega ne storiš; saj tebi ni potreba verjeti onim pričam.«

»Mirijam, in ti tako govoriš in me skušaš odvrniti od moje dolžnosti!«

»Da,« odgovori, »ker jaz tem pričam ne verjamem. Poznam kmete v okolici in vem, da so mnogi grdi lažnjivci.«

»Mirijam zdi se mi, da se je Kaleb zelo globoko vgnjezdil v tvoje srce. — Ti ljubiš Kaleba!«

»Jaz imam Kaleba rada kot prijatelja izza detinskih let, kakor tebe od zadnjega časa in bi za-te jednako lepo prosila, ako bi bil v kaki nevarnosti, kakor sedaj za Kaleba.«

»Dobro si povedala,« je rekel Mark in jo neprestano gledal. In bila je res vredna, da jo je gledal, ko je stala pred njim s sklenjenima rokama in s solzami v očeh.

Približal se ji je, prijel jo za roko in dejal:

»Iz ljubezni do tebe storim to, dasi za to nimam pravice. Recimo: Te priče lažejo. Ako pa se je Kaleb kaj malega pregrešil, mu je lahko odpustiti. Kaleb se nima od mene ničesar bati.«

»Ne,« poseže vmes Nehušta, »jaz pa mislim, da se je tebi zelo bati njega. Meni je zelo žal zate, plemeniti Mark, ker imaš dobro srce.«

»Mogoče! — Bodočnost je v rokah bogov in kar mi bogovi naklonijo, se zgodi. Gospica Mirijam, jaz, tvoj udani služabnik in prijatelj, se poslavljam. Bodi zdrava!«

»Zdrav!« odgovori Mirijam. »Da, Nehušta ima prav, ti imaš dobro in plemenito srce,« in pogledala ga je tako nežno, da ji je hotel razkriti svoje srce in jo prositi znamenja, da ga tudi ona ljubi. Toda Mark se je premagal. Okusil je radost, ki jo človek čuti, ako obvlada samega sebe, kar si je doslej po navadah svojega časa in plemena le malo-kdaj odrekel, in zdelo se mu je, kakor da se je začela pod vplivom tega plemenitega dekleta neka čudna nova moč gibati v njegovem srcu — nekaj čistejšega, višjega, plemenitejšega, česar dosedaj ni poznal.

O vsem, kar se je bilo govorilo na vrtu, ni mogel Kaleb niti besedice vjeti. Govorili so bolj tiho in stali tako oddaljeni od njega, da ni ničesar slišal, dasi je na vso moč napenjal ušesa, da bi spoznal, kaj govore. Toliko več pa je

videl in toliko hujše si je prizor naslikal v svoji razburjeni domišljiji. Bil je prepričan, da mu je v tem trenutku tuji vojak ukradel dekletovo srce. Stemnilo se je Kaleb u pred očmi, v ušesih mu je šumelo in brnelo, in srce mu je hotelo počiti od ljubosumnosti. Na mestu mora Rimljan umreti, Mirijam ga ne sme več živega videti. Kar skočiti je hotel nanj s kratkim mečem, ki ga je dosedaj skrival pod širokim plaščem. Sprevidel pa je, da ne bi bilo varno to storiti pred pričami, zato je počakal, dasi se je vse vzdigovalo v njegovi duši.

Glej, sedaj sta se ločila; Mirijam je hitela nazaj v svojo hišo, Mark pa je prišel proti njemu zamišljen, kakor da bi spal. Samo Nehušta je ostala na svojem mestu in upirala svoje oči v tla, kakor da bi nekaj premišljevala. Mark je stopal še vedno kakor da bi sanjal, tako blizu mimo njega, da bi se ga lahko dotaknil, ako bi iztegnil svojo roko.

Kaleb je stopil za njim. Mark odpre vrata, stopi na plan in zapre vrata za seboj. V tem trenutku švigne tudi Kaleb skozi vrata in se vstopi pred Rimljana.

»Kdo si?« zavpije Rimljan in odskoči nazaj.

»Kaleb sem, Hilijelov sin, ki bi rad izpregovoril s teboj resno besedo.«

»Že zopet,« je zamrmral Mark, »isti človek kakor povsod, me zopet zasleduje. No, Kaleb, Hilijelov sin, česa pa želiš od mene?«

»Življenje ali smrt, Mark, sin Emiljev!« odgovori s takim glasom, da je Rimljan potegnil svoj meč in se postavil v obrambo.

»Govori naravnost in kratko, mladenič,« je rekel.

»Da, naravnost in kratko govorim. Jaz ljubim ono deklico, od katere si se ravnokar ločil, in ti jo tudi ljubiš, ali se vsaj delaš, da jo ljubiš. Ne, nikari ne taji; vse sem videl na vrtu. Obadva je ne moreva imeti in jaz se nadejam, da bo kdaj moja, ako me roka in oko sedaj ne zapustita. Eden izmed naju mora umreti.«

Mark stopi korak nazaj; ni se bal, pač pa čudil.

»Nesramnež!« je dejal, »lažeš! Ti nisi ničesar ne videl, ne slišal, iz česar bi mogel to sklepati. Da, govorila sva, a šlo se je za tvojo glavo in jaz sem ti prizanesel, dasi bi te moral zaradi umora izročiti oblastim in sicer sem ti spregledal zato, ker je ona zato prosila.«

»Ali res,« se je rogal Kaleb. »Kdo bi si bil mislil, da se bo ta plemeniti stotnik Mark skrival za žensko krilo? Sicer pa je moje življenje moja last in nikogar drugega. Čuvaj se, Rimljan, ko bi bil jaz hotel, bi bil ti sedaj že mrtev in nikdo ne bi vedel, katera roka te je udarila. Ne boj se; vreden sem toliko kakor ti, kajti moji dedje so bili plemeniti, ko so bili tvoji še divjaki.«

»Dečak, ali si blazen,« zakriči Mark, »če misliš, da se jaz bojim golo-

bradega, drznega mladiča, ki sem se bil že v treh vojskah? Ako bi se te bal, bi mi bilo treba samo zapiskati na tole piščalko in moji vojaki bi te na mestu usmrtili. V tvojo lastno korist te opominim, da se izpametuj. Pripravljen sem bojevati se s teboj in tudi sedaj na mestu. Toda pomisli: Ako jaz tebe usmrtim, je konec s teboj, ako pa ti mene, te bodo po celi deželi lovili kot dvojnega morilca. Ker vem, kako huda je ljubosumnost v mladosti in ker nisi ravnal kakor razbojnik, kar bi lahko storil in me zahrbtno napadel, ti odpuščam. Pojdi torej v miru in vedi, da jaz ne prelomim svoje besede.«

»Nehaj s takim govorjenjem«, odvrne Kaleb »in stopi ven na plan«.

»Veseli me, da je to tvoja volja«, reče Mark. »Ker sem storil vse, kar je bilo v moji moči, da te rešim, pristavim še to, da si po splošni sodbi nevaren mladič, in da svet s teboj ničesar ne izgubi. Kakšno orožje imaš pri sebi? Kratek meč in brez oklepa? Jaz nosim isto orožje; toraj sva si enaka po orožju. Stoj, jaz imam še z jeklom prevlečeno čepico, ti pa je nimaš. Proč z njo, da si bova docela enaka. Ovij svoj plašč okoli svoje levice kakor jaz. Poznal sem še slabejše ščite. Tla so dobra, toda luč je slaba. Torej sedaj!«

Kaleba ni bilo treba vzpodbujati. Za trenutek sta si stala drug drugemu nasproti, zastopnika vzhodnega in zahodnega sveta. Rimljan, čvrst, korenjak, oprezen in nevstrašen, je vrgel

svojo glavo nazaj, noge narazen, roko za ščit naprej, desnico pa ob strani, kjer je imel svoj meč. Njemu nasproti pa je stal Jud, sključen kakor tiger, ki hoče skočiti, z napol odprtimi očmi. Naenkrat Kaleb zamolklo zakriči in skoči naprej, in s tem divjim napadom se je boj začel in končal.

Mark je bil pripravljen in je vedel, kaj bo nasprotnik storil. V hipu je skočil urno na stran, prestregel udarec Kalebovega meča v nagubani plašč in ga udaril po roki, ker ga ni hotel usmrtiti. Udarec je zadel Kaleba na roko, mu ravnal uste in odsekal kazalec, tako da je padel na tla z mečem vred, ki ga je držal v roki. Mark stopi nanj in se obrne proti Kalebu.

»Mladenič«, je rekel resno, »sedaj si prejel nauk in znake boja boš nosil do svoje smrti. Sedaj pa odidi.«

Nesrečni Kaleb je škripal z zobmi. »Boj je bil na življenje in smrt«, je dejal, »na življenje in smrt! Ti si zmagal, toraj me usmrti«, in s svojo krvavečo roko je raztrgal svoja oblačila na prsih, da naredi meču prostora.

»Prepusti tako govorjenje glediščnim igralcem«, odgovori Mark. »Odidi in zapomni si: ako boš še enkrat mene na ta način napadel ali povzročil kake sitnosti Mirijam, potem te gotovo usmrtim«.

Po teh besedah se je Kaleb s srdom v srcu in kletvijo na jeziku odstranil. Mark je zmignil z ramami in se obrnil, da bi šel dalje, ko naenkrat opazi neko

senco in ko se ozre, opazi Nehušto poleg sebe.

»Odkod pa ti prihajaš, moja libijska prijateljica?« jo vpraša.

»Izza onega plota, odkoder sem videla in slišala vse, kar se je zgodilo.«

»Ali res! No, potem upam, da mi boš priznala, da znam dobro sukati meč.«

»Igra z mečem je bila prav lepa, vendar se z ozirom na pol blaznega nasprotnika ni treba ničesar domišljati radi tega. Vendar bi ga bil moral ti usmrtiti, predno on najde priliko, da usmrti tebe.«

»Morda,« je odgovoril Mark, »toda, prijateljica Nehušta, zahajal sem v družbo kristjanov in nekaj njih naukov se me je prijelo. To je izvrstno orožje. Tudi tebi bi ne škodilo. Lahko noč!«

IX. poglavje.

Pravični Flor.

Kakor po navadi so Esenci drugi dan klicali svoje učence, a Kaleb se ni oglasil in tudi tretji dan ne. Nikdo ni vedel, kaj se je zgodilo z njim. To uganko je rešilo pismo, v katerem Esencem Kaleb sporoča, da ne misli vstopiti med Esence, zato da je odpotoval in se ne vrne več nazaj. Tako je končala ta zadeva, kolikor se tiče Esencev. In ko so zvedeli, da se je po pričah dognalo, da je Kaleb res umoril onega

judovskega vojaka, bilo je vsakomur jasno, zakaj je Kaleb tako nenadoma izginil.

Teden dni je minul in Mirijam in Mark se nista več videla. Ona je nadaljevala svoje delo po ilovnatem modelu in v kratkem času je bil kip dovršen. Ko je nekega jutra umetnica še gladila dovršeno delo, vstopil je nepričakovano Mark v prazniški vojaški opravi v njeno delavnico.

»Oprosti, gospica Mirijam,« je rekel Mark in se svečano priklonil, »da te motim pri delu; toda čas me priganja tako, da nisem imel prilike naznaniti tvojim varuhom, da bi rad govoril s teboj.«

»Ali odhajaš?« ga vpraša Mirijam.

»Da, odhajam.«

Mirijam nekako v zadregi reče:

»No, delo je gotovo, ali vsaj bo v prav kratkem času; ako se ti zdi vredno truda, vzemi ga.«

»To je tudi moj namen. O ceni se dogovorim z varhi.«

Ona je pritrdila. »Da, da, ako mi dovoliš, ga sama zavijem in pripravim za pot, da se ne poškoduje.«

»Kdaj pa odideš?«

»Ob treh popoldne. Moja naloga je končana, poročilo je spisano, da so Esenci vse časti vredni in neškodljivi ljudje, ki zaslužijo, da se jih podpira in ne nadleguje. Pred dobro uro je dospel sel iz Jeruzalema, ki mi je prinesel poziv, da naj takoj odidem. Mislim, da sem ti že pravil o svo-

jem stricu Kaju, ki je bil pod pokojnim cesarjem prokonzul v bogati provinciji na Španskem.«

»Da.«

»Stari mož je nevarno bolan. Morda je celo že mrtev. Na smrtni postelji se je sprijaznil s sorodniki ali pravzaprav s sorodnikom, kajti jaz sem edini, in izrekel željo, da bi me rad videl. Izjavil je celo, da me določi za svojega dediča, ako me spozna vrednega. Poslal mi je tudi denarja, da nemudoma odpotujem. Saj tudi ti misliš, da je pametno tako?«

»Da,« odgovori Mirijam. »Ne vem sicer mnogo o takih stvareh, mislim pa, da je pametno. V dveh urah bo kip dogotovljen. Zdrav, stotnik Mark!«

»Težko se ločim od tebe,« reče stotnik in ji poljubi roko v slovo.

»Kaj hočeš? Sešla sva se za kratek čas, a sedaj se ločiva za vselej —«

»To vendar ni, da bi moralo biti!«

»Vendar je tako. Izpusti mojo roko, kip moram še dovršiti in ga pripraviti za pot.«

»Mirijam, ob slovesu ti moram še nekaj povedati: Jaz te ljubim in želim, da te svoj čas popeljem kakor mož svojo ženo na dom.«

»Stotnik Mark, to ni mogoče! Izbij si torej to misel iz glave; med menoj in teboj je globok prepad.«

»Ali se ta prepad morda imenuje Kaleb?« vpraša Mark.

»Ne bodi ljubosumen! — Stvar je čisto jasna. Ti si Rimljan, ki častiš

rimске bogove, jaz pa sem kristjana, ki molim Boga kristjanov. Radi tega sva za vedno ločena.«

»Zakaj? Jaz tega ne razumem. Ako bi bila poročena, bi morda začela misliti kakor jaz, ali bi se pa morebiti jaz oprijel tvojih verskih nauk. Vsak dan se poročajo kristjani s takimi, ki niso kristjani, in pogosto jih celo izpreobrnejo.«

»Da, vem; toda pri meni to ne more biti, tudi ko bi jaz sama to želela.«

»Zakaj ne?«

»Ker je tako želel moj oče in ker mi je naročila moja mati, ko je umirala, da ne smem vzeti nikogar za moža, ki ni naše vere.«

»In ti se držiš tega naročila?«

»Gotovo, brez dvoma do smrti!«

»In če bi tudi ljubila moža, ki ni kristjan?«

»In tudi ako bi ga še tako ljubila.«

Mark je izpustil njeno roko.

»Mirijam, povej mi, kaj čuti ob slovesu tvoje srce?«

»Moje srce čuti, da ljubi rimskega stotnika, kolikor more žensko srce ljubiti moža.«

»In vendar,« vzklikne bridko, »mi veliš oditi, ker nisem kristjan.«

»Zato, ker mi je moja vera več nego moja ljubezen. Žrtvovati moram svojo ljubezen na oltarju svoje vere, in to tembolj, ker mi je beseda umirajoče matere sveta. Ko bi ravnala drugače, zadelo bi me prokletstvo, ki je zasluži

otrok, ki se izneveri besedi svoje umirajoče matere.«

»In ako sprejemem tvojo vero?«

Žarek upanja se je prikazal na njenem obrazu, vendar je naenkrat zopet ugasnil.

»To se ne more zgoditi v trenutku in ne iz takih namenov. Zato treba časa in premišljevanja in molitve.«

»In ali bi ti hotela čakati?« vpraša Mark. »Mlada si in lepa in nadlegovali te bodo razni snubači.«

»Jaz bom čakala na-te. Zvesta ti ostanem v ljubezni.«

»Ti daš vse in ne vzameš ničesar; to ni pravično.«

»To je tako, kakor Bog hoče. Ako je Njemu prav, da gane tvoje srce in naju ohrani živa in zdrava, tedaj se združiva v zakonu, sicer pa v — večnem jutru!«

»Oh, Mirijam! Uči me, kaj naj storim!«

»Ne, Mark, pojdi in uči se sam! Mar sem kakor vada, da pridobim tvojo dušo? Ta pot ni tako lahka, kakor sedaj misliš. Bodi zdrav!«

»Ali ti smem pisati iz Rima?«

»Vselej bom vesela, kadar mi prijatelj iz Rima kaj sporoči.«

»Pisal bom in se vrnil in potem bova dalje govorila o tej stvari. Sedaj pa, draga, ostani zdrava!«

»Bodi zdrav, Mark, in ljubezen božja naj bo s teboj!«

»In tvoja?«

»In tudi moja.«

»Potem, Mirijam, nisem živel za-
stonj. Pomni vedno, dasi te iskreno lju-
bim, te še mnogo bolj spoštujem, ker
v tvoji bližini se mi zdi, da se čutim
bolj plemenitega in vnetega za vse
dobro.«

Ono noč je Mirijam ob svetli luni
zrla s strehe svoje hiše in videla Mar-
ka, ko je odjezdil na čelu svojih voja-
kov. Na vrhu griča zunaj vasi se je
ustavil, ukazal iti vojakom dalje, zasuka-
l svojega konja in se ozrl nazaj. Ta-
ko je stal nekoliko časa in srebrni
žarki svitlega meseca so sijali na nje-
govo sijajno opravo. Mirijam je lahko
uganila, kam so gledale njegove oči in
kaj se je godilo v njegovem srcu. Nato
se je obrnil in izginil v temi.

Mirijam pa se je čutila samo in za-
puščeno; naslonila je svojo glavo na
ograjo in bridko jokala. Zaloti jo pa
stara Nehušta, rekoč:

»Ne žaluj, saj morda podnevi zopet
najdeš onega, ki je odšel ponoči.«

»Bojim se, Nu, da se to ne zgodi
nikdar. Oh, Nu, odšel je in vzel seboj
moje srce, mesto njega mi je zapustil
pekočo bôl, ki je skoro taka, da je ne
morem prenašati. — Ako pa se tudi
vrne, kaj mi pomaga, ko mi je sveta
beseda moje matere? Greh bi bil pre-
lomiti ta ukaz in nakopala bi si pro-
kletstvo pred Bogom in pri ljudeh.«

»Ne vem; jaz vem samo to, da se
podo tudi v tem zidu našla kaka vrata.
Ne skrbi za bodočnost, izroči jo roki
Onega, ki je Gospod časov. — Sedaj je

pa še neka druga stvar, ki jo treba pogovoriti. Ko so naju Esenci sprejeli, je bilo določeno, da moraš s svojim osemnajstim letom od njih; dopolniš pa to leto čez en mesec.«

»Torej morava odtod, Nu?« vpraša Mirijam žalostna, ker ni poznala drugega sveta, kakor to vasico in drugih prijateljev, kakor te častitljive esenske može.

»Zdi se tako. posebno ker se sedaj govori, da se je Kaleb bojeval s stotnikom Markom zaradi tebe. Tako se vsaj govori -- mladi divji maček je pustil za seboj krempelj, ki ga je našel vrtnar.«

»Upam pa, da je tudi znano, da to ni bila moja krivda. Vendar, Nu, povej mi, kam pa naj greva, ko nimava ne prijateljev, ne doma, ne denarja?«

»Ne vem; toda kristjani imajo mnogo bratov in s svojo umetnostjo boš v vsakem večjem mestu lahko živele.«

»To je pa res,« reče Mirijam potolažena, »to se pravi, ako smem verjeti Marku in svojemu staremu mojstru.«

»Vrhu tega,« je nadaljevala Nehušta, »imam še skoro vse ono zlato, ki ga je nama dal Feničan Amram. ko sem bežala s tvojo materjo. Ne boj se, pomanjkarja ne bodeva trpeli, in Esenci bi kaj takega tudi ne prenesli. Sedaj pa si trudna; pojdi počivat in sanjaj, da se je rimski stotnik zopet vrnil.«

* * *

S težkim srcem je osramočeni in premagani Kaleb otresel prah esenske naselbine. Zgodaj v jutro po onem drevu, ko se je dvobojeval z Markom, je s palico v svoji zavezani roki in potno torbo preko ramen stal na malem griču nad naselbino in se oziral na hišico, kjer je prebivala Mirijam. V ljubezni in dvoboju se mu je slabo godilo, tako slabo, da je srdito zaškripal z zobmi, ko se je spomnil svojega poraza. Mirijam ni marala zanj; Mark ga je premagal pri prvem spopadu in mu podaril njegovo življenje. Za mladeniča je to najhujši udarec in težko ga je preboleti mlademu srcu. To je okusil ta čas tudi Kaleb. Vendar je bilo v mladi duši še krepkih sil življenja. Spomnil se je svojega očeta in žarek upanja mu je prisijal v njegovo dušo.

»Ni še vseh dni konec!« je zaklical sam sebi. »Tudi njemu pridejo boljši časi; tudi jaz bom še zmagoval in sovražniki moji bodo v prah poteptani pred mojimi nogami prosili milosti od mene. Prav je imel Rimljan, da me ni ubil, dobro zame, in jaz upam, da ne tako dobro zanj in za Mirijam.«

Kaleb je mnogo premišljeval na tej poti v Jeruzalem. Govoril je z vsakim človekom, ki ga je srečal, tudi z roparji in tolrovaji, da bi spoznal razmere v deželi. V Jeruzalemu je poiskal hišo prijateljice svoje matere, ki ga je siroto izročila Esencem v oskrbo. Zvedel je, da je že davno umrla; našel pa je nje-nega sina, dobrosrčnega in gostoljub-

nega človeka, ki ga je vzel pod streho. Ko se mu je roka pozdravila, oskrbel si je čedne obleke in nekaj denarja od svojega prijatelja, ne da bi mu povedal, kaj namerava. Hodil je pogosto ob dvorcu Gesija Flora, rimskega prokuratorja in iskal prilike, da bi ž njim govoril.

Večkrat je prosil, da bi ga pustili k Floru, a stražniki so ga odganjali. Nekoč ga pa Flor sam opazi in vpraša častnika, kaj ta človek išče okrog dvorca. Častnik mu pove, da bi rad ž njim govoril.

»Naj pride k meni,« reče cesarjev namestnik; »saj sem zato tukaj, da po milosti in v imenu cesarjevem delim pravico.«

Tako se je širokoustil Flor, ki je bil eden najzlobnejših cesarskih namestnikov, kar jih je vladalo na Judovskem.

»Kaj hočeš Jud,« vpraša Flor osorno Kaleba.

»Plemeniti Flor, pravice proti Judom — samo pravice.«

»Dobiš jo, ako jo dobro plačaš.« odgovori Flor.

»Pripravljen sem plačati, kar zahteva tvoja milost.«

»Potem povej, kaj imaš.«

In Kaleb je pripovedoval, kako je bil pred mnogo leti njegov oče pri nekem prepiru slučajno ubit, in da so se po njegovi smrti nekateri Judje pola-

stili in si med seboj razdelili njegovo premoženje, češ da je bil njegov oče prijatelj Rimljanov, on pa, njegov sin, je bil vržen na cesto, kjer so ga dobri ljudje pobrali in iz usmiljenja redili. Oče je imel lepe hiše v Jeruzalemu in v Tiru in rodovitna polja; s tem imetjem sedaj bogate krivični Judje, on pa, ki ima edini pravico do tega premoženja, je brez strehe.«

Flor ga je z zanimanjem poslušal. Spoznal je, da se tu da napraviti lep dobiček.

»Ako nastopiš kot tožnik, zagotovim ti, da dobiš vsa zemljišča svojega očeta in hišo v Tiru, drugo si prihranim jaz v imenu cesarjevem. Pri tožbi zmagaš gotovo, ker je bil tvoj oče ubit in oropan pod pretvezo, da drži z Rimljani.«

Predno je minul teden, so bili Judje, ki so zakrivili to tatvino, v ječi, in sodba se je glasila, da izgube vse imetje Kalebovega očeta in še svoje povrhu. Flor je izročil Kalebov del očetovega imetja tem rajši, ker je sam pri tem najboljše opravil in ker je videl v Kalebu zmožnega in drznega človeka, ki ga morda kedaj še dobro porabi za svoje namene.

Tako se je Kaleb čudovito hitro opomogel; bil je v kratkem ugleden in bogat. Zanj res ni bilo še vseh dni konec!

X. poglavje.

Benoni.

Nekaj mesecev pozneje je Kaleb oblečen v kožuhovino in škarlatast plašč, dobro oborožen v spremstvu sužnjev na krasnem konju stopil iz ozidja jeruzalemskega mesta. Onstran Damaških vrat se ustavi in se ozre nazaj na prekrasno mesto.

»Večna škoda, da takemu mestu gospoduje rimski tujec!« vzdikne Kaleb. »Pregnati je treba Rimljane in tedaj bi se lepo vladalo v tem mestu.«

Kaleb je imel visoke misli, kakor se razvidi iz teh njegovih besedi. Bil je bogat in ugleden, a s tem ne še zadovoljen. Kaj mu hoče samo denar? Časti, slave, vlade si je želelo njegovo strastno srce.

Kaleb je bil na potu v Tir na svoja posestva. Imel je pa še drug namen. Tam v Tiru je stanoval stari Jud Benoni, ki je bil Mirijamin stari oče, kakor je bil pred leti zvedel. In s tem Benonijem je želel govoriti.

* * *

V prostorni lepi vrtni lopi ene izmed najkrasnejših palač v Tiru sedel je neko popoldne star mož. Bil je zavrit v dragocen kožuhast plašč. Oči so se mu svetile kakor ogenj, nos je imel zakriviljen, lasje so bili sivi in nežnobela brada mu je dičila resen obraz.

Benoni, lastnik te palače, je po končanem opravilu onega dne — pre-

gledal je blago, ki ga je ladja pripeljala iz Egipta — povžil svoje kosilo in sedaj počiva v vrtni lopi. Naslonil se je na naslonjaču in kmalu zaspal; videti pa je bilo, da ima nemirne sanje; vsaj zdelo se je tako, ker se je obračal z ene strani na drugo, mrmral in mahal z rokama. Naenkrat plane pokonci in zakriči:

»Rahela, Rahela! Zakaj mi ne daš miru v spanju? Oh, otrok moj, ali nisem že dovolj trpel? Ali mi moraš vedno očitati moj greh? Ali ne smem niti na solncu tukaj mirno zatisniti svojih oči? Kaj mi hočeš, ker tako pogosto prihajaš? Ne, to nisi ti, moj greh je, ki se skriva pod tvojo postavo!« in Benoni si je z rokama zakril obraz, se premetaval po naslonjaču in glasno stokal.

Naenkrat skoči pokonci. »To ni bil greh,« je rekel, »to je bila dolžnost! Daroval sem jo razsrjenemu veličanstvu Jehove, kakor je hotel naš oče Abraham žrtvovati Izaka, toda prokletstvo onega krivega preroka je nad menoj. Demas, ta pes, se je splazil v mojo hišo in jaz sem mu dal hčer za ženo, ker ga je ljubila. Tako me je on poplašal, izdajalec in jaz — jaz sem plačal njega. Da! Toda meč je zadel dva vratova. On bi bil moral trpeti, in sicer on edini. O, Rahela, moja zgubljena hči Rahela, odpusti mi, ti, ki počivaš na dnu morja, odpusti mi! Jaz ne morem prenašati teh tvojih oči! Star sem, Rahela, star in slaboten.«

Nato vstopi arabski vratar, sijajno opravljen in oborožen z velikim mečem, in ko vidi, da njegov gospodar ne spi, se globoko prikloni.

»Kaj pa je?« vpraša Benoni.

»Gospod, mlad človek z imenom Kaleb želi govoriti z vami.«

»Kaleb? Tega imena ne poznam,« odvrne Benoni. »Stoj, morebiti je to Hilijelov sin, ki mu je rimski namestnik,« — pri tej besedi se je obrnil in pljunil na tla — »pomagal do očetovega premoženja. Čul sem, da pride ter prevzame veliko hišo na obrežju. Pripelji ga notri.«

»Sluga sem,« je rekel Benoni resno in uljudno, ko je vstopil Kaleb, lep, mlad in fino oblečen. »Kaj želiš?«

»Jaz sem sin Hilijela, ki je pred več leti tako nesrečno umrl v Jeruzalemu. Gotovo si slišal kaj o tem?«

»Da,« reče Benoni in pozorno motri svojega obiskovalca. »Dobro sem poznal Hilijela — razumen človek je bil, ki se je pa dal vseeno vjeti v nastavljeno past. Ti si torej njegov sin. V obraz si mu prav podoben, skoro bi dejal, da stoji sam Hilijel pred menoj.«

»Ponosen sem na tvoje besede,« odgovori Kaleb, dasi mu je bilo znano, da med Benonijem in njegovim očetom ni bilo pravega prijateljstva. — »Znano ti je,« je pristavil, »da so se nekateri naši ljudje polastili moje dedščine, ki sem jo sedaj dobil nazaj — vsaj nekaj!«

»Po namestniku Floru, kaj ne, ki je radi tega zaprl več Judov v ječo — med njimi tudi nekaj nedolžnih.«

»Prav glede Flora prihajam k tebi. Rimljan si je pridržal boljšo polovico mojega premoženja,« in Kaleb je vzdihnil in srdito pogledal.

»Srečen si, da si ni vsega pridržal.«

»Jaz sem vzrastel v puščavi, daleč od mest in ljudi,« je rekel Kaleb. »Ali ni nobene postave, da bi se mogel upreti taki krivici?«

»Nobene,« reče Benoni. »Rimski državljani imajo pravico, Judje pa samo dolžnost. Pameten bodi in zadovolji se s polovico, ki jo imaš. Sicer ti pa jaz ne morem nič svetovati, zato mi manjka ugleda, jaz sem le star, navađen trgovec brez veljave.«

Kaleb je bil potr. »Zdi se, da so za Jude časi hudi,« je rekel. »No, zadovoljiti se moram in skušal bom stvar pozabiti.«

»Bodi zadovoljen in skušaj, da se okrepiš zoper svoje sovražnike,« odgovori Benoni. »Ti si bil ubog, sedaj si pa bogat; zahvali Boga za to.«

»Noč in dan Ga zahvaljujem,« odvrne Kaleb.

»Ali misliš stanovati v Hezronovi — sedaj tvoji hiši?« vpraša Benoni.

»Da, za nekaj časa, dokler ne najdem najemnika. Nisem vajeen mest; vse mi je pretesno in prešumno.«

»Kje si bil vzgojen?«

»Med Esenci pri Jerihi. Vendar jaz nisem Esenec — ta vera mi ni ugajala; držim se vere svojih očetov.«

»Mnogo je ljudi, ki so slabši od Esencev,« odvrne Benoni. »Brat moje ranjke žene je tudi Esenec, dobrosrčen bedak, ki mu je ime Itijel; gotovo si ga poznal.«

»O da, dobro ga poznam. On je eden izmed upraviteljev in varuh svoje pravnukinje Mirijam.«

Pri teh besedah se starec strese, prebledi in sapa mu zastane.

»Oprosti mi, tako je bilo ime moji ranjki ženi — vedno me prevzame, kadar čujem to ime. Kako pa more biti to Itijelova pravnukinja, saj on ni imel drugih sorodnikov kakor edino sestro.«

»To mi ni znano,« odgovori Kaleb malomarno. »Pravijo, da je to deklico pred kakimi devetnajstimi ali dvajsetimi leti prinesla tja neka libijska ženska Nehušta, ki je rekla, da se je otrokova mati, Itijelova vnukinja, ponesrečila na morju in umrla na porodu tega otroka, naročila pa je, naj prinese dete stricu, da ga vzgoji. Esenci so to dovolili in so ji njega določili za varha. Tako deklica še sedaj tam živi.«

»Mirijam je torej Esenka?« vpraša Benoni s tresočim glasom.

»Ne, ona je krščanske vere, ker je njena mati želela, da se vzgoji v tej veri.«

Starec vstane in nemirno hodi po sobi.

»Povej mi kaj več o tej deklici,« reče na to, »stvar me zanima. Komu je podobna?«

»Ona je po mojih mislih najlepše dekle na celém svetu, ni visoka, a zelo ljubka in zelo izobražena.«

»Kakor je videti, se ti zelo zanimaš za deklico?«

»Da, toda to je čisto naravno, ker sva skupaj zrasla in upam, da jo kedaj privedem kot svojo ženo na svoj dom.«

»Ali si zaročen ž njo?«

»Ne, zaročen še ne,« odvrne Kaleb in se nasmeja, »vendar jaz te ne maram dalje nadlegovati s stvarmi, ki so le zame zanimive. Sploh te že predolgo motim v tvojem miru. — Hvaležen pa bi bil, ako me ob priliki obiščeš v moji hiši.«

»Hvala lepa za povabilo. Jaz pridem, gotovo pridem, kajti da povem resnico, željno rad bi čul najnovejše novice iz Jeruzalema, odkoder si prišel, tembolj ker vidim, da si eden onih, ki imajo oči in ušesa vedno odprta in pozorna.«

»Trudim se res, da stvari natanko opazujem,« reče Kaleb skromno. »Sicer sem pa mlad in neizkušen in ne vem prav, za katero stvar naj se v sedanjih nemirnih časih navdušuje človek, ki bi rad postal moder in dober. Meni treba voditelja in gotovo najdem pri tebi, ki si bogat v izkušnjah, modrega svetovalca. — Zdrav!«

In ko je Kaleb že odšel, je Benoni še dolgo gledal za njim.

»Temu mladiču sicer ne zaupam,« reče sam sebi, »čul sem o njem že marsikaj; vendar je bogat in zmožen in utegne kaj koristiti naši stvari. Kdo je pač ta Mirijam, o kateri je govoril? Ali je morda imela Rahela hčer, predno je umrla? Zakaj ne? Ona bi je gotovo ne izročila meni v oskrbo, ker je želela, da naj se vzgoji v njeni prokleti veri . . . Tedaj vendar nisem brez potomcev. Ako je to Rahelina hči, pretaka se po njej moja kri. Lepa, nadarjena — toda kristjana! Greh starišev je prešel na otroka — da, in prokletstvo je tudi na njem. Resnico moram zvedeti. — Kdo me zopet moti?«

»Gospod, odpusti,« reče arabski služabnik in se prikloni, »rimski stotnik Mark želi govoriti s teboj.«

»Mark? O, spominjam se, oni častnik, ki je tukaj prebival. Ni mi dobro; ne morem ga sprejeti; reci mu, naj pride jutri.«

»Gospod, naročil mi je sporočiti vam, da danes ponoči odpotuje v Rim.«

»Tedaj naj vstopi,« odgovori Benoni. »Morda je prišel, da plača svoj dolg,« je rekel sam sebi.

Arabec je odšel in vstopil je Rimljan.

»Pozdravljen, Benoni! Evo me tukaj živega; gotovo si se zelo bal zame. Kakor vidiš, je tvoj denar še varen.«

»Veseli me, da si še zdrav, stotnik Mark. Varen je moj denar pri tebi, a še bolj varen bo, ako si ga prinesel, seveda z obrestmi, v moji blagajni.«

»Tako lahko se dolgovi ne plačujejo,« odvrne Mark, »jaz sem še vedno v stiskah in pridem, da te poprosim novega posojila, ker sicer ne morem v Rim, kamor sem poklican.«

Benoniju se je stisnil obraz, vznejevoljil se je in dejal:

»Iz te moke ne bo kruha. — Kdo mi je porok, da kaj dobim, ako se ti pripeti kaka nezgoda na morju?«

»Poroštvo imaš tukaj,« reče Mark in mu izroči pismo strica Kaja in ukaz cesarja Nerona, da mora nemudoma v Rim.

Benoni pazno prebere pismo in reče:

»Čestitam! Kaže se ti lepa bodočnost, vendar morje je široko med nami in Italijo, in nevarno. Treba zato zadolžnice na posestvo, ki ti ga obeta stric Kaj.«

»Naredi, kar hočeš, samo da bo stvar glede denarja hitro uravnana, ker jaz imam s teboj govoriti še o veliko važnejših stvareh. Ko sem bil kot rimski odposlanec med Esenci ob bregovih reke Jordan — —«

»Med Esenci! Kaj je z Esenci?« vpraša Benoni.

»Najprvo urediva ono malo kupčijo, potem ti pa povem vse.«

»Dobro. Velja. Predno odideš odtod boš podpisal dolžno pismo in nakaznico ter dobiš denar. Kaj pa je z Esenci?«

»Čudni ljudje so to,« je rekel Mark, »najraje prerokujejo; tako mi je eden pripovedoval, da pridejo hude nadloge

nad vašo deželo: vojska in kuga in lakota, kakor jih svet dozdaš še ni videl.«

»To je staro prerokovanje, ki je trosijo oni prokleti Nazarenci med svet, da z njim begajo ljudi,« odvrne Benoni.

»Ne preklinjaj ljudi, prijatelj,« je rekel Mark, »raje opazuj dogodke in znamenja časa. Prav verjetno je, kar mi je prerokoval oni Esenc, da se Judje vzdignejo proti Rimljanom, da pa bodo premagani. Naštel je celo nekaj imen in mej temi je imenoval tudi tvoje, Benoni. Ker si mi posodil denarja, četudi sem Rimljan, sem prišel v Tir opozoriti te, da se varuješ upora.«

Starec je pazljivo poslušal in dejal: »Vse to se utegne zgoditi, in ako je moje ime v oni knjigi smrti, potem me je angel Jehove izbral in jaz ne morem ubežati njegovemu meču. Sicer sem pa že star in« — oči so se mu zablisketale — »lepo je umreti v boju zoper sovražnike svoje domovine.«

»Vi Judje res posebno ljubite nas Rimljane,« je dejal Mark in se nasmejal.

»Narod, ki pošilja Flore ali celo Albine, da vladajo njegove podložnike, zasluži, da ga ljubimo,« odvrne Benoni zaničljivo. »Toda prenehajva s tem, sicer je mogoče, da se do hudega sporečeva. — Čudno je to: ravnokar je bil pri meni človek, ki je bil vzgojen med Esenci. Povedal mi je, da živi med njimi mlado in krasno dekle, ki jo Esenci imenujejo svojo kraljico. Ali si jo morda videl, gospod?«

Mark je postal pozoren in rekel: »O, da, videl sem jo. Reči moram, da nikdar nisem videl bolj ljubke ženske, kakor je ona, in ne poznam kiparja, ki bi jej bil enako duhovit. Ako se potruđiš z menoj do ladje, odprem zaboj in ti pokažem moj kip, ki ga je naredila. Povej mi pa, ali ni morda temu tvojemu obiskovalcu manjkal kazalec na roki — na desnici?«

»Da.«

»Potem mislim, da mu je ime Kaleb.«

»Da; kako pa veš to?«

»Ker sem mu jaz odsekal njegov kazalec,« je rekel Mark. »On je mlad divjak in krvoloč.«

»Oh,« je rekel Benoni, »zdi se, da jaz še vedno dobro vidim, kajti ravno tako sem ga jaz presodil. No, ali pa veš še kaj družega o dekletu?«

»Marsikaj, ker sem nekako z njo zaročen.«

»Ali res! Čudno je to, kajti tudi Kaleb je ž njo zaročen, kakor mi je povedal.«

»On ti je to povedal?« reče Mark in skoči pokonci. »Potem je lagal; ona ga je zavrnila, to vem prav gotovo.«

»Potem je sprejela tebe kot zaročenca, gospod Mark?«

»Ne popolnoma; vendar samo zato ne, ker nisem kristjan. Ljubi me pa kljub temu,« je pristavil bolj veselo. »O tem ni nobenega dvoma.«

»Kaleb se je pa kazal, da dvomi o tem,« pripomni Benoni.

»Kaleb je lažnjivec in dobro bo zate, ako se ga varuješ.«

»Čemu bi se ga varoval?«

Mark je nekoliko časa molčal, nato pa drzno odgovoril:

»Zato, ker je Mirijam tvoja pravnukinja in dedinja tvojega premoženja.«

Benoni je za trenutek zakril svoj obraz z rokama in vzdihnil:

»Zdelo se mi je tako in sedaj sem prepričan o tem. Toda, gospod Mark, četudi se pretaka moja kri po njej, je moje imetje moje!«

»Prav tako. Obdrži ga, ako hočeš. Mirijam hočem jaz imeti, ne pa tvojega denarja!«

»Mislim, da hoče imeti Kaleb oboje, Mirijam in moj denar — kakor vsak razumen človek. Jud je in bistroumen; mislim, da ga čaka še lepa bodočnost.«

»Jaz pa sem Rimljan, še bolj bistroumen in meni se napovedujejo še lepši dnevi.«

»Da, Rimljan, jaz, stari oče, sem pa Jud, ki ne ljubi vas Rimljanov.«

»Mirijam pa ni ne Judinja, ne Rimljanka, marveč kristjana, ki je nisi ti vzgojil, temveč Esenci. Ona me ljubi, četudi se sedaj še noče poročiti z menoj, ker nisem kristjan.«

Benoni je zmajal z ramo in odgovoril:

»Vse to je treba preje dobro premisliti, predno se odločimo.«

Mark je skočil pokonci in grozeče stal pred starcem.

»Benoni,« je rekel, »to je stvar, ki je ne sme rešiti niti Kaleb, niti ti, marveč edino Mirijam sama in nikdo drugi. Mirijam je polnoletna in se mora sedaj ločiti od Esencev. Brez dvoma jo vzameš ti k sebi. Pazi pa, kako boš ravnal z njo. Ako se hoče sama prostovoljno poročiti s Kalebom, pusti jo, naj stori. Ako bi jo pa ti silil ali dovolil, da bi jo Kaleb prisilil, potem prisežem pri tvojem Bogu in pri svojih bogovih in pri njenem Bogu, da pridem nazaj in se tako maščujem nad njim in nad teboj in nad vsem vašim narodom, da se bo še v poznih rodovih govorilo o tem. Ali mi veruješ?«

Benoni je pogledal mladega moža, ki je stal pred njim krepak, silen in podjeten, z žarečimi očmi in od jeze se tresoč. Dozdaj ni vedel, da more biti ta lahkomiselni Rimljan tako odločen.

»Vem, da si prepričan, kar praviš; če boš pa prepričan še potem, ko se vrneš v Rim, kjer najdeš mnogo enako lepih kakor je kraljica Esencev, je pa druga stvar.«

»Da, moja stvar.«

»Gotovo — tvoja stvar. Ali imaš še kaj pridejati svojim poveljem, ki jih tako prijazno daješ svojemu ponižnemu upniku, trgovcu Benoniju?«

»Da, dvoje. Prvič, da ne bodeš več moj upnik, ko odidem iz tvoje hiše. Seboj sem prinesel denarja, da ti vse poplačam, denar in obresti. Moje govorjenje o posojilu je bilo samo šala in izgovor, da bi zvedel, kaj ti je znanega

o Mirijam. Ne, ne čudi se, da znam tudi jaz biti zvit. Nespametni človek, ali misliš, da bom potreboval bornega pol talenta, ko imam take vire? Veš, tam v Jeruzalemu bi si jih lahko izposodil deset ali dvajset, samo ako bi obljubil svojo podporo kot obresti. Moji strežaji čakajo z denarjem zunaj. Pokliči jih notri in si izplačaj denar in obresti in še nekaj za nagrado povrhu.

Sedaj pa drugo. Mirijam je kristjana. Ne vtikaj se v njeno vero. Ni sicer moja vera to, vendar ne vmešavaj se v to zadevo. Ti si vrgel njenega očeta in njeno mater, svojo lastno hčer, gladijatorjem in levom, da so ju pobijali in trgali, in sicer samo zato, ker sta bila drugačnih misli kakor ti. Vzdigni samo en prst zoper njo, in jaz te vlečem v amfiteater v Rim, da bodo tudi tebe pobijali gladijatorji in levi trgali. Dasi mene ne bo tukaj, bom vedel za vse, kaj boš delal, kajti imam prijatelje, ki so zvesti in ogleduhe, ki so še bolji. Sicer se pa v najkrajšem času vrnem. Sedaj te pa vprašam, ali mi slovesno obljubiš in prisežeš pri Bogu, ki ga častiš, prvič, da ne boš silil Mirijam, da bi se poročila z Judom Kalebom, in drugič, da ji boš dal zavetišča, ravnal z njo lepo in ji dovolil, da bo prosto živela po svoji veri?«

Benoni je skočil pokonci.

»Ne, Rimljan, tega ne storim! Kdo si pa ti, ki se drzneš v moji lastni hiši mi predpisovati, kako naj ravnam s svojo lastno vnukinjo? Plačaj, kar si

dolžan, potem pa odidi in ne prikaži se več pred moja vrata. S teboj nimam več nobenega posla.«

»Oho!« je rekel Mark. »Le počasi! — Morda bi bilo dobro, da ti nekoliko pogledaš po svetu. Ljudje, ki hodijo po svetu, so navadno bolj uljudni, kakor si ti. — Daj, če hočeš, pa preberi to-le pismo.«

Benoni je bil radoveden kot Judje sploh in zato ga je vzel in čital sledeče:

»V imenu cesarjevem Marku, Emijevemu sinu pozdrav! S tem pismom ti zapovemo, da primeš, ako bi se ti zdelo umestno in potrebno, judovskega trgovca Benonija, ki stanuje v Tiru, in ga odpelješ vjetega v Rim. Zatožen je, da je zapleten v judovsko zaroto, ki ima namen, uničiti rimsko oblast na Judovskem. — Gesij Flor, namestnik.«

Ko je Benoni prečital pismo, se je zgrudil na naslonjač ves blede od strahu. Toda zviti Jud se hitro zave, skoči po koncu, pograbi pismo in ga raztrga na drobne kosce.

»Kje je sedaj tvoje povelje, da me imaš pravico prijeti?«

»V mojem žepu,« odgovori Mark in se zakrohota, »ono, ki sem ga tebi pokazal, je bilo samo prepis. Ne, ne pozvoni in ne dotakni se onega zvonca. Poglej to-le,« in potegnil je iz žepa srebrno piščalko. »Pred vrati stoji petdeset vojakov. Ali naj jih pokličem?«

»Nikar,« odgovori Benoni, »vsaj ti obljubim, da storim vse po tvoji volji. Prisegati pa mi vendar ni treba.«

»To je treba, ker si Jud in svetohlinec. Izročil si njenega očeta in njeno mater okrutni smrti, zato je tudi Mirijam v nevarnosti. Dalje tudi sovražiš mene in moj narod, zato boš podpiral mojega tekmeca, akoravno je morilec, in jaz sem na dekletovo prošnjo dvakrat prizanesel njegovemu življenju. Prisezil!«

Benoni je vzdignil svojo roko in prisegel slovesno prisego, da ne bo silil Mirijam, da bi se poročila s Kalebom niti s kom drugim in da ne bo izdal skrivnosti njene vere ali jo radi tega preganjal.

»Ni še dovolj,« je rekel Mark. »Napiši tudi vse, kar si prisegel in podpiši.«

Benoni je rad ali nerad napisal, kar je prisegel, in podpisal. Mark se je pa podpisal kot priča.

»Poslušaj me, Benoni,« je rekel, ko je vzel papir. »To zaporno povelje mi daje na prosto prijeti te, kadar se mi zljubi. Sicer pa — ako želiš, da se prerokovanje Esencev ne uresniči — prenehaj kovati zarote proti cesarju. Ukaži sedaj svojemu služabniku, da pokliče slugo, ki plača moj dolg. Sedaj pa bodi zdrav! Kdaj in kje se zopet snideva, ne vem, bodi pa prepričan, da se snideva!«

Po teh besedah je Mark odšel.

Benoni je zrl za njim in na njegovem obrazu so se pokazale zlobne poteze.

»Grozil mi je. Teptal v blato vse moje svetinje. Prekanil me je, ta rimski dečak. Ali je še kaj ostalo v tej kupi

sramote, da bi jo izpil? Kdo izdaja naše skrivnosti in koliko mu je znanega? Nekaj, vendar ne vse, sicer bi me bil takoj zaprl. Da, gospod Mark, tudi jaz sem prepričan, da se zopet srečava, toda tako, da tebi ne bo posebno ljubo. Tvoja ura je odbila, moja šele udari. Sicer pa moram držati svojo prisego, kajti nevarno bi bilo prelomiti jo in utegnila bi se pretrgati nit, na kateri visi meč. Čemu bi tudi hotel kaj žalega storiti deklici ali jo prisiliti, da se poroči z onim lopovskim Kalebom, ki je gotovo slabši nego ta Rimljan? Ta človek vsaj ne laže in ne goljufa Zares, prav rad bi videl to deklico. Takoj odrinem proti Jordanu.«

Nato je pozvonil in ukazal slugi, da naj pripelje v sobo Markovega strežaja.

XI. poglavje

Esenci izgube svojo kraljico.

Esenci so se zbrali na posvet, vedoč, da oddide Mirijam. Vsem je bilo jasno, da mora iti, ker tudi zaradi nje niso mogli prelomiti svojih starodavnih, svetih postav, četudi so jo ljubili, kakor le oče ljubi svojega otroka. Toda kam naj gre in kako bo živela? To so bila vprašanja, ki so jim povzročala mnogo skrbi in o njih so se resno posvetovali. Itijel je naposled svetoval, da naj jo pozovejo pred se, da čujejo, kaj ona želi.

Kmalu pride Mirijam in ž njo Ne-hušta; bila je oblečena v čisto belo obleko, z belo, škrlatasto obrobljeno ruto na glavi, okoli pasa pa rudečkast šal. Predsednik ji razloži svojo zadrego in jo prosi oproščenja, ker jim njih postave ne dovolijo, da bi še ostala pri njih. Vpraša jo, česa želi glede svoje prihodnosti in ji sporoči, da bodo vsako leto dali zanjo iz svojih dohodkov toliko, kolikor ji bo treba, da se pošteno preživi.

Mirijam se jim s solzami v očeh zahvali za vse dobrote in prijaznosti. Bridka ji je ura ločitve, vendar, ker ve, da je morala priti, zato izrazi željo, da bi rada prebivala blizu v kakem primorskem mestu pri kakem prijatelju ali sorodniku.

Ko so se Esenci o tem posvetovali, potrkna na vrata nek brat, ki jim sporoči, da je prišel v vas judovski trgovec iz Tira z imenom Benoni. Izjavil je, da želi govoriti z njimi glede svoje pravnukinje Mirijam, ki živi, kakor je zvedel, med njimi.

»Tukaj morda dobimo odgovor na zastavico«, reče predsednik. Vsi so bili mnenja, da treba govoriti z Benonijem.

Benoni vstopi v posvetovalnico, se priklone zbranim in reče:

»Možje, jaz pridem, da zaprosim od vas deklico, ki je, kakor mislim, moja pravnukinja, o kateri sem šele pred kratkim zvedel, da živi med vami. Ali je morda Mirijam ona deklica, ki sedi med vami?«

»Da, ta je Mirijam«, reče predsednik. »Prav imaš, ako jo imenuješ svojo pravnukinjo, kajti to smo vedeli že davno«.

»Zakaj pa«, je rekel Benoni, »tega niste meni sporočili?«

»Zato ne«, reče predsednik mirno, »ker se nam ni zdelo prav, da bi izročili otroka, ki je bil dan nam v varstvo, človeku, ki je umoril njenega očeta in skušal končati tudi njeno mater, svojega lastnega otroka.«

Pri teh besedah je premeril Benonija od nog do glave in oholi Jud je osramočen povsili svojo glavo.

»Jaz nisem prišel k vam«, je rekel, ko se je zopet pomiril, »da bi se branil zaradi tega, kar sem storil ali nisem storil. Prišel sem, da zahtevam svojo pravnukinjo, ki je sedaj, kakor vidim, dorasla, ker sem po postavi jaz njen varuh.«

»Predno vstrežemo tvoji zahtevi, treba, da nam izpolniš te-le pogoje:

Založiti moraš toliko denarja, da bo Mirijam živela brez skrbi tudi, če ti umrješ. Ne smeš je siliti v zakon; ona naj si prosto izbere moža, ako se omoži. Posebno pa mora biti prosta glede svoje krščanske vere, ker ji je tako naročila njena umirajoča mati.

Ako te pogoje sprejmeš in se jih držiš, tedaj ti izročimo deklico, ki jo ljubimo kakor svojo hčerko. Ne odrečemo se pa s tem pravici, da pazljivo gledamo, ako boš res spolnjeval predložene pogoje. In ko bi zvedeli, da se ji je

v tem oziru skrivil le las na glavi, tedaj vedi, da tudi mirni Esenci v sili poznajo orožje, ki bodo z njim znali braniti deklico in njene pravice.

Benoni je pogladil svojo sivo brado in rekel:

»Ponosno si govoril. Ako bi bil mižal, bi bil mislil, da je to glas rimskega prokuratorja, ki oznanja cesarjevo razsodbo. Vendar navzlic temu prav rad verujem, da lahko storite, kar grozite, ker vem, da vi Esenci niste samo neškodljivi krivoverci, ki častite angele in hudobne duhove, gledate prikazni, prerokujete prihodnjost in molite solnce po kočah v puščavi.«

Prenehal je, predsednik pa, ki se ni niti najmanj zmenil za njega žalitve in zasmehovanja, je rekel:

»Govorili smo«, in kakor en mož so se oglasili za njim vsi navzoči, rekoč: »Govorili smo!«

»Naj govori moja pravnukinja,« je rekel Benoni. »Hči, ali je tvoja želja, da se mi nalože taki nečastni pogoji?«

»Ded,« odgovori Mirijam s čistim, zvonkim glasom, »jaz o tem ne morem odločevati. Kar sklenejo Esenci, moji najboljši prijatelji, to velja tudi zame. Za bogastvo mi je malo mar, a svobodo zahtevam za-se in za svojo krščansko vero.«

Benoni je občudoval deklico in njen ponos ter rekel:

»Zadnja beseda še ni spregovorjena —«

Predsednik ga ustavi v besedi:

»Zadnja beseda! Odloči se, kar misliš storiti. Sploh pa ti to ne bo delalo nobenih težav, ker nam je znano, kaj si pismeno prisegel rimskemu stotniku Marku.«

Benoni je prebledel in rekel:

»Sedaj razumem —«

»— da sega roka Esencev dalje kakor si mislil, da sega od tukaj do Rima,« je dejal predsednik.

»Da, da, vi ste res zmožni, da se zvežete z Rimljani! Toda pazite, ker meč Rimljanov seže tudi lahko do vaših src. Toda o tem se ne maram prerekati z vami. Naznanim vam, da sprejemem vaše pogoje in da vzamem Mirijam seboj v Tir; upam, da se kmalu privadi novemu življenju, da spozna svojega deda in ga vzljubi.«

»Dobro,« reče predsednik, »jutri bodo pisma pripravljena, da jih podpišeš; sedaj pa si naš gost.«

Drugi dan so podpisali pogodbo in Benoni je brez ugovarjanja privolil vse, kar so Esenci zahtevali. Mirijam se mu je tako prikupila s svojo lepoto in modrostjo, da bi bil podpisal vse, kar sploh bi še Esenci zahtevali.

Tri dni pozneje se je Mirijam poslovila od svojih varuhov, ki so jo malodane vsi spremljali do griča nad vasjo. Tu so se ustavili, da se ločijo. Mirijam je grenko zaplakala.

»Ne jokaj, dete,« je dejal Itijel, »mi se ločimo od tebe samo telesno, v duhu pa bomo vedno s teboj. Skrbno bomo čuli nad teboj in ako bi se kdo drznil

storiti ti kaj žalega, tedaj se zanesi, da te Esenci niso pozabili.«

»Ne boj se, Itijel,« pripomni Benoni, »moja obljuba, ki jo imate napisano, je poštena in bo našla oporo v ljubezni.«

»Tudi jaz to upam; ako mi bote dober ded, vam bom vsikdar zvesta hči.«

Nato se Mirijam obrne k Esencem; rada bi bila govorila, a glasen jok jo je premagal.

»Z Bogom, moji dobrotniki, moji očetje, z Bogom!« je zastokala in glasen jok jo je zadnjikrat pozdravil iz vrst Esencev, ki so se žalostno vrnili, Mirijam pa je odšla z Benonijem po potu preko Jerihe v Jeruzalem.

Benoni si ni upal po dnevu v mesto, ker se je bal Rimljanov. Nehušta porabi to priliko in ji pokaže skalnat prostor, rekoč:

»Poglej, tam so križali našega Gospoda!«

Mirijam je pobožno pokleknila in molila. Ko jo vidi Benoni klečečo, ji reče:

»Vstani, Mirijam; res je, da je bil tukaj križan Nazarenec, toda kakor hudodelec med hudodelci, ki je priklinal na naš narod usodno prokletstvo. Vem, kake vere si in obljubil sem, da ti pustim prostost glede vere. Prosim te pa, ne moli svojega Boga tukaj tako očitno, da te ne vidijo drugi, ki so manj strpljivi nego jaz in te ne tirajo v smrt, kakor so gnali tvojega očeta.«

Mirijam se je priklonila, vstala in odšla k dedu. Od tedaj nista spregovorila nobene besede več glede njene vere. Ona pa se je čuvala, da ni storila ničesar, kar bi utegnilo njenemu dedu nakopati kako sumnjo.

Štiri dni pozneje so dospeli v bogato in lepo mesto Tir in Mirijam je ugledala morje, na katerem je bila rojena. Ljubila je morje in njegove skrivnosti, saj so jo morske pene pozdravljale ob njenem rojstvu.

Iz Jeruzalema je Benoni poslal na hitrih konjih sle z naročilom, da naj njegovi služabniki doma pripravijo vse potrebno, da se Mirijam dostojno uvede v njegovo palačo.

»Ali si zadovoljna s svojim novim domom, hči?« je vprašal Benoni Mirijam, ko si je ogledala novo hišo.

»Ded, vse je krasno,« je odgovorila. »Nikdar se mi ni niti sanjalo o takih palačah kakor je ta. Povej mi, ali smem v teh velikih sobah izvrševati svojo umetnost?«

»Odslej si ti gospodarica te hiše, kakor postaneš v bodočnosti njena lastnica. Veruj mi, otrok moj, da ni bilo potreba, zame tako sramotnih pogojev za tvojo srečo. Vse, kar imam, je tvoje, vse pa, kar imaš ti, s tvojimi prijatelji in tvojo vero vred, ostane tvoje. Ako mi v zahvalo za vse to nakloniš nekoliko svoje otroške ljubezni, hvaležen ti bom zanjo, posebno ker nimam ne otrok, ne prijateljev.«

»Iz srca to želim,« odgovori Mirijam naglo, »samo, ded, med menoj in teboj —«

»Ne govori o tem,« reče skoro obupno, »ali bolje, jaz naj izgovorim: med teboj in menoj teče reka krvi tvojih staršev. Tako je, Mirijam, toda jaz se zelo kesam svojega dejanja. V starosti človek vse bolj jasno gleda in bolj mirno sodi. Tvoja vera mi ni nič in tvoj Bog mi je laž, in vendar vem danes, da ne zasluži smrti, kdor časti Njega — ali vsaj radi tega ne bi danes nikogar vrgel v ječo ali obsodil v smrt. — Sploh pa ali te tvoja vera ne uči, da moraš razžalnikom iz srca odpustiti?«

»Da, in zato ljubijo kristjani vse ljudi.«

»Potem prinesi to zapoved seboj v to svojo hišo, Mirijam, in ljubi mene, ki zelo obžalujem dejanje, ki sem ga storil v slepi jezi svoje gorečnosti in ki me v mojih starih letih straši kakor najhujša pošast.«

Pri teh besedah se je Mirijam prvičkrat vrgla staremu možu v naročje in ga poljubila s solzami v očeh.

Mirijam je živela po zapovedih krščanske vere in vstregla vsaki želji svojega deda. On pa jo je ljubil, ker mu je sladila večer njegovega viharnega življenja. Da, bil je celo ljubosumen na Nehušto, katero je Mirijam še vedno ljubila.

XII. poglavje.

Prstan, ovratnica in pismo.

Mirijam je prve mesece živela v Tiru v lepem miru. Bala se je, da bi se sešla kje s Kalebom, a zvedela je, da je za dalj časa odpotoval. V mestu je živelo nekaj kristjanov; z njimi se je seznanila in skupno opravljala svoje molitve. Benoni se je delal, kakor da za celo stvar nič ne ve. Prav za prav so pa tedaj bili v Tiru Judje bolj sovraženi nego kristjani. Grki in Sirijci so bili zelo gorki judovskemu bogastvu. Kristjani pa so bili bolj preprosti in skromni ljudje, nabrani iz raznih narodov in zato so takrat v Tiru živeli v miru.

Tega miru se je radovala tudi Mirijam, delala kipe in se le malokdaj pokazala na ulici; to ni bilo posebno varno zanjo, ko je bila vnukinja bogatega judovskega trgovca in ljudje niso splošno vedeli, da je ona kristjana. Bilo ji je dobro, vendar se ni mogla privaditi mestnemu življenju. Mnogokrat si je sedeča ob morskem obrežju zaželela na morje, v puščavo, na svobodo, kakor v svojih nekdanjih letih. Otožno se je spominjala nesrečnega očeta in matere, trpela je s kristjani, ki so jih preganjali v Jeruzalemu in Rimu in jim v pobožni molitvi prosila stanovitnosti v bojih. Seveda tudi ni pozabila na stotnika Marka, ki ga je še vedno ljubila. Hudo ji je bilo, ker je morala živeti ločena od njega. Morda je pa nanjo že pozabil in si izbral drugo nevesto.

Tudi take misli so jo nadlegovale. Toda njej ni bila krščanska vera samo zunanja stvar, ona je živela po veri, njene resnice so prešinjale vse njeno življenje. Zato je vdano nosila svoje srčne bridkosti in pridno molila za svojega Marka, od katerega še ni dobila nobenega sporočila. Seveda so pisma v onih časih hodila polževo pot. Zato je Mirijam živela še vedno v prijetnih nadah. In res je pričakala pisma.

Nekega dne je šla Mirijam in vsi služabniki z njo v stari del mesta Tir, kjer je imel Benoni krasne vrtne nasade. Na zvrnjenem stebru nekega starega svetišča sta sedeli z Nehušto sredi med palmami, med cvetjem in grmičjem in počivali.

V tem božjem miru jih iznenadi Benonijev služabnik, ki je pripeljal seboj rimskega častnika. Na obleki se mu je še poznala morska vožnja. — Častnik se gospodi prikloni in vpraša, ali ima srečo govoriti z gospodično Mirijam.

»Da«, pravi Mirijam, »in kaj želite?«

»Rimski častnik sem, ime moje je Gal in prinašam vam pismo.« In izvlekel je izpod svojega plašča s svilo zvezano zapečaten pismo in s pismom zavoj ter ji izročil oboje.

»Kdo pošilja vse to?« vpraša Mirijam in njene oči so žarele radovednosti.

»Plemeniti Mark, imenovan Srečni vam to pošlje.«

»Oh«, je rekla Mirijam in zarude-la, »povejte mi ali je zdrav?«

»Zdrav je in dobro mu je, vendar bi mu bilo še bolje, ko bi bila ti bližje nje-ga«, odgovori častnik in občudujoč gleda na deklico.

»Ali se je kaj posebnega zgodilo z njim«, vpraša Mirijam.

»Da, stric njegov Kaj je umrl in ostavil mu je vse svoje velikansko pre-moženje. Mark je postal mogočen go-spod in celo Neron cesar se zanj zelo zanima, tako da mora prebivati v nje-govi palači. Seveda prijateljstvo Nero-novo ni iskreno in stanovitno. Vendar dosedaj je dobro Marku. Toda kaj ti naj jaz pripovedujem, beri sama pismo, da zveš od njega, kar želiš. Jaz sem spolnil svoj posel in sem vesel, da po-znam izvoljenko Markovo. Gospodič-na, zdrava!«

Po odhodu častnikovem Mirijam prereže svilo in odvije zvitek. Pismo je bilo sledeče:

»Gospici Mirijam, po častniku Galu pošilja pozdrav prijatelj Rimljan Mark.

Odkar sem dospel v Rim, sem ti že pisal pismo; te dni smo dobili sporoči-lo, da se je ona ladja, ki ga je nosila, potopila ob sicilskem obrežju. Ker je pismo vzel Neptun in z njim mnogo vrlih mož, pošiljam drugo pismo; na-dejam se, da me nisi pozabila, in da te moje pismo razveseli. Draga Mirijam, vedi, da sem srečno prišel v Rim in na potu obiskal tvojega deda, ki sem mu plačal nek star dolg. Vendar si to mor-

da že zvedela od deda. Iz Tira sem odpotoval proti Italiji, a na potu nismo imeli sreče; vihar je ladjo zagnal na obrežje Melite, kjer jih je mnogo uto nilo. Po naklonjenosti bogov, sam ne vem katerega, sem se rešil, dobil drugo ladjo in srečno prišel v Brindizi, od kjer sem odpotoval v Rim, kamor sem dospel ravno o pravem času, kajti našel sem svojega strica Kaja zelo bolnega. Ker je mislil, da sem se tudi jaz potopil pri Meliti, je ravno hotel narediti oporoko, v kateri zapušča vse svoje premoženje cesarju Neronu, vendar ni na srečo nikomur o tem zinil besede. Ako bi bil to storil, bi bil danes, mislim, ravno tako reven, kakor sem bil takrat, ko sem te zapustil, draga, in morda še bolj reven, ker bi bil s svojo dedščino izgubil najbrž tudi svojo glavo.«

»Našel sem pa milost v očeh svojega strica Kaja, ki je teden dni po mojem prihodu naredil oporoko in mi zapustil vse svoje imetje. Pred tremi meseci je umrl in sedaj sem jaz gospodar njegovega premoženja.

»Tako, ko sem uredil vse svoje gospodarske stvari, bil sem namenjen v Tir k tebi, toda čudno naključje me je zadržalo v Rimu. Oni moj doprski kip, ki si ga mi poklonila, je postal za-me usoden. Najraje bi želel, da bi se bil potopil v dno morja.

»Ko sem namreč prevzel stričevo hišo v Via Agrippina, sem postavil oni kip na časten prostor v predsebo in po-

vabil kiparja Glavka, o katerem sem ti pravil, in druge prijatelje umetnosti, da si ga ogledajo in izrečejo svojo sodbo. Prišli so, čudili so se in molčali, ker se je vsakdo izmed njih bal, da ne bi kakega svojega tekmeца preveč pohvalil. Ko sem jim pa povedal, da je kip napravilo neko dekle iz Judovskega, mi tega niso verjeli, ker so vsi trdili, da nobena ženska ne more tako izklesati mramorja; ker so pa vedeli, da se jim ni ničesar bati od tako oddaljene umetnice, so pohvalili delo in so še cel večer potem govorili samo o kipu, dokler jih ni vino premagalo. Ravno tako so govorili o kipu naslednjega dne tako, da je ta hvala prišla celo Neronu na ušesa. In konec vsega tega je bil, da si je sam cesar ogledal kip. Ko ga je ogledoval dalje časa, je dejal:

»Katera dežela je rodila umetnika, ki je izklesal to delo?«

»Odgovoril sem, da Judeja, in sicer da je delo izvršila neka ženska; on pa je odgovoril, da naj se jo pripelje v Rim, da naredi tudi njegov kip, ki bi ga potem postavil v judovskem tempelju v Jeruzalemu, da bi ga Judje častili.

»Sedaj sem sprevidel, da sem v zagrati. Poznal sem osodo, ki bi zadela tebe, ako bi prišla v Rim pred Nerona, zato sem mu dejal — ne zameri mi — da to ni mogoče, ker si že mrtva. Vendar sem mu moral dati tvoj kip, ker sicer bi mi ga bil sam vzel in ž njim tudi vse moje drugo imetje.

»To žalostno zgodbo ti pripovedujem zato, ker me je ona zadržala in me še zadržuje v Rimu. Dva dni pozneje sem namreč prejel cesarsko odločbo, da se izredno umetniško delo, ki ga je prinesel seboj iz Judeje Emilijev sin Mark, postavi v nekem tempeljnu, kjer se želi, da ga oni, ki hočejo dopasti cesarju, obiščejo in časte njega in dušo nje, ki ga je izklesala. Dalje tudi zakazuje, da moram jaz priti dvakrat na teden v tempelj, da bi mogli vsi videti, kako more genij velikega umetnika narediti stvar neumrljive lepote po preprostem izvirniku iz krvi in mesa. Oh, Mirijam, jaz nimam potrpljenja, da bi ti popisal vso to neumnost, vendar posledica vsega tega je, da mi je nemogoče oditi iz Rima, ako nočem pripraviti v nevarnost svojega premoženja in svojega življenja. Dvakrat vsak teden, ali po posebnem dovoljenju včasih enkrat, moram priti v tempelj, kjer stoji moja podoba na marmornatem oltarju, na katerem so vklesane besede: Darujte vsi, ki greste mimo, duhu umrle umetnice, ki je izklesala to božansko delo.

»Tukaj moram sedeti jaz, ki sem vojak, bedaki pa prihajajo in zijajo najprej v kip in potem na mene in govore včasih tako, da bi jih najraje na mestu pobil na tla, in mečejo zrna kadila na mali ogenj na oltarju, da darujejo tvojemu duhu. Tako, Mirijam, se pri nas v Rimu sedaj vlada.

»Sicer sem pa v veliki milosti pri Neronu, tako da me ljudje imenujejo 'srečnega' in mojo hišo 'srečno hišo', ime, ki se mi zdi, da ne pomeni nič dobrega.

»Za sedaj cesar na-me veliko dá, in zato se mi je večkrat posrečilo, da sem temu ali onemu kristjanu, tvojemu bratu po veri, rešil življenje. Tako je hotel nedavno tvojemu duhu na čast pred omenjenim kipom darovati nekaj kristjanov, pa jaz sem ga opomnil, da si bila tudi ti kristjana, in zato je odnehal od svoje krutosti in za nekaj časa iz spoštovanja do Tvojega duha ustavil preganjanje kristjanov.

»Slišal sem, da se pripravlja v Judeji vstaja in da bodo poslali velikega poveljnika Vespazijana, ki naj jo vduši. Ako mi bo mogoče, pridem z njim, toda za sedaj še ne morem.

Mirijam, jaz sem zelo nesrečen. Vedno mislim nate in vendar ne morem do tebe. Vedno mislim, da si v nevarnosti in mene ni tam, da bi te varoval . . .

»Kaj naj ti še povem? Poiskal sem nekaj učiteljev tvoje vere, nadejajoč se, da mi bodo mogli s posebnim čarom, ki ga znajo mojsterski rabiti, kakor se pripoveduje o njih, podati dobro sporočilo o tebi. Na mojo žalost pa mi niso dali nikakega čara — ki ga sploh ne poznajo, kakor se vidi — marveč naukov. Od njih sem nakupil rokopisov, ki so jih sami spisali, v ka-

terih se nahajajo nauki in postave tvoje vere, ki jih bom začel proučevati, kakor hitro bom imel kaj časa. To nalogo bi pa rad nekoliko odložil, kajti ako bi jih čital, bi morda veroval in postal kristjan in bi sčasoma tudi mene porabili za bakljo na Neronovih vrtovih.

»Pošiljam Ti malo darilce in te prosim, da ga sprejmeš. Smaragd v prstanu je obdelal moj prijatelj Glavk. Biseri so lepi in imajo svojo zgodovino, ki Ti jo o priliki povem. Nosi jih vedno seboj, draga Mirijam, radi mene. Jaz nisem pozabil Tvojih besedi, ne, vsak dan in vsako noč jih premišlujem. Piši mi, prosim Te, ako moreš najti kakega sla. Ako pa ne moreš pisati, vsaj misli name, kakor jaz mislim na Tebe. Zakaj pač ne živiva več skupaj v oni srečni vasi Esencev, ki jim želim vso srečo kakor i Tebi! Zdrava!

Tvoj zvesti prijatelj

• Mark.«

Ko je Mirijam prečitala pismo, ga je poljubila in skrbno shranila. Nato je odvezala zavoj in odprla slonokoščeno škatljo s ključem, ki ji je bil pritrjen. Iz nje je vzela zavitek iz mehkega usnja in veselja je vzkliknila, ko je zagledala v njem ovratnico iz krasnih biserov, prstan z velikim smaragdom, na katerem je bil urezan Markov in njen obraz, povzet po podobi, ki mu jo je dala seboj.

»Poglej. Nu, poglej!« vzklikne in pokaže Nehušti dragoceni in krasni nakit.

»To je najboljši dokaz, da te ima Mark vedno še rad,« reče Nehušta.

»Ah, da! Toda kaj, ker še vedno zija med nama nepremostljiv prepad!« vzklikne Mirijam.

»Le Bogu prepusti vso stvar, On že vredi v svoji neskončni modrosti vse tako, kakor je zate najbolje. — Sedaj pa morava hitro domov, ker imamo nocoj goste pri večerji.«

»Kakšne goste?« vpraša Mirijam razmišljeno.

»Same zarotnike,« je rekla Nehušta. »Veliki načrt, da se požene Rimljanke iz svetega mesta, hitro dozoreva, tvoj ded pa ima pri tem glavno besedo. Vedno se bojim, da bo moral tudi glavni račun on plačati. — Ali si že slišala, da se je Kaleb vrnil v Tir?«

»Kaleb!« je zajecljala Mirijam. »Ne.«

»Da! Včeraj je prišel in bo danes zvečer med našimi gosti. Bojeval se je tam v puščavi in pravili so mi, da je bil eden izmed onih, ki so se polastili trdnjave Masade in pomorili vso rimsko posadko.«

»Ne želim, da bi se sešla ž njim,« je rekla Mirijam.

»Ne, to moraš storiti, in čim preje, tem bolje. Čemu se treseš pred tem človekom?«

»Ne vem, vendar se ga zelo bojim.«

Ko je onega večera Mirijam stopila v obednico, so gostje — bilo jih je dvajnajst — že sedeli pri mizi. Na povelje svojega deda je bila opravljena v svoja najbogatejša oblačila, narejena po grškem kroju, lase pa je imela urejene v zavitih kitah, ki jih je vrhu glave držala zlata mreža. Opasana je bila z zlatim pasom posutim z dragulji, okoli vratu ovratnico z biseri, ki jo je poslal Mark, na roki pa prstan — onega s svojo in Markovo podobo. Ded jo predstavi gostom, ki so vstali v pozdrav. Veselo se je oddahnila, ko med njimi ni opazila Kaleba. Toda prav v istem trenutku stopi v obednico Kaleb, visok, ponosen, ki je na prijazne pozdrave le hladno in dostojanstveno odzdravljaj. Takoj je zagledal Mirijam ter jo pozdravil rekoč:

»Torej se vendar zopet vidiva! Gotovo je tudi zate vesel ta trenotek?«

»Kako bi ne bila vesela, ko po dolgem času zopet vidim tovariša svojih otroških let,« odgovori Mirijam mirno, a začudila se je, ko mu je ded odločil najodličnejše mesto pri mizi zraven nje.

»Odkod prihajaš, Kaleb?« ga je vprašala.

»Iz vojske, Mirijam. Poskusili smo se z Rimljani!«

»Ali ni to preveč predrzno?«

»Kdo ve?« je odgovoril. »Kar je, je; jaz sem se dolgo obotavljal, toda tvoj ded me je pridobil za stvar, in sedaj treba delati.«

In pripovedoval ji je, kako so se polastili Masade in kako se razne stranke bore v Jeruzalemu.

Med tem pripovedovanjem vstopi v dvorano sel, ki pove nekaj Benoniju na uho, in odide.

»Čujte, prijatelji. Rimljana Cestija Gala so pognali iz zidovja jeruzalemskega in njegova vojska je bila uničena v soteski Bethoron.«

»Bog bodi hvaljen!« so odgovorili vsi navzoči in se veselo oddahnili.

»Bogu hvala!« je ponavljal Kaleb, »za tako veliko in slavno zmago! Rimljani so torej pobiti!«

Samo Mirijam je molčala.

»Kaj pa ti misliš o tem?« vpraša Kaleb in jo pogleda.

»Da se zopet vrnejo, in sicer močnejši kakor poprej,« je odgovorila, nato pa je na Benonijevo znamenje vstala in odšla.

Iz obednice je šla Mirijam v lopo na vrt. Zaželela si je tihega kraja, da se nekoliko oddahne, ker ta dan je doživela toliko, da je komaj nosila. Vsa srečna je bila, ker je prejela pismo in spominsko darilo od Marka, a silno vznemirjena, ker se je isti dan sešla s Kalebom, ki jo, kakor je čutila, še vedno zalezuje. Kako čudno vodi osoda njo, Marka in Kaleba! Ona sirota in varovanka Esencev je bila sedaj imenitna in bogata; Mark, poprej zadolžen rimski častnik, živi sedaj v sijaju, in tudi Kaleb se je v teh burnih časih povzpел naenkrat do veljave in moči. Vsi

trije so bivali v zlatih gradovih, ki pa so se njej zdeli malo varni. Vsi trije so se skoro naenkrat dvignili, a kdo je porok, da v teh nemirnih, bojovitih časih, eden ali drugi izmed njih zopet ne zdrkne v nič. Čutila je, kako je na svetu vse spremenljivo in minljivo!

»Kaj pa premišljuješ, Mirijam?« se je začul krepak glas poleg nje; bil je Kaleb, ki se je natihome prikradel do nje.

»Zmago obhajamo, kakor si slišala, in zato je prav, da se malo odpočijemo. Jaz bi se rad prav dobro spočil. Kakšen prstan pa imaš na svojem prstu?« jo vpraša Kaleb nenadoma, ko ji poljubi roko.

Mirijam se je izravnala in osokolila.

»Prstan, ki mi ga je Mark poslal.«

»Zdelo se mi je tako. Čul sem o njem; Mark je postal baje velik ljubljeneč Neronov, a tak, da se mu ves Rim smeje.«

»Jaz se mu ne smejem, Kaleb.«

»Ne, ti si mu bila vedno zvesta. Povej mi, ali se pa meni smeješ?«

»Čemu bi se pač tebi smejala, saj izpolnjuješ veliko in nevarno nalogo, in sicer častno in uspešno.«

»Da, Mirijam, moja naloga je velika in nevarna. Visoko sem se že povzpел, pa nisem še na vrhu. Prestol judovski je še visoko.«

»Mislim, da bi bil preprost stol bolj varen, Kaleb.«

»Morda, — toda jaz moram biti velik in slaven ali pa umrem. Sedaj ne mirujemo, dokler ne preženemo Rimljanov iz dežele.«

»Kaleb, jaz nimam prav nobene vere v to predrzno podjetje. Stara prijatelja sva in jaz te prosim, opusti vse to, dokler je še čas.«

»Zakaj, Mirijam?«

»Ker je Oni, ki Ga je tvoje ljudstvo križalo in komur jaz služim, tak konec prerokoval. Rimljani vas bodo pomandrali, Kaleb. Njegova kri pride na vas in na vaše otroke.«

»Morda, Mirijam,« reče Kaleb zamišljen, »toda jaz ne morem nazaj, in vedno upam, da zmagamo. Toda imam še nekaj na srcu. Nisem še spremenil svojih misli; kakor sem te ljubil v otroških letih in kot mladenič, tako te tudi sedaj ljubim. Zato te prosim. Združi se z menoj, da boš slavna z menoj. Prestol ali smrt, kar me zadene, oboje bo slavno za-me in če hočeš tudi za-te.«

»Kaleb, ne morem.«

»Zakaj ne?«

»Saj ti je znano, da se ne smem poročiti z drugovercem.«

»In ako bi ne bilo te ovire, ali bi se potem poročila z menoj, Mirijam?«

»Ne,« je odgovorila bolj tiho.

»Zakaj ne?«

»Ker ljubim drugega, s katerim se ravno tako ne morem poročiti, ki sem mu pa obljubila, da mu ostanem zvesta do smrti.«

»Rimljanu Marku?«

»Da, Rimljanu Marku. Glej, tukaj nosim njegov prstan,« in vzdignila je svojo roko, »in ovratnica okoli vratu je njegovo darilo. Do smrti sem njegova in edino njegova. To ti povem, ker je najbolje za nas vse, da veš resnico.«

Kaleb je v ljubosumnosti zaškripal z zobmi.

»Potem naj ga kmalu dohiti smrt!«

»To ti ne bo nič pomagalo, Kaleb. — Oh, zakaj ne moreva biti prijatelja kakor v prejšnjih časih?«

»Takrat sva bila otroka, sedaj sva pa dorasla —«

Komaj je izgovoril te besede, prišel je Benoni rekoč:

»Prijatelj Kaleb,« je dejal, »mi čakamo nate. No, Mirijam, kaj pa ti tukaj? V svojo sobo, dekle. Bojne stvari niso za ženske.«

»«Bojim se pa, ded, da jih bodo morale ženske drago plačevati,« je odgovorila Mirijam, se prikloni in odide.

XIII. poglavje.

Gorje, gorje ti, Jeruzalem I

Minuli sta dve leti, dve strašni, krvavi leti. V Jeruzalemu so divjali kruti boji med raznimi strankami. V Galileji je judovski poveljnik Jožef, pod katerim se je bojeval tudi Kaleb, napenjal vse svoje moči, toda Vespazijan in njegovi poveljniki so naskakovali in osvojili mesto za mestom in po-

bijali njihove prebivalce na tisoče in tisoče. V obrežnih mestih in tudi drugod so se bojevali Sirijci in Judje med seboj. Judje so naskočili Gadaro in Gaulonitis, Sebasto in Askalon, Antedon in Gazo in pomorili mnogo ljudi. Zatem je prišla vrsta nanje, kajti Grki in Sirijci so se jim uprli, jih premagali in brez usmiljenja pobili. Do sedaj v Tiru še ni tekla kri, a vsi so vedeli, da mora priti do tega. Esenci so bili po vojski pregnani iz svojega domovja pri Mrtvem morju in so pribežali v Jeruzalem; poslali so može k Mirijam in jo pozvali, da naj beži iz Tira, kjer se pripravlja krvavo klanje, vendar pa naj ne beži v Jeruzalem, ker je bilo po njihovih mislih to mesto izgubljeno, marveč črez morje, ako le more. Tudi kristjani so jo prosili, da naj beži ž njimi, ako ji je življenje drago, v mesto Pela, kjer so se zbirali kristjani iz Jeruzalema in cele Judeje. Obojim je Mirijam odgovorila, da mora to storiti, kar stori njen ded. Ako bo on bežal, bo tudi ona bežala, ako on ostane v Tiru, ostane tudi ona; ako odide v Jeruzalem, pojde tudi ona ž njim, kajti obljubila mu je, da ga ne zapusti.

Ko so poslanci odšli, je Mirijam poiskala svojega deda.

»Zakaj si tako žalostna, Mirijam?« jo vpraša. »Ali so ti tvoji prijatelji sporočili, da se bližajo velike stiske?«

»Da, ded,« in povedala mu je vse.

»Jaz jim ne verjamem,« je rekel strastno. »Kako morejo kaj takega

trditi? Povem ti, da mi zmagamo. Vespazijan je sedaj cesar v Rimu in tamkaj pozabi na to malo deželo; domače sovražnike pa kmalu premagamo sami. Mesija bo prišel, pravi Mesija. Mnogo znamenj in čudežev priča, da je že blizu. Da, on bo prišel in zmagal in Jeruzalem bo velik in svoboden in bo videl svoje želje izpolnjene nad svojimi sovražniki. Vprašam te, kako morejo kaj drugega trditi ti neverniki?»

Mirijam je vzela izpod svojega oblačila zvitek in brala: »Kadar pa boste videli, da je Jeruzalem oblegan od vojskâ, tedaj vedite, da je njegov konec blizu. Tedaj naj, kateri so v Judeji, beže v gore, in kateri so v mestu, naj beže, in kateri so na polju, naj ne hodijo nazaj v mesto. Zakaj to so dnevi maščevanja, in vse kar je pisano, se bode izpolnilo. Gorje pa nosečim in doječim tiste dni! Zakaj takrat bodo prišle velike stiske nad deželo in nadloge nad to ljudstvo. In padali bodo pod mečem in odvedli jih bodo v vjetništvo med vse narode in Jeruzalem bo poteptan od poganov, dokler ne bodo časi za pogane dopolnjeni.«

Benoni je potrpežljivo poslušal, dokler ni prebrala do konca. Nato pa je zaničljivo odgovoril:

»Tako pravijo vaše knjige, naše pa nam pravijo drugače. Prav, ako verjameš svojim knjigam in se bojiš, odidi s svojimi prijatelji kristjani na varno; jaz že sam preživim ta vihar.«

»Prepričana sem o tem,« odgovori mirno, »vendar se ne bojim zase, bojim pa se zate in zato te prosim, umakni se, dokler je še čas!«

»Ne morem, ne smem,« odvrne Benoni, »tebe še enkrat opomnim, da lahko odideš. Vse storim, da boš na varnem.«

»Ded, kjer ostaneš ti, ostanem tudi jaz,« odgovori Mirijam vsa solzna in iskreno poljubi deda.

Tako sta ostala v Tiru; teden dni pozneje pa je izbruhnil vihar. Rimljani so poulično druhal hujskali zoper Jude, tako da se tem ni bilo varno prikazati na cesto. Kjerkoli je dobila druhal kakega Juda, takoj so ga zgrabili in umorili.

Benoni je čutil nevarnost in zato je svojo hišo, ki je bila star, utrjen gradič, še bolj utrdil in založil z živežem. Poslal je tudi sle h Kalebu, o katerem se je govorilo, da je poveljnik judovskih čet v Jafi, in mu sporočil o nevarnosti, ki mu preti. Ker je bila Benoni-jeva hiša res dobro utrjena, je kakih sto najuglednejših Judov pribežalo s svojimi ženami in otroci k njemu.

Neko jutro vzbudi strašen hrup Mirijam iz spanja in v tem je prihitela tudi Nehušta k njej.

»Za božjo voljo, kaj to pomeni?« vpraša Mirijam.

»Sirijci napadajo Jude,« odgovori Nehušta, »v dolenjem mestu.«

Urno sta se za silo opravili in odpravili na streho, odkoder je bil lep

razgled po mestu. Strašne reči sta videli. V dolnjem delu mesta so gorele mnoge hiše. Ljudje so begali po ulicah in vpili. Sovražniki so jih vlačili iz hiš in jih morili, druge so pehali v najhujši ogenj. Vmes pa se je sesula zdaj ta, zdaj druga hiša. Bil je grozen prizor!

»Oh, Kristus se jih usmili,« je ihtela Mirijam.

»Čemu?« reče Nehušta. »Oni so Ga umorili in zavrgli; sedaj je prišla kazen nanje, ki jo je prerokoval.«

»On ne bi tako govoril,« je rekla Mirijam nejevoljno.

»Ne, marveč pravica govori tako. One, ki grozijo z mečem, pokonča meč. Ravno tako delajo judje z Grki in Sirijci po mnogih drugih mestih. Sedaj je prišla vrsta nanje in morda tudi na nas.« In hiteli sta s strehe in sami nista vedeli kam.

Drugi dan so se sovražniki bližali tudi Bennonijovi hiši. In napadeni so v svojo grozo opazili, da nimajo posla samo z navadno poulično druhaljo, marveč z razdivjanimi ljudmi, ki jih vodijo rimski častniki.

Najprej so navalili na vrata; a bila so močno utrjena in jih niso mogli razrušiti. Morali so se umakniti ker so jih napadeni iz hišnih oken kakih dvajset pobili s kamni in pušicami.

Sovražniki so se na to polastili sednjih hiš in od tam skozi okna s puščicami napadli posadko. S tem so jih

pregnali z oken, a družega jim niso mogli škodovati.

Drugi dan so zopet napadli vrata z oblegovalnim ovnom, od morske strani pa so se hiši približali z ladjo, od koder so metali kamenje v hišo.

Tedaj šele se je začel pravi boj. Judje, ki so stali na strehi, so obsipali s puščicami in sulicami sovražnike pred vratmi in jih mnogo pobili; vendar se pa napadalci niso ustrašili in kmalu porušili vrata. Udrli so skozi vrata, a most ki je držal čez dvorišče v hišo, so med tem domačini razdrli, zato niso mogli takoj priti v hišo. Ob jarku so se borili s puščicami in kamenjem, in na obeh straneh jih je padlo mnogo.

Ker so tudi iz ladje vedno huje pritiskali na hišo s kamenjem, uvidel je Benoni, da se ne morejo več dolgo braniti. Pošvetoval se je z veljaki in sklenili so, da s silo vderejo iz hiše, če jih tudi mnogo pade, ker ako ostanejo v hiši, so vsi izgubljeni.

Mirijam in Nehušta sta med tem zbežali na streho in molili, ker prepričani sta bili, da ni več nobene rešitve.

V tem pa zagledata na morju, da se mestu bliža druga ladija.

»To so gotovo novi sovražniki,« vzdihne Mirijam.

»Ne,« pravi Nehušta, »ta ladija je judovska; saj vidiš, da ni orla na njej in tudi ne feničanske zastave. Glej, sirijska ladja se že pripravlja na boj.«

A bilo je za boj že prepozno. Judovska ladija je z vso silo zadela z rilcem

v nasprotno ladijo, ki se je takoj nagnila. Strašen krik se je razlegal po ladiji in Mirijam je zaprla oči, da ni videla strašnega prizora. Ko je zopet pogledala, ladije ni bilo več, le trupla utopljenecv so plavala po morju . . .

»Glej, že spuščajo čolne iz ladje v morje. Nekaj upanja imamo zopet, da se rešimo,« reče Nehušta in hiti z Mirijam s strehe. Med potom naletita na Benonija, ki ga potegneta s seboj in vsi teko, kar morejo skozi zadnja vrata k morju.

Ravno je priplul rešilni čoln blizo obrežja.

»Glejte, to je Kaleb,« reče Nehušta in pokaže visokega moškega, ki je stal sredi čolna in klical: »Benoni, Mirijam, Nehušta, naprej!«

Večkrat so priveslali s čolnom k obrežju in naložili že precej judov, le kakih trideset jih je še čakalo na obrežju. V tem pa so si Sirijci že osvojili vso Benonijevo hišo ter se spuščali po vrveh čez zid na morsko stran. Kmalu jih je bilo toliko, da so napadli čakajoče jude, večinoma ženske in otroke, ter jih brez usmiljenja potolkli.

Mirijam, ki je to videla iz ladje, je omahnila na tla in se glasno zjokala.

»Oh, rešite jih! Ali jih nikdo ne more rešiti?« je vpila. Benoni je sedel poleg nje, voda je tekla z njegove okrvavljene obleke in stokal je: »Moja hiša je porušena, moje bogastvo oropano in moje ljudstvo pobito od poganov!«

»Zahvali Boga, ki nas je rešil,« je pripomnila Nehušta. »Sploh si pa ti sam vsega kriv. Ali te nismo opomnili na vse, kaj je imelo priti?«

Ravno tedaj se pa prikaže pred njima Kaleb, ponosen in zmagoslaven. Benoni vstane in ga objame.

»Poglej svojega rešitelja!« reče hčeri in se prikloni.

»Hvala ti, Kaleb,« je dejala Mirijam.

Benoni pa je pozabil na svojo prisego in dostavil: »Življenje, ki si je rešil, je tvoje in kar ostane še imetja, bo tudi vse tvoje.«

»Ded,« zavrne ga Mirijam, »saj zdaj vendar ni čas govoriti o tem. Ozri se v Tir in glej, kako pobijajo tam tvoje prijatelje! — Oh, strašna smrt!«

Kaleb je vzdihnil. »Nehaj, Mirijam. Storili smo vse, kar smo mogli; tako je pač v vojski. Jaz ne morem še enkrat poslati čolnov, tudi ako bi mornarji hoteli poslušati moje povelje. Nehušta, odpelji Mirijam v kabino, da se ne prehladi v mokri obleki. Benoni, kam pa sedaj?«

»K bratrancu Matiji, velikemu duhovniku v Jeruzalemu.«

»Pojdi rajši v Egipt, tam boš bolj varen,« reče Nehušta.

»Kjer ravno tako morijo Jude na tisoče,« odvrne Kaleb porogljivo in pristavi: »No, v Egipt jaz ne morem, ker moram pripeljati to ladjo nazaj v Jafo, odkoder sem poklican v Jeruzalem.«

»Tja in nikamor drugam pojdem tudi jaz,« reče Benoni, »s svojimi hočem zmagati ali umreti. Mirijam gre lahko na varen kraj.«

»Ded, jaz ostanem pri tebi, kakor sem ti obljubila,« odgovori Mirijam.

In odpeljali so se proti Jafi.

Na potu zagleda Mirijam skalnato obrežje in vpraša Nehušto, kje da so sedaj.

»To je kraj, kjer si bila rojena. Na oni skali tam je ležala ladja in tam sem jo pred mnogo leti zažgala. Poglej one očrnele kose lesa, ki leže napol zakopani v pesku na obrežju; brez dvoma so to rebra one ladje. Toda pojdi, Kaleb nas kliče. Najbrže da izstopimo.«

Res je obstala ladja na obrežju, kjer je prvikrat zagledala luč dneva. Na bregu so našli Jude, ki so jih čakali. Ti ljudje so jih prijazno sprejeli, jim dali vsega, kar so potrebovali.

Ko so bili vsi zbrani na obrežju, se jim je pridružil tudi Kaleb. Bilo jih je kakih šestdeset, ki so odrinili proti Jeruzalemu. Kmalu so dospeli v ono vasico, kjer je Nehušta našla kmeta in njegovo ženo; sedaj pa so vsi prebivalci zbežali, ko so jih ugledali, misleč, da je tolpa roparjev, ki so se klatili po deželi kakor volkovi in ropali ter morili vse, kar jim je prišlo pod roke. Ko so pa videli, da so se zmotili, so se vrnili in molče poslušali zgodbo nesrečnežev, kajti v onih dneh so bile take zgodbe že vsakdanje. Neka suha, zagorela ženska pa je stopila k Nehušti,

jo prijela z eno roko, z drugo pa je pokazala na Mirijam in rekla:

»Povej mi, prijateljica, ali je to ono dete, ki sem je dojila?«

Nehušta jo bistro pogleda in reče:

»Da, mati, to je Mirijam.«

In stara ženica je deklico vesela poljubila.

Potovali so srečno, kajti z oboroženo stražo dvajset mož, ki je spremljala Kaleba, so bili premočni, da bi se roparji upali napasti jih, in akoravno se je govorilo, da je prišel Tit s svojo vojsko že do Cezareje, niso srečali Rimljanov. Edin njihov sovražnik je bil mraz.

Na jasnem nebu nad Jeruzalemom je gorela velika zvezda repatica, ki je bila videti kakor velikansk ognjen meč. Res je bilo, da so jo videli že poprej v Tiru, toda nikdar poprej ni bila tako svitla. To jim je bilo slabo znamenje, samo Benoni je trdil, da se ost meča obrača proti Cezareji in oznanja, da bo roka božja uničila Rimljane.

Kaleb je dal povelje in korakali so trepetajoč od mraza in strahu preko skalovitih gričev proti Jafskim vratam; med potom so opazili, da je bila dežela opustošena, kajti le malo žita je bilo videti na polju in še to je bilo pohojeno, črede pa niso videli nobene. Ko so dospeli do vrat, so jih našli zaprte, in ustavili so jih vojaki, divji ljudje iz vojske Simona iz Geraze, ki so držali Dolenje mesto.

»Kdo ste in česa želite?« so jih vprašali.

Kaleb jim je povedal svoje ime in ker se je zdelo, da jim to ni zadostovalo, je Benoni razložil, da so begunci iz Tira, kjer so sovražniki veliko Judov poklali.

»Begunci imajo vedno denar pri sebi; najboljše je, ako jih pobijemo,« je rekel poveljnik pri vratih. »Brez dvoma so izdajalci in zaslužijo smrt.«

Kaleb se je raztogotil, ukazal odpreti vrata in jih vprašal, s kakšno pravico se drznejo zabraniti vstop njemu, znanemu častniku, ki se je zmagovalno bojeval v vojski.

»S pravico močnejšega,« so odgovorili. »Oni, ki so pustili Simona v mesto, naj to opravijo s Simonom. Ako pripadate k stranki Janeza ali Eleazarja, pojdite gori v tempelj in potrkajte na njegova vrata,« in porogljivo so pokazali na druga vrata zgoraj.

»Ali je prišlo že tako daleč,« vzklikne Benoni, »da Jud napada Juda v Jeruzalemu, rimski volkovi se pa brez strahu klatijo okoli mestnega zidovja? Jaz, Benoni iz Tira, nisem pri nobeni stranki, akoravno je, kakor misiim, moje ime znano in v čislih pri vseh strankah. Jaz zahtevam, da grem ne k Simonu, ne k Janezu in ne k Eleazarju, marveč k mojemu bratrancu Matiju, velikemu duhovniku, ki nas je semkaj poklical.«

»Veliki duhovnik Matija,« je rekel poveljnik, »to je druga stvar. Dobro, ta nas je pustil v mesto, in milo za drago, lahko pustimo tudi mi v mesto njegove

prijatelje. Pojdi noter, bratranec velikega duhovnika Matije in s teboj cela tvoja družba,« in odprl je vrata.

Ko so vstopili v mesto, so stopali po ozkih ulicah proti tempeljni. Po tla-ku so ležala mrtva trupla. Iz za oknic so jih opazovali ljudje, toda nikdo jih ni pozdravil. Smrtna tišina je vladala po praznih ulicah. Naenkrat so začuli en sam tožeč glas, ki pa je prihajal iz take daljave, da ga niso razumeli. Glas se je čul vedno bližje in opazili so si-vo-bradatega, suhega, do pasu golega človeka, ki je kričal:

»Glas iz vzhoda! Glas iz zahoda! Glasovi iz vseh štirih vetrov! Glas Jeruzalema in glas tempeljna! Glas ženi-nom in nevestam! Glas vsemu ljudstvu: Gorje! gorje Jeruzalemu!«

Prišel je do njih in stopal skozi njihove vrste, kakor da bi jih ne videl.

»Človek, kaj pomenijo te besede?« zavpije Benoni nad njim. Tujec pa se ni zmenil zanj, marveč je imel svoje blede oči vprte v nebo in odgovoril: »Gorje, gorje Jeruzalemu! Gorje, gorje vam, ki prihajate v Jeruzalem!«

Kričeč je šel dalje in izginil.

»Kako grozen pozdrav je to!« vzdihne Mirijam.

»Da!« dostavi Nehušta, »toda slovo bo še hujše. Mesto je izgubljeno in vse, kar je v njem.«

Samo Kaleb se je delal pogumnega in rekel:

»Ne boj se, Mirijam. Poznam tega človeka. Blazen je.«

»Kje se konča modrost in kje se začenja blaznost?« je vprašala Nehušta.

In odšli so dalje proti vratom temeljna in vedno po istih praznih, okrvavljenih ulicah.

XIV. poglavje.

Esenci zopet najdejo svojo kraljico.

Vrata, kamor so begunce napotili, ako hočejo govoriti z velikim duhovnikom, so bila ena izmed vrat Huldah na južni strani kraljeve hodnice in tja so dospeli preko doline Tiropeon. Ko so bili že blizu njih, so se naenkrat odprla na stežaj vrata, ki so jim bila najbližja in skozi nje je planilo kakih tisoč ali še več oboroženih mož, ki so glasno vpili in vihteli svoje meče ter udrli naravnost proti njim. V tem trenutku so bili begunci sredi odprtega prostora, ki je bil nekdanj pokrit s hišami, sedaj pa je bilo videti samo črno in razdejano zidovje.

»Pristaši Janeza so, ki nas napadajo,« je zaklical nek glas in begunci so zbežali na vse strani, tudi Kaleb in Benoni, ker sta videla, da je vsak odpor nemogoč proti takemu številu. Tekli so proti razvalinam iskat zavetja, a v tem se iz istih razvalin prikaže druga četa vojakov, ki so bili pristaši Simonovi. Kmalu so Janezovi in Simonovi trčili

skupaj in v ta metež zajeli še nekaj beguncev. In vnela se je krvava bitka.

Nehušta je prijela Mirijam za roko, potegnila jo je za seboj in obe sta bežali. Divji kriki so ju spremljali in puščice, ki so jima brnele okrog ušes; ena je zadela Mirijam v nogo. Vendar sta še v obupnosti bežali naprej, kam, seveda nista vedeli, dokler se Mirijam ni zgrudila od slabosti.

»Vstani!« je rekla Nehušta.

»Ne morem,« odgovori Mirijam. »Nekaj je ranilo mojo nogo. Glej, kri mi teče.«

Nehušta se je ozrla okoli sebe in videla, da sta zunaj drugega ozidja v novem mestu Bezeta, ne daleč od starih Damaških vrat, kajti na levi in nekoliko zadaj za njima se je vzdigoval veliki stolp Antonija. Pod tem zidovjem so ležali kupi smeti preraščeni s travo in cvetlicami. Ta prostor se ji je zdel primeren, da bi se mogli za nekoliko časa skriti, posebno ker ni bilo nikjer hiš v obližju. V eno velikih razpok v zidovju je Nehušta skrila Mirijam, jo položila na travo ter ji obvezala rano. Mirijam je kmalu zaspala od vtrujenosti. Nehušta jo je nekoliko časa opazovala in premišljevala, kaj ji je sedaj storiti, a tudi njej se je hotelo dremati.

Naenkrat se prestrašena vzbudi, ker se ji je zdelo, da je videla nekega človeka z bledim obrazom in sivo brado, ki je gledal na nje izza neke skale. Čudno se ji je zdelo, ker je res pred seboj videla tako skalo, a človeka ni vi-

dela nobenega. Ozrla se je kvišku. Nad njima se je vzdigoval mogočni zid visoko v zrak. Tam ni mogel izginiti, samo martinček je mogel plezati po oni strmini. In tudi nikjer drugod ga ni bilo, kajti nikjer ni bilo kakega skrivališča. Ko je čez nekaj časa zopet pogledala na skalo, ni videla samo enega sivobradata tega obraza, marveč dva, ki sta opazovala njo in Mirijam. Ko se je vzdignila, sta izginila. Nehušta se je vlegla zopet nazaj in se delala, kakor da bi spala in zopet sta se prikazala, pozorno ju opazovala in se šepetaje živahno razgovarjala. Naenkrat se je eden obeh obrazov obrnil, tako, da je luč padla nanj. Sedaj je Nehušta vedela, zakaj se ji je ta obraz v sanjah tako znan zdel in se je hvaležno ozrla proti nebu.

»Brat Itijel,« je zaklicala, »čemu se skrivaš po tem skalovju kakor kunec?«

Glavi sta izginili, toda šepetanje glasu se je še dalje slišalo. Iznenada se prikaže, kakor da bi se bil dvignil iz vode, Itijel.

»Ti, Nehušta, tukaj?« jo vpraša. »In ženska, ki spi poleg tebe?«

»Nekoč so jo imenovali kraljico Esencev, sedaj pa je preganjana begunka, ki čaka, da jo pobije ali Simon Janez ali Eleazar, ali gorečniki, ali kdorkoli onih svetih morilcev, ki biva jo v tem mestu,« je odgovorila Nehušta.

Itijel od samega veselja ni vedel kaj bi, in je rekel:

»Tiho! Tukaj so celo ptiči ogleduhi. Brat, splazi se k oni skali in poglej, ako kdo prihaja.

Esenec je kmalu sporočil: »Nikogar ni, z zidovja pa nas ne morejo videti.«

»Ali dobro spi?« vpraša Nehušto in pokaže na Mirijam.

»Kakor bi jo bil ubil.«

Esenca se splazita okoli skale, povabita Nehušto seboj, spečo Mirijam pa deneta na nosilnico in jo neseta do druge skale. Tukaj odstranita bičevje in travo, odmakneta kamen in prikazala se je odprtina. Skozi to odprtino, pri vhodu neznatno, potem pa vedno širšo, se hitro vsi izgube. Zadnji je šel Itijel, ki je poravnal pohojeno travo, in pomaknil zopet kamen na svoje mesto, da se o odprtini ni ničesar opazilo. Mrzli zrak te votline in gibanje na nosilnici je zbudilo Mirijam iz trdega spanja. Zavpila je in se skušala otresti z nosilnice.

»Kje sem?« je rekla. »Ali je to dom smrti?«

»Ne, ne. Le malo počakaj, in kmalu boš vedela vse«, jo tolaži Nehušta, Itijel pa je ukresal ogenj in prižigal voščenico, ki se je le počasi užigala. Tako se je tudi njegov obraz z dolgo belo brado dekletu le polagoma prikazal iz teme prav kakor da bi bil duh, ki se je dvigal iz groba.

»Oh, gotovo sem mrtva«, je rekla Mirijam, »kajti pred seboj vidim podobo strica Itijela.«

»Ne podobo, Mirijam, njega samega vidiš,« odgovori starec z glasom, ki se je tresel v veselju.

»Dobrodošla, moja draga«, je vzkliknil, »tudi v tej temni votlini, dobrodošla, in slava več. Bogu, ki je vodil najina pota, da sva se našla. Ne, ne govorim, ker smo še preblizu zidovja. Podaj mi roko in pojdi.«

Mirijam je šla pomirjena za njim in se ozrla kvišku in ob slabi svetlobi voščence je videla prostrano skalnato streho nad seboj. Na obeh straneh so bile stene surovo obdelane skale, koder je kapala voda, po tleh so ležali veliki napol obdelani kameni.

»Kakšen strašen prostor je to, stric?« je vprašala Mirijam.

»To je prostor, kjer je dobival kralj Salomon kamenje za zidanje templja. Glej, tu na steni se nahajajo znaki njegovih zidarjev. Brez dvoma so tudi drugi kralji pred njim in za njim uporabljali kamnolom, ker nikdo ne ve, koliko je star.«

»Kmalu bo bolje,« reče Itijel, ko je opazil, da Mirijam težko sope in jo po dolgem trudapolnem potu pripelje v prostrano dvorano z obokano streho in zidanimi stenami, ki je bila nekdanj vodna shramba. Tu je gorelo več luči in plapolal je ogenj, kjer se je kuhalo. Tudi zrak je bil čist, brez dvoma radi vodnih predorov, ki so držali navzgor. V tej dvorani pa je sedelo v krogu ob voščenicah kakih šestdeset Esencev.

»Bratje!« zakliče Itijel v odgovor na poziv straže, ki je čuvala vhod, »prikašam vam nazaj Mirijam, ki smo jo nedavno izgubili.«

Možje so skočili pokonci in hiteli k Itijelu.

»Res, ona je!« so klicali, »naša kraljica, z njo pa Libijčanka Nehušta! Dobrodošla, tisočkrat dobrodošla!«

Mirijam je pozdravila može, svoje znance in srce se ji je razveselilo. Pribesneli so ji krepilne hrane in vode.

»Kako, da se v teh prostorih zopet srečamo?« vpraša Mirijam. In pripovedovali so ji, kaj so doživeli odkar jih je ona zapustila. Več kakor leto dni je bilo tega, ko so Rimljani na potu proti Jerihi zadeli na njihovo naselbino in mnogo Esencev pomorili ali vjeli. Ostali so bežali v Jeruzalem, kjer jih je bilo še več pomorjenih. Zato so pa ostali iz mesta bežali in si poiskali zavetja v tej votlini, za katero je vedel eden izmed njih, ki je to skrivnost zvedel od svojih dedov.

Tu so si polagoma oskrbeli živeža, oglja, obleke, posteljníc, kuhinjskega orodja in celo nekaj preprostega pohištva in sedaj prebivajo tukaj že blizo tri mesece. Od časa do časa posamezni gredo na svetlo po oni poti, po kateri so sedaj prišli. Je pa iz votline še drug izhod, ki ga pozneje pokažejo.

Ko se je Mirijam okrepčala, obvezala svojo rano in se nekoliko odpočila, so jo vzeli seboj, da ji razkažejo čudeže celega prostora. Onstran te velike vod-

ne shrambe, kjer so večinoma živeli, se je nahajalo še kakih šest ali sedem drugih prostorov. Tukaj so jih nekaj odločili za Mirijam in Nehušto, drugi pa so bili založeni z raznovrstnimi potrebščinami za dolgo vrsto mesecev. Zadnji teh prostorov ni bil posebno velik, pač pa zelo globok in tu je izvirala studenec, ki jim je dajal vedno dovolj vode. Od tega vodnjaka so vodile majhne stopnice navzgor, uglajene od hoje že davno umrlih ljudi, ki so hodili nekdanj po vodo.

»Kam pa drže te stopnice?« vpraša Mirijam.

»V podrti stolp zgoraj«, odgovori Itijel. »O priliki ti vse pokažemo. Sedaj bo tvoj prostor že pripravljen, zato se vrni in podaj se k počitku, ki si ga gotovo zelo potrebna.«

In Mirijam je šla počivat v malo votlino, ki je bila za več mesecev njeno stanovanje.

Drugo jutro se je Mirijam zgodaj vzbudila, vstala in šla z Nehušto v veliko dvorano, kjer je našla Esence pri molitvi. Po jutranjicah so se skupno pokrepčali in Mirijam je med obedom Itijelu pripovedovala razne stvari o svojem dedu, ki če je še živ, gotovo misli, da je ona mrtva, ker je gotovo povsod poizvedoval za njo, a jo nikjer ni našel.

»To misel kar opusti«, reče stric, »da bi ga morda šla ti iskat, ker s tem bi prišli lahko mi vsi v nevarnost, da najdejo naše skrivališče.«

Mirijam vpraša ali bi ne bilo mogoče poslati kakega sla, da bi kaj poizvedel. In ker je le tiščala, dovolili so ji, da je napisala kratko pismo, da je na varnem, vendar da ne sme povedati kje.

To pismo je vzel Itijel seboj še isti večer, ko je oblečen kakor berač šel še z enim bratom v mesto.

Drugo jutro sta se srečno vrnila, prinesla sta pa seboj strašne novice. Kako grozno so se klali po mestu in okrog tempeljna, kjer so se razne stranke divje borile med seboj.

»Kakšne novice mi prinašaš o dedu?« vpraša Mirijam vsa razburjena. »Ali še živi?«

»Le mirna bodi,« odgovori. »Benoniju in Kalebmu se je posrečilo, da sta prišla v hišo velikega duhovnika Matije in sta sedaj v okrilju templjevega ozidja. Toliko sem poizvedel od enega izmed stražnikov velikega duhovna, ki sem mu dal cel zlat in mi je obljubil, da gotovo izroči pismo. Povedati ti pa moram, da ne izročim nobenega pisma več, kajti vojak me je zelo čudno gledal, češ, odkedaj imajo berači toliko denarja! Imam pa še drugih novic, ki te bodo morda še bolj razveselile,« je nadaljeval stric in jo postrani pogledaval. »Tit prihaja z mogočno vojsko od Cezareje proti Jeruzalemu.«

»Ta novica pač ni vesela,« odgovori Mirijam, »kajti to se pravi, da bodo oblegali sveto mesto in je razdajali.«

»Morda bo tako; vendar v armadi je baje vojak, ki bi se raje polastil tvojega srca, kakor pa mesta. Baje je med Titovimi poveljniki konjikov tudi plemeniti Rimljan Mark, tvoj znanec iz tvoje umetalne delavnice.«

Mirijam je prebledela in se od slabosti naslonila na zidovje.

»Mark«, je vzkliknila, »torej le drži besedo!«

Odkar ji je poslal pismo in prstan, ki ga je nosila in bisere, ki so se ji ovi-
jali okoli vratu, ni čula več o njem. Dva-
krat mu je pisala in odposlala pismi po
najbolj zanesljivih slih, vendar ni pre-
jela nobenega sporočila, če jih je dobil
v roke. Več nego dve leti ni bilo nobene-
ga glasu od njega, in čisto je mislila,
da mora biti mrtev. Sedaj pa se baje
vrača kot poveljnik v Titovi armadi,
da kaznuje uporne Jude! Ali ga bo ke-
daj videla? Tega Mirijam ni vedela, a
upala je in goreče molila, da bi ga saj
enkrat še videla in govorila z njim.
In to upanje jo je krepilo v teh strašnih
dneh. Rana na nogi se ji je zacelila, to-
da slab zrak v podzemeljski votlini je
zelo škodoval njenemu zdravju. Več-
krat je prosila strica, naj jo pelje na
zrak skozi drugo odprtino, katero ji je
obljubil, da ji ob priliki pokaže. Bilo je
pa zelo nevarno in zato je Itijel s tem
dalje časa odlašal. Ker pa je Mirijam
od dne do dne bolj pešala, rekla mu
je nekega dne Nehušta: »Dekle nam
umrje, ako ne more na zrak. Ali ni no-
bene rešitve?«

»Poznam še en izhod iz vodnjaka po stopnicah v stolp. Tja bi bilo mogoče, da bi šla, ker je stolp od zunaj zazidan. Vendar silno je nevarno, ako nas kdo opazi.«

»Mirijam mora na solnce, sicer nam umrje«, reče Nehušta, »če tudi je nevarno, vendar treba to storiti.«

Ker je tudi Itijel spoznal to nujno potrebo, vzel je Mirijam in Nehušto s seboj in ju peljal skozi vodnjak čez stopnice na hodnik, ki je bil na koncu videti zazidan. V ta zid je Itijel utaknil kos ravnega železa, v razpoko v zidu, dvignil železo in takoj se je vzdignil kamen in napravil v zidu prostor, da so se splazili skozi zid.

»Poglejta«, je rekel in izpustil kamen, ki se je brez najmanjšega šuma zopet zaprl, tako da v zidu ni bilo videti nobene odprtine, »to je dobro narejeno, kaj ne?«

Prišli so na lep prostor. Bil je štiri-voglat stolp, ki je imel kakih štirideset čevljev v obsegu; edina njegova vrata so zazidali že pred mnogo leti, da ne bi tatovi in drugi lopovi našli zavetišča v njem. Visok je bil stolp kakih sto čevljev in brez strehe, ki je že davno razpadla. Stopnice pa, ki so bile kamenite, so ostale še rabljive. Po teh stopnicah so stopali in s trudom prišli pod vrh stolpa, odkoder so zagledali Jeruzalem in njegovo okolico. Ko je Mirijam zopet zagledala sinje nebo, ki je žarelo v jutranjem solncu, je plosknila z rokami in glasno vzkliknila.

»Tiho!« reče Itijel. »To zidovje je sicer debelo, vendar vseeno ni varno glasno govoriti.«

Krasen je bil razgled na mesto in okolico.

Proti jugu so bili zgrajeni mramornati dvori in bliščeča poslopja, tempelja, kjer se je še vedno vzdigoval dim daritve proti nebu, dasi so se ljudje tam okrog vsak dan bojevali. Odtod se je razprostiralo Gorenje in Dolenje mesto s tisočermi hišami, v katerih je bivalo natlačeno polno ljudi, ki so pribežali iskajoč zavetišča ali pa ne glede na nevarnosti prišli praznovat Veliko noč. Proti vzhodu se je videla dolina Joza-fat in onstran nje Oljska gora, kjer je tedaj še rastlo mnogo drevja, ki so ga Rimljani pozneje posekali. Proti severu se je dvigalo novo mesto Bezeta, obdano s tretjim zidovjem in za njim skalovita pokrajina. Ne daleč na levo se je vzdigoval mogočni stolp Antonija, sedaj ena izmed trdnjav Janeza iz Gishale in gorečnikov; proti zapadu dalje pa onstran širokega mostu stolpi Hipik, Fasael in Mariamne, in zadaj sijajna Herodova palača.

Ko so vsi trije radovedno vse to ogledovali, pokaže Nehušta na cesto, ki je vodila od trnjeve Doline proti severovzhodu. Mirijam se ozre na cesto in opazi velikansk oblak prahu, ki se je hitro pomikal in bližal mestu. Iz tega prahu so se naenkrat zabliskale sulice in svetli vojaški oklepi.

»Rimljani!« je rekla Nehušta prestrašena.

V tem so pa bližajoče se rimske vojake opazili tudi v mestu. Po vseh stolpih in strehah je bilo naenkrat vse polno ljudi, ki so begali, roke vili in kričali.

»Gorje, gorje Jeruzalemu!«

Ta glas so slišali tudi naši znanci na stolpu.

Groza jih je pretresla in zdelo se je, da je groza pretresala tudi vse one tisoče, ki so čuli ta žalostni glas.

»Da«, je ponavljal Itijel, »gorje Jeruzalemu, kajti napočil je zanj dan maščevanja božjega!«

Oblak prahu je bil vedno manjši, kolikor bližje so bili Rimljani mestu. Videli so se posamezni oddelki velike armade. Za njimi so stopali vojaki, ki so gradili ceste in postavljali tabore, za temi je prišla redna armada, med njo na konju je jahal Tit s svojo osebno stražo, poveljniki in konjeniki; odzadaj pa so korakale nepregledne vrste vojakov. Rimski orel je plapolal nad njimi. Na koncu pa so prišli nosači, vozniki z raznimi živili in bojnim orožjem.

Na Savlovi gori se je ta ogromna vojska ustavila in se utaborila. Uro pozneje se je iz tega tabora prikazalo kakih pet do šest sto konjenikov in odjezdili so po cesti, ki je vodila v Jeruzalem.

»To je Tit«, je rekel Itijel. »Glejte, cesarske prapore nosijo pred njim.«

Ne daleč od stolpa, kjer je Itijel s svojimi vse to opazoval, pa so od dveh strani planili iz zasede judovski vojniki in napadli rimske konjenike. Vnel se je hud boj in mnogo jezdecev je padlo raz konje. V strahu in trepetu je opazovala Mirijam ta boj, ker je slutila, da je blizu Tita tudi stotnik Mark. Kdo ve, ali je on ostal živ ali je padel? Boj je kmalu prenehal, Judje so se umaknili in rimski jezdec — bilo jih je manj, kakor jih je prišlo — so se vrnili v svoj tabor. Mirijam pa je živela v strašni negotovosti, ko je gledala padle vojake in konje, ki so se borili s smrtjo.

Ali je Mark med padlimi ali je odjezdil v tabor? To je bilo vprašanje, ki jo je peklo in morilo. Nezavestno sta jo Itijel in Nehušta le s težavo privedla zopet v votlino.

XV. poglavje.

Kaj se je zgodilo v stolpu.

Štirje meseci so že skoro minuli. V celi svetovni zgodovini morebiti ni bilo nikoli in nikdar ne bode strašnejših grozovitosti, nasilstva, trpljenja in groze, kakor so se vršila ob obleganju jeruzalemskega mesta. Razne stranke so vzpričo zunanjega sovražnika pozabile na svoje medsebojne prepire, se združile, seveda prepozno, in se bojevale proti skupnemu sovražniku s toliko srdi-

tostjo, kakor je to le malokdaj videla zgodovina. S čudovito stanovitnostjo so se Judje branili. Bili so oblegani, pa večkrat so sami pridrli iz vtrjenih zidov, napadli Rimljane in jih veliko potolkli; zajeli so njih oblegovalne ovne, izpodkopali so velike lesene stolpe, ki jih je Tit zgradil pred njih zidovi, jih porušili in zažgali.

Tit se je polastil zunanjega tretjega zidovja in si osvojil novo mesto Bezeta. Obvladal je drugo ozidje in je razdejal. Nato je poslal znanega zgodovinarja Jožefa, da bi pregovoril Jude, naj se vdajo, toda njegovi rojaki so ga kot izdajalca preklinjali in vojska se je nadaljevala.

Tit je spoznal, da bi si le z največjo težavo z naskokom osvojil mesto in da bi ob takem napadu moral žrtvovati silno veliko svojih vojakov, zato je opustil to namero in se je oprijel bolj gotovega in bolj strašnega načrta. Obdal je prvo neosvojeno ozidje, tempelj in vse utrdbe, z novim močnim zidom, se zaril v svoj tabor in čakal da bosta lakota in bolezen prisilila Jude, da se vdajo.

Jeruzalem je bil dobro preskrbljen z živežem; nastale so pa med Judi razne sovražne stranke, ki so se pobijale po ulicah, uničevale, zažigale zaloge živeža svojih nasprotnikov, tako da je ostalo le malo živeža, ko so se stranke streznile in združile v skupni boj proti skupnemu sovražniku. In tako je zavladala kmalu grozna lakota v mestu.

Oni čitatelji, ki bi radi kaj več čitali o tej strašni vojski, oni, ki bi radi vedeli koliko morejo ljudje prenesti in kakšnih divjosti so zmožni, ako jih strahuje lakota, lahko berejo take podrobnosti v spisih judovskega zgodovinarja Jožefa Flavija. Zgodovina ne pomni in človeški duh ne more iznajti grozovitosti, s katero ne bi divjali sestradani Judje nad drugimi Judi, ki so jih sumili hudodelstva, da so imeli živež skrit, da bi prehranili sebe ali svoje družine. Strašno prerokovanje se je izpolnilo in prigodilo se je, da so matere jedle meso svojih lastnih otrok in da so otroci iztrgali poslednjo skorjico kruha od ust svojih umirajočih starišev. Ako so se take stvari godile med ljudmi, ki so bili iste krvi, si lahko mislimo, kakšne grozote so se godile med ljudmi, ki so bili drug drugemu tuji in sovražni. Mesto je skoro da zblaznelo vsled prestrašne stiske, v kateri se je nahajalo. Na tisoče jih je vsak dan umrlo in vsako noč jih je na tisoče pobegnilo ali skušalo pobegniti k Rimljanom, ki so polovili uboge nesrečnejše in jih pribijali pod mestnim zidovjem na križ, tako da je zmanjkalo daleč na okoli lesa da bi iz njega narejali križe, in ni bilo več dobiti prostora okoli mesta, kamor bi jih mogli pokopavati.

Vse to je gledala Mirijam s stolpa. Videla je na stotine mrtvih spodaj po ulicah. Gledala je, kako so roparji vlačili ljudi iz njihovih hiš in jih trpinčili,

da bi izdali, kje skrivajo živež, ter jih morili. Videla je dolino Kedron in Oljsko goro, uprav poraščeno z vjetimi Judi, ki so se zvijali na križih in umirali, kakor je umrl Mesija, ki so ga zavrgli. Opazovala je ljute napade, še bolj divje izpade in strašno vsakdanje klanje, in onemogla je od sočutja ob takih grozodejstvih.

Esenci so še vedno bivali v znani votlini. Živeža so imeli še vedno za potrebo. Redko se je upal kak Esenec na dan, ker se je bal, da ga vlove in ker je boljše izgledal, da ga silijo povedati, kje skriva živež. Nekaterim izmed bratov se je to že pripetilo, toda zvesti svoji obljubi so — kakor n. pr. njihov bivši predsednik Teofil, ki je odšel z doma in niso nikdar več čuli o njem — vse pretrpeli in raje umrli, nego da bi bili kaj izdali.

Vendar je Mirijam izvedela, da so v mestu umorili velikega duhovna Matijo, njegove sinove in šestnajst članov sanhedrima, ki so bili vsi obdolženi, da so se pogajali z Rimljani, in da je bil njen ded Benoni izvoljen članom sanhedrima, kjer je kmalu postal zelo vpliven; tudi on je mnogo ljudi obsodil v smrt, ki so bili obtoženi izdajstva ali ker so zagovarjali Rimljane. Kaleb je bil ž njim in je bil prvi v vsakem boju. Ta je baje prisegel, da mora usmrtiti poveljnika rimskih konjikov Marka, s katerim je imel nek spor, ali pa da hoče sam umreti. Pripovedovali so celo,

da sta se že nekoč srečala v boju; pa da sta se potem v gnječi zopet ločila.

Prišel je mesec avgust in v nesrečno mesto se je poleg drugih nadlog naselila strašna vročina; razširjal se je po ulicah grozen smrad mrtvih in nepokopanih trupel. Rimljani so prav pred vrati templja postavili bojne stroje in počasi, a varno napredovali proti zunanjim dvorom.

Neko jutro sta sedeli Mirijam in Nehušta na stolpu in opazovali taborišča Rimljanov, ki so se razprostirala daleč naokrog in segala skoro do pod stolpa, iz katerega sta jih gledali.

Kmalu napoči krasen, a strašen dan. Bilo je videti, kakor da bi bil angel dneva potopil svoje krilo v morje krvi in jo razlil čez Jeruzalem.

Mirijam in Nehušta sta opazili velik nemir med Judi v Jeruzalemu in slutili sta, da se pripravlja nekaj posebnega.

Ob solnčnem vzhodu so se kakor na dano znamenje odprla severna vrata in vsula se je skozi vrata cela reka divjih in sestradanih vojakov, ki so z divjim vpitjem drli dalje. Nekaj rimskih straž se je postavilo v bran, toda bile so v trenutku pomandrane. Sprednje vrste so pridrle do enega lesenih stolpov, kjer so bili postavljeni lokostrelci. Tu se je vnel obupen boj, kajti cele stotnije Titovih vojakov so hitele na pomoč vojakom na stolpu. Vendar Rimljani niso mogli zadržati tega navala in v trenutku je bil stolp v ognju in lokostrelci so

skakali s stolpa, da bi si rešili življenje. Z zmagoslavnim krikom so se vsuli Judje skozi velike razpoke v drugem zidovju, pustili ostanke stolpa Antonija na levi in drli dalje po labirintu ulic in razdejanih hiš, proti Staremu stolpu, kjer se je nahajala Mirijam.

Pred to zgradbo je bil širok prostor, ki je bil nekdanj brez dvoma vrt, pa so ga pozneje rabili kot trg za živino in vojaško vežbališče. Na drugi strani tega prostora je bilo močno utrjeno taborišče dvanajste in petnajste rimske legije. Proti temu taboru so bežali Rimljani, za njimi pa celi roji divjih Judov. Tu so se rimski vojaki združili z novimi četami in se ustavili Judom. Ti so hitro opazili, da so sedaj Rimljani močnejši in so se hitro umaknili. Mirijam naenkrat opazi rimskega poveljnika na konju, ki je ogledoval prostor ob stolpu in stolp, kakor bi premišljeval, kako bi se dal ta stolp porabiti kot branik.

Ko je gledal na stolp, mu je Mirijam videla v obraz in ga je spoznala. Bil je stotnik Mark.

»Poglej, poglej!« je rekla.

Nehušta je prikimala. »Da, on je; tako se mi je zdelo že takoj izpočetka. Sedaj pa hitro s stolpa, ker se ga moram kar hitro polaste vojaki.«

»In potem«, je rekla Mirijam mirno, »bi naju vjeli. Kaj pa za to? Ako nas najdejo Judje, imamo Benonija na svoji strani, ako pa Rimljani — no jaz se tudi Rimljanov ne bojim.«

»Ti misliš reči, da se ne bojiš enega izmed Rimljanov. Kdo pa ve, ali bo ta tedaj še živ?«

»Ah, poglej«, vzklikne Mirijam, »tam doli je Kaleb — da, Kaleb, ki zbira in kliče Jude na boj. Kako srdit je njegov obraz!«

Ko je poveljnik Mark opazil, da se Judje pripravljajo na nov napad, tedaj je hitro postavil svoje čete v bojni red in hitel z njimi proti Judom, katere je vodil Kaleb. Huda borba se je vnela.

Mirijam je pravzaprav videla le dva bojevnika pred seboj: Marka, ki ga je ljubila in Kaleba, ki se ga je bala. Poveljnika sovražnih čet sta si bila vedno bližje. Okrog njih je divjal strašen boj, ki je bil dolgo časa neodločen. Kar naenkrat pa so od desne strani prihitele Judom na pomoč nove vrste vojakov in Rimljani so uvideli, da se ne morejo ustavljati, zato so se umikali v svoje utrdbe. Pred utrdбами pa je še vedno divjal boj, Mark in Kaleb sta bila še vedno v sredi najhujšega ognja. Predno je Mark, ki je z bojem zakrival umikanje svojih čet, opazil nevarnost, bil je obkoljen od sovražnikov; ti so mu prebodli konja, Marka pa smrtno ranili. Nekaj vojakov rimskih so vjeli, a ti so se hitro sami usmrtili, ker je Tit izdal ukaz, da vsakega vojaka, ki se dá živega vjeti, imenoma javno osramote in ako se vrne, kaznujejo s smrtjo ali ga pa izženejo v prognanstvo.

Tudi Kaleb je bil med ranjenimi. Najbrže sta Mark in Kaleb sama zadala drug drugemu nevarne udarce. Judje so si z zmago ta prostor osvojili in ker so imeli veliko ranjencev, prodrli so spodnje prostore starega stolpa in tja so spravili nekaj svojih ranjencev za prvo silo. Tudi Marka so v stolp privedli. Bil je nevarno ranjen in v nezavesti. Ponoči so pa s stolpa spravili vse ranjence, le Marka so tam pustili in stražo pri njem, ki pa seveda ni imela mnogo posla, ker se je Mark komaj zavedel, ko ga je vzdramil judovski vojaški zdravnik.

Vse to sta opazovali Mirijam in Nehušta skozi razpoke zidovja.

»Mark je torej vjet,« vzdihnila je Mirijam, »in ko se zave, ga bodo križali, kakor so to storili z drugimi.«

»Najbrže ga čaka ta smrt,« reče Nehušta, »ako se ne usmrti sam ali če se ne — reši.«

»Reši! Kako naj se reši?«

In uboga deklica je v svoji nesreči padla na kolena, sklenila svoji roki in prosila Boga, naj ji pove, kako rešiti Marka. »Naj raje jaz umrjem namestu njega!« je vzdihovala.

»Nehaj,« zavrne jo Nehušta, »kajti ako bova tukaj dolgo modrovali, res Mark, ako je še živ, umrje. Ako je Mark v spodnjih prostorih stolpa, tedaj je blizu naših skrivnih vrat in mogoče bi ga bilo spraviti skozi skrivni vhod, ker stražniki, kakor se mi zdi, niso pri njem, ampak so zunaj pred odprtino.

Posebno spočiti tudi ne bodo po celodnevem boju. Seveda je vse to samo mogoče, in upanja je malo, da ga rešiva.«

Mirijam je objela Nehušto.

»Poskusiva, Nu, poskusiva,« je zašepetala, »ako se nama ponesreči, potem umrjeva skupaj ž njim.«

»Najprej treba, da se prepričave, ali je sploh še živ. Prav varno morava s stolpa po stopnjicah, pripravljeni pa morava biti na vse, tudi na smrt.«

Ustavili sta se na zadnji stopnici, od tukaj se je Nehušta plazila po vseh štirih nekoliko bliže proti razpoki. Toliko večerne svetlobe je še bledelo, da je na tleh videla nekaj svetlega, kakor vojaški oklep. Sklonila se je in zagledala vojaka. Takoj je spoznala, da je še živ, ker je vzdigoval roko proti glavi, kjer je bil najbrže ranjen. Tedaj pa se je priplazila tudi Mirijam do ranjenca.

»Ali je Mark?« zašepetala je Nehušti.

»Ne vem za gotovo. — Pokliči ga po tihem in povej mu svoje ime,« reče Nehušta.

Mirijam se sklone k glavi vojakovi in šepetne:

»Mark, ali si ti? Mirijam te kliče!«

Ob tem imenu ranjenec vztrepeta in vzdihne:

»Mirijam!«

Tedaj pa je Mirijam začutila celo nove moči v sebi. Močna kakor smrt je ljubezen. Bila je čisto mirna, roka ji je bila krepka, glava jasna in volja že-

lezna. Naj velja kar more, ona hoče Marka rešiti.

»Mark, ali moreš vstati, da ubežimo?«

»Glava me boli in moči nimam, ne vem, če bo šlo«, reče Mark, ki se je za hip zavedel.

»No, počakaj! Nehušta, pojdi sem, ti si močnejša. Jaz odprem skrivne duri, ti ga pa vzdigni. Toda hitro, kajti straže zunaj se nekaj gibljejo.«

Mirijam je vzela železo, s katerim so odpirali skrivna vrata, je vtaknila v razpoko in dvignila skalo.

»Sedaj pa le hitro, Nehušta, stražniki se gibljejo!«

Opirajoč se na Nehušto je Mark stopil par korakov in dospel do odprtine. A nakrat ga zapuste moči. Zastokal je: »Ne morem!« vzdihne, se zgrudi na tla in njegov oklep je glasno udaril ob kameniti prag. Stražnik zunaj je čul ropot in poklical svojega tovariša, naj mu posveti.

Nehušta pa je v tem prijela Marka in ga vlekla skozi odprtino, Mirijam pa se je uprla s svojim hrbtom ob kamnu, da se ne bi zaprl.

Ob prodrti razpoki pri zunanjem zidu se je pokazala luč. Stražniki so hiteli v stolp. Bil je skrajni čas. Mirijam je spoznala, da ju stražniki zalotijo, ker je Nehušta mogla z Markom le počasi skozi odprtino. Zato je šla s ključem proti bližajočemu se stražniku. Srečo je imela. Stražnik se je ob nekem mrliču spodtaknil in padel. To

priliko je Mirijam porabila in vdarila s ključem po luči, da je ugasnila.

Nato se je obrnila, da bi zbežala, ker je vedela, da bo kamen sedaj kmalu zaprl odprtino, kjer so reševali Marka.

Žal, bilo je prepozno, kajti vojak, ki je hitro vstal, je iztegnil svojo roko, prijel Mirijam za obleko in jo trdo držal in glasno klical na pomoč. Mirijam se mu je izvijala, tolka ga z železom, ga praskala, toda vse zastonj, kajti v rokah vojakovih je bila brez moči kakor otrok. Čula je med to svojo borbo, da se je kamen zaprl. Vstrašila se je, ker zanjo je sedaj pot zaprta; ona je izgubljena. Vendar je bila vesela, ker je vedela, da je Mark že na drugi strani na varnem.

Mirijam se vojaku ni več izvijala; zbrala je svoje misli, kaj storiti. Vedela je, da kamna ne morejo z one strani takoj zopet dvigniti, ker je imela ona v rokah oni železni ključ. Treba jim bo še le iskati drugega železa. Spoznala je, da zanjo ni rešitve. Zato je vrgla daleč od sebe ono železo, da bi ga vojaki ne dobili.

Med tem pa so prihiteli drugi stražniki in zaklicali:

»Kaj pa je?«

»Ne vem«, odgovori prvi stražnik; »čul sem glas, kako je zažvenketal oklep in skočil sem v stolp, tu pa mi je nekdo izbil svetilko iz rok; to mora biti lopov, s katerim sem se hudo boril, da mi ni ušel. Poglejte, tu ga držim.«

Privzdignili so svetilke in ugledali pred seboj — krasno deklico z razplete-nimi lasmi; vsi so se na vse grlo zakro-hotali.

»Res, strašen lopov«, reče stražnik, »to dekle! Ali vedno kličeš stražo na pomoč, kadar te objame kaka deklica?«

»Kje pa je rimski poveljnik?« vzklikne drugi stražnik. »Kje je jet-nik?«

In po vseh kotih so iskali ranjenca, a bilo je, kakor bi se bil vdrl v tla; ni-kjer ga niso mogli najti. Takoj so voja-ki to sporočili svojemu poveljniku — Kaleb, ki je takoj prihitel v stolp. Ko je zagledal deklico, je vzkliknil:

»Mirijam!«

»Kaleb, na čudnem potu se zopet srečava«, odgovori Mirijam.

»Kje imaš poveljnika Marka?«

»Saj čutite, da je tukaj tema, ka-kor v peklu, kaj naj jaz vem o njem?«

»To dekle ga je kam skrilo«, kričal je eden stražnikov, »nikogar drugega ni bilo tukaj.«

»Zvežite dekle«, reče Kaleb, »da vam še ta ne uide.«

In zgrabili so Mirijam, jo zvezali in tekali okoli zidovja, iskajoč Marka.

»Tukaj so neke stopnice«, zakliče vojak, »brez dvoma je šel tod navzgor. Pojdimo ga iskat!«

Vzeli so seboj svetilke, stopali po stopnicah, prišli so do vrha, vendar ni-so našli nikogar. Ko pa so se vrnili, oglasila se je trobenta in od zunaj je bilo slišati silno vpitje.

»Bežite od tod! Nazaj v tempelj in vzemite svojega vjetnika seboj. Sam Tit prihaja nad nas z močno vojsko; ker je izgubil prefekta, se hoče zmaščevati nad nami. Kje pa je ranjeni Rimljan Mark?« dostavi novodošli častnik.

»Izginil je«, odgovori Kaleb jezno in divje maščevalno pogleda na Mirijam — »na mestu sebe pa nam je ostavil to dekle, pravnukinjo Benonijevo, Mirijam, ki je bila nekoč njegova izvoljenka.«

»Dekle, povej nam, kje je Rimljan, sicer umrješ. Pojdite, ne smemo izgubljati časa.«

»Poiščite ga«, reče Mirijam čisto mirno.

»Ubijte izdajalko!« zavpije stražnik, a Kaleb ga ustavi in reče:

»Primate jo in odpeljite seboj v tempelj, da jo sodi Benoni s svojimi sodniki, ki jo bodo znali že prisiliti, da pove resnico. — Hitro, le hitro naprej, zunaj so se najbrže že vdarili.«

In zgrabili so Mirijam in jo vlekli od Starega stolpa pred sodnike. Uro kasneje so se tega stolpa polastili Rimljani, ki so ga z ostalimi zgradbami vred razdejali.

XVI. poglavje.

Sanhedrim.

Judovski vojaki so vlekli Mirijam po temnih ulicah in hiteli dalje po strmih potih polnih razvalin. Morali so

hiteti, kajti na bojišču zadaj za njimi, ki ga je razsvitljeval ogenj gorečih poslopij, je že divjal srdit boj. Rimljani, ki so jih Judje onega dne pregnali iz tega dela mesta, so se pod zavetjem noči vrnili z veliko premočjo in zopet osvojili prostor, ki so ga bili izgubili, podili so Jude pred seboj in jih skušali odrezati od trdnjave v templju in od onega dela Gorenjega mesta, ki so ga še držali.

Oni oddelek Judov, ki je peljal Mirijam seboj, se je obrnil proti tempelju, kamor pa niso mogli priti od severa ali vzhoda, ker so bili zunanji dvori Svete hiše že v rokah Rimljanov. Bili so zato primorani narediti velik ovinek skozi Gorenje mesto. Na tej poti so se morali enkrat skriti, ko jim je prišel nasproti velik oddelek Rimljanov. Kaleb jih je hotel napasti, ostali častniki so pa dejali, da jih je premalo in so preveč utrujeni; zato so skoro cele tri ure ležali skriti, predno so mogli zopet dalje. Tako se je že skoro danilo, ko so stopali čez ozki most in skozi močna vrata, ki so vodila v notranji oddelek templja. Takoj so vtaknili Mirijam v ozko celico in jo vanjo zaklenili.

Mirijam se je vsa utrujena zgrudila na zemljo. Rada bi bila počivala, vendar ni mogla, kajti njena glava je bila kakor ogenj. Ako je za hip zatisnila oči, takoj je videla pred seboj razne strašne prizore zadnjih dni; čula je glasove zmagovalcev, zdelo se ji je, da sliši, kako stokajo, umirajoči, pred vsem pa je

videla pred seboj Marka, vsega v krvi. Ob tem jo je prevzela vesela, jasna misel, da je rešila Marku življenje. četudi mora zato svoje lastno življenje darovati.

Dobro je bilo za Mirijam, da ni videla, kaj se je zgodilo na drugi strani velike skale, da ni gledala kako je Nehušta obupno bila z rokama ob skalo in iskala s prsti razpoko in si pri tem roki ranila do kosti. Dobro je bilo, da ni slišala Marka, ki se je zopet zavedel, pa ni mogel vstati. kako je obupaval in divjal. ko je zvedel, da je Mirijam zašla² Judom v roke. Vsled tega strašnega udarca se mu je bolezen hujšala in več tednov je ležal v nezavesti in visel med življenjem in smrtjo.

Mirijam je vedela kaj je storila, ker je rešila rimskega poveljnika. Kedor v vojski kaj takega stori, zasluži smrt. To tudi njej prisodijo Judje tembolj, ker jih bo za to hujskal ljubosumni Kaleb v svojem smrtnem sovraštvu ki ga je gojil proti Marku.

Mirijam je bila na vse pripravljena, tudi na smrt. Kaj pa je imelo še življenje za njo lepega? Z Markom se ne more poročiti, ker ni kristjan, druge želje pa ni imela na svetu. Rada umre, da morda tem vspešnejše iz nebeških višav čuva nad Markom, moli zanj, da se vsaj v nebesih združita.

Ta misel jo je krepila in snela si je prstan poljubila ga je in ga skrila v lase. Želela je da bi ohranila ta prstan do smrti. Biserov pa seveda ni mogla

skriti, zato jih je v duhu darovala Bogu, če bodo tudi krasili drugo žensko, ki ničesar ne ve o njenem Marku.

Mirijam nato poklekne in moli z ono živo in preprosto vernostjo in gorečnostjo, ki je bila dana prvim otrokom Cerkve. Molila je za Marka, da bi okreval in ne pozabil na njo in da bi ga obsijala luč resnice, za Nehušto, da bi utolažila svojo žalost in za sebe, da bi ji bila smrt mila in vstajenje srečno.

Po dokončani molitvi si je Mirijam zaželela počitka. Toda komaj je zadremala, zbudijo jo tihi vzdih; zdelo se ji je, da jih sliši iz drugega kota celice. Soba pa je bila temna, le skozi malo okence nad vrati je prihajalo nekaj svetlobe v ječo. Videla je pred seboj v somraku starčka z belimi lasmi in siyo-belo brado. V strahu, vendar s pogumom se mu približa in zagleda pred seboj živ kostenjak. Obraz je bil starčku ves naguban, rumena koža je visela ob kosteh, čuden obraz, vendar se je Mirijam zdel znan. Da, to je bil Teofil, bivši predsednik esenske zveze, ki je bil od mladih let njen prijatelj in učitelj, ko je še vsa srečna živela med Esenci. Njega je tudi našla med Esenci v votlini. Pred kakimi desetimi dnevi se je podal iz jame, dasi so mu odsvetovali, navžil bi se bil rad čistega zraka in zvedel novic v mestu. Tedaj je bil še čvrst in zdrav, akoravno bledega obraza, ker je bival pod zemljo. S tega pota se ni več vrnil. Razno so ugibali o njem, da je pobegnil na deželo, da se je po-

dal k Rimljanom, da so ga Simonovi ljudje ubili. Sedaj ga je pa Mirijam našla tu v ječi.

»Teofil, kako si ti zašel na ta strašni kraj?«

»Kedo je, ki govori tako nežno in milo z menoj?« vpraša starec s slabotnim glasom.

»Tvoja učenka, Mirijam.«

»Mirijam! Mirijam! Kaj dela Mirijam tukaj v tej smrtni ječi?«

»Vjetnica sem, učitelj. Toda kaj je s teboj?«

»Vjeli so me, ti zlodeji in ko so videli, da sem čvrst in da ne stradam, zahtevali so od mene, naj jim povem, kje imam svoj živež skrit. Seveda jim tega nisem odkril, ker s tem bi bil spravil v smrtno nevarnost vse svoje brate in tebe. Zato so me surovo mučili in me vrgli v ječo, da bi jim sestradan povedal o svojih zalogah. Toda jaz nisem ničesar izdal, ker sem Esencem prisegel in bil njihov glavar. Sedaj pa sem s svojimi močmi na koncu.«

»Oh, ne govori o tem,« vzklikne Mirijam.

»Da, tako je in za mene je dobro. — Ali imaš kaj živeža?«

»Da, kos suhega mesa in ječmenovega kruha, ki sem ga imela slučajno seboj, ko so me vjeli. Vzemi in jej.«

»Ne, Mirijam, ta želja me je minula, kajti moji dnevi so štetí. Shrani živež, kajti brez dvoma boš tudi ti

stradala. Glej, v tem vrču je voda, ki so mi jo dali, da bi dalj časa živel. Pij, gotovo si žejna.»

Milo se je storilo dekletu, ko je videlo, koliko skrbi in ljubezni ji v svojih zadnjih trenutkih izkazuje plemeniti starček. Ni mogla, da ni glasno zajokala.

»Ne jokaj zaradi mene; moje ure so štete, dovolj sem star, da grem počivat za vedno. — Kaj pa je s teboj? Kako, da se tukaj srečava?«

In Mirijam mu je na kratko vse povedala.

Ginjen jo je Teofil poslušal in ob koncu vzdihnil: »Lepo si naredila, Bog te blagoslovi in te varuj v teh stiskah!« Nato je obmolknil in ni več govoril.

Ravno je Mirijam žejna segla po vrču, ko se z ropotom odpro vrata in v sobo prilomastita surova vojaka.

»No, starec, ali si še živ,« se zadere prvi nad njim, »poglej, mesa sem ti prinesel in ti si gotovo lačen. Poduhaj, kako lepo diši; a vgrizniti ne smeš, dokler nama ne izdaš, kje imaš skrit živež.«

Teofil zmaje z glavo.

»Pomisli,« zakriči mu drugi, »če ne vzameš jedi, moraš do jutri umreti, ker lakota je kruta gospa. — Ná, vzemi, jej in govori!«

»Jaz ne bom jedel in ne bom govoril,« odgovori stari mučenik s slabotnim, zamolklim glasom. »Predno jutri solnce vzide, bom mrtev, in kmalu za menoj ti in vse tvoje ljudstvo in

Bog bo vsakega izmed nas sodil po njegovih delih. Skesaj se, kajti ura je blizu.«

Nato sta ga vojaka preklinjala in obsuvala zaradi neljubega jima prerokovanja. Odšla sta, ne da bi se zmenila za Mirijam v njenem kotu. Ko sta odšla, je Mirijam zopet stopila k starcu, a bil je že mrtev. — Solze so zalile Mirijam oči, ko je pokleknila ob mrliču in mu zatisnila trudne oči.

Ni pa še opravila svojih molitev za rajnega, ko vstopi v sobo častnik, rekoč: »Pojdi, sodniki te kličejo, da te sodijo.«

»Kdo me bo sodil?« vpraša Mirijam.

»Člani Sanhedrima, kolikor jih je še ostalo,« odgovori. »Le urno za menoj; sedaj nimamo časa, da bi se razgovarjali.«

In Mirijam je vstala in šla za njim preko velikega dvora, kjer se je na sredini vzdigoval tempelj v vsem svojem sijaju in veličastvu. Mej potom je opazila, da je na tleh vse polno trupel in da se je iznad zunaj ležečih poslopij vzdigoval plamen in dim. Od daleč pa se je čulo vpitje kakor v vojski, gotovo so se boji še vedno nadaljevali.

Peljali so jo v veliko dvorano, kjer je že bilo mnogo sestradanih ljudi — med njimi nekaj žensk z otroci — ki so sedeli molče na tleh ali hodili semintja in upirali svoje oči na tla, kakor da bi tam nekaj iskali. Na vzvišenem prostoru na koncu sobane je sedelo

dvanajst ali štirinajst mož v izrezljanih stolih. Možje so bili oblečeni v sijajna oblačila, ki so se le slabo prilegala njihovim sestradanim postavam, in njih oči so bile videti plašne, obrazi skrbi polno nagubani. To so bili vsi člani judovskega Sanhedrima, kolikor jih je še ostalo živih.

Ko Mirijam vstopi, je eden izmed njih sodil nekega setradanega človeka. Mirijam se ozre na sodnika. Bil je njen ded Benoni, toda strašno izpremenjen! Prej visoke in ravne postave, je sedaj sključen, njegova dolga, bela brada vsa zmršena in roke se mu tresejo. Edino oči se mu bliskajo kakor prej, in sicer sedaj kakor oči sestradanega volka.

»Človek, kaj nam imaš povedati v svoje opravičenje,« ga vpraša sodnik.

»Imel sem nekoliko živeža skritega,« odgovori obtoženec, »svojega lastnega živeža, ki sem si ga kupil z vsem, kar mi je preostalo od imetja. Vaši možje so kakor hijene zgrabili mojo ženo in jo mučili, dokler jim ni povedala, kje je bil živež skrit. Padli so nadenj s svojimi tovariši in skoro vsega povžili. Moja žena je umrla od lakote in zadobljenih ran in tudi moji otroci so vsi umrli od lakote, razun šestletnega sinka, ki sem ga hranil z drobtinami. Pa tudi ta je bil na tem, da umre od lakote, zato sem se pogodil z nekim Rimljanom, mu dal draguljev in obljubil pokazati mu neko skalo, nezavarovano mesto v ozidju, ako bi vzel otroka k sebi v tabor in mu dal jesti. Pokazal

sem mu ono mesto in on mu je dal v moji navzočnosti jesti ter ga vzel seboj, kam, ne vem. Kakor pa vam je znano, so me vjeli in zidovje zopet zazidali in poravili, tako, da vsled tega ni nastala nobena škoda. Storil bi vse to še enkrat, samo da bi rešil življenje svojemu otroku in še dvajsetkrat, ako bi bilo treba. Umorili ste mi ženo, umorili ste mi otroke, umorite še mene, ako vas je volja. Meni je prav vseeno.»

»Izdajalec,« reče Benoni, »kaj je tvoja nesrečna žena, kaj so otroci v primeri s svetim mestom, ki ga branimo proti sovražnikom Jehove? Odpeljite ga in usmrtite na zidovju vpricho njegovih prijateljev Rimljanov!«

»Rad grem,« je rekel nesrečnež in vstal ter ponudil stražnikom svoje roke, »toda tudi vi vsi boste usmrteni vpricho Rimljanov, vi blazni morilci, ki ste v svoji pohlepnosti po oblasti in moči krivi, da je obsojeno judovsko ljudstvo v pogubo!«

In odpeljali so nesrečneža, na vrsto pa je prišla Mirijam.

Benoni se ozre nanjo in jo spozna.

»Mirijam?« zahrope, vstane in zopet omahne na svoj sedež. »Mirijam, ti tukaj?«

»Tu mora biti kaka zmota,« reče Benoni. »Ta deklica ni mogla nikomur nič žalega storiti. Naj odide prosta svojo pot!«

»Ali ne bi hotel najprej slišati obtožbe proti njej?« reče drug sodnik;

drugi, pa sumljivo pristavi: »Ali ni to ono dekle, ki je pri tebi v Tiru prebivalo in ki o njej govore, da je kristjana?«

»Mi nismo tukaj, da preiskujemo verske zadeve,« odgovori Benoni.

»Dekle, ali je res, da si kristjana?« jo vpraša eden izmed sodnikov.

»Da sem,« odgovori Mirijam in ob tej besedi so postali obrazi sodnikov strogi in trdi kot kamen, nekdo izmed množice poslušalcev pa je vrgel kos marmorja vanjo.

»Mi preiskujemo tukaj izdajstvo in ne verskih zadev, kakor pravi rabi Benoni. Kedo toži to dekle in česa jo dolži?«

»Jaz jo tožim,« oglasi se judovski častnik, »ker je rešila rimskega poveljnika Marka, ki ga je Kaleb ranil in vjel v včerajšnjem boju ter privedel v Stari stolp, kjer smo ga položili na zemljo, da bi videli, ali bo živel ali umrl.«

»Rimskega poveljnika Marka?« je dejal nekdo. »Ta je Titov prijatelj in bi bil za nas večje vrednosti kakor sto drugih vjetnikov. Torej nam nikdo ni več škodoval v tej vojski kakor ona. Ženska, ako si ga v resnici ti osvobodila, potem ne more tudi najhujša smrt dovolj kaznovati tvoje zlobe. Ali si ga v resnici rešila?«

»To je vaša naloga, da dokažete,« odgovori Mirijam.

»Ta odpadnica je nesramno drzna, kakor vsi člani one nove vere,« reče

eden sodnikov in pljune pred njo na tla. »Častnik, povej vse, kar veš proti njej!«

In častnik je vse povedal. Za njim so izpraševali vojaka, ki mu je Mirijam izbila svetilko iz rok. Nato so poklicali Kaleba in ga vprašali, kaj mu je znane o celi stvari.

»Ničesar,« je odgovoril, »kakor to, da sem vjel Rimljana in videl, kako so ga položili v stolpu na zemljo, ker je bil nezavesten. Ko sem prišel nazaj, Rimljana ni bilo več, pač pa je bila tam Mirijam. Skupaj ju nisem videl; to je vse, kar vem.«

»To je laž,« reče eden izmed sodnikov. »Povedal si častniku, da je bil Mark njen ljubimec. Zakaj si to rekel?«

»Pred več leti je ona, ki je kiparica, ob reki Jordanu naredila iz kamena njegov kip,« odgovori Kaleb.

»Ali so umetniki vedno ljubitelji onih, ki jih upodablajo, Kaleb?« vpraša Benoni, ki se je sedaj prvič oglasil.

Kaleb ni ničesar odgovoril, namestu njega pa je Simeon, velik prijatelj zelota Simona, Gjorovega sina, ki je sedel poleg njega, zavpil: »Pustimo te bedarije; ta satanova hči je lepa; brez dvoma jo Kaleb želi imeti zase. Toda kaj nas to briga?« In maščevanja željen pristavi: »Zapomnimo si, da Kaleb prikriva resnico.«

»Proti temu dekletu ni nobenega dokaza, zato jo izpustite na svobodo,« veli Benoni.

»Pričakovati je bilo, da bo njen ded tako razsodil,« reče Simeon porogljivo.

»Ne smemo se čuditi, ako nas tepe šiba božja, ako celo rabinci pomagajo kristjanom, ker so slučajno njih rodu, in ako vojaki krivo pričajo o obtožencih, ker so slučajno lepega obraza. Jaz izjavim, da je kriva in da je skrila Rimljana. Čemu pa bi bila sicer izbila vojaku svetilnico iz rok?«

»Morda zato, da bi se sama skrila, da bi je ne napadli,« opomni drugi, »četudi si ne moremo misliti, kako je prišla v stolp.«

»Živela sem tam,« reče Mirijam. »Do včeraj je bil zazidan in varen pred roparji.«

»Ti si torej živela sama,« pripomni sodnik, »v zapuščenem stolpu, kakor kak netopir ali sova in brez živeža in vode. Tedaj si morala oboje dobivati od zunaj, morda po kakem skrivnem hodniku, ki ni bil nikomur znan, in si po isti poti rešila poveljnika, vendar pa nisi sama imela več časa uiti za njim. Dekle, ti si vohunka, vohunka, kakor je to pri kristjanih navada. Jaz pravim, da zasluži smrt.«

Tedaj vstane Benoni in si raztrga svoj plašč.

»Ali se ni že prelilo dovolj krvi po teh svetih dvorih?« zavpije, »da vas še žeja po krvi nedolžnih? Kaj vam veli vaša prisega? Da sodite pravično in samo po jasnih, neomajnih dokazih. Kje pa je tukaj kak dokaz? Ali je to

dokaz, ako je Mirijam znana z Markom? Jaz odločno ugovarjam tej krivicil«

»Popolnoma naravno je, da ti ugovarjaš,« reče Simeon in dostavi: »Morda se vsa stvar pojasni, ako preiščemo, kaj ima dekle seboj.«

Takoj na mestu jo preiščejo in takoj zapazijo na vratu krasne bisere.

»To so biseri, ki bi bili v čast najimenitnejši gospej,« reče priskočivši častnik.

»Bedak, pusti nakit pri miru,« zavrne ga Simeon srdito. »Ali smo mar navadni tatovi?«

»Tukaj je pa nekaj drugega,« reče častnik in izvleče izza nedrija Markovo pismo.

»Ne to, ne to!« vzklikne dekle.

»Daj sem,« reče Simeon, odveže svilen vrvico, odpre pismo in začne brati naslov:

»Gospici Mirijam, od njenega prijatelja Rimljana Marka, po stotniku Galu.« Kaj pravite k temu, Benoni in ostali bratje? Cele strani obsega to pismo, na koncu se pa glasi: 'Bodi zdrava — Tvoj vedno zvesti prijatelj Mark.' Celo pismo naj prebero oni, ki imajo čas. Meni je to dovolj in sem prepričan, da je ta ženska izdajalka. Zato glasujem za smrt.«

»Pismo je bilo pisano v Rimu že pred dvema letoma,« izgovarja se Mirijam, pa nikdo se ni zmenil za njene besede, ker so vsi naenkrat govorili.

»Jaz zahtevam, da se prebere celo pismo,« kriči Benoni.

»Nimamo časa,« odgovori Simeon. Zunaj čakajo še drugi vjetniki svoje sodbe in Rimljani že butajo ob naša vrata. Ali naj potratimo še več dragocenega časa s to nazarensko vohunko? Proč ž njo!«

»Proč ž njo,« ponovi Simon, Gjorov sin, in tudi ostali so temu pritrdili.

Nato so se posvetovali, kakšne smrti naj umre; Benoni pa jih je v enomer prosil milosti za njo.

»Naša sodba glede te izdajalke je,« slovesno izjavi Simon, »da jo doleti usoda izdajalcev, da je dovedejo do goranjih vrat, ki se imenujejo vrata Nikanorjeva, jo vrhu njih z verigo priklenijo k srednjemu stebri, tako, da bodo videli njeni prijatelji Rimljani in izraelsko ljudstvo, ki ga je hotela izdati, da pogine tam gori gladu in žeje, ker smo mi nedolžni nad krvjo te ženske. Z ozirom na priprošnjo našega brata Benonija pa, iz čegar rodu je ona, določimo, da se obsodba ne izvrši pred solničnim zahodom in da ima izdajalka do večera priliko premisliti se in nam povedati, kako bi mogli zopet vjeti rimskega prefekta Marka. Stvar je končana. Stražniki, odpeljite jo nazaj v ječo.«

In zgrabili so Mirijam in vlekli skozi množico poslušalcev, ki so jo preklinjali, pljuvali in suvali, v ječo, kjer je ležal mrtvi Teofil.

Popolnoma utrujena se je vsedla na trdo ležišče in je onemogla kmalu

zaspala. Sanjala je, da je zopet pri Esencih, da trga cvetice ob reki Jordanu. Bila je vsa srečna; toda naenkrat se ji zdi, da jo nekdo kliče; pogleda in vidi pred seboj deda Benonija.

»Ded, ti tukaj?« vpraša Mirijam.

»Svoje življenje sem tvegaj, da sem prišel k tebi, a moral sem priti, da se poslovim in te prosim odpuščanja.«

»Čemu bi me prosil odpuščanja? Po vaših nazorih je sodba pravična. Jaz sem kristjana in jaz sem v resnici rešila Marku življenje, vsaj tako se nadejam, četudi zato izgubim svoje.«

»Kako si ga rešila?« jo vpraša.

»Tega ti ne morem povedati.«

»Povej mi in reši se! Saj ni mnogo upanja, da ga zopet vjamejo, ker so bili Judje pregnani od Starega stolpa.«

»Judje ga lahko zopet osvoje in zato tega ne smem izdati; tem manje, ker bi s tem izdala tudi svoje prijatelje, ki so mi dali zavetje, ki ga sedaj gotovo uživa tudi Mark.«

»Potem moraš umreti sramotne smrti, kajti jaz nimam moči, da bi te rešil. Da, umreti moraš, privezana k stebri, v zasmeh prijateljem in sovražnikom. Ako bi ne imel še nekoliko vpliva in ako bi ne bila mojega rodu, deklica, mi bi te bili križali na zidovju in ravnali s teboj tako, kakor Rimljani ravnajo z našimi ljudmi.«

»Ako je Božja volja, da moram umreti, umrjem rada. Kaj je moje življenje med toliko tisoči in deset tisoči?

Govoriva o drugih stvareh, dokler imava še kaj časa.«

»Kaj naj govorim s teboj, Mirijam, če ne o stiskah, ki so nas zadele,« vzdihne Benoni. »Ti si imela prav: Ta vaš Mesija, je imel dar prorokovanja, kajti one grožnje, ki si mi jih čitala v Tiru, se izpolnujejo nad tem ljudstvom in mestom, prav do besede. Rimljani so že osvojili zunanje dvore templja; nikjer ni živeža. V gornjem mestu jedo prebivalci drug drugega in umirajo, tako, da že nikdo več ne more pokopavati mrtvih. Čez eden ali dva dni, ali tudi deset — kaj je na tem? — morajo vsi, ki še ostanejo živi, pomreti od gladu in meča. Judovsko ljudstvo je zatrto, dim njihovih daritev se ne vzdiguje več proti nebu in njihova Sveta hiša, razrušena, da kamen ne bo ostal na kamnu, ali pa bode postala tempelj, kjer se bodo častili poganski bogovi.«

»Ali se Tit noče izkazati usmiljenega? Ali se ne morete podati?« je vprašala Mirijam.

»Podati se ne moremo! — Mi vemo, da bi nas potem prodali v sužnjost ali vlekli za kolesa Cezarjevega zmago-slavnega voza po rimskih ulicah? Ne, najbolje je bojevati se do konca. Mi bomo iskali milosti pri Jehovi in ne pri Titu. Oh! Rad bi, da bi bil že konec vsega, kajti moje srce je potrto in zadela me je sodba, da moram jaz, ki sem po svoji lastni volji povzročil smrt svoje hčere, sedaj biti kriv tudi smrti njene hčere. Ako bi te bil poslušal, bi bila ti

sedaj v Peli ali Egiptu. V oni zmedi sem te bil izgubil in nikdo ne more vedeti, koliko sem trpel, ker sem mislil, da si mrtva. Sedaj te pa zopet najdem in sicer zato, da te moram vsled uradne moči, ki so mi jo zaupali, jaz sam, ki sem izvor tvojega življenja, izročiti smrti.«

»Ded«, reče Mirijam, »ne žaluj, morda pa le še ne umrjem.«

»Kaj misliš s tem reči? Ali se ti morda posreči, da ubežiš? Morda te Kaleb?« —

»Ne, jaz ničesar ne vem o Kalebu, to pa si tudi ti opazil, da mi pri sodbi ni bil neprijazen, zato sem mu hvaležna. Vendar pa rajše tukaj umrjem, nego da bi pobegnila ž njim.«

»Kako pa se drugače hočeš rešiti?«

»Jaz zaupam v Boga in — upam. Neka stara, že davno umrla ženska, ki je prerokovala, da bom rojena, je tudi prerokovala, da bom umrla naravne smrti. Upam, da se tako zgodi, kajti ona ženska je bila svetnica in prerokinja.«

»Rabi Benoni,« zakliče nekdo skozi vrata, »zidovje se je podrlo. Ne obotavljaj se, tvoji te iščejo.«

»Jaz moram odtod,« vzklikne starec, »nova grozna nesreča nas je zopet zadela in kličejo me v posvete. Zdrava, moja ljubljena Mirijam! Naj te čuva moj Bog in tvoj Bog, jaz te ne morem. Bodi zdrava, odpusti mi in skušaj pozabiti zlo, ki sem ga v svoji slepoti in

ošabnosti zakrivil tebi in tvojim, toda, oh, največ tudi samemu sebi!»

Starec deklico objame in odide. Mirijam pa ostane v ječi sama s svojimi solzami.

XVII. poglavje.

Vrata Nikanorjeva.

Mirijam je bila dobre dve uri zopet v ječi ko zarožlja ključ v vratih.

»Zadnja ura bije,« reče sama sebi in srce ji hitreje utriplje in kolena se ji šibijo, pred očmi pa se ji stemni, kakor da je temna noč legla na zemljo. Bil pa je le trenutek slabosti. Urno se Mirijam otrese strahu in pogleda k vratam, kdo da prihaja.

Pred seboj zagleda Kaleba v krasni vojaški opravi z mečem v roki in oklepom, znamenitim po udarcih, ki so se poznali na njem.

»Ali si prišel, da izvršiš obsodbo nad menoj?« ga vpraša mirno in brez strahu. Posebe Kalebu ni hotela Mirijam pokazati nobene bojazni.

»Dà, ko solnce zaide,« reče Kaleb. »Ta sodnik Simeon, ki je ukazal, da so te preiskali, je mož divjega srca. Mislil je, da sem te jaz skušal rešiti pred srdom sanhedrima, mislil je, da sem jaz. — —«

»Pustimo ono, kar je mislil,« mu vmes seže Mirijam, »prijatelj Kaleb, stori svojo dolžnost. Ko sva bila še otroka, si mi večkrat zvezal roke in

noge s cvetlicami, ali se spominjaš? Sedaj jih pa zveži z jekleno verigo!»

»Zelo si neprijazna,« reče Kaleb in stopi nazaj.

»Ljudje pa govore, da si ti neprijazen. Ako so na primer slišali sinoči tvoje besede v starem stolpu, ko si Judom povedal moje ime in ga spravil v zvezo z drugimi.«

»Oh, Mirijam! Ako sem to storil — in v resnici, jaz nisem vedel, kaj sem delal — se je zgodilo samo radi tega, ker sta mi ljubezen in ljubosumnost zmešali pamet.«

»Ljubezen? Ljubezen leva do jag-njeta! Ljubosumnost? Čemu pa si bil ljubosumen? Zato, ker si skušal umoriti Marka — oj! ko si se hotel iznebiti svojega nevarnega tekmeca. No, hvala Bogu, posrečilo se mi je, da sem ti pre-križala račune in rešila Marka. — Sedaj pa ne pozabi, da si uradnik nad vse usmiljenega in modrega sanhedrima in stori, kar so ti naročili!«

»Mirijam, vsaka tvoja beseda me reže kakor meč v srce. Dovolj, da ti se-daj, ko sem zopet sam s seboj na jas-nem, predložim načrt, kako lahko ube-žiš. Ko te po ukazu odvedem iz ječe, skočijo na potu moji prijatelji k tebi in te rešijo iz mojih rok, mene pa na videz pobijejo na tla. Ko se stemni, pridem jaz za teboj in potem ubeživa.«

»Ubeživa? Kam?«

»K Rimljanom! Ti te bodo veseli, ker si jim rešila poveljnika Marka,

mene pa tudi zaradi tebe, ker jim boš rekla, da sem tvoj mož.«

»Kaleb, ti misliš ubežati k Rimljanom, ti, ki si cvet judovskih vojakov!«

»Dà, Mirijam, zaradi tebe sem pripravljen omadeževati svojo vojaško čast in svoje dobro ime, vse zato, da tebe rešim in se združim s teboj — s svojo nevesto.«

»Priatelj Kaleb, jaz ne maram za tako rešitev. Ljubši mi je sramotni steber in žalostna smrt, nego življenje s teboj. Dobro veš, da se ne morem poročiti s teboj. Zakaj me nadleguješ celo v teh trenutkih, ko se pripravljam na smrt!«

»Hvala, Mirijam, za pojasnilo. — Račun za to plača Mark, ako še živi.«

»Ne grozi mi, Kaleb, izpolni rajše, kar ti je ukazano in odvedi me k sramotnemu stebru! — Tu so moje roke, vkleni me!«

»Za to nimam nobenega ukaza, a zunaj stoje vojaki, ki te odvedejo,« odgovori Kaleb in odpre vojakom vrata.

»Dolgo časa si se mudil z lepo deklico, gospod,« reče eden izmed vojakov Kalebu. »Ali imata kake posebne skrivnosti med seboj?«

»Skušal sem zvedeti od nje, kje se skriva ubegli Rimljan, toda čarodejka je trdovratna,« odgovori Kaleb in srdito pogleda na Mirijam.

»Tam gori na stebru bo kmalu ozdravljena od svoje trme, gospod, kajti noči so tam hladne in dnevi vroči, posebno še za one, ki nimajo plaščev za

svoj hrbet, niti vode za svoj želodec. Sedaj pa urno na pot!

Nato so odšli in korakali s Kalebom na čelu po dolgih hodnikih, se obrnili na desno in dospeli ob vznožju velikega zidovja do lepih srednjih vrat Nikanorjevih, ki so bila okrašena z zlatom in srebrom, postavljena med dvorom žensk in dvorom Izraelovim. Nad vrati je bila ravna streha in na tej strehi oni sramotni stebri, kamor so vklepali obsojence, da so v zasmeh ljudstvu umirali žeje in lakote.

Ko pridejo do vrat, stoji tam sodnik Simeon.

»Ali je ženska priznala, kje je skrila Rimljana?« vpraša Kaleba.

»Ne, ona trdi, da ne vé ničesar o nobenem Rimljanu.«

»Odpeljite jo na streho,« je ukazal in odšel pred njimi.

Na strehi so odvedli Mirijam k srednjemu stebri, ob katerem je bila priklenjena več metrov dolga železna veriga. Simeon ukaže, naj ji zvežejo roke na hrbtu. Nato ji je pripel na prsi tablico z napisom:

»Nazarenka in izdajalka Mirijam je obsojena, da umre pred očmi svojih prijateljev Rimljanov!«

Spodaj na tablici so bili podpisi sodnikov, tudi Benoni se je moral podpisati v dokaz, da je v njegovem srcu zmagalo rodoljubje nad sorodstvom.

Nato so ovili konec verige okoli njenega pasa in ga varno pritrdili, rekoč:

»Trpi tukaj, prokleta izdajalka, dokler ne bodo padale tvoje kosti kos za kosom raz te verige. Hči satanova, povrni se k satanu, in tesarjev sin naj te sedaj reši, ako more!«

»Nehaj z zasramovanjem,« mu seže Kaleb v besedo, »kajti kedor druge proklinja, bo sam proklet.«

»Ako bi šlo po moji volji,« odgovori rabi, »bi prokletstvo zadelo tudi tebe. Poberi se od tukaj in bodi prepričan, da je več znanega o tebi, kakor misliš, in znano je tudi, da bi si tudi ti rad pridobil prijateljev med Rimljani.«

Kaleb ni ničesar odgovoril, kajti poznal je moč tega Simeona, ki je bil poseben prijatelj divjega Janeza iz Gishale. Žalostno se je še ozrl na Mirijam in zamrmral: »Sama si hotela tako; sedaj ne morem ničesar več storiti. Zdravstvuj!« In prepustil jo je njeni usodi.

Tako je Mirijam ostala sama tam gori v rdečem žaru zahajajočega solnca, z zvezanimi rokami, s sramotnim napisom na prsih in z verigo privezana. Stopila je proti robu strehe kolikor daleč je segla veriga in pogledala doli na Dvor Izraelov, kjer se je zbralo mnogo gorečnikov. Ko jo zagledajo, začno divje vpiti in kričati ter metati kamenje nanjo. Zadeta na ramo se je z bolestnim krikom umaknila na nasprotno stran. Od tu je gledala na veliki Dvor žensk, odkoder se je prišlo do Vrat Nikanorjevih po petnajstih stopnicah, ki so bile zgrajene v polkrogu.

iz belega mramorja. Ta dvor je bil sedaj živahen tabor, ki so ga Rimljani napadali z oblegovalnimi ovni.

Nastopila je noč, strašna noč, ker so se borbe ves čas nadaljevale. Rimljani so naskočili ženski dvor, a Judje so ta napad odbili. Kjerkoli je kak rimski vojak priplezal po lestvah na vrh zidu, povsod so jih Judje prevrgli v prepad, na druge pa so metali kamenje in les. Rimljani so uvideli, da jim tem potem ni mogoče dobiti ženskega dvora v svojo oblast.

Doslej je Tit želel ohraniti ves tempelj do zunanjih dvorov in hodnikov; sedaj pa, ko je videl, da je odpor prehud, je zaukazal zažgati vrata, ki so bila zgrajena iz cedrovega lesa in okovana s srebrnimi pločami. Med ploho puštic in kopij so rimski vojaki planili nad vrata in vrgli baklje v odprtine. Kmalu so bila vrata v ognju in srebrne ploče so se topile vsled prevelike vročine. Od tod se je ogenj razširil na hodnike na obe strani. Izmučeni in vtrujeni Judje še vedno niso hoteli odnehati. Mračno so se umaknili in posedli v skupinah po tlaku na Dvoru žensk ter opazovali uničevalni ogenj. Konečno je vzšlo solnce; tedaj so Rimljani sami začeli gasiti ogenj pri vratih, da bi si naredili pot, po kateri bi mogli dalje prodirati. Tit sam se je postavil na čelo vojakov in prodiral proti Dvoru žensk. Judje so bežali po stopnicah Nikanorjevih vrat na streho, kjer je bila Mirijam z verigo priko-

vana. Vendar v tej zmedi se niso zmenili zanjo, sploh tudi niso vedeli, zakaj je dekle tu priklenjeno. Tudi Rimljani, ki so pritiskali za Judi, so jo opazili. — Bil je silno vroč dan meseca avgusta. Kamenje in železje se je razgrelo ob pekočih solnčnih žarkih in kdor je le mogel, se je skrtil v kako senco. Mirijam pa ni mogla nikamor. Strašno je trpela v tej vročini brez kaplje hladilne vode.

Ta dan Rimljani niso poskusili z novim napadom, pač pa so s kamenjem pobijali Jude, ki so se skrivali pred njimi po raznih kotih in zavetjih.

Med Judi je opazila Mirijam tudi blaznega sina Ananovega. Tekal je po hodnikih in kričal: »Gorje, gorje Jeruzalemu! Gorje mestu in gorje templju!« Ko je Mirijam ravno zrla tja, prileti nenadoma velika skala nanj in ga podre na tla. Sin Ananov je obležal mrtev. Sedaj, prav v oni uri, ko se je začelo uresničevati njegovo prerokovanje, je bila njegova pot končana.

Cel dan je divjal ogenj po hodnikih, ki so obdajali Dvor žensk; bil je boj dolg in strašen. Naposled je vendar dobrodelna in zaželjena noč objela izmučeno in izstradano mesto. Nikomur pa ni bila bolj zaželjena, kakor Mirijam; kajti oskrbela ji je obilne rose, ki se je nabirala na pozlačenem vrhu mramornatega stebra in kapljala od tod tako enakomerno da je Mirijam mogla vsaj nekoliko potolažiti svojo žejo.

Vtrujena je Mirijam zadremala. Imela je polno raznoterih sanj. Videla je sveto goro Morija, kakoršna je bila v starih časih: skalovita, obraščena z divjimi rožičevci in oljkami, kjer so bivale divje zverine, mrjasci in hijene. Na sredi je videla velik črn kamen. Ob tem kamnu stoji mož, oblečen kakor Arabci iz puščave, z njim pa je deček, privezan na kamen, kakor da bi ga hotel žrtvovati. In tedaj, ko je ravno svoj nož zavihtel je čudna svetloba razsvetlila cel prostor in nek glas je zaklical, da naj ustavi svojo roko. Gledala je Izakovo daritev. Prikazen je minula, za njo pa je gledala drugo:

Na gori stoji krasen tempelj, vendar ne sedanji, in pred tempeljnomo je slonela ista črna skala. Na tej skali je videla oltar in pred oltarjem veličastnega kralja v svečeniškem oblačilu, ki je daroval jagnjeta in vole in molil Jehovo vpričo mnogoštevilne množice ljudstva. Jasno ji je bilo, da je bil to kralj Salomon.

Prizor se zopet izpremeni in pri isti črni skali stoji drug mož, bledega in upadlega obraza in ognjevitih oči, ki je grajal ljudi v templju radi njih hudobnega srca in jih z bičem izganjal od tod. Spoznala je, da je bil to Jezus, Sin Marije, oni Mesija, ki ga je ona častila in molila; oznanjal je svojemu ljudstvu pogubo, razdejanje, ker so njega zavrgli.

In zopet je minila prikazen, in glej, okoli skale, po celi dolini Jozafat in po

drugih dolinah naokoli, po Oljski gori in okolici, dà, v zraku med nebom in zemljo so stali v nebrojnih vrstah milijoni in milijoni ljudi in s strahom in molče zri na golo daritveno skalo. Naenkrat zažari ta skala v skrivnostni svetlobi, da vsi milijoni in milijoni povesijo svoje oči. Iz svetlobe pa se je začul glas trobente, ki se je zdelo, da oznanja:

To je konec in začetek; vse je dopolnjeno, kakor je bilo usojeno in sedaj je dan sodbe.

Tedaj je solnce zarudelo kakor kri, zvezde so padale na zemljo in viharji so pretresali svet, ki ga je objela črna tema; in skozi temo in vihar so se čuli vriski in vzdih, na skali pa se je vzdigoval ognjen križ, nad njim, do neba, pa so stale trume angeljev. Tudi ta prikazen poslednje sodbe mine in Mirijam se prestrašena vzbudi iz svojega nemirnega spanja; pred seboj pa zagleda stražne ognje rimskih straž, ki so goreli na Dvoru žensk, od Dvora Izraelovega pa je čula, kako so ječali in stokali gladujoči Judje, katere je drugi dan skoroda vse uničil rimski meč.

XVIII. poglavje.

Zadnji boji.

Drugi dan je napočil, a solnce se je skrilo za goste oblake. Mirijam jih hvaležno pozdravi; pekoči žarki solnca

bi jo ta dan že zelo oslABLJENO gotovo končali. Lakota in žeja sta ji bili edini družici ob sramotnem stebru.

Nenadoma nekaj prileti in pade ji prav pred noge. Ustrašila se je, ker je mislila, da bodo zopet kamenje vanjo lučali. Pa to ni bil kamen, ker je padel bolj na lahko; bil je zveženj iz platna. Mirijam se skloni, odveže ga z zobmi in v njem zagleda kos suhega kruha in steklenico vina. Željno povžije kruh, a ker je imela roke zvezane na hrbtu, ni mogla odpreti steklenice. Kdo se je pač spomnil, ali Benoni ali Esenci ali mor-da Kaleb? . . . Kdorkoli, Bog mu pla-čaj, misli si hvaležna Mirijam.

Toda kako naj pride do krepilne pijače? Ali bi ji ne bilo mogoče oprostiti svojih rok? — —

Gornji, pozlačeni del stebra je bil z železnimi žebli pritrjen k mramorju in eden teh žeblov je štrlel iz zida in je bil oglat. Kaj ko bi z njegovo pomočjo predrgnila vrvico, ki so bile ž njo zvezane njene roke? Obrne se s hrbtom proti stebru in se loti težavnega dela. Hitela je, a roke so ji zatele in se močno ranile. Morala je mnogokrat prenehati, ker ni imela skoraj nobenih moči; zato jo je tudi noč še zasačila pri njenem poslu. Rimski vojaki so se skrivaj bližali vratom, kjer se je prišlo do stebrov. Klicali so jo in izpraševali, zakaj je priklenjena k stebru. Odgovorila jim je po latinsko, da je niso Judje razumeli; rekla je, da trpi, ker je rimskemu poveljniku rešila življenje. V

tem pa so že Judje te vojake napadli in ploha streljic in kopij jih je pregnala. Mirijam je bila zopet sama.

Borbe so se to noč po malem vedno ponavljale. Judje so se vedno bolj umikali v svetišče, Rimljani so vedno huje pritiskali za njimi. Po polnoči je nastal skoro popoln mir, toda mir, ki je napovedoval najhujši odločilni boj.

Mirijam, ki je vse pozorno opazovala, se je zdelo, kakor da bi sredi tega nenaravnega miru Jehova odhajal iz hiše, kjer je bival, in od ljudstva, ki ga je častilo s svojimi ustnicami, toda zametavalo v svojih srcih. Čuden strah jo je spreletaval, ko se je ozirala po neizmernem oboku sinjega večernega neba in skoro pričakovala, da ugleda kako prikazen odhajajočega angelja Gospodovega. Vendar ni mogla ugledati drugega kakor jate jastrebov.

»Kjer je mrhovina, tam se zbirajo jastrebi,« je zamrmrala; spomnila se je, da se te odurne ptice goste s kostmi Judov in da prežé tudi na njene kosti. Milo se ji je storilo ob ti misli. Kar zamižala je in bridko zaplakala.

Kljub vsem bolečinam, ki so jih posebno povzročale otekle roke, je Mirijam zopet drgnila vrvico ob ostri rob železnega žeblja. Čutila je, da se vrvica le še malo drži; pešala je, toda pred njenimi nogami je ležala steklenica in žgoča žeja jo je naganjala k delu. Naenkrat začuti, da so njene roke proste. Otrple, otekle in okrvavljene so omahnile kakor mrtve. Skoro je omed-

lela vsled bolečin. Zgibala je otrple roke in prste, da so zopet oživali in na posled je s trudom odprla steklenico in se pokrepčala s požirkom močnega vina. Novo moč je začutila v svojih žilah. Prosto se je gibala, le težka veriga se je trdno oklepala njenega pasu.

Poskušala je odpreti verigo, a hitro ji je bilo jasno, da se nikakor ne more oprostiti verige, ker ni imela za to nobenega pripravnega orodja. Žarek upanja, ki ji je posvetil, ko si je oprostila roke, je zopet izginil in v njeni duši je zavladala bridka žalost.

Spodaj okrog svetišča pa je zopet vse oživel. Mirijam pogleda in s strahom opazi, da so se odprla velika vrata in da Judje poskusijo še enkrat rešiti se skozi rimske čete, ki so gasile ogenj. Načrt je bil tak, da si ga more domisliti le blazen človek. Videlo se je, da so Judje nad vsem obupali.

Natihem so Judje dospeli do hodnikov in pobili nekaj Rimljanov, ki niso imeli časa umakniti se. Prišli so do okopa in ga skušali prekoračiti, a tu jih zalotijo rimski vojaki. Judje so se ustavili, Rimljani pa so se kakor živa jeklena reka vsuli preko okopov. Judje so se umaknili, toda Rimljani so se zagнали za njimi. Po mramornatih stopnicah so hiteli prijatelji in sovražniki, skupno so prišli skozi odprta vrata, potisnili straže na stran, in se vsuli v Dvor Izraelov. Sedaj so se polastili vrat Rimljani, ki so dobivali vedno novih čet iz tabora, in udrli so z vso silo

proti vratam Svetišča. Nikdo se jim ni ustavljal, nobenega boja ni bilo; celo najpogumnejši izmed judovskih vojakov so vrgli orožje od sebe, ko so začutili, da je prišel konec in da je Jehova zapustil svoje ljudstvo; bežali so proti Gorenjemu mestu; veliko jih je poginilo pod rimskim mečem.

Nekateri so se skušali rešiti v Svetišče samo, a za njimi so hiteli Rimljani z bakljami v rokah. Mirijam, ki je vsa prestrašena gledala boj s strehe Nikanorjevih vrat, je videla, kako se je z nekega okna na severni strani templja naenkrat prikazal svitel plamen. Nek vojak, ki je stal na ramenih drugega in ki v svoji blaznosti ni vedel, da je kakor uničujoč in razdejajoč angel, je vrgel bakljo skozi okno in tako zažgal tempelj. Visoko je švigal požrešni plamen in se razširjal kakor koprana, tako da je bila kmalu cela stran templja v ognju.

Novi plameni so se kmalu prikazali tudi na drugih straneh prostranega templja. Bil je izgubljen. Odprli so velika zlata vrata in Tit si je v spremstvu svojih častnikov prvokrat in zadnjikrat ogledal hišo Jehove, Boga Judov. Stopal je od sobane do sobane, da, celo v Najsvetejše je prišel, odkoder so na njegovo povelje odnesli zlate svečnike in zlato mizo.

Sedaj je bil tempelj, ki je stal tisoč sto in trideset let na vrhu gore Morije velikansk plamen in sam največja žrtev, kar se jih je tam darovalo. Vojaki

so ga oropali zlata in dragotin, metali svete posode drug drugemu in trgali svilene zaveses s skrinje zaveze. Drugi vojaki so v divji jezi planili na množico, ki se je skrivala v Dvoru Izraelovem in jih pobili več kakor deset tisoč: vojakov, svečenikov, mož, žen in otrok, tako da je na dvoru kri kar v potokih tekla.

Po Dvoru Izraelovem se je razširjal strašen jok in stok onih, ki so padali pod rimskim mečem. Iz tisočev rimskih grl pa se je vzdigovalo zmago-slavno vpitje.

Nekaj tisoč Judov je uteklo preko mostov, ki so jih porušili za seboj, v Gorenje mesto. Mirijam je opazovala vse to, a ni mogla več prenašati prizora. Ogenj ji je jemal vid, jo je žgal in njena bela obleka je postala rjava. Težko dihačoč se je splazila za ograjo strehe, iskajoč zavetja. Molila je, da bi umrla, vendar ni mogla. Spomnila se je pijače, ki je ostala v usnjati steklenici in jo izpila. Nato se je zgrudila ob vzhnožju stebra in omedlela.

Ko se je zopet zavedla, je bil dan in iznad kupa pepela, ki je bil nekda Herodov tempelj in najsijajnejše poslopje celega sveta, se je vzdigoval gost oblak črnega dima. Dvor Izraelov je bil tako gosto posejan z mrtveci, da so jih morali vojaki metati v kadeče se razvaline, da si naredijo pot. Na oltarju, ki je stal na Skali Darovanja, je plapolal zlat rimski orel z razprostrtimi peruti. Rimski vojaki so skazovali čast

rimskim praporom na starodavnem oltarju izraelskega Boga! Med nje prijezdi Tit, ki ga vojaki na tem mestu pozdravijo kot svojega cesarja.

Vendar boj še ni popolnoma poje-njal, kajti na strehah nekaterih gore-čih poslopij se je zbralo nekaj najbolj obupnih Judov, ki so ostali živi in se počasi umikali proti vratom Nikanor-jevim, ki so ostala še vedno nedotak-njena. Rimljani so jim siti pobijanja klicali, da naj pridejo doli in se po-dajo, toda oni niso hoteli. In ko se je Mirijam zavedla in gledala ta prizor, je na svojo grozo spoznala, da je bil eden izmed njih njen stari oče Benoni. Ker se niso hoteli podati, so Rimljani stre-ljali nanje s pušicami, tako da so kma-lu vsi popadali razven Benonija, kate-rega se, kakor se je zdelo, nobena pu-šica ni prijela.

»Nehajte s streljanjem,« nekdo za-kliče, »in prinesite lestvo. Ta človek je pogumen in eden izmed Sanhedrima. Vjemite ga živega.«

V trenutku so prinesli lestvo, jo naslonili na zidovje blizu vrat Nika-norjevih in nekaj Rimljanov je sple-zalo po njej. Benoni se je pred njimi umikal, dokler ni končno stal na robu pred žrelom prodirajočega ognja. Te-daj se je obrnil in se ustavil. Pri tem je tudi zagledal Mirijam ležečo ob vznož-ju stebra na strehi vrat, in ker je mislil, da je mrtva, je vil svoje roke in si pulil brado. Ona je uganila njegovo žalost, vendar je bila tako slabotna in je imela

tako suho grlo, da ni mogla izpregovoriti besedice, da bi ga potolažila; družega ni mogla kakor s strahom gledati njegov konec.

»Vdaj se!« so vpili. »Vdaj se, norec, da ne pogineš! Tit ti podari tvoje življenje!«

»Da bi potem vlekel mene, izraelskega starešino, v verigah vkovanega po rimskih ulicah,« odgovori Jud zaničljivo. »Ne, ne podam se, prosim samo Boga, da bi isti konec, ki ste ga vi zanesli nad to mesto in njegove otroke, bil delež tudi vašemu mestu in njegovim otrokom!«

Nato se je priklonil, pobral sulico, ki je ležala na ozidju in jo vrgel proti njim s tako silo, da je prodrla ščit enega izmed vojakov in ga podrla.

»Želel bi, da bi predril tvoje srce, pogan, in ž njim srce celega tvojega rodu!« je zakričal; na to pa je proseče dvignil svoji roki in se zagnal v ogenj.

Tako je umrl Jud Benoni, silen in pogumen do zadnjega dihljeja.

Zopet je Mirijam omedlela. Ko se je zavedla, je videla, kako so se naenkrat odprla vrata, ki so vodila iz prostorov vrat do strehe in skozi nje je prihitel gologlav starec razmršenih las, oblačilo mu je bilo raztrgano in črno od dima in krvi. Ko ga Mirijam natančneje pogleda, je spoznala v njem Simeona, svojega okrutnega sodnika. Takoj za njim mu je sledil rimski častnik, za njim pa šest vojakov.

»Primate ga!« je vpil častnik. »Ene-ga izmed njih moramo živega vjeti,« in častnik ga je prijel za oblačilo, ravno ko je Simeon hotel skočiti s strehe in umreti. Vojaki so ga zgrabili in zvezali. V tem pa častnik prvi opazi Mirijam, ki je ležala ob vznožju stebra.

»No, na to sem pa skoro pozabil,« je dejal. »To je ona deklica, ki smo jo videli včeraj z Dvora žensk in katero nam je ukazano rešiti. Ali je uboga stvarica mrtva?«

Mirijam dvigne svoj blede obraz in ga pogleda.

»Pri Bahu!« je rekel. »Ta obraz sem pa že videl. Tak je, da ga človek ne more pozabiti. Oh! spominjam se.« Na to stopi k njej in čita napis na njenih prsih:

»Nazarenka in izdajalka Mirijam je obsojena, da umre tukaj pred očmi svojih prijateljev Rimljanov.«

»Mirijam« je rekel in se zganil; vendar se je premagal.

»Glejte, glejte!« zavpije eden izmed vojakov, »deklica nosi bisere in celo zelo lepe. Ali vam je drago, da jih odrežem?«

»Ne, pusti jih pri miru,« odgovori častnik. »Ne ona, ne njeni biseri niso za nas. Odklenite verigo!«

In z velikim naporom so zlomili verigo.

»Ali moreš stati, gospica?« jo vpraša stotnik. Poskusila je, a ni mogla.

Zmajala je z rameni.

»Potem te moramo nesti,« in priklonil se je in jo vzdignil s svojimi čvrstimi rokami, kakor da bi bila otrok, vojakom pa je ukazal odpeljati seboj Juda Simeona; nato pa so počasi odšli po stopnicah navzdol.

»Kedo je to, ki ga nosiš na svojih rokah, stotnik?« vpraša Tit častnika, ki se mu je približal.

»Ona deklica, cezar,« je odgovoril, »ki je bila zvezana gori na strehi vrat in katero si ukazal rešiti.«

»Ali je še živa?«

»Da še — toda nezavestna.«

»Kako je prišla tjekaj?«

»Ta pisava pove vse, cezar.«

In Tit je prebral napis. »Oh!« je rekel. »Nazarenka. Hudobna verska družba, celo še hujša, kakor ti Judje, ali vsaj tako je mislil ranjki nebeški Neron. In izdajalka tudi. No, deklica je morala zaslužiti svojo kazen. Toda kaj pa je to?«. . . . je obsojena da umre vpričo svojih prijateljev Rimljanov.« Rad bi vedel, kako so Rimljani njeni prijatelji. Deklica, ako moreš govoriti, povej mi, kdo te je obsodil?«

Mirijam dvigne svojo črno glavo raz stotnikove rame, na kateri je počivala, in pokaže s prstom na Juda Simeona.

»Ali je res to, človek?« vpraša cezar. »Govori resnico, kajti jaz jo hočem vedeti; ako pa bodeš lagal, umrješ.«

»Obsojena je bila od Sanhedrima, med katerim je bil tudi njen lastni stari oče Benoni; tukaj na napisu se naha-

ja njegov podpis skupaj z ostalimi,« odgovori Simeon mrko.

»Zakaj?«

»Ker je pomagala nekemu rimskemu vojaku pobegniti,« pristavi divje, »in za to njeno dejanje naj gori njena duša v Geheni na vekov veke.«

»Kako je bilo onemu rimskemu vojaku ime?« vpraša Tit.

»Tega se ne spominjam,« odgovori Simeon.

»Dobro,« je rekel cezar, »sicer ni mnogo na tem, kajti on je ali na varnem ali pa mrtev. Tvoja oblačila pa pričajo, da si tudi ti eden izmed članov Sanhedrima. Ali ni res tako?«

»Da. Jaz sem Simeon, čegar ime si gotovo že slišal.«

»Oh, Simeon! Tukaj je napisano tvoje ime prvo na tem napisu. Dobro, Simeon; ti si obsodil visokorodno gospico v okrutno smrt, ker je rešila ali skušala rešiti nekega rimskega vojaka, in le preveč pravično je, ako prejmeš ti to kar si namenil drugim. Primate ga in privežite ga z verigo k stebri na strehi Nikanorjevih vrat, kjer naj pogine. Vaše svetišče, Simeon, je razdejano in ti gotovo ne bi hotel živeti dalje.«

»Prav imaš, Rimljan,« je odgovoril, »vendar bi mi hitrejša smrt bolje ugaljala.«

Nato so odpeljali Simeona in ga priklenili na sramotni steber.

»Sedaj pa, kar se tiče te deklice,« je nadaljeval cezar Tit. »Zdi se, da je Nazarenka, o katerih ljudje slabo govo-

re, češ, da so zoper vsako oblast in oznanjajo nauke, ki bi svet uničili. Zato bi bilo napačno če bi jo oprostili. Radi tega se glasi moje povelje, da se naj dobro skrbi zanjo in kadar se opomore, jo pošljemo v Rim, kjer bo krasila moj slovesni izprevod, ako mi ga naklonijo bogovi. Pozneje naj se pa proda kot sužnja v korist ranjenih vojakov. Kdo pa bo med tem skrbel zanjo?»

»Jaz,« se oglasi oni častnik, ki jo je rešil.

»Toda pazi, prijatelj,« odgovori Tit, »da se ničesar žalega ne zgodi tej deklici, ki je moja last.«

»Ravnali bomo z njo, kakor da bi bila moja lastna hči,« odgovori častnik.

»Dobro. V Rimu, ako nam bo dano živeti do tedaj, boš dajal odgovor za to deklico. Sedaj jo pa vzemi seboj, kajti opraviti nam je z bolj važnimi stvarmi, kakor je življenje in bodočnost tega dekleta.«

XIX. poglavje.

Dekle z biseri.

Več dni je že preteklo, pa bojevanja še ni bilo konec; Judje so se še držali v Gorenjem mestu. V teh bojih je bil častnik, ki je rešil Mirijam, težko ranjen v nogo. Ker ni bil več sposoben za boj in ker mu je Tit zaupal, je dobil povelje odjadrati z drugimi bolniki proti Rimu in vzeti seboj velik del za-

kladov, ki so jih vzeli Judom. Seveda je bilo treba za odhod dolgotrajnih priprav. Častnik je Mirijam odvedel v tabbor svojih vojakov na Oljsko goro; imela je zase svoj šotor in dobra stara ženica ji je stregla. In postrežbe je bila potrebna. Bila je telesno zelo slaba in duševno popolno pobita. Večji del se ji je medlo v glavi in to nekaj tednov. Strašne podobe o bojih, ki jih je videla, grozovit požar in razdejanje svetišča v Jeruzalemu, vse grozovitosti, ki so se godile, klanje, pobijanje, vzdihujoči ranjenci, mrličii na kupih, ona priklenjena na verigo; vse to so bili strahovi, ki so jo še sedaj vedno begali. Vsa preplašena je v omotici kričala, klicala na pomoč in kadar je prišel ob taki nepriiliki k njeni postelji gostoljubni častnik, njen varuh, oklenila se ga je okrog vratu in ga iskreno prosila, naj jo reši, naj jo varuje, naj jo skrije v votlino k Esencem itd.

Ko se je njen varuh zaradi rane na nogi poslovil od svojih vojakov in šel v Tir, od koder je imel odjadrati v Rim, vzela je seboj tudi Mirijam. V Tiru je imel častnik svoj šotor slučajno ravno na vrtu, ki je bil svoj čas last Benonijeve. In tu je bivala tudi Mirijam. Zadnje dni se ji je zdravje vidno boljšalo. Skrbna postrežba je v to mnogo pripomogla, zlasti pa morje, ki ga je Mirijam toliko ljubila. Polagoma se ji je zjasnila glava; spoznala je kraj, kjer biva, zagledala je palmo, kjer se je čestokrat senčila med lilijami. Tam je bila, ko ji

je prinesel rimski vojak pismo in darila od Marka. Podoba tega poslanca ji je stopila živo pred oči in ko v tem hipu stopi k njej njen varuh, opirajoč se na palico, tedaj ga pogleda Mirijam in se zgane. Zazdelo se ji je, da je prav on tiisti častnik, ki ji je prinesel nekdanj Markovo pismo.

»Hči moja, kako si počivala?« pozdravi jo sočutno gospodar.

»Hvala lepa, prav dobro! Povejte mi pa, ali ni to mesto Tir in ali ni to vrt mojega starega očeta Benonija, kjer sem se navadno izprehajala? Kako more to vendar biti? Tako dolgo je že tega, odkar sem se izprehajala po tem vrtu in toliko se je zgodilo — toliko strašnega, česar se ne morem popolnoma spominjati,« in zakrila si je z rokami svoje oči in vzdihnila.

»Ne misli na to,« reče veselo. »V življenju se prigodi zelo mnogo, kar je najbolje da se pozabi. Da, to je Tir. Sinoči ga nisi mogla spoznati, ker je bilo pretemno, in ta vrt je bil v resnici Benonijev, kakor so mi povedali. Čegava last je sedaj, ne vem. Mislim, da tvoja in cesarjeva.«

Tedaj vstane Mirijam, se približa svojemu varhu, ga pogleda in reče:

»Ne zamerite, ali niste vi oni rimski častnik Gal, ki mi je prinesel pismo od Marka?«

»Da, jaz sem ti pred leti prinesel pismo od Marka, ki so ga imenovali srečnega. Jaz tudi nikdar nisem pozabil tvojega ljubeznjivega obraza in sem

ga takoj zopet spoznal v času, ko je bilo zelo dobro zate, da si našla prijatelja. Ne, sedaj ni da bi o tem govorila, stara sužnja te kliče. Čas je, da kaj zavžiješ in tudi jaz moram kaj prigrizniti in si prevezati svojo rano.«

Ono jutro Mirijam ni več videla Gala. Skril se je, ker je vedel, da bi ne bilo dobro zanjo, obnavljati te veseložalostne spomine, ker je komaj za silo okrevala.

Mirijam je najraje sedela na vrtu, in zrla na morje in premišljevala kaj vse je doživela in pretrpela. Kaj je sedaj ž njo, o tem ni ničesar vedela. Povelje Titovo ji je bilo neznano.

Vselej je prišla stara sužnja in jo spremila v šotor, kjer je obedoval stotnik Gal. Nekega dne je na potu srečala oddelek vojakov in je hotela bežati, ker so ji vzbudili spomine na grozno klanje.

»Ne boj se jih,« reče sužnja in se nasmeja. Slabo bi se mu godilo, kdor bi se drznil samo prst vzdigniti proti dekletu z biseri.«

»Dekletu z biseri! Zakaj?« jo vpraša Mirijam.

»Tako te kličejo zaradi tvoje ovratnice, in zato ker te radi imajo.«

In res so jo ti divji vojaki veselo pozdravljali in ji ploskali, eden izmed njih pa ji je celo poklonil šopek divjih cvetlic, ki jih je moral s težavo nabrati, ker so bile v onem letnem času zelo redke. Ona jih je vzela in se je milo zjokala, ker je bila ševedno slaba.

»Zakaj ravnate tako lepo z menoj,« je vprašala, »ki sem samo uboga vjetnica, kolikor vem.«

»Ne, ne,« je odgovoril vojak. »Mi smo tvoji vjetniki in veseli smo, ker se ti zdravje zopet boljša.«

»O, prijatelji, prijatelji,« vzdihne Mirijam in zopet bridko zaplaka.

Ko je Gal čul govorjenje, je stopil iz šotor in se obrnil proti skupini; ko pa je ugledal solze na Mirijaminih licih, se je začel hudovati s takimi besedami, kakor jih je znal rabiti samo kak izkušen rimski častnik. Komaj ga je potolažila Mirijam in mu pojasnila, da ni bilo nič hudega.

»Atako!« je dejal Gal in se pomiril.

»Vojaki, odslej bodite tako prijazni in se spominjajte, da je ta deklica lastnina Tita in po njem moja, ker mi jo je on izročil v varstvo. Ako ji želite prinesiti daril, izročite jih meni, ker jaz vem, kaj je in kaj ni zanjo. Sedaj pa dovolj o tem; tamle je sodček vina, stara kaplica z Libanona, ki sem jo kupil za pot. Spijte jo na moje zdravje in na zdravje dekleta z biseri.«

In podal je Mirijam roko in jo spremlil v šotor.

»Sedaj pa, vjetnica moja,« je rekel stotnik med obedom, »bi rad vedel, koliko se moreš spominjati dogodkov zadnjih dni. Oh, ti ne veš, koliko dni sva že obedovala skupaj in kako si se mi oklepala okoli vratu in me nazivala strica! Ne, otrok, ni treba zardeti, ker jaz ti bom vedno najzvestejši varuh.«

»Zakaj si tako dober z menoj?« ga vpraša Mirijam.

»Zakaj? Pač zato, ker si bila prijateljica mojega tovariša, ki je pa sedaj mrtev. Tudi zato, ker si bila bolna in slabotna, ko sem te rešil v velikem klancu in ker si od tedaj vedno z menoj, zlasti pa zato, ker sem imel hčer, ki je umrla in ki bi bila sedaj prav tvojih let, ako bi živela. Tvoje oči me živo spominjajo na njo, ki sem jo ljubil nad vse. Mark, ki so ga imenovali srečnega, ki ga je pa sreča zapustila, te je ljubil. Pogostokrat mi je pravil o tebi v Rimu, kjer sva bila prijatelja, akoravno je bil visoko nad menoj in po meni ti je poslal pismo, ki sem ti ga bil oddal prav na tem vrtu in nakit, ki ga nosiš okoli vratu in ako se prav spominjam, tudi prstan — da, prav ta prstan, ki ga nosiš. Ostala si mi v spominu, ko sem odšel v vojsko in ko sem te slučajno našel vrh Nikanorjevih vrat skoro napol sežgano, sem te takoj spoznal in ponesel k cezarju, ki je izjavil, da si od sedaj njegova sužnja in ki te je izročil meni v varstvo, dokler te ne izročim njemu v Rimu. Rad pa bi vedel, kako si prišla gori na ono streho.«

In Mirijam mu je pripovedovala vse kar je vedela. Ko je končala, je vstal, šepal okoli male mize do nje in jo svečano poljubil na čelo.

»Pri vseh bogovih Rimljanov, Grkov, kristjanov, Judov in barbarov, ti si plemenito dekle,« je rekel, »in ta poljub je znak mojega spoštovanja. Nič

se ne čudim, da so Marka imenovali srečnega, saj si ga ti, ko je zaslužil smrt, ker se je dal živega vjeti, rešila — rešila, pri Veneri, s tem, da si darovala zanj svoje lastno življenje.«

»Marku ne smeš ničesar očitati, ker ni bil po svoji krivdi vjet, saj se je boril kot junak; on je izginil —.«

»Čez reko Stigo, kakor se bojim. To bi bilo tudi najbolje zanj, kajti noben Rimljan se ne sme dati živega vjeti.«

»Jaz pa mislim, da ne in upam, da še živi. Moja strežnica Nehušta mu bo stregla in tudi Esenci, med katerimi sem bivala, ga bodo čuvali, ako bi tudi sami izgubili življenje. Ako ga njegova rana ni umorila, sem prepričana, da je Mark še živ.«

»In ako je tako, ali bi mu rada kaj sporočila?«

»Gotovo, Gal. Povej mi, kaj me čaka v Rimu, ko pridem tja?«

»V Rimu počakaš, dokler ne pride Tit. Udeležiti pa se boš morala njegovega zmagoslavnega izprevida, kakor je ukazal, potem pa — ako ne izpremeni svojih misli, kar ni verjetno, ker se vedno ponaša, da še nikdar ni izpremenil svoje razsodbe in tudi če je bila še tako prenagljena — potem te bodo, žal, postavili na trg in prodali za sužnjo onemu, ki bo največ ponudil zate.«

»Kot sužnjo prodali!« je ponavljala Mirijam. »To je pač najhujše za žensko! Ako bi kaj takega čakalo tvojo hčer, ki je umrla, bi gotovo rekel, da je žalostna usoda to, ali ne?«

»Ne govori o tem,« zamrmra Gal. »Upajmo, da ti bo tudi v Rimu sreča mila, kakor ti je bila dosedaj povsod.«

»Rada bi sporočila Marku, da bom morala stopati v zmagoslavnem izprevodu in da bom pozneje na mestnem trgu prodana kot sužnja onemu, ki bo največ ponudil zame,« je dejala Mirijam.

»Rada bi sporočila Marku — toda, pri bogovih! — kako mu sporočiti, ako še živi? Glej, mi odplujemo jutri zvečer. Kaj naj storim?«

»Želim, da bi poslal do Marka kakega sela, ki mu ponese moje sporočilo.«

»Sela? Kakega sela? Kedo ga more najti? Jaz lahko pošljem vojaka, toda Mark živi pri Esencih, ki ga bodo gotovo obdržali kot tala, ako ga ozdravijo. Sploh pa žive Esenci, kakor si pravila, v nekem brlogu, v starodavnem kamnolomu pri Jeruzalemu, to se pravi, ako jih že niso davno našli in vseh pobili. Kako naj jih potem vojak najde?«

»Prepričana sem, da bi jih vojak ne mogel najti,« odgovori Mirijam. »V tem mestu imam prijateljev in ako bi jih iskala, bi gotovo koga našla v ta namen.«

Gal je nekoliko pomišljal, nato pa je rekel:

»Naša stara sužnja pozna ljudi v tem mestu. Najbolje je, da pošljemo po njo.«

In Mirijam je naročila sužnji: »Ako srečaš kakega Esenca na ulici in naj

je kdorkoli, reci mu, da ga Mirijam prosi, naj jo obišče; ako bi še kaj vprašal mu reci: »Solnce vzhaja.« Ako se pa sestaneš s kristjanom, reci mu, da ga prosi Mirijam njegove pomoči in ako bi vprašal kaj več, mu reci: »Dani se.« — Ali me razumeš?»

»Razumem,« odgovori starka.

»Sedaj pojdi,« veli Gal, in se vrni prej ko moreš; zapomni pa si, ako ne izvršiš naročila, pojdeš z menoj v Rim, odkoder se ne povrneš več nazaj.«

Proti večeru se je vrnila s poročilom, da je našla Esenca, ki je obljubil, da pride v tabor, kakor hitro se stemni; pristavil pa je, da je vse to morda samo past, da ga vjamejo.«

Ko se je stemnilo, je res prišel in stara sužnja ga je peljala v šotor, kjer sta sedela Mirijam in Gal. Bil je Esenec, Samuel po imenu, eden najnižjih bratov, ki ga Mirijam nikdar ni videla, on pa jo je dobro poznal. Ob času, ko so Esenci ubežali z doma, ga ni bilo doma ob Jordanu, ker je odšel v Tir, da se poslovi od svoje matere, ki je bila na smrtni postelji. Ko je čul da so bratje zbežali in ker je mati še živela, je ostal v Tiru ter se tako izognil vsem grozotam vojske. Sedaj pa je pokopal svojo mater in bi bil rad poiskal svoje brate.

Gal je odšel iz šotora, ker je vedel, da imajo Esenci svoje skrivnosti. Mirijam je Samuelu vse razjasnila, kje da dobi svoje brate.

Snela je s prsta dragocen prstan Markov ter rekla Samuelu:

»Pojdi, poišči svoje brate; ta prstan pa izroči rimskemu poveljniku Marku, ako je še med njimi in povej mu, da sem jaz Titova vjetnica. Ako pa njega ne dobiš, izroči in sporoči to stari Libijčanki Nehušti, če pa tudi te ni več, oglasi se pri Itijelu ali pa pri načelniku Esencev z mojimi naročili in mojim pismom.«

V tem pismu je Mirijam na kratko povedala vse, kar se ji je zgodilo od one noči, ko so se ločili v starem stolpu in vse posameznosti, kako se je rešila in kako usodo ji je odločil Tit. Končala pa je svoje pismo:

»Ako je božja volja in tvoja, ki čitaš to pismo, hiti meni na pomoč, da utečem sramoti, ki me čaka v Rimu in ki je hujša, nego smrt.«

To pismo je podpisala: Mirijam, iz hiše Benonija; ni pa napisala nanj imena onih, ki jim je bilo namenjeno, da ne bi jih pripravila v nesrečo, ako bi pismo prišlo v druge roke.

Gal, ki se je vrnil v šotor, mu je hotel dati plačilo za njegovo pot, toda Esenec ga ni hotel vzeti, češ, da bi se s tem, ako bi vzel za dobro delo kako plačilo, pregrešil zoper postave svojega reda.

Samuel se je Mirijam priklonil in odšel iz tabora. Mirijam ga nikdar več ni videla; izkazalo pa se je, da je bil zanesljiv in zvest, in Mirijam je prav storila, da mu je zaupala.

Drugi dan je tudi Gal napisal pismo na svojega prijatelja, ki je bil

častnik v vojski pred Jeruzalemom, in temu pismu priložil drugo, ki naj ga izroči Marku, ako bi bil slučajno zopet pri svojih četah.

»Sedaj, hči moja,« je rekel, »smo storili vse, kar se je dalo storiti; vse drugo pa moramo prepustiti usodi.«

»Da,« odgovori, »vse drugo moramo prepustiti usodi, kakor vi Rimljani imenujete Boga.«

Zvečer so razvili jadra in odrinili proti Italiji, z njimi pa velik del vple-njenih zakladov, mnogo bolnih in ranjenih vojakov in straže. Imeli so ugodno in hitro vožnjo. Čez trideset dni so dospeli v Regij; od tam pa so potovali po suhem do Rima. Na celem potu so jih ljudje z veseljem vzprejemali in zelo radovedni vpraševali o novicah iz vojske.

XX. poglavje.

Trgovec Demetrij.

Ko je v oni strašni noči v starem stolpu Mirijam planila naprej in izbila Judu svetilko iz rok, se je Nehušta sklonila k Marku in ga z velikim naporom napol vlekla napol nesla skozi vhod. Potem se je ustavila, da pride nekoliko do sape in tedaj je čula, kako se je skala zaprla za njo. Ker je bilo pa temno, ni vedela, da je Mirijam ostala zunaj in je rekla:

»Oh, kake sitnosti delajo ti moške nam ubogim ženskam! No, ravno prav in mislim, da nas nikdo ni videl!«

Nobenega odgovora — glas ni mogel prodreti skozi skalovje, notri pa je vladala smrtna tišina.«

»Mirijam! V imenu Kristusovem, kje pa si, Mirijam?« zakriči Nehušta prestrašena, da je odmevalo po hodniku. — »Kje pa si, Mirijam?«

Ravno tedaj se vzbudi Mark.

»Kaj se je zgodilo? Kje sem, Mirijam?« vpraša.

»Mirijam je v rokah Judov v starem stolpu, vrata so pa zaprta za nami. Vražji Rimljan!« ježno zavpije Nehušta. »Da je rešila tvoje življenje, je žrtvovala svoje. Brez dvoma je skočila izza vrat, da izbije Judu svetilko iz rok, predno se je pa mogla vrniti, se je skala zaprla. Sedaj jo bodo križali, ker je rešila tebe — Rimljana.«

»Ne govori, ženska « jo Mark prekinе, »odpri vrata. Še sem živ, še se morem bojevati, ali,« je pristavil žalosten, ko se je spomnil, da ni imel meča, »ali vsaj umreti zanjo.«

»Ne morem,« odgovori Nehušta. »Ona ima železo, ki dvigne skrivni kamen. Ako bi imel svoj meč, Rimljan, bi nam morda pomagal, toda tudi ta je izgubljen.«

»Ulomi vrata,« reče Mark. »Naprej, jaz ti pomagam.«

»Da, da, Rimljan, ti boš pomagal vlomiti skozi tri čevlje debelo živo skalo.«

Tem besedam je sledil strašen prizor. Nehušta je skušala dvigniti skalo s svojimi prsti, Mark je stal na eni nogi in skušal s svojo ramo premakniti skalo, ki se pa seveda niti pomajala ni. Težko sopeč sta se trudila in napenjala, a vse zaman, kajti četudi bi se jima bilo posrečilo odpreti vrata, bi Mirijam gotovo več ne dobila v stolpu. Naenkrat Mark preneha.

»Izgubljena je,« vzdihne, »to zaradi mene. O bogovi!« In zgrudil se je na zemljo, kjer je obležal.

Tudi Nehušta je prenehala in stokala: »Bog naj ti pomaga, Mirijam, jaz ti ne morem. Oh, da sem te morala izgubiti in to radi tega človeka!« in srdito se je ozrla na Marka. Najraje bi ga bila umorila v svoji divji žalosti.

»Ne,« je rekla sama pri sebi, »ona ga je ljubila, in ako bi vedela, bi jo bolelo.«

Ko je tako govorila sama s seboj, brez nade, brez pomoči, približali so se z lučjo Esenci. Bil je Itijel. Nehušta stopi proti njemu.

»Hvala Bogu, vendar ste na varnem!« je rekel. »Trikrat sem že stopil gori na stopnice, da bi videl, kje da je Mirijam.«

»Brat Itijel,« odgovori Nehušta, »Mirijam se ne vrne več; odšla je, v zameno pa nam je pustila tega človeka, Marka, načelnika rimske konjice.«

»Kaj hočeš s tem reči?« jo vpraša prestrašen. »Kje je Mirijam?«

»V rokah Judov,« odgovori Nehušta in mu pove vse, kar se je zgodilo.

»Tu ni nobene pomoči,« zaječi Itijel. »Ako bi sedaj odprli vrata, bi razkrili skrivališče ali Judom ali pa Rimljanom; oboji bi nas pomorili, Judje zaradi našega živeža, Rimljani pa, ker smo Judje. Drugega nam ne preostaje, nego prepustiti jo božjemu varstvu.«

»Ako bi šlo po moji volji,« odgovori Nehušta, »bi zaupala Bogu in jo obenem skušala rešiti. — Toda kaj hočemo, saj skoro ne gre in ako tudi vse v nevarnost postavimo, nje vendar ne rešimo. — Toda kaj pa storimo s tem človekom?«

»Storili bomo zanj, kar moremo,« odgovori Itijel, »kajti tako bi tudi storila Mirijam, ki se je darovala zanj. Tudi je bil pred leti naš gost in je naš prijatelj. Počakaj tukaj nekoliko časa, da pripeljem ljudi, ki ga odneso v našo dvorano.«

Itijel je odšel in se vrnil z več brati, ki so vzdignili Marka in ga nesli po stopnicah navzdol do one temne sobane, kjer je spala Mirijam, drugi pa so zaprli vrata in tako zastavili hodnik s težkimi kameni, da skoro ni bilo mogoče brez velikih naporov priti skozi.

Tukaj v tej tihotni, temni sobani je ležal Mark dolgo časa brez zavesti, huda vročica ga je mučila in ako bi ne bilo skrbne postrežbe in zdravnikov med Esenci, bi bil moral umreti. Z vso skrbjo so mu sprali globoko rano na glavi in obvezali rano tudi na nogi.

Mej tem časom so po svojih ogledutih zvedeli, da je padel tempelj in gora Sijon. Čuli so tudi, kako so Mirijam izpostavili vrh Nikanorjevih vrat, vendar niso mogli poizvedeti, kaj se je pozneje zgodilo ž njo. Bali so se, da je umrla in sočutno so žalovali za njo.

Ker je Esencem zmanjkalo živeža in ker Rimljani niso več tako pazljivo stražili, so sklenili, da poizkusijo pobegniti iz teh strašnih prostorov, ki so jim toliko mesecev dajali varno zavetišče. Toda kaj naj store z Markom, ki je bil sicer rešen smrtne nevarnosti, vendar se mu je vsled rane v glavi še vedno bledlo. Nekateri so bili za to, da ga odslovijo, drugi da ga pošljejo Rimljanom nazaj; Nehušta pa jim je dokazovala, da bi bilo modro, ako ga obdrže kot tala, da bi v slučaju, ako jih na begu zalotijo Rimljani, z njegovo pomočjo rešili svoje življenje. Esenci so pritrdili nasvetu Nehušte, ne toliko radi dobička, ki bi ga imeli od njega, marveč radi tega, ker so vedeli, da bi bilo to po godu tudi izgubljeni deklici, ki je najbrže umrla, da reši tega človeka.

V temni, vihar ni noči je nekaj dni pozneje korakala četa mož bledih obrazov po hodnikih in skozi odprtino na prosto. Seboj so nosili nosilnice z bolniki, med katerimi sta bila tudi Itijel in Mark. Nikdo jih ni oviral na potu, kajti Rimljani so zapustili ta del razdejanega mesta in so taborili po stolpih

na gori Sijon, kjer se je še vedno nekaj Judov branilo.

Ko se je zdanilo, so bili že na poti proti Jerihi; vsa pokrajina je bila opustošena. Na poti so živeli ob koreninah in onem živežu, kolikor ga jim je še ostalo. Brez posebnih težav so prišli do Jerihe, kjer niso našli drugega, kakor kup razvalin, po katerih se je potikalo nekaj lačnih roparjev. Odtod so šli dalje na svojo naselbino, ki je bila večjidel opustošena in požgana. Preiskali so takoj skrivne jame za gričem, kjer so imeli svoje zaloge, in veseli so bili, ko so se prepričali, da jih sovražniki niso iztaknili; imeli so za prvo silo dovolj živeža.

Tukaj so se zopet ustanovili in začeli obdelovati polja, ker jih ne Rimljani, ne roparji niso nadlegovali. Ko je prišla žetev, so bili zopet preskrbljeni za svoje potrebe.

V tem zdravem zraku in ob dobri postrežbi je Mark hitro okreval. Ko se je zopet zavedel, je spoznal Nehušto in jo vprašal, kaj se je zgodilo. Povedala mu je vse, kar je vedela, in tudi da je Mirijam po njenih mislih mrtva. Te novice so ga silno užalostile. Esenci so ravnali sicer zelo prijazno z njim, vendar so mu namignili, da je njih vjetnik. Ker se je njegova rana v kolenu zelo počasi celila, se ni bilo bati, da bi odšel, tudi ako bi mu dovolili, in tako je posedal ob bregovih reke Jordan, žalujoč po preteklosti in skoro brez upanja za prihodnost.

Mark je preživel v tej samoti kake štiri ali pet mesecev v oskrbi Nehušte in Esencev. Ko je mogel iz hiše, je hodil v vas, kjer so Esenci zopet gradili nekaj hiš, in se ustavljal na vrtu hiše, kjer je nekdanj prebivala Mirijam. Sedaj je bil prostor ves zaraščen, vendar je med drevjem še vedno stala lopa, ki ji je služila kot delavnica, in v njej je ležalo nekaj nedovršenih kipov, med njimi kip Markov, ki ga je bila začela in dala na stran, predno je izvršila onega, ki ga je Neron imenoval nebeskega in ga razpostavil v nekem templju v Rimu. Ta prostor je bil zelo otožen za Marka, ker mu je vzbujal nebroj spominov, vendar mu je bil drag in ljub, ker ga je spominjal na Mirijam.

Iz raznih govoric so Esenci posneli, da je Tit popolnoma razdejal Jeruzalem in odšel s svojo vojsko v Cezarejo ali Berit; tu je preživel zimo in prirejal sijajne igre v amfiteatru. Mark ni imel nobene priložnosti, da bi se približal Titu. Imel je zato važen razlog. Pri Rimljanih je bilo nečastno za vojaka, posebno še za častnika, ako se je dal živ vjeti, in radi tega se ni hotel izpostaviti sramoti. Kakor je Gal povedal Mirijam, se ni noben Rimljan smel dati živega ujeti. Zato je Mark še dalje živel med Esenci in čakal, kedaj in kam ga pahne neizprosna osoda.

Ko je Esenec Samuel zapustil Tir s pismom in prstanom, ki mu ga je izročila Mirijam, je krenil proti Jeruzalemu, ki pa je bil razdejan. Nad me-

stom so frfotali jastrebi in orli, med razvalinami po mestu pa so se potikale hijene, volkovi in se gostili z mrtvimi trupli. Samuel je iskal vhod do onih votlin, o katerih mu je pripovedovala Mirijam in v ta namen se je dan za dnevom potikal na severni strani mesta blizu starih damaških vrat. Odprtine ni mogel najti, vsenaokoli so še gospodovali šakali, ki so si te votline izbrali za svoje brloge. Naposled so ga vjeli rimski vojaki, ker se jim je zdel sumljiv. Izgovarjal se je, da išče zelišč za hrano; a častnik mu odgovori, da mu bo on preskrbel boljšega živeža in obenem tudi koristnega dela. Vzeli so ga seboj in vtaknili med vjetnike, ki so morali podirati mestne utrdbe. Več mesecev je moral tako delati in okušal je tudi rimske batine, zato je bil zelo vesel, ko se mu je posrečilo, da je pobegnil.

Med sojetniki je izvedel, da so se Esenci vrnili nazaj k Jordanu. Samuel hitro krene za njimi. Radostni so ga bratje sprejeli, ko jim je povedal, da Mirijam živi. Ko je izvedel, da je Mark med njimi, ga je hitro poiskal.

Mark je sedel na vrtu in z njim Nehušta. Govorila sta o Mirijam, o drugih stvareh sta malo govorila.

»Upam sicer, da je še živa, vendar se bojim, da upam brez upa,« je rekel Mark. »Nemogoče je skoro, da bi preživeła ono noč, ko je zgorel tempelj.«

»Nemogoče se tebi zdi,« odgovori Nehušta, »a pri Bogu je vse mogoče«.

Ko izpregovori te besede ugleda Esenca Samuela pred seboj.

»Koga iščeš?« vpraša Nehušta, ki ga ni poznala.

»Plemenitega Rimljana Marka,« odgovori Samuel, zanj imam neko sporočilo.

»Jaz sem Mark,« reče stotnik, »povej, kakšna sporočila mi prinašaš?«

»Mirijam me pošilja.« —

»Človek ali se šališ, ali je resnica? Mi živimo v tej misli, da je Mirijam mrtva. — Kakšen dokaz nam podaš?« vpraša Mark ves razburjen.

»Tale prstan,« odgovori Samuel in potegne izpod obleke prstan ter mu ga izroči rekoč: »Ali je pravi?«

»Oj bogovi, to je res isti prstan, ki sem ga jaz dal deklici. Ali imaš še kaj drugega?«

»Imel sem tudi pismo; a rimski vojaki so mi vzeli suknjo, v katero je bilo pismo všito. Prstan sem pa rešil s tem, da sem ga skril v ustih, ko so me preiskovali.«

Mark vzdihne, Nehušta pa je rekla naglo:

»Kaj pa ti je naročila?«

In Samuel jima je vse povedal kar je vedel.

»Kedaj si se ločil od Mirijam?« vpraša Nehušta.

»Skoro pet mesecev bo. Kakih stoindvajset dni so me imeli vjetega v Jeruzalemu, kjer sem moral podirati mestno ozidje.«

»Pet mesecev,« reče Mark. »Povej mi, ali je Tit že odrinil proti Rimu?«

»Slišal sem, da je na poti v Rim zapustil Aleksandrijo.«

»Mirijam bo stopala v njegovem zmagoslavnem izprevodu in bo pozneje prodana kot sužnja! Ženska, niti trenutka ne smemo izgubiti,« veli Mark.

Urno so odšli vsi trije k Itijelu, ki je ležal bolan na smrtni postelji.

»Bog je usmiljen,« vzdihne Itijel, ko je izvedel, da Mirijam še živi. »Bal sem se že, da je mrtva.«

»Živa je,« odvrne Mark, »toda vaš usmiljeni Bog dopusti, da bodo to deklico javno postavili na trg v Rimu in jo prodali onemu, ki ponudi največ zanj. Bolje bi bilo, da bi bila umrla.«

»Isti Bog,« odgovori Itijel, »jo reši tudi te sramote, kakor jo je dosedaj že rešil iz toliko nevarnosti. Mark, kaj sedaj ti misliš?«

»Jaz želim svobode, ki ste mi jo do sedaj odrekali, Itijel. Odpotovati moram v Rim, kolikor hitro me le morejo nositi ladije in konji. Zraven moram biti, ko bodo prodajali sužnje. Bogat sem in lahko odkupim Mirijam, — seveda ako ne pridem prepozno.«

»Odkupiš jo, da bi bila tvoja sužnja?«

»Ne, da bi bila moja žena.«

»Ona se ne poroči s teboj; ti nisi kristjan.«

»Potem ji dam svobodo, ako ona želi. Povejte mi, ali ne bi bilo bolje, ako

pride meni v roke, kakor pa v roke divjaku, ki bi se mu dopadla?»

»Da, jaz mislim, da je bolje,« odgovori Itijel, »toda kedo sem jaz, da bi sodil o tem? Naj se zbere zbor in sicer takoj. To zadevo moramo njemu predložiti. Ako bi jo ti kupil in ako je njena želja, ali obljubiš, da ji daš svobodo?«

»Obljubim.«

Itijel ga je čudno pogledal in rekel:

»Dobro, toda pazi se, da kedaj ne pozabiš na svojo besedo.«

In sklicali so zbor, in tem je Samuel še enkrat povedal vse, kar je dogibal. Mark je vpričo njih izrekel prošnjo, naj mu dajo svobodo, da bi z Nehušto odpotoval v Rim in rešil Mirijam, ako bi bilo mogoče. Nekateri bolj boječi izmed Esencev so se izrekli proti temu, da bi osvobodili tako dragocene tala. Itijel pa je zaklical s svoje nosilnice:

»Kaj! Vi hočete gledati le na svoj dobiček, deklico pa pustiti v rokah nevernikov. Naše postave so proti temu. Dovolite, da Rimljan odide na pot, ker je nam nemogoče.«

Tako so konečno sklenili, da mu dovolijo odpotovati in ker ni imel denarja, so ga preskrbeli z denarjem za pot; vedeli so, da je bogat in da jim ne ostane ničesar dolžan.

Mark in Nehušta sta se še isto noč poslovila od Itijela.

»Jaz kmalu umrjem,« reče starec. »Predno prideta v Rim, mene več ne bo. Toda povejta Mirijam, da bo moj

duh čuval nad njo in čakal, da tudi ona pride v deželo, kjer ni ne vojsk in ne nadlog, in da ji jaz, ki jo ljubim, naročam, da naj bo dobre volje in se ne boji ničesar.«

Tako sta se ločila in potovala na konjih v Jafo, in Mark je celo pot skrivaval svoje ime in svoje dostojanstvo, da ga ne bi kak rimski častnik morebiti zadržal. V Jafi sta na vso srečo našla ladjo, ki je bila namenjena v Aleksandrijo; v aleksandrijski luki pa sta dobila trgovsko ladjo, ki je imela odpluti v Regij.

V oni noči, ko je zgorel tempelj, je Kaleb utekel smrti in bil skupno z zelim Simeonom od Rimljanov pogran preko mostu v Gorenje mesto. Hotel se je že vrniti v blaznem upanju, da se mu v splošni zmešnjavi morda posreči dospeti do Nikanorjevih vrat in rešiti Mirijam, ako bi bila še živa. Toda Rimljani so bili že blizu mosta in Judje so ga podirali, tako da ni mogel izvršiti svojega načrta. Kaleb je bil sedaj v svojem srcu prepričan, da je Mirijam umrla. Bil je zelo pobit; kajti akoravno je bil silovite in divje narave, jo je ljubil bolj nego vse na svetu; v svojem obupu je kakih šest dni iskal smrti v najbolj obupnih bojih. Toda smrt ni marala zanj in sedmega dne je izvedel posebne novice.

Nek človek, ki je bil skrit med razvalinami, je srečno pribežal v Gorenje mesto. Od tega je Kaleb izvedel, da so

pred Tita pripeljali neko žensko, ki so jo našli vrhu Nikanorjevih vrat; Tit pa jo je izročil nekemu stotniku v varstvo in da jo je že odpeljal iz mesta. Več ni vedel. Poročilo je bilo sicer neznatno, toda Kalebu, ki je vedel, da je bila ta ženska Mirijam, je bilo to dovolj. Od tedaj je iskal le sledi za Mirijam.

Izročili so Kalebu poveljstvo neke straže na ozidju, in ko so nekoč stražniki vsled vtrujenosti pospali, se mu je v temi posrečilo spustiti se s pomočjo vrvi z zidovja v spodaj ležeči jarek. Tukaj je našel vse polno trupel in enemu izmed njih, nekemu kmetu, je vzel obleko in dolg zimski plašč iz ovčje kože. Tako preoblečen in oborožen samo z mečem, ki ga je skril pod plašč, je srečno prišel skozi rimske straže in pobegnil na deželo. Ko se je zdanilo, si je Kaleb odstrigel svojo brado in svoje dolge lase. Nato je srečal kmeta s tovorom zelenjave in sadja, ki ga je prodajal po rimskem taboru. Kaleb mu je odkupil celo zalogo za gotov denar, s katerim je bil dobro preskrbljen in mu zagrozil, da ga usmrti, ako bi komu zinil besedico o tem. Nato je posnemajoč kmete odšel pogumno v najbližji rimski tabor in ponujal svoje blago.

Ta tabor je bil zunaj genatskih vrat, ne daleč od stolpa Hipik. A tukaj Kaleb ni ničesar izvedel o deklici. Zato je odšel v drugi tabor na Oljski gori, na drugi strani Jeruzalema. Ko je tukaj ponujal svoje blago, se je razgovar-

jal s kuharjem, ki je bil poslan, da nakupi zelenjave.

»Oh,« je rekel kuhar in zadovoljno ogledoval zelenjavo, »žal mi je, prijatelj, da nisi prinesel teh stvari nekoliko prej, ko smo jih zelo potrebovali in težko dobivali v tej zapuščeni in opustošeni deželi.«

»Kako to?« je rekel Kaleb malomarno.

»Imeli smo neko vjeto deklico, ki je bila nevarno bolna in je morala dobivati po naročilu zdravnika mnogo sadja in zelenjadi.«

»Kdo pa je bila ta deklica?« vpraša Kaleb.

»Njeno ime mi ni znano. Mi smo jo imenovali deklico z biseri radi ovratnice z biseri, ki jo je nosila in tudi radi tega, ker je bila krasna kakor biser. Zato jo je čuval oni stari medved Gal, kakor da bi bila njegova lastna hči.«

»In kje je sedaj ta krasna deklica? Rad bi ji prodal nekoliko svojega blaga.«

»Odšla je in nas zapustila v veliki žalosti.«

»Vendar ni umrla?« reče Kaleb vznemirjen.

Debeli kuhar ga sumljivo pogleda, rekoč:

»Ti se nekam čudno zanimaš za to deklico z biseri, prodajavec zelenjave. Sploh se mi tudi zdiš nekam čuden kmet.«

Le težko se je Kaleb brzdal.

»Nekdaj se mi je bolje godilo kakor sedaj,« je rekel. »Kakor ti je znano, se v tej deželi zadnje čase kolo sreče nekam hitro obrača.«

»Da, da in mnogo je povoženih pod tem kolesom sreče.«

»Da se tako zanimam zanjo, je vzrok ta, ker sem izgubil dober trg za svoje blago.«

»Pred nekoliko dnevi je deklica z biseri v spremstvu stotnika Gala odšla proti Tiru, da odpotuje v Rim. Morda bi bilo dobro, ako bi šel za njo in ji tamkaj prodajal svoja zelišča.«

»Morebiti bi bilo dobro,« odgovori Kaleb. »Ko boste še vi Rimljani odšli iz dežele, bo tukaj slabo za vrtnarje, kajti šakali in sove ne kupujejo sadja, vi pa ne boste pustili drugih živih bitij za seboj.«

»Res je tako,« odgovori kuhar. »Cesar vé, kako je treba ravnati z metlo in on je deželo prav na čisto pometel,« in zadovoljno je pokazal na kup razvalin tempelja pred seboj. »Koliko pa zahtevaš za cel jerbas?«

»Vzemi ga prijatelj,« je dejal Kaleb, »in ga prodaj doma, kolikor moreš dobiti zanj. Ni treba reči, da nisi ničesar dal zanj.«

»O, ne, tega ne bom povedal. Zdrav ostani, prodajavec zelenjave, zdrav!«

Ko je Kaleb hitro izginil med oljkami, je kuhar gledal za njim. »Kaj je moglo napotiti Juda,« je premišljeval, »da je dal blago zastonj in posebno še Rimljanu? Morda je brat deklice z bi-

seri. Ne, soditi po njegovih očeh to ne more biti — bolj gotovo je njen prijatelj. No, to mene nič ne briga, reči moram samo, da je zelenjava dobra in sveža, dasi sem prepričan, da je on ni pridelal.»

Ko je oni večer Kaleb še vedno preoblečen za kmeta v mraku korakal preko gričev, ki so se vzdigovali ob cesti v Tir, je čul mogočno vpitje in stokanje od Jeruzalema; čutil je, da je to smrtni krik njegovega ljudstva. Kmalu se je prikazal ogenj tudi nad onimi deli obleganega mesta, ki še niso bili razdejani. Tit je naskočil in vzel zadnje ozidje in tisoče in tisoče Judov je našlo smrt pod meči njegovih vojakov ali v ognju. Kakih devetdeset tisoč Judov so odgnali kakor živino v Dvor Žensk. Tukaj jih je več nego deset tisoč pomrlo od gladu, nekaj ostalih so pa izbrali za zmagoslavje, druge so določili za amfiteatre v Cezareji in Beritu, večino pa so odgnali v Egipt, kjer so morali kopati v zapuščenih rudnikih, dokler niso pomrli. Tako se je končalo razdejanje in izpolnilo prerokovanje: »In Gospod te bo zopet pripeljal v Egipt z ladjami . . . in tamkaj vas bodo prodajali sovražnikom kot tale in nikdo vas ne bo kupil.« Tako se je Efrajm povrnil v Egipt, odkoder je prišel v obljubljeno deželo, da je bival tamkaj toliko časa, dokler ni bila kupa njegovih grehov polna. Sedaj je bila ta dežela zopet puščava brez stanovnikov, vsa prijazna sela so bila opustošena, vsa z zidovjem

obdana mesta porušena, nad razvalinami in nad kostmi pomorjenih otrok pa so vihrali rimski orli. Vojska je bila končana in mir je vladal v Judeji.

Ko je Kaleb došel v Tir, je ob poslednjih žarkih zahajajočega solnca ugledal bela jadra neke ladje, ki je plula od Tira. V mestu je vprašal, kdo se je odpeljal s to ladjo in izvedel, da rimski stotnik Gal z bolniki in ranjenci in z neko deklico, o kateri so pravili, da je vnukinja trgovca Benonija.

Kaleb je spoznal, da je prišel prepozno. Imel pa je v Tiru zaupnega prijatelja, ki mu je pred vojsko izročil svoje zaklade. Šel je k njemu, vzel svoj zaklad in ga je zavil v ovoje za sirijske preproge, da bi se videlo, kakor da bi bilo vse samo blago.

Tedaj je Kaleb vrgel s sebe kmečko obleko, nadel si je pa trgovsko. In tako se je pojavil v Tiru egiptovski trgovec Demetrij, ki je nakupil mnogo tirskega blaga in odplul z njim s prvo ladjo proti Aleksandriji. Tukaj je nakupil ta trgovec še drugega blaga, kakršnega je upal v Rimu kmalu prodati, tako da je imel za-se skoro polovico ladje, ki je počivala v pristanišču blizu Fara, kjer je nalagala blago za Sirakuzo in Regij.

Ladija je odplula proti Kreti; na poti proti Kreti pa so jo zimski viharji zagnali proti obrežju otoka Cipra, kjer so kapitan in mornarji iz strahu pred viharji kljub vsem prošnjam trgovca Demetrija sklenili ostati čez zimo. Ladjo sa zasidrali v luki in šli v tempelj

Venere, da se ji z daritvami zahvalijo, ker jih je rešila na razburkanem morju.

Težko je bilo Kalebu, a spoznal je, da si ne more pomagati. Ostati je moral tukaj tri mesece. Pridno je kupčeval z bogatimi prebivalci otoka Cipra, naredil mnogo dobička in nakupil vina in bakra iz Tomase, kolikor ga je mogel naložiti na ladjo.

Po velikem pomladanskem prazniku — kapitan je rekel, da bi ne bilo srečno, ako ne bi ostali toliko časa tamkaj — so razvili jadra in dospeli preko Roda do otoka Krete in od tod preko Citere v Sirakuze v Siciliji in konečno v Regij. Tukaj je trgovec Demetrij preložil svoje blago na ladjo, ki je bila namenjena v pristanišče Centum Cellae, od koder ga je dal prepeljati v Rim, štirideset milj daleč.

XXI. poglavje.

Cesarja in princ Domicijan.

Stotnik Gal je došel v Rim, ustavil pa se je v luki, ker ni hotel podnevi skozi mesto z Mirijam, da se izogne radovednežem. Tudi je odposlal naprej sela z naročilom, da poišče njegovo ženo Julijo, ter ji sporoči, da dospe v kratkem domov in pripelje seboj deklico, ki mu jo je Tit izročil v varstvo. Pred nočjo se je sel vrnil in z njim tudi Julija, ki je bila že sivolasa, a zelo postavna in lepa ženska.

Prisrčno sta se pozdravila z Galom. Julija je čula o možu najraznovrstnejše novice, tudi to, da je umrl, zato je bila tem bolj vesela, ko ga je čez toliko let zopet pozdravila. Eno stvar pa je Mirijam pri tem pozdravu opazila: ko je namreč njen prijatelj in dobrotnik Gal povzdignil svoje roke in zahvalil bogove, da je našel svojo ženo živo in zdravo, je Julija rekla:

»Tudi jaz zahvalim Boga«, in se pri teh besedah dotaknila prsi s svojimi prsti.

Nato se Julija obrne k tuji deklici in reče:

»Od kod imaš to lepo judovsko dekle?«

»Na ukaz cesarja Tita«, odgovori Gal, »jo moram njemu izročiti, kadar pride v Rim. Obsojena je bila, da umrje vrh vrat Nikanorjevih kot izdajalka judov in Nazarenka«.

Julija se zgane in pogleda na deklico.

»Ali si v resnici te vere, hči?« jo vpraša s spreminjajočim glasom in kakor slučajno prekriža svoji roki na prsih.

»Da, mati«, odgovori Mirijam in ponovi znamenje.

»Dobro, dobro,« je rekla Julija. »Ali je izdajalka judov ali učenka Kristusova, to ni naša stvar. Sedaj je v našem varstvu in zato dobrodošla«, in stopila je k Mirijam, jo poljubila na čelo in rekla glasno:

»Pozdravljam te, hči, ki si tako mila in nesrečna«, in je tiho pristavila: »v imenu Gospodovem!«

Iz teh besed je Mirijam posnela, da je prišla v roke ženske, ki je bila kristjana; bila je Bogu zelo hvaležna za to milost.

V mraku so se podali skozi apijska vrata v Rim. Tukaj so se ločili; Gal je odšel na čelu svojih vojakov z zakladi k častniku, ki je bil določen, da ga sprejme; Julija pa je šla z Mirijam in dvema vojakoma na svoj dom, malo hišico v neki snažni toda ozki in obljudeni ulici blizu Tibere med flaminskimi vrati in elijskim mostom. Pred vrati Julija odslovi vojaka:

»Sedaj pojdita brez strahu, jaz sem porok, da je vaša vjetnica na varnem.«

Vojaka sta vesela odšla, kajti želela sta si počitka po tako dolgi poti. Sužnja odpre vrata in Julija pelje Mirijam preko dvorišča v sprejemno sobo na drugi strani. Viseče bronaste svetilke so gorele v sobi in Mirijam je opazila, da je bila soba zelo lično opravljena.

»To je moja hiša,« je dejala, »ki mi jo je zapustil moj oče, in kjer sem prebivala vsa ta dolga leta, ko je bil moj mož v vojskah na vzhodu. Skromna je hiša, vendar najdeš tukaj mir in varnost in kakor upam tudi tolažbo. Jaz, ki sem tudi kristjana, dasi moj mož tega še ne ve, te pozdravljam v imenu Gospodovem.«

»V imenu Gospodovem«, odvrne Mirijam, »te zahvalim uboga sužnja brez prijateljev«.

»Nesrečni najdejo prijateljev«, reče Julija, »jaz ti bom najboljša prijateljica«.

Nato obedve pokleknila in molita v znak hvaležnosti — Julija, ker se je mož zdrav povrnil iz vojske, Mirijam pa, ker je prišla v hišo, kjer je vladala mati, ki je bila njene vere.

Po večerji spremi Julija deklico v lepo sobico, ki je bila pripravljena zanj.

»Pred leti je druga deklica spala tukaj«, je rekla Julija in vzdihnila ter se ozrla na belo posteljo v kotu.

»Da«, je rekla Mirijam, »ime ji je bilo Flavija in je bila tvoja edina hči, ali ne? Nikar se ne čudi, toliko sem čula o njej, da se mi zdi, kakor bi jo bila dobro poznala«.

»Ali ti je Gal pripovedoval o njej?« vpraša Julija. »Le redkokedaj je govoril o njej«.

»Gal mi je pripovedoval. Kakor vidiš, je bil zelo dober z menoj. Bog ga blagoslovi za vse, kar mi je storil dobrega, kajti dasi je na videz oduren, je vendar zelo dobrega srca«.

»Da, Bog blagoslovi nas vse, žive in mrtve«, odgovori Julija. Nato jo poljubi in se poda počivat.

Ko je Mirijam drugo jutro prišla iz spalnice, je našla na dvorišču Gala oblečenega v svoj oklep, ki je bil sedaj

lepo svetel; opazoval je vodo, ki je pr-
šela iz vodometa v zrak.

»Pozdravljena, hči«, je rekel. »Na-
dejam se, da si dobro spavala pod mojo
streho«.

»Pozdravljen, Gal, prav izvrstno.
Kako pa, da si na vse zgodaj tako praz-
nično opravljen?«

»Ker sem poklican k cesarju.«

»Ali je že Tit tukaj?« ga vpraša
naglo.

»Ne, ne Tit, marveč njegov oče ce-
sar Vespazijan, ki mu moram sporoči-
ti vse, kar se je zgodilo v Judeji do te-
daj, ko smo odšli od tam in o zakladih,
ki sem jih pripeljal seboj in tudi o
tebi.«

»Oh, Gal«, je rekla Mirijam pre-
strašena, »ali bom morala od vas?«

»Ne vem. Kakor bo ravno pri volji.
Ako me bo poslušal, upam, da ostaneš
tukaj za vedno, veruj mi.«

Po teh besedah je odšel in se opi-
ral na svojo sulico, kajti vsled ran se
mu je skrčila noga tako, da je težko
hodil.

Čez tri ure se je vrnil in našel obe-
dve ženski v sobi, kjer sta ga željno
pričakovali.

»Kakšne novice prinašaš?« ga
vpraša žena.

»Prva je ta, da je konec moje vo-
jaške službe, ker so zdravniki izjavili,
da moja noga nikdar več ne bo zdrava.
Žena, zakaj se ne jočeš?«

»Ker sem tega vesela,« odgovori Julija. »Trideset let ne vojaške službe, marveč neprestanih vojská in bojov je dovolj za vsakega človeka. Svoje delo si opravil in sedaj je čas, da se odpočiješ. Z imetjem smo tudi oskrbljeni.«

»Da, da, žena, še bolje kakor misliš, kajti Vespazijan mi je, zadovoljen z mojim poročilom, dovolil častno plačo za celo življenje in mi dal lepo nagrado za zaklade.«

»Kaj pa je s to deklico?« vpraša Julija.

»Poročal sem o njej, kakor mi je Tit naročil, in v začetku je cesarjev sin Domicijan v svoji radovednosti svetoval Vespazijanu, naj jo ukaže pripeljati v palačo predse. Cesar je bil že na tem, da dovoli, jaz pa sem hitro opomnil, da je bila deklica zelo bolna in da še vedno potrebuje najboljše postrežbe, in da jo hoče oskrbovati moja žena, ako je njegova volja, toliko časa, dokler se ne povrne Tit, čegar vjetnica je. Domicijan mu je ugovarjal, a Vespazijan je odgovoril: »Ta judovska deklica ni moja ali tvoja sužnja, Domicijan. Ona je sužnja tvojega brata Tita. Zato ostane toliko časa pri tem častniku, dokler ne pride Tit domov, in on je s svojo osebo in svojim premoženjem porok, da jo Titu izroči.« Nato je zamahnil z roko v znamenje, da je ta zadeva urejena, in je začel govoriti o drugih stvareh, zahteval podrobnosti o osvojitvi templja in primerjal moj zapisnik svetih posod in drugih stvari z

onim, ki mu ga je izročil zakladnik. — Torej, Mirijam, ti ostaneš pri nas, dokler se ne vrne Tit.«

»Da,« odgovori Mirijam in vzdihne, »dokler ne pride Tit. Toda — kaj pa potem?«

»To pa vedo samo bogovi,« je rekel nepotrpežljivo. »Ker sem pa jaz s svojo glavo odgovoren zate, te moram prositi zagotovila, da ne poizkusiš pobegniti.«

»Obljubim, Gal,« odgovori in se nasmeje, »saj bi raje umrla kakor pa da bi povzročila kaj hudega tebi ali tvojim. Sploh pa, kam naj ubežim?«

»Ne vem. Toda vi kristjani najdete povsodi prijateljev; celo podgane nimajo toliko skrivališč. Vendar jaz ti zaupam in ti dam popolno svobodo do Titovega prihoda.«

»Da,« je ponavljala Mirijam, — »do Titovega prihoda.«

* * *

Mirijam je ostala skoro šest mesecev v tej hiši. Bila je v hiši kakor domača hči, in vendar ni bila srečna, ker jo je vselej obšla groza, ako se je le zmislila, kaj jo čaka v bližnjih dneh. — Včasih je šla z Julijo na sprehod in se pomešala med ljudi; bila je preprosto oblečena in tako počesana, da so ji lasje kolikor mogoče zakrivali obraz. Na takih izprehodih je videla bogato rimsko gospodo v vozovih, na konjih, v nosilnicah, večinoma postavne, ponosne ljudi; dalje resne državnike in

pravnike, divje in drzno gledajoče častnike, razuzdane mladeniče v nečimurni obleki in dišečimi lasmi, in s strahom se je povpraševala, komu izmed teh ali enakih bo prodana za sužnjo.

Nekega dne je srečala na ulici sijajno oblečene sužnje, ki so z uradnimi palicami in kletvijo delali pot po zelo obljudenih ulicah. Za njimi so prišli liktorji, za temi pa krasen voz, ki so ga vlekli beli konji. V njem je stal mlad človek, visoke postave, rdečega obraza in oblečen v kraljevsko obleko, ki je navidezno zrl v tla, v resnici pa vedno motril množico s svojimi malimi modrimi očmi. Mirijam je čutila, kako so se te oči za trenutek uprle vanjo. Začutila je neko grozo pred tem človekom in prestrašena vprašala gospo, kdo da je.

»Domicijan,« odgovori Julija, »sin Vespazijanov in brat Titov, ki sovraži oba in bi se rad polastil krone. Hudooben človek je in boj se ga, Mirijam, ako bi slučajno stopil preko tvoje poti.«

Mirijam se je stresla in rekla:

»Da, da, toda kaj morem, kaj more miš, ako se ponoči sreča z mačko.«

»Marsikatera najde luknjo, kamor mačka ne more,« odgovori Julija pomenljivo, ko ste se obrnili proti domu.

Gal je marljivo poizvedoval po Marku pri vojaki, ki so se vrnili iz Judeje, vendar Mirijam ni mogla ničesar zvedeti o njem; vedno več znamenj

je bilo, da je mrtev in še bolj gotovo tudi Nehušta. Bila je otožna, a žalost njena ni kazala obupanosti. Pod milim vladanjem Vespazijanovim so imeli kristjani nekaj časa mir. Zato je Mirijam z Julijo hodila v katakombe ob Apijski cesti in tam v onih temotnih in brezkončnih podzemeljskih rovih je našla pri sveti maši, pri govorih in pri obhajilu tolažbe, ki je je bila tako zelo potrebna. Velika apostola sv. Peter in sv. Pavel sta sicer umrla; eden križan, drugi ob glavo djan, zapustila sta pa mnogo učencev in prvi izmed njih, naslednik Petrov, se je kmalu seznanil z judovsko vjetnico, ki je bila obsojena v suženjstvo.

Galu seveda ni dolgo ostalo skrito, da je tudi njegova žena kristjana; ta novica ga je zelo potrla. Bil je star vojak, zvest svojim starim bogovom in cesarjem. Ko sta mu Mirijam in žena veliko lepega povedali o krščanski veri, se je potolažil, a ko sta mu prigovarjali, da bi se tudi on pridružil kristjanom, izgovarjal se je, da je prestar in ne more pokladati v teh letih kadila na nove oltarje.

* * *

Tit se je dolgo pričakovan naposled le vrnil v Rim. Senatorji so ga slovesno pozdravili pred mestnim obzidjem in mu po starodavni navadi sporočili svoje sklepe. Sklenili so, da prirede skupen zmagoslaven sprevod Titu in Vespazijanu, ki sta se oba odliko-

vala v vojskah. Nato se je Tit odpeljal v svojo palačo in tam več tednov počival, v Rimu pa so delali priprave za slovesni izprevod.

Nekega jutra rano je bil Gal poklican v Titovo palačo; kmalu se je vrnil od tam in si mel roke in skušal biti vesel — gotovo znamenje slabih novic, kakor je rekla Julija.

»Kaj je novega?« ga vpraša.

»Oh, nič, nič,« odgovori, »razun da naša deklica z biseri po kosilu stopi z menoj pred Vespazijana in Tita, ki jo želita videti, da moreta določiti, ali se udeleži izprevoda. Ako jima ugaja, ji določita časten prostor ne daleč od Titovega voza. Obleci se v sijajno obleko, iz najčistejše bele svile, posuta z zlatimi in srebrnimi pločicami.«

Milo je zajokala Mirijam, ko je čula, da jo hočejo gnati kakor ovco na trg — na prodaj!

»Ne jokaj,« reče Gal precej trdo, pa najbrže zato, da sam premaga solze. Kar mora biti, mora biti, in sedaj je čas, da ti pomaga oni Bog, ki ga častiš. On ti gotovo pomaga, ker vidi, kako dolgo in kako pogosto ga moliš v onih brlogih, kamor bi se še volkovi prav ne upali. Glej, da se po kosilu lepo napraviš, ker pomni, da prideš pred cesarja.«

Julija in Gal sta spremila Mirijam v cesarsko palačo. Vstopijo v veliko dvorano, kjer so razni plemiči in častniki čakali, da pridejo pred cesarja.

»To je dekle z biseri,« reče častnik tovarišu. »Previtka je, preskromno nastopa, lepa je, kakor njeni biseri itd.« Tako so se razgovarjali lahkomiselni častniki.

Gal in Mirijam pa sta se prerila skozi vrste čakajočih in mimo vojaških straž, ki so Gala spoštljivo pozdravljale, do velikih vrat, kjer ju častnik vpraša, kaj bi rada. Gal mu pove in častnik izgine za zavesami; kmalu se vrne in namigne, da naj vstopita. Šla sta z njim po hodniku, okrašenem s kipi umrlih cesarjev in cesaric in dospela do okrogle mramornaste sobane, ki je bila zelo hladna in razsvetljena od zgoraj. Tukaj so sedeli Vespazijan, ki sta ga poznala po njegovem strogem in mirnem obrazu in sivih laseh, njegov sin Tit, »ljubljenec človeštva«, visoke postave in ne neprijaznih oči, s sarkastičnim nasmehom okoli ust, in njegov brat zlobni Domicijan. Pred to vzvišeno trojico je stal predsednik odbora za prireditev zmagoslavnega izprevida ter jim je kazal slike raznih oddelkov pri sprevodu in sprejemal ukaze, kaj naj se spremeni.

Poleg njiju je bil v dvorani še zakladnik, nekaj častnikov in dva ali trije izmed najboljših Titovih prijateljev.

Vespazijan opazi Gala.

»Pozdrav, častiti Gal,« je rekel s prijaznim odkritim glasom kakor človek, ki je preživel svoje življenje v taboru, »in pozdrav tvoji ženi Juliji. To

je torej deklica z biseri, o kateri smo toliko čuli. No, ne morem biti sicer sodnik glede lepote, vendar rečem, da čela ta judovska vjetnica čast svojemu imenu. Tit, ali jo še spoznaš?»

»Da povem resnico, oče, skoro je več ne poznam; ko sem jo zadnjikrat videl, je bila od dima vsa okajena in skoro mrtva. Priznam, da je lepotica in vredna odličnega mestavizprevodu. Njena cena na trgu bo draga, kajti ona ovratnica iz biserov gre z njo, — zapiši to, zapisnikar, — in ravno tako dobi kupec ž njo pravico do njenega precejšnega imetja v Tiru. Po posebni milosti sme podedovati to po svojem starem očetu Benoniju, ki je poginil v gorečem templju.«

»Kako more suženj podedovati lastnino?« vpraša Vespazijan.

»Ne vem,« odgovori Tit in se nasmeja. »Morebiti ti zna povedati Domicijan, ki pravi, da je študiral pravo. Toda jaz sem razsodil tako.«

»Suženj,« opomni Domicijan modro, »nima nobenih pravic in ne more imeti lastnine; toda cesar vzhoda,« to povdari porogljivo »more razsoditi, da dobi premoženje oni, ki dá največ za sužnjo. Tako jaz razumem svojega brata Tita.«

»Dà,« reče Tit mirno, dasi je močno zarudel, »to je, Domicijan, kar sem mislil reči.«

»Osvojitelj vzhoda,« odvrne Domicijan, »tvoja volja odloči. Jaz pa prosim usluge, da to deklico z biseri meni

podariš. Njeno premoženje lahko ohra-
niš za-se.«

»Domicijan, ti veš, da ta deklica ni
moja. Rzsodil sem, da se dohodki iz
prodaje teh vjetnikov razdele na enake
dele med ranjene vojake in rimske re-
veže. Zato je deklica njihova last, ne
moja. Jaz jih ne smem oropati.«

»Krepostni mož! Ni čuda, da ga le-
gije ljubijo, ko ne more od prodaje ti-
sočev vzeti niti beliča, in tudi ako bi s
tem storil uslugo svojemu bratu,« od-
govori pikro Domicijan.

»Ako želiš imeti deklico,« reče Tit,
ne da bi se zmenil za zasmehovanje,
si jo kupi — trg je odprt vsakomur. To
je moja zadnja beseda.«

Domicijan se razjezi in ves srdit
reče Vespazijanu: »Tebe, veliki cesar,
prosim, posreduj, da mi Tit ne odreče
te male usluge, kajti jaz bi to težko
mirno prenesel.«

»In jaz ne prenesem, da se ustav-
ljaš moji rzsodbi.« Prepri je postal
oster in resen.

Dolgo časa je že tlel razpor med
Titom in njegovim bratom, sedaj pa je
zaradi take malenkosti naenkrat iz-
bruhnil kakor plamen na dan.

»Zapovej, oče, prosim te,« vzklikne
Tit, »da moj brat preneha z napadi in
žalitvami. Ukaži mu, naj neha ustav-
ljati se moji volji in moji rzsodbi v
stvareh, ki spadajo pod mojo oblast.
Ker se je obrnil do tebe kot cesarja,
rzsodi kot cesar ne samo v tej zadevi
temveč tudi v vseh ostalih, kajti mno-

go je med njim in menoj, kar se mora uravnati.«

Vespazijan odgovori:

»Sinova, samo dva sta, ki bodeta skupno ali pa drug za drugim podeovala vlado nad vesoljnim svetom, zato pa je zelo slabo znamenje, ako se za take malenkosti prepirata. Bodita si dobra, prosim vaju. Ali nimata oba dva vsega dovolj? Kar se pa tiče te stvari — je moja sodba ta-le: Ta deklica je skupno z vsem plenom last Tit, ki se ponaša, da nikdar ne prekliče svoje besede, je določil, da se deklica proda in izkupilo razdeli med bolne vojake in reveže. Zato dekle ni več njegova last, da bi jo mogel dati komu, če tudi je to njegov brat. In s Titom jaz rečem, ako želiš imeti to deklico, Domicijan, naroči svojemu zastopniku, da jo na trgu kupi.«

»Da, kupim.« zagrozi Domicijan, »prisegam pa, da bo Tit prej ali slej plačal njeno ceno in sicer tako, da je ne bo vesel.« Nato se obrne s svojim tajnikom in odide iz dvorane.

»Kaj hoče s tem reči?« vpraša Vespazijan in se skrbno ozre za njim.

»On misli, da —« toda Tit se je premagal. »No, čas in osoda pokažeta svetu, kaj si s tem mislil.«

»Dovolj,« pravi Vespazijan. »Ti pa deklica z biseri, ki si cesarja tako veliko veljala, dasiravno tega ne veš, si lepša nego sem mislil in dobiš odlično mesto v zmagoslavnem sprevodu. Bo-

gove pa prosim za tvojo srečo, da bi se našel kedo, ki bi ponudil zate več nego Domicijan,« in zamahnil je s svojo roko v znamenje, da je razgovor končan.

XXII. poglavje.

Zmagoslavje.

Zopet je minul teden dni in dan zmagoslavja je napočil. Popoldne pred tem velikim dnevom so prišle v Galovo hišo šivilje in prinesle seboj oblačilo, ki ga je Mirijam morala ta dan obleči. Bilo je sijajno, kakor je bilo obljubljeno, iz bele svile, pokrito s srebrnimi pločicami in sliko Nikanorjevih vrat na prsih.

Istega popoldne je prišel h Galu častnik in mu prinesel povelje, kedaj in kje ima jutri izročiti svojo varovanko. Seboj je prinesel tudi zavitek, v katerem je bil bliščeč zlat pas. Na zaponi se je svetil ametist, okoli njega pa so bile urezane besede: »Darilo Domicijanovo njej, ki bo jutri njegova«.

Mirijam vrže pas po tleh, kakor da bi bila za kačo prijela.

»Tega ne bom nosila,« je rekla. »Ne, ne bom nosila tega; danes vsaj sem še sama svoja gospodinja.« Julija je ječala in stokala, Gal pa natihooma preklinjal . . .

Oni večer je škof kristjanov v Rimu z imenom Ciril, ki je bil prijatelj in učenec apostola Petra, obiskal Ga-

lovo družino. Temu svetemu možu je Mirijam razkrila vse svoje gorje.

»Oh, moj oče v Kristusu,« je rekla, »prisezam ti, da bi raje usmrtila samo sebe, kakor preživela to sramoto, ako bi ne bila kristjana. Mnogo nevarnosti sem že prestala, toda vse te nevarnosti so pretile samo mojemu telesu, sedaj pa — — —. Usmili se me, in mi povej, kaj mi je storiti.«

»Hči moja,« odgovori resno in prijazno stari mož, »zaupati moraš v Boga. Ali te ni On rešil v Tiru? Ali te ni On rešil na jeruzalemskih ulicah? Ali te ni On rešil ob Nikanorjevih vratih? In On te bo rešil tudi na trgu sužnjev v Rimu. Gospod ti pošlje svojega angelja, da te varuje na vseh tvojih potih.«

Tako jo je potolažil blagovestnik božji in pomirilo se je dekletu njeno plaho srce.

Škof Ciril je odšel in tisto noč so kristjani goreče molili za nesrečno Mirijam.

Zjutraj zgodaj jo Julija zbudi in jo obleče v bliščečo, a zoperno ji obleko. Ko je bilo vse gotovo, se vsa solzna poslovi od nje rekoč:

»Mirijam, težko mi je, da se moram ločiti od tebe, ker te ljubim kakor lastno hčer. Hudo mi je posebno zato, ker ne vem, kedaj in kako se zopet snideva.«

»Morebiti prej, nego misliš,« odgovori Mirijam, sama sebe osrčujoča. »Za sedaj pa te lepo zahvalim, ker si

kakor dobra mati tako ljubeznjivo skrbela za nesrečno deklico. In tebe, Gal še posebno zahvalim, ker si me varoval v tolikih nevarnostih.«

»Upam, draga moja, da te bom še varoval. Ker vpričo tebe ne smem prisegati pri bogovih, obljubim ti pri rimskem orlu, da bom natanko opazoval Domicijana, kako bo ravnal s teboj, ako te dobi. On ni moj vladar, zato se mi ni treba nanj ozirati in tudi cesarjeviča zadene meč maščevanja, ako se pregreši nad teboj.«

»Hvaležna sem ti za tvojo ljubav, vendar upam, da ti ne bo treba sukati meča, da bi me maščeval.«

Sužnji in stražniki so že čakali z nosilnico na dvorišču. Mirijam se vse de v nosilnico in kmalu so bili na mestu, kjer se je narod zbiral. Dasi je bilo še zgodaj, je bilo mesto že vse živo. Vsak je hotel videti najslavnejši zmagoslavni sprevod, kar se jih je vršilo v Rimu. Vojaki so imeli posla polne roke, da so delali prostor po cestah.

Na določenem prostoru stopi Mirijam iz nosilnice in rimski častniki jo dostojno pozdravijo ter vsprejmejo v svoje varstvo. Gal se je molče poslovil od deklice.

Mirijam je šla mimo nešteti množic jetnikov; odvedli so jo v neko hišo. Komaj se vsede, vstopi že suženj v obleki cesarskih služabnikov in ji prinese v dragocenih posodah najbolj izbranih jedil.

»Deklica z biseri,« reče in se spoštljivo prikloni, »moj gospod Domician ti pošilja pozdrav in to darilce. Posoda je tvoja in se ohrani zate; naročil mi je pa, da naj ti povem, da boš danes zvečer večerjala kraljeve jedi v zlatih posodah.«

Mirijam sužnju nič ne odgovori. Ko pa je suženj odšel, vrže jezno vso dragoceno posodo na tla, da so se jedi razletele na vse strani.

Kmalu vstopi v sobo častnik in povabi Mirijam na prostor, ki je bil njej določen. Krasen je bil ta dan in solnce je svetlo žarelo. Na onem mestu je bil zbran cvet rimskega mesta, senatorji, vitezi, plemiči, veljaki iz vseh raznih dežela so stali okrog dveh prestolov iz slonove kosti. Na levi in desni pa je bilo razpostavljenih na tisoče in tisoče vojakov. Kmalu nato sta se prikazala Vespazijan in Tit v svilnatih oblekah in z lovorovim vencem na glavi, takoj za njima pa Domician in drugi odličnjaki.

Zbrane množice so zmagovalce šumno pozdravljale, in ko sta zasedla svoje prestole, je šumel še pozdrav, kakor šumenje nemirnega morja.

Vespazijan zamahne z roko in tedaj hitro vse potihne. Cesar nagovori množice, pozdravi posebe vojakе ter jih zahvali, ker so se tako hrabro bojevali in jim obljubi, da jih za to kraljevo nagradi. Vojaki so mu glasno odzdravljali in odkorakali na gostijo, ki je bila pripravljena zanje. Nato sta

cesarja odšla, častniki pa so začeli pripravljati vrste za veliki izprevod. Mirijam ni mogla pregledati vsega izprevoda. Videla je pred seboj več nego dva tisoč judov, ki so bili razpostavljeni v vrstah po osem oseb in zvezani z vrmi.

Za njimi je korakal oddelek vojakov; za temi pa so uvrstili Mirijam. Za njo pa je stopal mračen mož v beli halji in ogrnjen s plaščem iz škarlata. Ko se Mirijam nanj ozre, ga takoj spozna. Bil je Simeon, član sanhedrima, ki je razglasil njeno smrtno obsodbo. Tako sta se srečala sodnik in obsojenka, vjeta v rimski mreži. Ko je spreved za hip obstal, oglasi se Simon:

»Ali nisi ti Mirijam, vnukinja Benonijeva?«

»Da, in ti si Simon, ki si me obsodil na smrt, pa sem se rešila —.«

»Rešila zato, da moraš sedaj v svojo sramoto korakati v sprevodu. Bolje bi ti bilo, da bi bila umorjena od judov.«

»Bolje bi ti bilo Simon, da bi bil ti umrl v domači zemlji, nego da te Rimljani vržejo zverem v žrelo.«

»Tako se zgodi,« odgovori Simon. »Toda ne boj se, ura maščevanja vdari tudi za Rimljane.«

Tedaj pa se je spreved zopet razvrstil in vojaki so ju ločili in odslej nista več govorila.

Ko je dospela Mirijam na svoje določeno mesto, se je ustavila in gle-

dala vrste, ki so se vile za njo. Prvi za njo so bili vojaki, ki so nosili zlate posode iz templja, sedmeroročat svečnik in starodavne svete knjige judovskih postav. Za temi so stopali dvorniki, noseči zlate in slonokoščene sohe, ki so predstavljale zmago. Tem sta se ob zmagoslavnih vratih pridružila Vespazijan in Tit. Prvi se je vozil Vespazijan v sijajnem zlatem vozu, ki so ga vlekli štirje belci; vodili so jih libijski vojaki. Za cesarjem je stal suženj, oblečen v temno obleko, ki je imel namen odvrniti vpliv zlobnega očesa in zavisti bogov in ki je držal nad cesarjevo glavo krono ter mu semintja zašepetal na uho usodepolne besede: »Vladar, pomni, da si človek!«

Za Vespazijanom se je vozil Tit, v srebrnem vozu, na njem je bila spredaj urezana slika judovskega templja v plamenu. Kakor njegov oče, je tudi on nosil z zlatom vezeno togo in tuniko obšito s srebrnimi listi; v svoji desnici je držal lovorovo vejico, v levici pa žezlo. Tudi za njim je stal suženj, ki mu je včasih zašepetal na uho opomin, naj ne pozabi, da je človek.

Ob Titovem vozu in sicer samo toliko za njim, kolikor mu je dovoljeval red, je jezdil na krasnem žrebcu Domician v sijajni opravi. Za njim so prišli tribuni, vitezi na konjih, za temi pa legijonarji, broječi kakih pet tisoč mož, izmed katerih je vsak imel svojo sulico ovito z lovorom.

Veliki izprevod se je pomikal po mostu čez Tiberu, po širokih ulicah in trgih, mimo palač in templjev na kapitol, kjer je bil zgrajen tempelj v čast Jupitru Kapitolinskemu, onstran velikega trga, na koncu Sv. ulice. Povsodi so bili hodniki, okna po hišah, leseni odri in stopnjice templja, polne radovednih gledalcev. Nikdar poprej ni mogla Mirijam razumeti, kako more toliko ljudi bivati v enem samem mestu. Mimo tisočev in tisočev je šla in še vedno se je razprostiralo morje belih obrazov. Gledalci so bili mirni, a ko sta se prikazala vozova zmagovalcev, tedaj so hrupno z velikim navdušenjem klicali slavo zmagovalcem.

Gledalci so zelo pozorno opazovali tudi Mirijam, ker se je hitro raznesel po mestu glas, kako se je Domicijan zaradi deklice z biseri sprl z očetom in bratom. Znano je bilo tudi, da hoče Domicijan za vsako ceno kupiti to vjetnico na javni dražbi.

Blizo kraja, kjer je stala Mirijam, je stala krasna palača iz belega marmorja; čudno pa se je zdelo Mirijam, ki je gledala na to hišo, da so bila vsa okna zastrta z zavesami in da hiša ni bila okrašena z zelenjem kakor vse druge hiše.

Tudi drugi so to opazili in o tem povedali svoje mnenje.

Po teh razgovorih je zvedela Mirijam, da je lastnik te palače bogat plemič, ki je baje padel v judovski vojski

in da sedaj še niso dognali, kedo da po-
deduje hišo.

V tem začuje Mirijam od zadaj
krik in smeh. Ozre se in vidi, da je ome-
dledel nesrečni judovski poveljnik Si-
mon, nekaj od neznosne vročine, nekaj
vsled udarcev, ker so ga stražniki v za-
bavo ljudstva nepretrgoma bičali.

»Ali bo res dekle z biseri na jav-
nem trgu prodana?« vpraša dragoceno
oblečen trgovec reditelja.

»Taka je postava,« odvrne reditelj
in vsakdo se ji mora ukloniti. Ali jo
mislite tudi vi dražiti? Povem vam, da
vas čaka huda kupčija, kajti zanj se
poganjajo zelo imenitni ljudje.«

»Tako,« reče tujec, »tedaj bo stvar
zelo zanimiva.«

Mirijam je malodane omédlela, ko
je čula, kaka usoda jo čaka med temi
divjimi, brezsrčnimi ljudmi. Ozirala se
je po množicah, a nikjer ni videla pri-
jaznega obraza. Obrnila je zato svoje
oči proti nebu, od koder edino se je
smela nadejati pomoči. Toda nebo je
bilo sicer jasno, a nobenega angelja ni
bilo, ki bi ji bil donesel tolažbe.

V tem pa se ozre zopet na belo mar-
mornato palačo. Zazdela se ji je, da se
premika zastor pri enem oknu. Opazila
je za malce odgrnjenim zastorom obraz
stare žene, temne polti, plemenitih po-
tez in nad obrazom sive lase.

»O, nebesa!« vzdihne tihoma Miri-
jam: »To je Nehušta!« Mirijam je bila
za trenotek kar okamenela, misleč, da
je bila to samo prikazen, ki jo je videla

v svoji razburjeni domišljiji. Toda to ni bila prikazen, bila je res Nehušta, kajti, naredila je pred seboj v zraku znamenje svetega križa, nato pa je hitro položila prst na usta v znamenje, da mora molčati. Zavesa se zopet prav počasi zagrne in Nehušte ni bilo več nikoder.

Mirijam so se vsled tega iznenadenja šibila kolena in ko so reditelji klicali, da naj se izprevod začne naprej pomikati, ji je bilo, kakor da se mora zgruditi. In v resnici bi bila padla na zemljo, ako bi je ne bila vjela neka ženska iz množice in ji podala čašico krepilne pijače, rekoč:

»Pij, deklica z biseri in pokrepčaj se! Treba ti bo veliko moči.«

Mirijam je hvaležno vzela čašo in pila. Po tem požirku so jo navdale nove moči, tako, da je mogla iti z ostalimi naprej.

Nekako eno uro pred solnčnim zahodom je bil izprevod končan.

Iz praznično okrašenih Svetih ulic so korakali po pobočju griča, ki je na njem stal sloviti tempelj Jupitra Kapitolskega. Sredi tega pota so naenkrat stopili stražniki med vjetnike, zagrabili so verigo, ki je visela okoli Simonovega vratu in ga vlekli iz vrste v smrt.

Cesarja stopita iz vozov, približata se oltarju vrh stopnjic, pod njima pa so se v neštevilnih vrstah razpostavili na določenih prostorih vsi oni, ki so se udeležili zmagoslavja.

Pred vladarja prihite vojaki in eden se prikloni cesarju ter pokaže

zbranim odsekano glavo sivolasega Simona. S tem so Rimljani pokazali popolno zmago Rimljanov nad Judi. In množice so navdušeno pozdravljale zmagovalce.

Ko je na povelje nastal mir, so na oltarju žrtvovali živino in cesarja sta darovala bogovom, ki so jima dali zmago.

Tako se je končalo zmagoslavje Vespazijana in Tita in ž njim boj Judov proti rimskemu orlu.

XXIII. poglavje.

Na trgu s sužnji.

Isto jutro, ko je šla Mirijam še pred solnčnim vzhodom k zmagoslavnemu obhodu, sta dirjala dva jezdeca proti Rimu, kolikor sta zmogla vtrujena konja. Bila sta Mark in Nehušta.

»Sreča je nama mila, Nehušta,« reče Mark. »Vsaj za zmagoslavje sva prišla o pravem času. Glej, tamkaj se že zbirajo pri Oktavijanovem izprehodu,« in pokazal je na čete vojakov, ki so hitele mimo njih na zbirališče.

»Da, o pravem času prihajava. Tam plovejo orli, tu pa nosijo zanje plen,« in tedaj je Nehušta pokazala na nosilnico, ki so jo spremljale straže; bila je ona, ki je nosila ljubljeno žensko, ki sta jo iskala, a je seveda nista opazila. »Kam pa sedaj? Ali bi bil tudi ti rad v Titovem izprevodu?«

»Ne, sedaj je prepozno. Glavno pa je, ker ne vem, kako bi me Tit sprejel.«

»Kako bi te sprejel? Saj si njegov prijatelj in Tit je vedno dober svojim prijateljem.«

»Res jim je dober, toda ne onim, ki jih je sovražnik vjel.«

»Da so te vjeli, ni bila tvoja krivda; boril si se, dokler si mogel, a ko so te pobili na tla, nisi več vedel, kaj so naredili s teboj.«

»Kaj mi to pomaga? Zapoved velja, da se noben rimski vojak ne sme podati živ sovražniku. Ako ga vjamejo nezvestnega, mora, ko se zave, sam sebe usmrtiti, in tako bi moral tudi jaz storiti. Tega pa jaz nisem storil. Zato bi jaz tudi sedaj ne silil v Rim, ko bi se ne šlo za deklico z biseri; vsaj toliko časa bi počakal, da bi mi Tit dovolil, da se smem vrniti.«

»Kaj pa misliš zdaj početi?« vpraša Nehušta.

»V svojo hišo grem, ki je blizu Agripinih kopeli. Tam mimo ima izprevod svojo pot in ako je Mirijam med vjetniki, jo vidiva. Ako je ne bo, tedaj je ali mrtva ali pa je že sužnja kakega cesarjevega prijatelja.«

V tem sta že prišla med množice in le počasi sta mogla na konjih naprej čez Tiber, in pred palačo na Agripovi cesti sta se ustavila. Mark obrne konja in jezdi okoli hiše k vratom, ki vodijo na dvorišče.

Tu skoči s konja in udari krepko na vrata.

»Kaj zbijate po vratih? Tu ni nikogar doma. Hiša je Markova, a ta je padel na Judovskem. — Kdo zbija po durih?« vpraša nekdo znotraj vrat.

»Markov dedič.«

»Mark nima nobenega dediča in cesar brez dvoma prevzame njegovo posestvo.«

»Štefan, odpri,« zakliče Mark in takoj se odpro vrata na stežaj. »Bedak,« pristavi Mark, »kakšen hišnik pa si, da ne poznaš glasu svojega gospodarja?«

Štefan pogleda ves iznenaden, odskoči, se zopet približa in zavpije:

»Pri Martovih sulicah! Ali res mrtvi vstajajo? Mark, moj gospod, ali si ti ali je tvoj duh?«

»Odkod pa veš, da sem umrl?« ga vpraša.

»Oh, gospod, vsi, ki so prišli iz vojske domov, so pravili, da si med obleganjem judovskega mesta naenkrat izginil in da moraš biti ali mrtev ali vjet. Jaz sem pa dobro vedel, da ne boš svoje starodavne hiše ali svojega plemenitega imena ali rimskega orla, ki mu služiš, nikdar osramotil s tem, da bi živ padel sovražniku v roke. Zato sem bil prepričan, da si mrtev.«

Mark se bridko nasmeje in se obrne k Nehušti:

»Ali čuješ, tako misli moj služabnik, kako naj sodi cesar?«

»On te gotovo obsodi,« pravi Štefan, »zato pa je edina rešitev zate, da se skriješ.«

»Dva taka nesrečna vojaka, ki sta se vdala, da bi rešila svoje življenje, so našli v neki judovski ječi; bila sta obsojena, da se danes udeležita zmagoslavnega izprevoda. Roke bosta imela zvezane na hrbtu, namesto mečev morata nositi preslico, na njihovih prsih pa je napisano: »Jaz sem Rimljan, ki mu je sramota ljubša, nego smrt.« — Gotovo ne bi hotel biti v taki družbi.«

Mark prebledi, a se zopet zbere rekoč:

»Štefan, ne sovikaj in ne napoveduj tako slabih znamenj, sicer se kar pred teboj sam prebodem z mečem. Ukaži rajše sužnju, da nama pripravijo kopelj in jedi, ker midva sva grozno lačna in utrujena.«

»Sužnju, gospod? Razun stare ženske, ki mi kuha in snaži hišo, ni nikogar tukaj.«

»Kje pa so drugi?« vpraša Mark srdito.

»Nekaj sem jih poslal na deželo, da delajo na vaših posestvih, druge pa, ki jih nisem potreboval, sem poprodal.«

»Ti si vedno skrben služabnik, Štefan,« veli Mark. »Ali imaš kaj denarja pri hiši?«

»Denarja je dovolj. Oni močno zavarovani prostor, ki ti je znan, je skoro poln zlata in denar še vedno dohaja. Mnogo se je nabralo iz posestev, iz najemščine od treh let. Precej se je izkupilo za sužnje, za zemljišča, in zraven so še denarji, ki jih je prejšnji go-

spodar imel na posodo in sem jih med tem iztirjal od dolžnikov. Denarja bo dovolj, samo če bo časa dovolj, da ga uživате.«

»To je moja skrb,« reče Mark, »tvoja pa, da spraviš konja v hlev in nama postrežeš, kakor je to služabnikova dolžnost.«

Poldne je bilo. Mark se je oblekel v svojo dostojanstveno obleko in je stal ob oknu svoje mramornate bele hiše in gledal izza zavese skozi oknice zmago-slavni izprevod. Poleg njega je stala Nehušta in za njima Štefan, ki jima je pripovedoval, da bo v izprevodu tudi lepo judovsko dekle, ki bo pozneje prodano na trgu sužnjev. Zaradi nje sta se sprla Tit in Domicijan, ker je baje ta zahteval deklico zase, Tit pa mu je rekel, da naj jo kupi, ako jo hoče imeti. Vsa stvar je baje prišla pred Vespazijana, ki je potrdil Titovo razsodbo. Domicijan je nato odšel v divji jezi in izjavil, da deklico kupi in da ne pozabi tega razžaljenja nikoli.

»Bogovi so mi sovražni,« reče Mark, »kajti Domicijanu dražiti kako stvar, ni lahka reč.«

»Zakaj, gospod? Tvoj denar je ravno tako dober kakor njegov in morebiti boš ti mogel več plačati nego on.«

»Žrtvovati hočem vse do zadnjega, toda ali bom kedaj varen pred jezo in sovraštvom Domicijanovim?«

»Saj ni, da bi moral on vedeti, da si mu ti deklico prevzel pri dražbi!«

»V Rimu je pač težko kaj zakriti.«

»Časa imamo še dovolj. Sedaj počakajmo, da vidimo ali je sploh Mirijam še živa.«

In čakali so in pozorno gledali velikanski izprevod, ki se je vil mimo njih. Videli so vozove s slikami izza obleganja Jeruzalema in zlate ter slonokoščene sohe bogov. Videli so škrlataste preproge z babilonskimi slikami, divje zverine in ladije, položene na kolesa. Videli so zaklade templja in nebroj drugih stvari, kajti izprevod je bil uprav brez konca in šele sedaj so se prikazali vjetniki. Mraz je spreletel Marka, ko je zagledal dva vklenjena vojaka s preslico v rokah in s sramotno tablico na prsih. Glumači so norce brili in ju zasmehovali.

»Sramota!« je vpila ženska izmed druhali in vrgla kamen v enega, ki ga je zadel v obraz. »Sramota! Strahopetec!«

Modrooki napadeni vojak se obrne in zavpije:

»Jaz nisem strahopetec; jaz sem usmrtil deset sovražnikov v enem samem boju. Vi ste strahopetci, ki me tukaj zasmehujete! Velika premoč me je obvladala, v ječi pa sem se spomnil svoje žene in otrok in hotel sem ohraniti svoje življenje zanje. Sedaj pa umrjem in moja kri naj se izlije na vas!«

Za njim je osem belih volov vleklo model ladije z mornarji. Osramoteni vojak je planil mimo straže, stekel mimo vrste volov in se kakor blisek

hitro vrgel pod lesena kolesa, ki so mu šla čez vrat, tako da je obležal na mestu mrtev.

»Izvrstno je pogodil!« je vpila množica in se veselila tega nepričakovanega prizora. »Vseeno je bil hraber in pogumen!«

Ko so njegovo truplo odstranili, se je izprevod pomikal zopet dalje. Mark, ki je vse to videl, si je z rokami zakril obraz, Nehušta pa je v strahu molila za dušo nesrečnega vojaka.

Nato so se vrstili vjetniki; bilo jih je na tisoče in druhal je zopet vpila in kričala nad nesrečneži, ki pa niso drugzega storili, nego da so se bojevali za svojo domovino. Zadnje vrste so prišle mimo, za njimi pa v mali daljavi se je prikazala šibka deklica, ki je bila oblečena v belo svilo in ki je vsa vtrujena stopala po cesti. Njena sklonjena glava, s katere so se kodrasti lasje vsipali čez rame na prsi, ni bila zavarovana pred pekočimi solnčnimi žarki, na vratu pa je imela ovratnico iz velikih biserov.

»Deklica z biseri! Deklica z biseri!« je vpila množica.

»Poglej!« je dejala Nehušta in prijela Marka za ramo, »ali slišiš?«

Pogledal je in po dolgih letih zopet videl Mirijam. Tamkaj je šla deklica, od katere se je ločil v zapuščeni naselbini ob Jordanu, ista sicer, toda spremenjena. Nekdaj tam ob Jordanu je bila ljubka deklica, sedaj je bila resno

dekle, ki se mu je skrb in žalost brala z obraza.

»Oh, moja draga,« zašepeta Nehušta in iztegne svoje roke proti njej. »Hvala Bogu, da te vidim, draga moja!«

»Kako trudna je in žalostna,« vzklikne Mark. »Njeno srce se zdi potrto. O, da moram ostati priklenjen tukaj in ji ne morem nič pomagati! Da bi vsaj vedela, da sem tukaj!«

Nehušta ga potisne na stran in stopi k oknu. In ko gleda vanjo, se Mirijam ozre slučajno na okno, kjer se je zavesa premikala. Mirijam jo opazi in spozna.

»Dovolj zanjo,« je rekla Nehušta, »sedaj vsaj vé, da me še niso zagrebli.«

»Dej, da jo tudi jaz vidim,« reče Mark.

»Ne, tega ne bi mogla prenesti. Poglej, poglej, slabo ji je.«

Z veliko žalostjo sta opazovala, kako je Mirijam omahovala, opazila sta pa tudi žensko, ki ji je dala krepilo.

»Zapomni si to žensko,« reče Mark, »da ji pošteno povrnem njeno dobro delo.«

»Ni potreba,« odgovori Nehušta, »ona ne išče nagrade.«

»To je nekaj zelo čudnega pri Rimljanki,« je rekel Mark bridko.

»Ona je več kakor Rimljanka, — ona je kristjana. Ko ji je podala čašo, je naredila z njo znamenje križa.«

Vozovi so zaškripali, častniki so zavpili in izprevod se je zopet pomikal

dalje. Izza zaves je dvoje oči sledilo Mirijam, dokler ni izginila v prahu in množici; od tedaj sta se Mark in Nehušta le malo zanimala za izprevod, celo cesarja in njegove spremljevalce v sijajnih opravah sta komaj opazila.

Mark pokliče hišnika Štefana.

»Pojdi in poizvedi, kdaj in kje bodo prodajali deklico z biseri in se kar mogoče naglo vrni. Bodi tiho in molči in pazi, da ne bodo sumili, odkod da si in česa iščeš.«

Solnce se je nagibalo proti zatonu in rdečilo s svojimi žarki mramornate templje in bele palače. Ceste, kjer se je vil zmagoslavni izprevod, so bile sedaj zapuščene in prazne. Zmagoslavje je bilo zvečer končano in tisoči in stotisoči so se utrujeni vsled zabave in vznemirjenja podali domov, da pri gostijah prebijejo noč. Na trgu za sužnje, ki je bil opasan z vrvmi, je bilo zbranih že mnogo ljudi. Nekateri so čakali, da se udeleže dražbe, druge pa je privabila tja radovednost. Pri vratih te hiše je stala med drugimi stara ženska, preprosto oblečena, zakritega obraza, s težko košaro na hrbtu, kakor so jih navadno rabili na trgu.

»Kaj bi rada?« jo vpraša vratar.

»Sužnje bi si rada ogledala,« odgovori v grškem jeziku.

»Kaj se siliš na trg,« reče vratar osorno, »vsaj ne boš ničesar kupila.«

»Morda pa le napravim kako kupčijo, če bo blago dobro,« odvrne in mu stisne zlat v roko.

»Le noter, stara gospa, le noter,« reče vratar in vrata so se zaprla za njo in Nehušta je bila v poslopju pri sužnjih.

V hiši je bila tema in prižgali so baklje. Nehušta je videla nesrečne vjetnice, ki so sedele na mramornatih klopeh, sužnje pa so hodile od ene do druge, jim umivale roke in noge in obraze z dišečo vodo, česale in krasile njihove lase in jim snažile prah z obleke, da bi se kupovalcem lepše videle. Tudi lepo število ponudnikov je bilo navzočih, kakih dvajset do trideset možkih, ki so hodili od deklice do deklice, se razgovarjali o njih in jih včasih pozivali, da vstanejo, se obrnejo, pokažejo svoje roke itd., da bi jih mogli lažje presoditi in preceniti. Ko je Nehušta vstopila, je ravno eden izmed njih, debel človek z mastnimi kodri, ki je izgledal kakor da bi bil z Jutrovega doma, pregovarjal neko temno krasno Judinjo, da naj bi mu pokazala svoje zobe. Ona pa se je delala, kakor da ga ne bi razumela, sedela je mirno in tiho; ko pa on pristopi k njej in jo hoče prijeti, tedaj pa mu dekle prisoli tako močno klofuto, da se med glasnim krohotanjem gledavcev hitro umakne od deklice.

»Prav, krasotica moja, jako vljudna si « zakriči z divjim glasom. »predno preteče dvanajsta ura, dobiš vse poplačano.«

Deklica pa zopet sede mirno in tiho in se dela, kakor da bi ga ne razumela.

Največ gledalcev pa je imela Mirijam, ki je nekoliko ob strani sedela na stolu s prekrižanima rokama in s povešeno glavo. Drug za drugim so prihajali ponudniki in jo ogledovali. Nehušta je stopila na konec vrste in z vso napetostjo opazovala in poslušala ljudi. Nek visok človek, oblečen kakor egiptovsk trgovec, stopi k Mirijam in se skloni k njej.

»Pozor!« reče njen stražnik. »Jaz imam ukaz, da nobenemu ne dovolim govoriti s sužnjo, ki jo kličejo deklico z biseri. Odstranite se, gospod.«

Tujec dvigne glavo in Nehušta ga spozna. Zona jo spreleti, ko opazi, da mu manjka članka na kazalcu.

»Kaleb,« je dejala sama pri sebi, »Kaleb v Rimu! Torej ima Domicijan še enega tekmeca!« Nato stopi k vratarju in ga vpraša, kdo da je oni tujec.

»Trgovec iz Aleksandrije, po imenu Demetrij,« ji odgovori.

Nehušta se vrne na svoje mesto. Pred njo sta se razgovarjala dva moža, ki sta bila mešetarja in kupovala sužnje in druge stvari za bogate gospodarje.

»Večer po utrudljivem dnevu je pač bolj pripraven za prodajo psov, kakor pa za prodajo ene najlepših žensk, kar jih je kdaj bilo na trgu,« rekel je eden izmed kupovalcev.

»Pojdi, pojdi,« reče drugi, »cela stvar je sama burka. Domicijanu se mudi, to je vse in zato se mora dražba vršiti še danes zvečer.«

»Ali jo on kupi?«

»Seveda. Slišal sem, da ima njegov zastopnik Saturij nalog plačati zanjo tisoč sestercijev, ako treba.«

»Tisoč sestercijev! Za eno mlado sužnjo! O bogovi! Tisoč sestercijev!«

»Z njo vred se proda njena ovratnica z biseri, ki je precej vredna in tudi lepo posestvo v Tiru.«

»Posestvo v Tiru,« opomni drugi, »je ravno toliko vredno, kolikor posestvo na luni. Pojdimo in oglejmo si kaj cenejšega in bolj varnega, kajti kdor hoče še kaj časa tlačiti zemljo, pač ne sme Domicijanu dražiti pri prodaji.«

»Prav imaš. Mislim, da jo bo dobil zelo poceni.«

Po teh besedah sta odšla in sedaj se Nehušta približa Mirijam.

»Tu prihaja čuden kupec,« je rekel eden izmed stražnikov.

»Vsakdo ima pravico,« odgovori Nehušta in pri tem glasu Mirijam prvič dvigne svojo glavo, nato pa jo hitro zopet povesi.

»Jako čedna ženska je,« reče Nehušta glasno, »vendar sem že lepše videla, ko sem bila mlada; tudi jaz nisem bila napačna.« Vzpričo teh besedi so se stražniki na ves glas zasmeli. »Daj, dvigni svojo glavo, draga moja,« reče Nehušta deklici in se ji približa s svojo roko, kjer je nosila prstan, ki se je nekdaš svetil Mirijam na roki.

Videlo se je, da ga je Mirijam spoznala; zardela je in vsa se je stresla.

Prstan je kazal Mirijam, da je Mark še živ in da je Nehušto poslal. Globoko je vzdihnila, kakor bi se ji bil kamen odvalil od srca. Sedaj je vedela, da Mark še živi.

V tem je vratar nekaj zaklical in kupovalci so hiteli iz hiše. Na oder zunaj na trgu stopi mož gladkega obraza in sladkega jezika. Ko si je zagotovil mir, je spregovoril: Blago, ki ga ima na ponudbo izbrani družbi strokovnjakov, je lastnina imperatorja Tita, in izkupilo te prodaje — to je njegova dolžnost, da jim pove — ne pojde v cesarjev žep, marveč se razdeli na enaka dela med rimske reveže in zaslužne vojake, ki so bili ranjeni ali izgubili v vojski svoje zdravje. To mora navdušiti vsakega domoljubnega državljana, da ne skopari z denarjem. To blago je posebne vrste, to so deklice plemenite krvi in izbrane izmed mnogo tisoč drugih, ki so bile vjete pri razdejanju judovskega mesta Jeruzalema, edino v ta namen, da krase slavje velikega zmagovalca. Noben prijatelj domovine, ki želi imeti krasen spomin na zmago armade svoje domovine, ne zamudi take priložnosti, posebno še, ker so judovske ženske ljubeznive, bistre, izvedene v mnogih umetnostih in vajene dela. H koncu mi treba povedati samo še dvoje: Žal mi je, da se vrši ta važna prodaja ob tako nenavadno pozni uri. Vzrok temu pa je, ker v resnici ni prostora, kjer bi mogle te sužnje ostati, da bi bile varno shranjene in bi ne ube-

žale. Zato se je sklenilo, da je najbolje, ako se takoj prodajo in odvedejo v nova domovja. Drugo pa je to, da se nahaja med njimi neka posebna zanimivost, namreč deklica z biseri.

To mlado dekle tri- ali štiriindvajsetih let, je zadnja potomka plemenite judovske rodovine. Našli so jo izpostavljeno na enih izmed vrat glavnega svetišča tega ljudstva, kjer se zdi, da je bila obsojena v smrt zaradi prestopka proti njihovim krutim postavam. Ljudje so splošno priznali, da je to dekle izredno lepo; in ovratnica velikih biserov, ki jih nosi okoli vratu, priča, da je imenitnih starišev. Zato je tudi cena zanjo izredno draga. Raznesla se je med ljudi novica, da hoče to dekle kupiti nek imeniten dostojanstvenik. Da bi koga to ne motilo, naznanim, da ima pravico zanjo staviti ponudbo vsakdo, seveda mora biti pripravljen, da jo drago plača. Denar je treba takoj naštet. Sedaj pa pričnemo z dražbo. Stražar, pripelji na trg deklico številka sedem.«

Takoj se prikaže na sredo trga deklica kakih šestnajst let, ki se plaho ozira okoli sebe.

Prva ponudba je bila pet sesteracijev in dražba je gnala ceno do petnajst sesteracijev ali okoli 2900 kron našega denarja; za to ceno jo je kupil nek Grk, in ceno plačal uradniku v zlatu, ter jo odpeljal seboj. Za njo so prišle štiri druge, ki so bile prodane nekoliko ceneje. Štev. 6 je bila ona temnolasa

krasna judinja, ki je udarila kodraste-ga trgovca iz Jutrovega v obraz. Kakor hitro se je pokazala, je ta surovež ponudil zanjo dvajset sestercijev. Gnali so mu ceno do šestdeset sestercijev in ko je on še dva navrgel, bila je njegova. Surovež plača denar, rekoč: »Pojdi de-kle z menoj na svoj dom, kjer imam nekaj računov poravnati s teboj,« in zagrabi jo za roko ter jo vleče s trga domov.

Že so poklicali štev. 7 na trg, kar se začuje strašen krik od vrat, kamor je surovež vlekel svojo žrtev. Ker je bilo pri vratih bolj temačno, prijeli so stražniki baklje in stekli proti vratom. Tam na tleh je ležal oni surovež umi-rajoch ali že celo mrtev, pred njim pa je stala judinja s krvavim bodalom v roki.

»Primate jo! Primate morilko! S palicami jo pobijte!« so vpili in na po-velje voditelja dražbe so prihiteli suž-nji, da jo zgrabijo.

Ona je čakala, da so prišli že blizu nje, tedaj pa brez besede, brez naj-manjšega glasu dvigne svojo močno, belo roko in si zasadi bodalo globoko v svoje srce. Za trenutek obstoji ne-premična, nato pa na široko razpro-stre svoji roki in se mrtva zgrudi na truplo suroveža, ki jo je kupil.

Ob velikem hrupu in neredu so sužnji odnesli trupli. Voditelj dražbe je s težavo zopet napravil red, rekoč:

»Kdo bi si mislil, da more biti ta-ka lepotica tako nasilna? Solze mi pri-

hajajo v oči, ako pomislim, da je moral ta plemeniti kupec tako nenadoma oditi iz rok Venere v roke Plutona, da si se mora priznati, da je sam kriv. Vendar, gospodje, žalost ga ne bo zopet oživila in mi, ki še živimo, imamo svoje opravilo. Vsi ste priča, da mene pri tej stvari ne zadene nobena krivda. Sedaj, sužnji, pa pripeljite deklico z biseri.«

XXIV. poglavje.

Gospodar in sužnja.

Nestrpno so pričakovale množice, kedaj da se prikaže deklica z biseri. Dva stražnika z gorečima bakljama v rokah jo pripeljeta na trg. Krasna je bila v svitu žarečih bakelj, ko je stopala med stražnikoma pred svoje kupovalce. Ti so stopili bližje, med njimi tudi trgovec Demetrij iz Egipta in stara ženska z glavo zavito v pajčolan in s košarico na hrbtu; spremljal jo je služabnik, oblečen kot suženj in nosil tudi košaro na hrbtu, ki mu je morala biti pretežka, ker je od časa do časa zastokal in zgibnil s svojima ramama. Tudi hišnik Saturij je svest si svoje veljave stopil čez vrh in si ogledoval vjetnico.

»Oglejte si jo,« reče voditelj dražbe. »Več kakor dvajset let že vodim dražbe in prodaje tukaj in ves ta čas sem prodal kakih petnajst do šestnajst tisoč mladih žensk. Prišle so iz vseh delov

sveta, iz najdaljnega vzhoda, iz grških gorâ, iz Egipta in Cipra, iz španskih planjav, iz Galije, od naroda Teutonov, z otoka Britov in mnogih drugih krajev. Med njimi je bilo mnogo krásnih žensk, povem vam pa prav pošteno, da se ne spominjam nobene, ki bi bila tako popolna, kakor je ta deklica, ki vam jo imam čast danes zvečer prodati. Rečem še enkrat — pogledjte jo in povejte mi, ali ne govorim resnice?

Ka pravite? Oh, da, obveščen sem, da so njeni zobje popolnoma zdravi, da ni nobene napake prikrite in da so lasje njena lastnina. V resnici, največji kiparji, naj si bodo starodavni ali dandanašnji, bi jo z radostjo porabili, da bi po njej napravili kip boginje lepote. In jaz upam, da oni, ki jo kupi — pri tem se ozre na Saturija — gotovo te želje ne odreče priznanim umetnikom.

S tem sem povedal vse; pripomniti moramo samo še to, da se na poseben ukaz imperatorja Tita, ki jo je vjel, z njo vred proda tudi njena krásna ovratnica z biseri, ki jo ima okoli vratu. Ravnokar sem naprosil nekega prijatelja strokovnjaka, da si ogleda bisere, in on ceni ovratnico na najmanj sto sestercijev. Dalje je tudi precejšnje posestvo v Tiru in okolici, ki bi ga podedovala, ako bi bila svobodna. Rekli boste sicer, Tir je daleč in težko bo tam dobiti posestvo; v teh besedah je seveda nekaj resnice. Toda pravica do onega posestva je popolnoma zajamčena. Tu imam po Titu podpisano listino; v

njej zapoveduje vsem uradnikom, častnikom in drugim osebam, ki pridejo v poštev, da brez odloga in brez odškodbe izroče vse to posestvo, nekdanj last Benonija, judovskega trgovca v Tiru in člana sanhedrima — starega očeta vjetnice, kakor se mi sporoča — one-mu, ki jo kupi. Ta listina je nedotakljiva in neovrgljiva, kakor je še posebej zapisano. Ali jo kdo želi videti? — Ne! Vidim, da mi zaupate.

Sedaj pa glede prodaje omenim samo še to: čim več boste ponudili, tem bolj bo zadovoljen naš slavní vojskovodja Tit, tem bolj bodo zadovoljni ubogi in ranjeni vojaki, tem bolj bo tudi zadovoljna deklica sama, ki bode videla, kako je dragocena, in tem bolj bom zadovoljen tudi jaz, vaš ponižni prijatelj in sluga, ker jaz nimam stalne plače, kakor si dovoljujem vam naznani, marveč dobim samo odstotke od skupljenega denarja.

Sedaj, gospodje, koliko naj izkličem? Kakih tisoč sestercijev za začetek? O, nikar se ne smejite, kajti jaz se nadejam še več.—Petdeset? Vi se šalite, prijatelji. No, pa začnimo s petdeset. Petdest — sto. Le naprej, gospodje, sicer ne pridemo danes do večerje. Dve sto, — tri, štiri, pet, šest, sedem, osem sto! — Torej osem sto! Čemu ste se ustavili?» in nagovoril je kupca, ki je stopil preko ograje.

Ta pa je zmajal z glavo in vzdihnil. »Višje ne morem. Tako blago je za bogatejše,« in zdelo se je, kakor da bi tem

besedam pritrdili njegovi tekmeci, ker so tudi oni nehali ponujati.

»No, prijatelj Saturij,« je dejal uradnik, »ali spiš, ali nimaš ničesar pripomniti? Samo po stotinah sedaj, gospodje, zapomnite si, samo po stotinah. Hvala, sedaj imamo devet sto,« in oziral se je naokrog, pričakujoč, da je ta ponudba poslednja.

Tedaj stopi trgovec iz Aleksandrije med kupce in vzklikne:

»Tisoč pri bogovih!«

Saturij nejevoljno pogleda tega človeka. Kdo se pač drzne ponuditi proti Domicijanu, cesarjevemu sinu, cesarjevemu bratu, ki utegne sam postati cesar? Kljub temu pa se je oglašil in rekel enajst sto.

Še enkrat Demetriј vzdigne svoj prst.

»Dvanajst. — Dvanajst sto!« reče uradnik vznemirjen, ljudje pa so si komaj upali dihati, kajti takih cen doslej niso bili vajeni.

»Trinajst,« reče komornik Saturij. In zopet se prikaže prst v zraku.

»Štirinajst sto. Štirinajst sto imam proti tebi, častiti Saturij. Dalje, dalje, sicer moram končati, kar morda ne bode všeč onemu, ki te je poslal. Ne bodi tak stiskač, prijatelj, vsaj imaš veliko denarnico, ki jo lahko prazniš in ki se imenuje rimsko cesarstvo. No, hvala lepa, sedaj imamo petnajst sto. No, moj prijatelj na oni strani? Kaj, ali imaš že dovolj?« in ozrl se je na aleksandrijskega trgovca, ki se je obr-

nil v stran in z rokama zakril svoj obraz.

Naenkrat se oglasi stara ženska s košaro na hrbtu in reče mirno, pa odločno:

»Dva tisoč.«

Navzoči so se na ves glas zakrohotali.

»Moja draga mamka,« reče vodja in jo dvomljivo pogleda, »dovoljujem si vprašati, ali meniš dva tisoč sestercev ali sestercijev? ¹⁾ Oprosti, vendar prišlo mi je na misel, da morda zamenjuješ ta dva denarja.«

»Dva tisoč sestercijev«, ponovi starka z odločnim glasom.

»No, no,« reče uradnik, »mislim, da moram sprejeti to ponudbo. Prijatelj Saturij, sedaj je dva tisoč na ponudbo in sicer ne tvojih.«

»Več ponuditi ne smem,« odvrne Saturij srdito. »Določeno vsoto sem prekoračil že za petsto sestercijev. Več ne smem. Naj jo ima ona.«

»Ne srdi se, Saturij,« reče uradnik, »kajti ponudba še ni vse, treba jo je tudi plačati. Za sedaj imam ponudbo za petnajst stotakov od tebe. Ako nima ta velikodušna, toda neznana gospa gotovega denarja pri sebi, zaključim dražbo s to vsoto. Ali razumeš, gospa?«

»Prav dobro,« odgovori stara ženska. »Ker sem nepoznana v Rimu, sem

¹⁾ En sestertius (sesterc) je bil vreden kakih 22 vinarjev, en sestertium (sestercij) pa je bila vsota denarja v vrednosti kakih 190 kron.

prinesla denar seboj, ker tujci se ne morejo nadejati, da bi se jim dajalo na upanje.«

»Denar seboj!« zajeclja uradnik.
»Dvatisoč sestercijev seboj! Kje pa imate ta denar?«

»Kje? O, v moji košari ga imam in mislim, da bo dovolj. Naprej, dobri gospod, jaz sem stavila svojo ponudbo. Ali da oni častiti gospod še več?«

»Ne!« zavpije Saturij.

»Ako on ne gre dalje in tudi nikdo drugi izmed častitih gospodov noče več ponuditi, ali potem dražbo končajš?« ga vpraša starica. »Oprosti ako te nekoliko silim, plemeniti prodajalec sužnjev, toda jaz moram še nocoj odpotovati v Centum Cellar, kjer me pričakuje moja ladija; zato ne morem tratiti časa.«

Sedaj je uradnik uvidel, da mora sprejeti najboljšo ponudbo.

»Ponujenih je dvatisoč sestercijev za št. 7, naprodaj po ukazu imperiatorja Tita in z njo vred njena ovratnica z biseri in posestvo, do katerega bi kot svobodna ženska imela pravico. Ali da kdo več nego dvatisoč sestercijev?« vpraša in pogleda Saturija, ki je zmajal z glavo. »Ne? — Potem — prvič — drugič — in — tretjič! Izjavljam, da je št. 7 prodana in da se izroči kakor Litro se plača denar gospej — oprosti, gospa, kako ti je ime?«

»Mulier.«

Pri tej besedi se je navzoča družba na ves glas zasmejala.

»Mulier?« je ponavljal voditelj. Mulier — ženska?«

»Da, mar nisem ženska in katero boljše ime morem nositi, kakor je ono, ki je nosi ves moj spol?«

»Da povem resnico, vi ste tako zaviti in zagrnjeni, da moram verjeti vaši besedi,« odvrne uradnik. »Toda naredimo konec tej burki. Ako imate denar, pojdite z menoj v plačilnico, da mi tam odštejete denar.«

»Z veseljem gospod, toda prosim vas lepo, vzemite deklico seboj. Ona je predragocena in nerada bi jo pustila med temi uglednimi toda razočaranimi gospodi.«

In šla je tudi Mirijam z Nehušto in sužnjem v sobo z blagajno. Nehušta odloži košaro in reče:

»Vzemi in šteji.«

Uradnik pogleda vanjo in zapazi celo vrsto lepo zložene salate.

»Pri Veneri!« zavpije in se razjezi.

»Le počasi, prijatelj,« veli Nehušta, »take vrste salata raste samo v rumeni zemlji. Poglejte,« in ko je dvignila zelenjad, odkril se je spodaj samo lepo zložen zlat denar. »Predno začneš šteti, se prepričaj, da so pravi zlati.«

In začel je pregledovati denar, ki ga je jemal iz jerbasa, ga grizel s svojimi zobmi in ga metal na mramornasto mizo, da je zvenel.

»Denar je pravi,« je rekel. In naštel je denarja enajst sto sestercijev v tej košari.

»Nekaj bi bilo,« reče, »samo to še ni vse.«

Nehušta namigne služabniku, in ta privleče drugo košarico, iz katere so kmalu našteali še devet sto sestercijev, to je obojega skupaj blizu štiristo tisoč kron v našem denarju, pa ga je še precej ostalo v košari.

»Ali si čarovnica?« vpraša uradnik Nehušto.

»Mogoče. Kaj je na tem? Toda nerodno je nositi toliko tega blaga zopet nazaj. Ali ne bi hoteli vzeti nekoliko pesti zase in recimo kakih deset zlatov za vašega pomočnika? Da? Dobro, samo prosim, da izpolni najprej to listino z imenom, ki ga povem in s tvojim kot pričo. Tukaj je — Mirijam, hči Demasa in Rahele, rojena v letu smrti Heroda Agripe. Podpisal si in tvoj uradnik tudi, mislim. Sedaj pa vzamem ono listino. — Še eno stvar; ali drže iz tega urada še kaka druga vrata? Rada bi se umaknila po drugi poti, ker dekle je zelo vtrujeno in zijalov je imelo danes že. tudi dovolj. Bodi tako prijazen in pomudi se še nekoliko tukaj, tvoj uradnik naj pa nas spremi po trgu. Ta-le plašč v kotu bi rabila za deklico, ker zvečer je hladno. Pet zlatov, mislim, da ne bo premalo zanj. Sedaj pa, gospodje, lepa hvala! Mi pa odidemo, naš vodnik je pripravljen. Sluga, vzemi košaro, sedaj jo boš lažje nosil, ker se je precej oddahnila; ti pa, dekle, vzemi drugo. Dobro je zate, da se takoj poprimeš dela, ker zato sem te tako

drago odkupila. Zdrav, gospod blagajnik, upam, da si zadovoljen tudi ti?» poslovi se Nehušta.

»Zdrava, gospa, zadovoljen popolnoma, samo rad bi, da bi se na takem potu vsaj vsaki mesec enkrat srečala. Skrivnostna je tvoja kupčija, zanesi se name, jaz ne izdajam skrivnosti, ako sem zanjo dobro plačan.«

Sluga jih spremi s trga in se poslovi. Ko so že odšli, stoji še vedno na vogalu in gleda za njimi.

»Čudno, jaz tega ne razumem,« zamrmra in se hoče vrniti. V tem hipu pa stopi k njemu oni trgovec, ki se je tudi udeležil dražbe.

»Prijetelj,« reče Demetrij, »kam so zavili ti ljudje?«

»Ne vem,« odgovori uradnik.

»Morda se pa le spomniš. Ali so šli naravnost ali pa so se obrnili na levo ali na desno. Tu imaš pet zlatov, ali pa bodalo v srce, kar hočeš.«

Uradnik se ustraši, ko se mu zabliška pred očmi bodalo, in reče:

»Na desno!«

Demetrij je skokoma odšel in uradnik zopet postoji in gleda za njim.

»Čudna kupčija,« je dejal sam pri sebi, »morebiti pa je imel moj načelnik prav, trdeč, da je starka čarovnica; morda je tudi dekle čarovnica, ker sicer bi vendar ne izdali toliko denarja zanjo. Kdo vé, kaj k temu poreče Domician, ko izve, da je propal pri dražbi. Njegov hišnik Saturij ima mastno

službo, vendar bi jaz danes ne bil rad v njegovi koži.«

Ko se vrne na trg, je uprav tedaj uradnik Saturiju prisodil ljubeznjivo deklico št. 14. Upal je, da bo tudi s to Domicijan zadovoljen.

Nehušta, Mirijam in hišnik Štefan, preoblečen kot suženj, so med tem hiteli proti Markovi palači v Via Agrippa. Ženski sta držali druga drugo za roko, vendar nista ničesar govorili; prepolni sta jima bili srci. Samo stari hišnik je neprestano godrnjal: »Dva tisoč sester-cijev! Dva tisoč za to punico! Moj gospodar gotovo ni pri zdravi pameti!«

»Molči, bedak,« spregovori Nehušta, »in ne sodi stvari, ki jih ne razumeš. Hitro odpri vrata, ker čujem, da nekdo hiti za nami.«

Štefan urno odpre vrata in ženski stopita v hišo. V tem pa je nekdo prihitel mimo in se ustavil pri vratih.

»Kdo je bil to?« vpraša Štefan vznemirjen.

Nehušta se oddahne, ko so se vrata zaprla.

»To je bil Demetrij, trgovec iz Aleksandrije, ki pa je nekdam nosil drugo ime,« vzdihne Nehušta.

Ženski ste odšli skozi vežo v pred-sobo, Nehušta vrže od sebe plašč, strga pajčolan z obraza in objame Mirijam ter jo strastno poljublja.

»Draga moja,« je ječala, »draga moja!«

»Povej mi, kaj pomeni vse to, Nu,« vpraša deklica s slabim glasom.

»To pomeni, da je Bog uslišal moje molitve, da sem v pravem času prišla v Rim in dobila dovolj denarja, da te rešim strašne nesreče.«

»Ali sem sedaj rešena?« vpraša Mirijam.

Nehušta nič ne odgovori, le prime jo za roko in jo pelje po razsvitljenem hodniku v veliko in sijajno sobo in narahlo odpre vrata. Dvorana je bila pogrnjena z bogatimi preprogami in okrašena z dragocenim pohištvom in marmornatimi kipi. Na koncu sobe je stala miza in ob mizi je nekdo sedel, kakor da bi spal. Mirijam ga opazi in se tresoč pritisne k Nehušti.

»Tiho!« zašepeta Nehušta in se ustavi v senci pri vratih.

Mož dvigne glavo in Mirijam ga spozna. Bil je Mark, postaran in s šopom sivih las na sencih, kjer ga je zadel Kalebov meč, zelo upadlega obraza, toda še vedno Mark. Govoril je sam seboj:

»Sedaj ne morem več čakati. Trikrat že sem bil pri vratih in še vedno nobenega znamenja. Naš načrt se je brezdvoma ponesrečil in sedaj je Mirijam gotovo že v Domicijanovi palači. Sam pojdem in poizvem, kaj se je zgodilo.«

»Nagovori ga,« zašepeta Nehušta in potisne Mirijam naprej.

Stopila je proti mizi in stala v svoji dragoceni beli obleki pred Markom.

Poveljnik skoči pokonci in vsklikne: »Mirijam!«

V istem hipu pa je bil že pri njej in jo je iznenaden poljubil.

»Izpusti me, prosim,« reče Mirijam, »zelo sem slaba in komaj se še držim pokonci.«

In vsedla se je na divan docela obnemogla.

Nehušta prihiti k njej in jo moči s hladno vodo napojenim robcem. Kmalu ji zopet odleže in Mark hoče naenkrat vse zvedeti od nje. Nehušta pa ga zavrne: »Prizanesi ji, saj vidiš, da težko odgovarja. Vsa stvar je šla po sreči. Jaz sem Mirijam kupila, po kateri ceni, to ti pove tvoj hišnik Štefan. Sedaj pa, predno se razgovorimo, treba, da se nekoliko pokrepčamo pri večerji.«

Tedaj pa je bila prilika, da je Nehušta Marku podrobno povedala vse zanimive novice s trga sužnjev.

* * *

Nekaj dni pozneje so sedeli zopet zvečer pri mizi in se razgovarjali, kako čudno so se zopet sešli.

»Dobro si napravila svojo kupčijo,« reče Mark Nehušti in se veselo nasmeje, »zelo dobro. Kedo ve, kateri dobri bog je navdahnil starega skopuha Štefana, da je leto za letom kopičil to zlato, ki smo ga sedaj tako potrebovali.«

»Moj Bog in njen,« je odgovorila Nehušta svečano, »in Njemu moraš biti hvaležen, seveda ne tako, kakor je Štefan tebi, ki je bil priča, kako se je v eni uri izdalo toliko tvojega denarja.«

»Tvojega denarja?« vpraša Mirijam. »Ali si me ti odkupil, Mark? Potem, potem sem tvoja sužnja?«

»Ne, Mirijam,« odvrne razburjen. Jaz sem tvoj suženj in samo to želim, da mi boš kedaj moja žena.«

»To ne more biti, Mark,« odgovori Mirijam in prebledi. »Dobro veš, da se to ne more zgoditi. Vzroke za to sem ti že povedala tam ob Jordanu; moja mati mi je umirajoča naročila, da se ne poročim z nikomur, ki ni kristjan.«

»Mirijam,« reče Mark užaljen, »ali ne uvidiš, kako čudovito so naju tvoj Bog in moji bogovi zopet združili. Ali nisi ti svojega lastnega življenja pri Starem stolpu darovala za - me? Tebe so zaradi mene judovski sodniki obsodili za izdajalko in ti odločili strašno sramotno smrt ob Nikanorjevih vratih. In tudi jaz sem storil za - te, kar sem mogel. Prihitel sem z Nehušto zadnji trenotek v Rim, da smo te še o pravem času odkupili. S tem sem jaz postavil na trg svojo lastno čast, ki jo dražje cenim, nego svoje življenje.«

»Tvojo čast?« vpraša Mirijam. »Zakaj?«

»Zato ker je pri Rimljanih najgrši strahopetec vsakdo, ki se da vjeti od sovražnikov in si ne konča svojega življenja. Tak mora po rimski vojaški šegi biti umorjen. To je usoda, ki tudi mene čaka. In vse to sem storil zaradi tebe in ti me vkljub temu pehaš od sebe, ti ki si sedaj moja sužnja!«

»Gorje meni, kaj naj storim?«

»Kaj ti je storiti?« se oglasi Nehušta. »Stori svojo dolžnost, vse drugo pa prepusti Bogu!«

»Molči, ženska!« zavpije Mark in prebledi od jeze.

»Ne,« odgovori Nehušta, »ne bom molčala. Poslušaj, Rimljan. Rada te imam, saj veš, da sem ti skrbno stregla, in brez mene bi ti nikoli ne bil ozdravel. Rada te vidim, in želim predno umrjem, bolj nego vse na svetu, da vaju pozdravim kot moža in ženo. Toda sedaj je to še nemogoče. In zato ti delaš deklici krivico, ko jo hočeš sedaj v največji sili odvrniti od pota njene svete dolžnosti. Ti si celo tako krivičen in ji očitaš, da je ona sedaj tvoja sužnja. Da, ona je tvoja sužnja, a zato ker je za-te darovala svoje življenje. Dovolj dekletu, da bo zopet prosta; ona ima potem toliko imetja v Tiru, da lahko izplača ves denar, ki smo ga izdali, da smo jo odkupili. To posestvo je prepisano na njeno ime. Ti pa med tem prebiraj evangelij in midve bova molile za-te, da te Bog razsvetli in te privede v krščansko vero. Potem pridi in jo vzemi za ženo in bodi srečen z njo . . .«

Ko je Nehušta govorila, se je Mark silno razburil, vstal je in tekal po sobi, kakor da bi iskal moči, kako preboleti ta udarec. Dolgo časa se je vojskoval, potem pa je navidez pomirjeno rekel:

»Oprosti, Mirijam! Vse, kar je Nehušta povedala, je resnica. Mirijam ima prav, ker se noče poročiti z menoj, ako ji vest ne dovoli, jaz pa bi ne imel

prav, ako bi te zahteval za-se zato, ker sem te odkupil. Mirijam, dam ti svobodo, kakor sem nekdaj obljubil Esencem, kolikor se spominjam. Ker nikdo ne ve, da si moja last, mislim, da ni treba nobenega potrdila od gosposke. To je nekaka osvoboditev med prijatelji, kakor pravijo pravniki, vendar popolnoma veljavna. Kar se tiče posestva v Tiru, ga sprejemem kot plačilo za dolg, prosim pa, da ga zaradi mene za sedaj še obdržiš, ker bi nastale sitnosti, ako bi ga sedaj prepisal na svoje ime. Sedaj pa lahko noč. Nehušta te vzame v svojo sobo, jutri pa lahko ideš, kamor hočeš.«

Mirijam pa so zalile solze.

»Kaj misliš storiti, Mark?«

»Najbrže nekaj, o čemur bi rad, da bi ti ne vedela,« odgovori užaljen, »morebiti pa tudi sprejemem nasvet Nehušte in začnem preiskovati sveto pismo, ki ima, kakor se mi zdi, nekaj poseben namen, da prepreči srečo ljudi.« Nato pa pristavi osorno: »Pojdi, dekle, pojdi hitro, kajti ako ostaneš še dalje tu pred menoj in plakaš, se zna zgoditi, to ti povem, da izpremenim svoje misli in storim, kar bi bilo tebi in meni v pogubo.«

Mirijam molče vstane in omahujoč odide iz sobe. Ko je Nehušta hotela oditi za njo, jo Mark zagrabi za roko.

»Najrajši bi te umoril,« je rekel hladnokrvno.

Stara Libijčanka se mu pa nasmeja rekoč:

»Vse, kar sem rekla, je resnica in bo v tvojo korist.«

»Kam pojdeš z njo?«

»Ne vem še, toda kristjani imajo povsodi prijatelje.«

»Ali mi boš sporočala o njej?«

»Gotovo, ako bo varno.«

»Ali mi boš sporočila, kedar bo potrebovala pomoči?«

»Gotovo in ako boš ti potreboval njene pomoči, jo pripeljem k tebi.«

»Dali bogovi, da kmalu potrebujem pomoči! — Pojdi.«

XXV. poglavje.

Saturljevo plačilo.

Domicijan, cesarjev sin, je bil oni večer zelo slabe volje. Tisti dan se je marsikaj prigodilo, kar ga je jezilo. Prvo in glavno je bilo, ker je moral vse te dolge ure pri sprevedu gledati, da vsa slava ni veljala njemu, niti njegovemu očetu Vespazijanu, marveč njegovemu bratu, zmagalcu Judov. Tita je vedno sovražil — onega Tita, ki so ga ljudje ljubili radi njegovih kreposti, kakor so Domicijana sovražili radi njegovih grehot. Tit se je povrnil sedaj po sijajnem in uspešnem boju, da ga venčajo kot cesarja, on pa je moral preziran in skoro neopažen jahati za njegovim vozom. Titu so množice ploskale, senatorji so mu čestitali, vitezi in podjarmljeni knezi so se mu poklanjali: vse to je moral gledati Domicijan.

Preroki so mu pač pravili, da njegova ura še pride, da bo živel in vladal, ko bosta Vespazijan in Tit odšla doli v Had.

Bile so pa še druge stvari, ki so ga jezile. Pred Jupitrovim templjem, kjer so darovali, je bilo njegovo mesto postavljeno predaleč zadaj, kjer ga ljudstvo niti videti ni moglo. Pri gostiji, ki se je vršila potem, je voditelj gostbe pozabil hote ali nehote nazdraviti tudi njemu.

A to še ni vse, kar ga je jezilo. Ona lepa vjetnica, deklica z biseri, se je udeležila izprevoda brez njegovega dragocenega pasu, ki ga ji je poslal. Različna vina, ki jih je pil, mu niso storila dobro, tako da ga je ali radi tega ali pa zaradi velike vročine bolela glava. S tem se je opravičil pri gostih in odšel v svojo palačo.

Tukaj mu je nekaj odleglo, posebno ker je bil prepričan, da pride v kratkem njegov hišnik Saturij z lepo judovsko deklico, za katero se je toliko zanimal. To je gotovo, da se je prodaja morala vršiti zvečer in on je naročil Saturiju, da jo kupi za vsako ceno, celo za tisoč sestercijev. Kdo bi se pa tudi drznil udeležiti dražbe pri sužnji, ki jo je želel imeti cesarski princ Domicijan?

Ko je čul, da se Saturij še ni vrnil, ukazal je svojim najlepšim sužnjam, da so plesale pred njim in mu preganjale čas, sam pa se je navduševal s tem, da je pil še več vina, in sicer one-

ga, ki ga je imel najrajši. Ko so mu vinski duhovi stopili v glavo, postal je ves divji, kakor po navadi v takih slučajih. Ena izmed plesalk se je izpodtaknila in pred časom stopila iz vrste; zato je ukazal njenim tovarišicam, naj jo pretepejo z biči, na njeno srečo pa je uprav tedaj stopil v sobo suženj, ki je sporočil, da je Saturij zunaj.

»Kaj, sam?« vpraša princ in skoči na noge.

»Ne, gospod,« odgovori suženj, »neko žensko ima seboj.«

Pri tem sporočilu je bila njegova slaba volja v trenutku pozabljena.

»Poberite se vsi izpred mojih oči, jaz hočem biti sam. Sedaj, suženj, pa pokliči Saturija, da vstopi s svojo varovanko.«

Takoj se odgrne zavesa in vstopil je Saturij, ki si je mel roki in smehljaj, za njim pa z dolgim plaščem ogrnjena in v obraz s pajčolanom zakrita ženska.

»Torej si jo dobil,« pozdravi Domician hišnika.

»Dà,« je rekel Saturij neodločno.

»Dobro, to uslugo si zapomnim. Vedno si bil zvest in zanesljiv zaupnik. Ali so bile ponudbe visoke?«

»Oh, gospod, neznansko — neznansko. Nikdar še nisem čul o takih ponudbah.«

»Nesramno! Kdo si je drznil in tekmoval z menoj?« opomni Domician. »No, koliko pa si dal zanjo?«

»Petdeset sesterčijev, gospod.«

»Petdeset sesteracijev?« ponovi Domicijan in se oddahne. »Seveda, tudi to je mnogo, vendar sem poznal lepa dekleta, ki so dosegla dražje cene. Draga moja,« nagovori zagrnjeno žensko, »ti si danes gotovo utrujena po tem dolgem, neumnem izprevodu.«

Ker njegova »draga« ničesar ni odgovorila, je Domicijan nadaljeval:

»Skromnost zelo lepo pristoja deklici, vendar te prosim, da jo nekoliko časa odložiš. Razkrij svojo glavo, krasotica, da vidim tvoj obraz. Ne, to storim sam,« in stopil je nekoliko negotovih korakov proti njej.

Saturij je mislil, da je sedaj zanj ugodni trenutek. Domicijan je bil toliko vinjen, da bi bilo brez pomena, ako bi mu sedaj pojasnjeval to stvar; zato je gledal, da se čim preje odstrani.

»Plemeniti princ in zaščitnik,« je začel, »jaz sem svoje opravil, dovoli, da odidem.«

»Nikakor, nikakor,« je rekel Domicijan in se zaletel ob mizo. »Ti znaš dobro presoditi, kaj je lepo; no, to tudi jaz znam, saj sem najlepši mož v Rimu, veliko lepši nego Tit, četudi je on cesar, jaz pa ne. No, dekle, kakšno si? — Kje pa je vrvica? Saturij, najdi vrvico. Čemu pa si zvezal to ubogo deklico kakor egiptovsko mumijo in tako onemogočil svojemu gospodarju, da jo vidi?«

Ko to spregovori, seže z roko na glavo zadaj in pajčolan se odgrne. Pred njim stoji lepa deklica, prijaznega

obrazu, a vsa utrujena in prestrašena. Domicijan jo debelo gleda s svojimi motnimi očmi in grdo se mu načmeri njegov obraz.

»Čudno!« je rekel, »zdi se mi, da se je dekleta spremenilo! Mislil sem, da so njene oči modre in da ima kodraste črne lase. Ti so sicer črni, toda gladki. Kje ima pa ovratnico? Deklica z biseri, kaj si naredila s svojo ovratnico? Da, in zakaj nisi nosila pasa, ki sem ti ga danes poslal?«

»Gospod.« odgovori Judinja, »jaz nisem nikdar nosila ovratnice —«

»Moj gospod Domicijan,« začne Saturij, »tu je neka pomota, ki jo moram pojasniti. Ta deklica ni deklica z biseri. Za Mirijam so ponudili tako drago ceno, da mi je ni bilo mogoče kupiti, niti za tebe —«

Tu pa Saturij preneha, kajti Domicijan se grozno razsrdi. Hipoma ga zapuste vsled razburjenja vsi vinski duhovi; gledal je divje in krvoločno. Bil je videti kakor je v resnici bil: pol satir, pol zlodej.

»Pomota —« je rekel. »Kdo si je drznil in prevzel deklico z biseri — princu Domicijanu? In ti — ti si upaš pred mene s takimi marnjami in mi privedeš to konjsko smrt, namesto moje deklice z biseri — —.« Nato je stopil nazaj in začel pokati s svojimi rokami in glasno klicati.

V trenutku je bilo v sobi polno sužnjeve in stražnikov.

»Primate to žensko,« je rekel, »in jo umorite! Ne, to bi povzročilo vihar, ker je ena izmed Titovih vjetnic. Ne umorite je, marveč vrzite jo na cesto.«

In zgrabili so deklico in jo odvedli.

»Oh, moj gospod!« je začel Saturij.

»Molči, človek, sedaj pride vrsta nate. Primate ga in zvežite. Vem, da si osvobojenec in rimski državlján; obljubim ti pa, da boš kmalu sin Hada. Prinesite težkih palic in ga bičajte, dokler ne umrje.«

Strašno povelje se je izvršilo, palice so žvižgale po zraku in nesrečni Saturij je ječal in se zvijal pod udarci.

»Lopovi,« zakriči cesarski divjak, »jaz vas bom naučil, kako udariti,« in iztrgal je enemu izmed sužnjev palico in planil nad svojega komornika, ki se je zgrudil na tla.

Saturij je videl nad seboj Domicijana in vedel je, da bo v par trenutkih mrtev, ako se mu ne posreči pripraviti Domicijana do drugih misli. S težavo si je pomagal na kolena.

»Princ,« je zastokal, »čuj, predno udariš. Ti me lahko usmrtiš, ako hočeš, ker si opravičeno razsrjen. Umreti pa po tvoji roki, je taka čast, da je ne zaslužim. Zapomni si pa, strašni gospod, ako me umoriš, nikdar ne najdeš deklice z biseri.«

Domicijan ni udaril, kajti bil je premeten celo v jezi. »Brez dvoma«, si je mislil, »ta lopov vé, kje je sedaj deklica. Morebiti jo je celo sam za-se skril.«

»Oh,« je rekel glasno in ponovil stari pregovor, »palica je mati pameti. Dobro, ali jo moreš najti?«

»Gotovo, ako imam dovolj časa. Oni človek, ki more plačati dva tisoč sestercijev za eno sužnjo, ne more tako lahko ostati skrit.«

»Dva tisoč sestercijev!« vzklikne Domicijan. »To je čudovit dogodek. Sužnji, dajte Saturiju obleko nazaj in odidite — pa ne daleč, ker morda samo laže.«

Hišnik je vrgel obleko preko svojih krvavečih ramen in jo s tresočo roko pripel. Nato je povedal ves dogodek na trgu s sužnji in dostavil:

»Oh, gospod, kaj sem hotel storiti? Ti nimaš pri roki dovolj denarja, da bi mogel plačati tako velikansko vsoto.«

»Norec? Kupiti bi jo moral na up in pustiti, da jaz pozneje uredim vso stvar. O, nič ne de, tudi ko bi se Tit zanimal zanjo, bi ga jaz prevaral. Toda nesreča je žal gotova; kaj sedaj?«

»Jutri grem deklico iskat. Poizvedoval bom, kedo je deklico kupil in če doženem, potem seveda mora kupec umreti — drugo bo potem lahko.«

»Dobro; poslušaj me, Saturij; za danes ti prizanesem, bodi pa prepričan, ako se ti tvoj lov ne posreči, boš umrl in muke bodo še hujše, kakor danes. Sedaj pojdi, jutri se posvetujeva dalje. O bogovi, zakaj ste tako trdosrčni z Domicijanom? Moja duša je žalostna, in edino pesniki me sedaj utolažijo. Vzdigni onega Grka iz postelje in ga

pošlji k meni. Čital mi bo o srdu Ahilovem, ko so mu ugrabili njegovo Brizeido. Usoda njegova je sedaj moja usoda.«

Tako je ta rimski Ahilej znal družiti svojo surovost in strast s Homerjevo pesmijo. Dobro je bilo zanj, da ni slišal Saturija, kako je klel in škripal z zobmi, ko si je spiral in obvezoval svoje rane; kako je prisegal pri vseh bogovih, da se maščuje Domicijanu in sicer z bodalom za palice.

Domicijan je med tem jokal nad krivicami, ki jih je trpel božanski Ahilej in ni prav nič mislil na plačilo, ki ga čaka za njegove kreposti.

* * *

V jutro po velikem zmagoslavnem dnevu je sedel aleksandrijski trgovec Demetrijski, ki nam je bil poprej poznan po imenu Kaleb, v svojem skladišču, ki ga je bil za svoje blago najel v eni najživahnnejših ulic v Rimu. Bil je sicer še vedno postaven in krepak, vendar je bil danes videti zelo potrt. Prejšnji dan se je prerival med množicami, da bi od blizu videl Mirijam. Ko je izvedel, da se sužnji prodajajo že isti večer, prodal je veliko blaga. Vedel je, da bo cena za Mirijam visoka, ker se zanjo zanima tudi Domicijan. Vdeležil se je prodaje, ponudil vse svoje imetje, a ga ni imel dovolj. Kupila jo je ženska, preoblečena, zakrita v obraz, govoreča s ponarejenim glasom, toda Kaleb njen stari

znanec je pri prvi njeni besedi spoznal, da je bila to Nehušta, četudi si ni mogel razložiti, kako da je ona prišla v Rim.

Da bi Nehušta rada kupila Mirijam, to se mu je zdelo naravno, toda kako je prišla do takih denarjev tukaj v tujini? In pa za koga je kupovala? Samo na enega človeka je mogel misliti — na Marka. Toda on je že poizvedoval po njem in je zvedel, da Marka ni v Rimu. Bil je skoro prepričan, da ga sploh ni več med živimi. Zadnjikrat ga je videl močno ranjenega, po svojih mislih smrtno zadetega — in on je moral to najbolje vedeti, ker mu je on sam zadal udarec pred starim stolpom v Jeruzalemu. Sicer je res od tam izginil, toda kam naj bi se bil rešil? Ako bi bil živ in zdrav, gotovo bi se bil pokazal pri zmagoslavnem izprevodu.

Kaleb je bil priča, da je ta zakrita ženska — Nehušta — kupila Mirijam, videl je, da je ž njo odšla k blagajni, tam jo je čakal pri vratih.

Toda kakor nam je že znano, odšla je skozi druga vrata na cesto. Ker je le predolgo čakal, zdela se mu je stvar sumljiva, in zato je odšel tudi on na cesto in zazdelo se mu je za hip, da v precejšnji daljavi pred seboj vidi nekaj ljudi. Hitel je preko trga, tekkel po velikih stopnjicah navzgor in našel vrhu stopnjic uradnika, voditelja dražbe, ki je stal in gledal po široki ulici. Stekel je naprej in jih zopet opazil, ravno ko so izginili skozi vrata v veliko palačo.

Naprej si ni upal, v taki palači so vedno stražniki. To je vedel, da je Mirijam notri, a kedo je njen gospodar, tega ni mogel vedeti. Silila mu je vendar na dan povsem neverjetna misel, kaj pa ko bi bil to vendarle Mark!

Doslej ste dve strasti vladali Kalebovo življenje — častihlepnost in ljubezen do Mirijam. Hrepenel je, da postane vladar Judov, in v ta namen se je boril proti Rimljanom, da bi jih izgnali iz Judeje. Vdeležil se je neštivilno obupnih bojev. Vedno in vedno je zopet stavil v nevarnost svoje življenje, a vselej se ga je smrt ognila. Na srečo je svoje premoženje skril in ga z nadarjenostjo svojega plemena celo zelo pomnožil in tako je oni človek, prvi v vojski in zboru, sedaj hodil po svetu kot trgovec z blagom iz vzhoda. Tako je zanj izginila vsa slava; imel je denarja dovolj, a miren ni bil, ker vse njegove misli je prevzelo hrepenenje po deklici, s katero se je kot otrok igral in jo že tedaj ljubil, dasi ga ona ni marala.

Celo noč je taval Kaleb okoli te palače in trpel morda toliko, kakor še nikdar poprej. Končno se je začelo diniti in prikazale so se gruče zaspanih in napol pijanih veseljakov, ki so se majali domov z gostbe, moški zardelih obrazov in ženske razmršenih las. Prihajali so pa tudi drugi ljudje, marljivi državljani, ki so šli na svoje dnevno delo.

Prvi med njimi so bili cestni pometlač, ki so upali, da jim ta dan metla najde kake dragocenosti, ki so jih ljudje v gnječi izgubili pri slavnostnem izprevodu. Dva sta začela pometati blizu tam, kjer je stal Kaleb; smejala sta se mu in ga vprašala, ali je morda spal v cestnem jarku in ali vé, na katero stran mora iti domov. On pa je odgovoril, da čaka, da se odpro vrata te hiše.

»No,« je rekel eden, »potem boš čakal še precej časa, kajti ta hiša ni več srečna. Njen lastnik je mrtev, padel je v vojski in nikdo ne vé, kdo bo njegov dedič.«

»Kako mu je bilo ime?« je vprašal.

»Mark, ljubljenelec Neronov, imenovan tudi Fortunat (Srečni).«

Grdo kletev jima je Kaleb zabrusil v obraz in odšel.

XXVI. poglavje.

Domicijanova sodba.

Ono dopoldne je Kaleb z divjim srdom v srcu in zamišljen sedel v pisarni svojega skladišča. Gojil je samo eno željo — usmrtiti tekmece. Mark se je torej rešil in povrnil v Rim; o tem ni bilo sedaj nobenega dvoma več. On, edini izmed najbogatejših veljakov je dal na razpolago ogromno svoto, s katero je stara Nehušta kupila deklico z biseri. Potem jo je odpeljala v njegovo

hišo, kjer jo je on pričakoval. To je bil torej sad njunega dolgoletnega tekmoovanja, za to se je on bojeval, mučil, delal načrte in trpel. Oh! V tej strašni uri bi raje imel, da bi jo dobil ničvredni Domicijan, kajti njega bi vsaj sovražila, dočim Marka ljubi.

Maščevati se mora; to je bil njegov sklep; toda kako? Lahko bi ga zalezoval in ga umoril; pri tem bi pa pripravil v nevarnost svoje lastno življenje, kajti dobro je vedel, kakšna usoda je čakala tujca, ki je umoril rimskega veljaka; ako bi pa najel druge v ta namen, bi lahko potem pričali zoper njega. Kaleb sam pa si ni želel umreti, življenje se mu je zdelo edino dobro, kar mu je še ostalo. Ker ako živi, morda še dobi Mirijam — seveda po smrti svojega tekmeca. Stvar je bila zelo resna in vsaka prenapljenost bi mu usodno škodila.

Zato je sklenil, da raje počaka ugodne prilike. In taka prilika se mu je ponudila prej nego jo je pričakoval.

Ko je Kaleb sedel zamišljen v svoji pisarni, nekdo potrka na vrata.

»Naprej!« zakliče osorno in vstopil je majhen človek kratko pristriženih las in resnega obraza. Tujec se je zdel Kalebu znan. Toda ta obraz je bil sedaj nekoliko poškodovan, pod očesom je imel črno liso in na čelu rano, ki je bila pokrita z obližem. Možak je tudi šepal in vedno zmigaval z ramami, kakor da bi ga vse bolelo. Ko je tujec spregovoril, ga je Kaleb naenkrat spo-

znal. Bil je Domicijanov hišnik, ki ga je Nehušta izpodrinila s svojo ponudbo.

»Pozdravljen, plemeniti Saturij,« je rekel. »Sedi, prosim, kajti zdi se mi, da težko stojiš.«

»Da, da,« je odgovoril Saturij, »vendar bom vseeno raje stal. Sinoči se mi je pripetila nezgoda, jako neprijetna nezgoda,« in pokašljal je, kakor da bi hotel vdušiti besedo, ki mu je prišla na jezik. »In ti, častitljivi Demetrij — to je menda tvoje ime, ali ne? — Tudi ti, kakor se mi zdi, nisi posebno dobro spal.«

»Ne,« odgovori Kaleb, »tudi meni se je pripetila nezgoda — oh! Majhna notranja poškodba, ki pa bo zelo neprijetna, kakor se bojim. No, plemeniti Saturij, kaj bo dobrega?«

»Morda ti je znano« — prične Saturij, »da sem jaz zaupnik zelo odlične osebe —«

»Ki se je, mislim, zanimala za vjetnico z biseri do petnajst sto sestercijev,« reče Kaleb.

»A se sedaj še vedno zanima zanj.«

»In gotovo se zanima tudi za onega, ki jo je kupil za dva tisoč sestercijev,« reče Kaleb.

»Da, krasni Demetrij. Oni imenitni mož je bil docela potrt, ko je to zvedel in je pograjal tudi mene, dasi me ljubi kakor svojega brata.«

»To je prav lahko mogoče, ako so vsa poročila resnična,« je dejal Kaleb

malomarno in pristavil: »Ali se ti je tedaj pripetila tvoja nesreča?«

»Ravno tedaj. Pogled na globoko žalost mojega gospoda me je tako prevzel, da sem padel . . .«

»V kak vodnjak najbrže, ker si se pri tem poškodoval svoje oko, svoj hrbet in svojo nogo, vse obenem. Tam — dobro vem — se take reči lahko prigode — po hišah velikašev, kjer imajo tako gladka tla, da se lahko najbolj oprezna noga izpodrsne. Toda to ni nikakoršna tolažba za ponesrečenca, ki ostane še vseeno poškodovan, kajne?«

»Res je to,« odgovori Saturij, »zato bi rad zvedel ime kupca in prišlo mi je na misel, da je morebiti tebi znano, kajti starka je izginila, oni bedasti vodja prodaje pa ne vé prav ničesar.«

»Zakaj pa bi rad izvedel njegovo ime?«

»Ker hoče Domicijan imeti njegovo glavo. Nekam čudna zahteva, a on je moj gospodar in jaz mu moram služiti.«

Naenkrat se zasveti v Kalebovi glavi.

»Ah!« je rekel. »In recimo, da bi jaz pokazal pot, po kateri bi se dobila njegova glava, ali misliš, da bi mi potem v zahvalo dal deklico? Vidiš, poznal sem jo že v njeni mladosti in se po bratovsko zanimam zanjo.«

»Popolnoma tako, prav tako kakor Domicijan in človek z dvatisoč sesterciji, vsi se zanimajo zanjo. Ven-

dar jaz mislim, da ima moj gospodar rajše njegovo glavo, nego njeno roko.«

»Ali se ne bi hotel o tej stvari izraziti popolnoma jasno, predno greva dalje?« ga vpraša zviti Kaleb. »Sicer me ni prav nič volja lotiti se tako težavne in nevarne naloge.«

»Z veseljem. Morebiti bi mi napisal svoje zahteve. O, seveda, gotovo — tudi odgovor bo pisan.«

Kaleb je vzel pergament in pero ter napisal:

»Kaleb, sin Hilielov, je pomiloščen zaradi njegove udeležbe v judovski vojski in ima pravico potovati, živeti in kupčevati po celem rimskem cesarstvu in to pomiloščenje in ta pravica se podpišejo od pristojne gosposke. Zagotovi se mu deklica z biseri in izroči kot last Demetriju, trgovcu iz Aleksandrije, kadar se izroči glava onega, ki se zahteva.«

»To je vse,« je rekel. »Kaleb, katerega sem omenil v pisanju, je moj prijatelj, tudi Jud, kateremu moram zopet jaz biti hvaležen, ker brez njegove pomoči bi bilo meni popolnoma nemogoče to stvar izvesti. Ker je zelo boječ in plašen — vsled naporov v vojski bolehen — se ne upa ganiti brez tega dovoljenja, na katerem pa mora seveda biti podpisan cesar Tit, njegov podpis pa potrjen s primernimi pričami. No, to je samo prijateljska nagrada, moje plačilo seveda pa je ona deklica, ki bi jo rad vrnil njenim sorodnikom v Judeji, ki zelo žalujejo za njo.«

»Prav — čisto tako,« odvrne Saturij. »Prosim, nikar se ne trudi z nadaljnjim razlaganjem. Ti trgovci iz Aleksandrije so vedno izvrstni ljudje. Upam, da se vrnem v par urah.«

»Glej, da prideš sam. Kakor sem ti povedal, je vse odvisno od tega Kaleba in ako se on kakorkoli vstraši, pade vsa stvar v vodo. Ako njega ne dobim, tvoj zaščitnik nikdar ne dobi »njegove« glave, jaz pa ne »njene« roke.«

»Oh, naroči temu boječemu Kalebu, da naj se prav nič ne boji. Mar ljudem za umazanega judovskega begunca, ki se je izneveril svojemu ljudstvu in njegovim pravicam. Kar naj pride iz svojega brloga na dan in si ogleda solnce. Cesarji se ne bojujejo s takimi podganami. Častiti Demetriju, upam, da kmalu vse uredim in se vrnem.«

»Dobro, plemeniti Saturij; a ne pozabi, da so tla v palači gladka, in glej, da zopet ne padeš, sicer se ubiješ, ko bi te najhuje potrebovali.«

»Zabredel sem v vodo, ki mi je čez glavo, a plavati znam dobro,« si je mislil Kaleb, ko je Saturij odšel. Vsekako se hoče Domicijan maščevati; za Mirijam samo mu gotovo ni toliko; on si lahko izbira tako blago.«

Saturij je natančno poročal o svojem vspehu pred svojim gospodom Domicijanom, ki pa je bil zelo slabe volje; njegov obraz je bil blede, skoro rumen in še bolj zopern kakor sicer. Slošel je sredi celega kupa blazin, duhal rožno olje in si z jesihom močil glavo.

Malomarno je poslušal, kar mu je Saturij pripovedoval; končno pa je vendarle umel, kaj hoče ta skrivnostni trgovec.

»No,« je rekel, »ta človek bi rad deklico z biseri; to je njegov delež, meni pa prepusti glavo onega človeka, ki jo je kupil. Ali si ob pamet, da se drzneš meni predložiti tako ponudbo? Ali ne veš, da hočem jaz imeti oboje, žensko in kri onega, ki se je drznil odvesti mi deklico?«

»Božanstveni princ, prav dobro razumem; toda ta riba prime samo za ta trnik.«

»Zakaj ga ne privedeš semkaj, da bi ga mučili in iztisnili iz njega skrivnost.«

»Mislil sem tudi na to, ali ti Judje so tako trdovratni. Ako bi on kaj takega slutil, poskrbel bi, da nam deklica uide za vselej. Bolje je, da mu zahtevo izpolnimo —.«

»In potem — kaj?«

»In potem pozabimo na obljubo. To je pač najbolj priprosto?«

»Toda on hoče imeti obljubo pisano in podpisano!«

»Podpis lahko jaz ponaredim. Samo pomiloščenje Kaleba, ki je po mojih mislih ta Demetrijs sam, mora podpisati Tit. To pa se lahko zgodi; ali ima en Jud več ali manj pravico kupčevati po cesarstvu, to nič ne de, samo, da si zagotovimo njegovo podporo. Ob svojem času polastiš se obojega, glave in srca!

Prijatelju Demetriju pa prepustiš, da o tem poroča sorodnikom v Judeji.«

»Saturij,« vsklikne Domicijan, »ti nisi tako neumen, kakor pravijo. Sinočna kopel se zdi, da te je precéj razbistrila. Sestavi torej in podpiši pismo, da je deklica z biseri Demetrijeva. Potem pa ponesi Titu moj pozdrav in ga prosi, da podpiše dovoljenje, da sme Jud Kaleb, ki se je bojeval v Jeruzalemu proti njemu — s slabim uspehom, kakor mi je ljubo — trgovati v naši domovini.«

* * *

Tri ure pozneje Saturij zopet vstopi v pisarno aleksandrijskega trgovca.

»Demetrij,« je rekel, »čestitam ti. Vse se je uredilo po tvoji želji. Tukaj je ukaz, podpisan od Tita, po katerem se tebi — to se pravi tvojemu prijatelju Kalebu — da pomiloščenje za vse, kar koli je storil v Judeji in ima dovoljenje, da sme živeti in kupčevati po cesarstvu, kjerkoli se mu zljubi. Povedati ti moram pa, da je šla zelo trda s tem ukazom, kajti Tit odide, utrujen od vojaških naporov še danes v svojo vilo ob morju, kjer mora po naročilu svojih zdravnikov počivati tri mesece. Zato sem zelo težko prišel do njega. Ali si zadovoljen z listino?«

Kaleb pregleda podpise in pečate.

»Zdi se, da je v redu,« je rekel.

»Popolnoma v redu, dragi Demetrij. Kaleb se sedaj lahko prikaže na trgu in javno predava o padcu Jeruzale-

ma v korist revežev. Tukaj je tudi pismo Domicijanovo, ki tudi nosi pečat in kjer sem tudi jaz podpisan kot priča. Ako mu pokažeš pot, kako prijeti onega lopova, ki se je drznil kupiti na dražbi deklico proti njegovi volji — ne, nikar se ne ustraši, saj nisi vendar ti kupil deklice! — obljubi ti, da dobiš deklico za pametno ceno. Ali si zadovoljen s to listino?»

Kaleb prečita pismo in ga pregleduje.

»Domicijanov podpis in tvoj sta si zelo podobna,« opomni sumljivo.

»Da, nekoliko,« odvrne Saturij nekako ponosno. »V kraljevskih hišah je navada, da zaupniki posnemajo pisavo svojih cesarskih gospodarjev.«

»In njihovo poštenje — ne, tega nimajo — in tudi njihove običaje,« pripomni Kaleb.

»Boš pa vsaj priznal pečate —.«

»Ti so lahko izposojeni. No, jaz jih priznam, kajti ako je kaj napačnega na teh popirjih, prepričan sem, da jih Domicijan ne bo rad videl na sodišču.«

»Dobro,« odgovori Saturij in se od-dahne. »Sedaj kdo je oni hudodelec?»

»Hudodelec,« reče Kaleb, »je Mark, ki je služil pod Titom v judovski vojski. On je kupil Mirijam, mešetarila mu je pa neka stara Libijčanka Nehušta, ki je odvedla deklico v njegovo hišo v Via Agrippa, kjer se brez dvoma še sedaj nahaja.«

»Mark!« je rekel Saturij. »Poročalo se je o njem, da je mrtev in ravno se-

daj se gre za to, kedo bo podedoval njegova velikanska posestva; on je bil namreč dedič svojega strica prokonzula Kaja, ki si je na Španskem nabral ogromno bogastvo. Po smrti tega Kaja je bil Mark tudi ljubljenelec Neronov, ki ga je postavil za varuha nekega kipa, v katerega je bil ves zaverovan. To je ugleden mož, ako res še živi. Povej mi pa, od kod veš vse to?»

»Po svojem prijatelju Kalebu. Ta je šel za ono črno coprnico do Markove palače, kjer jih je videl, da so vstopili. Mark, ki je bil njen ljubimec tam v Judeji —«

»O, pustiva to na strani, že razumem vse. Vendar ti še nisi dokazal, da je bil tudi Mark v oni hiši in tudi to še ni jasno, kako priti takemu mogočnemu možu do živega?«

»Da—a, toda če je Mark zakrivil kak zločin, ali bi ne mogel biti kaznovan zaradi tega?«

»Brez dvoma. Kaj je Mark zakrivil?«

»Da se je dal od Judov vjeti in da jim je potem pobegnil; za ta zločin je po posebnem Titovem ukazu, ki je podoben postavam Medov in Perzijanov, določeno, da mora krivec umreti, ali vsaj da ga izženo iz domovine in mu vzamejo vse časti in imetje.«

»Dobro, kedo pa to dokaže?«

»Kaleb, ker ga je on sam vjel.«

»Kje.« vpraša Saturij ves razburjen, »kje pa je vendar ta trikrat preklicani Kaleb?«

»Tukaj,« odgovori Demetrij. »Jaz sem Kaleb, o trikrat blaženi hišnik Saturij.«

»Ali res,« reče Saturij. »No, potem je stvar mnogo lažja. Sedaj pa, prijatelj Demetrij — ti imaš raje to ime, kaj ne? — kaj nasvetuješ?«

»Preskrbeti treba ukaza gosposke, kar tvojemu gospodarju ne bode težko, da Marka primejo v njegovi lastni hiši, postavijo pred sodišče in ga po Titovem ukazu obsodijo, deklico z biseri pa se izroči meni, ki jo takoj odpeljem iz Rima.«

»Dobro,« odvrne Saturij. »Po Titovem odhodu ima Domicijan vojaške zadeve v roki; tako bo stvar lahka, četudi mora sodbo potrditi cesar sam. Ako je Mark v Rimu, ga primemo še danes jutri pa prideš že pred sodišče za pričo. Zdrav!«

»Ali dobim potem deklico?«

»Mislim, da,« odgovori Saturij, »toda za gotovo seveda tega ne morem reči, ker se utegnejo pojaviti kake težkoče, ki bi ovirale da se takoj postavi na prodaj. Vseeno pa se lahko zaneseš name, da bom storil za-te vse, kar je le v moji moči.«

»To bo v tvojo korist,« odgovori Kaleb pomenljivo. »Ali bo dovolj: petdeset sestercijev po prejemu sužnje?«

»Oh, kakor ti drago, saj veš, darovi šele prav zvežejo srca prijateljev.«

Ko je drugo jutro Kaleb prišel rano v svoje skladišče, našel je že dva moža, poslana od Domicijana, ki sta

čakala nanj in zahtevala, da gre ž njima.

»Zakaj?«

»Da pričaš v neki sodnijski zadevi.« sta mu odgovorila.

Kaleb je spoznal, da je šlo vse po dogovoru, da je njegov tekmeč vjet in njegovo srce je veselja trepetalo. Ko je Kaleb stopal v svitu jutranjega solnca po ulicah, mu je vest očitala, da bi ne smel tem potom uničevati svojega tekmeča. Toda on je bil slep in blazen. Mislil je samo na Mirijam in nato, da je sedaj ona v rokah njegovega sovražnika. Za vse je bil pripravljen. S silo bi jo odvedel, omadeževal bi bil rad svojo čast in oskrunil svoje roke s krvjo, samo da jo dobi. Ako je Mark mrtev, tedaj stopi on na njegovo mesto pri deklici z biseri. Morda bi ga začetkoma ne marala, toda pozneje bi le pozabila tega Rimljana.

Dospeli so v palačo. V zunanji dvorani jih je čakal Saturij in namignil sužnjema, da odstopita.

»Torej jih imate?« je vprašal Kaleb.

»Da, ali da povem natančno, samo enega. Deklica je izginila.«

Kaleb stopi korak nazaj in reče:

»Izginila! Kam?«

»Kam? Kdo to vé? Mi smo našli samo Marka v njegovi hiši, ki jo je hotel ravno zapustiti, očitvidno z namenom, da se poda k Titu. Toda pojdi na sodišče, te čakajo.«

»Ako nje ni, tedaj nimam jaz tam nobenega posla,« reče Kaleb in ostane na mestu.

»To je tvoja stvar; a pričati moraš. Sužnji, peljite to pričo z menoj.«

Ko je Kaleb izprevidel, da stvari ni več mogoče ustaviti, odšel je s Saturejem. V dvorani je sedel Domicijan, oblečen v škrlatasta oblačila, na levi in desni pa so stale ozke mize, ob njih pa so sedeli rimski častniki. Poleg njih sta bila dva zapisnikarja s svojimi pločicami, državni pravdnik in nekaj stražnikov.

Ko vstopi Kaleb, ozre se Domicijan srpo nanj in reče:

»Pripeljite obtoženca!«

Takoj vstopi Mark ponosno v dvorano, opazi Kaleba in reče:

»Oh, Jud Kaleb tukaj! — Sedaj mi je vse jasno.« Nato stopi pred mizo in vojaški pozdravi Domicijana.

»Državni pravdnik, preberi obtožbo,« reče Domicijan slovesno.

»Obtoženca Marka, poveljnika konjice pod cesarjem Titom v Judeji, so vjeli Judje na čelu velikega oddelka rimskih čet. S tem se je pregrešil proti ukazu Titovemu, da se mora vsak rimski vojak usmrtiti, ako ga vjamejo sovražniki. Kdor se pregreši proti temu ukazu je obsojen, da ga usmrte ali pa da ga izženo v prognanstvo.«

»Obtoženec Mark, ali si kriv temu zločinu?« vpraša Domicijan.

»Moj sodnik je moj vrhovni poveljnik Tit; drugega sodišča jaz ne priznam.«

»Potem,« odgovori pravdnik, »bi se bil moral takoj, ko si prišel v Rim, zglasiti pri Titu. Sedaj je odšel iz Rima in noče, da bi ga motili; zato je izročil vodstvo vojaških sporov svojemu cesarskemu bratu princu Domicijanu, ki je skupno s temi častniki torej postavljeni sodnik.«

»Morda pa,« opomni Domicijan porogljivo, »je imel gospod Mark preveč opravila z drugimi stvarmi, ko se je povrnil v Rim, in ni dobil časa poročati o svoji zadevi cesarju Titu.«

»Hotel sem uprav k njemu, ko so me prijeli,« odgovori Mark.

»Potem si nekoliko predolgo odlašal. Sedaj se moraš že tukaj zagovarjati,« reče Domicijan.

»Dognalo se je,« nadaljuje pravdnik, »da je obtoženec prišel z neko staro žensko v Rim zgodaj v jutro na dan zmagoslavnega izprevoda, da je šel naravnost v svojo hišo, kjer je ostal skrit ves dan; zvečer pa je poslal ono staro žensko in nekega sužnja s košarami zlata, da je s tem denarjem kupila vjetnico deklico z biseri. Odvedli so jo v njegovo hišo, a ko so njega prijeli, niso našli v hiši ne deklice, ne one stare ženske. Obtoženec je bil prijet ravno, ko je hotel zapustiti hišo, kakor je rekel, da se oglasi pri cesarju Titu. Tak je slučaj na kratko označen. Za

pričo je pozvan Jud Kaleb, ki sedaj živi v Rimu.«

Nato je Kaleb izpovedal, da je bil poveljnik oddelka Judov, ki se je boril z Rimljani pri Starem stolpu malo dni pred osvojitvijo templja. V teh bojih se je nameril na rimskega častnika Marka in ga izzval na dvoboj. Ker se Mark ni hotel dvobojevati in je skušal ubegniti, ga je udaril s ploščino svojega meča po hrbtu. Nato se je začel boj, v katerem je zmagal on, priča. Ko je bil obtoženec ranjen, je izpustil svoj meč, padel na kolena pred njim in ga prosil milosti. Ker se je v tem boj vnel na celi črti, je on vlekel vjetnika v Stari stolp in se potem vrnil v boj.

Pozneje je prišel zopet v stolp nazaj, a vjetnik Mark je izginil, na njegovem mestu pa smo dobili deklico, ki je bila nedavno prodana: kupila jo je Nehušta in odvedla v Markovo palačo.

Druga priča proti Marku je bil vojak, ki je izpovedal, da je bil oni dan pod Markovim poveljstvom. Videl je, kako je vodja Judov, ravno ta Kaleb, udaril obtoženca Marka s ploščino svojega meča. Nato je nastal splošen boj, v katerem so bili Rimljani odbiti. Koncem boja je videl, kako so poveljnika Marka odpeljali kot vjetnika. Meča ni imel v roki in kri mu je tekla na eni strani glave.

Ko je bilo pričevanje končano, so vprašali Marka, ali ima kaj povedati v svojo obrambo.

»Mnogo,« je rekel ponosno, »ako stojim pred pravičnimi sodniki, pred vsem, da se pokličejo kot priče vojaki moje legije, ki so bili z menoj; izmed teh vidim danes tukaj samo enega, ki je pričal proti meni, nekega lopova, o katerem se spominjam, da sem ga dal radi tatvine bičati in da se je moral odsloviti. Ta Jud Kaleb pa je že star moj sovražnik, ki je oskrunil že svoja mlada leta z umorom; še mladega sem v dvoboju premagal ter mu prizanesel življenje. Resnica je, da me je udaril z mečem po hrbtu, ker me je zahrbtno napadel; ko sem pa planil proti njemu, me je udaril po glavi, da sem padel v nezavest. Takega so me vjeli in in sem več tednov bolan ležal. Od tam sem prišel v Rim z željo, da bi se oglašil pri svojem poveljniku cesarju Titu. Jaz ponovim svoj priziv, ker le Tita priznam za svojega zakonitega sodnika.«

»Njega ni tukaj in ga sedaj jaz nadomestujem.« je rekel Domicijan.

»Potem se skličem na cesarja Vespazijana. Jaz sem rimski plemič in imam pravico, da me sodi cesar, ne pa pristransko sodišče, čegar načelnik goji radi zasebnih zadev hudo nasprotstvo proti meni.«

»Ti si nesramen!« je zavpil Domicijan. »Tvoj priziv se predloži cesarju, ker se mora. Sedaj nam pa povej, kje je ona ženska, ki si jo kupil na trgu, kajti mi želimo slišati tudi njeno pričevanje.«

»Princ, tega ne vem,« odgovori Mark. »Resnica je, da je prišla v mojo hišo, a jaz sem ji dal svobodo in odšla je s svojo strežnico, kam, tega pa ne vem povedati.«

»Mislil sem, da si samo strahopetec, zdi se pa, da si tudi lažnjivec,« se je rogal Domicijan. Nato se je posvetoval s svojimi častniki in pristavil:

»Mi razsodimo, da je obtožba proti tebi dokazana; ti si onečastil rimsko orožje, ker ga nisi rabil zoper sebe, ko so te vjeli; kazen za to določi ti na tvoj priziv cesar sam. Med tem pa zapovem, da te zapro v vojaški jetnišnici blizu Martovega templja in da te usmrte, ako bi skušal pobegniti. Dano ti je na prosto, da napišeš svoj zagovor in priziv, ki se izročita mojemu očetu cesarju obenem z zapiskom o izjavah prič proti tebi.«

»Ti princ in vi, častniki,« reče Mark slovesno, »nikdar niste sukali meča zunaj rimskih cest, vi imenujete strahopetca mene, ki sem častno služil v petero vojskah, ki sem častno nosil orožje od mladih let, in to na besede tega judovskega odpadnika, ki je bil že od nekdaj moj sovražnik, in vojaka, ki je s tatvinami sramotil rimsko armado. Poglejte na moje prsi in potem recite, ako so to prsi strahopetca!« in raztrgal je svoja oblačila in pokazal svoje prsi, kjer je bilo videti vse polno brazgotin vsled zaceljenih ran. »Pokličite moje tovariše, s katerimi sem se skupno bojeval v Galiji, v Siciliji, v

Egiptu in v Judeji in jih vprašajte, ako je Mark v resnici strahopetec!»

»Nehaj s svojim bahanjem,« je rekel Domicijan, »in skrij tiste praske. Ti si bil od Judov vjet — in to je dovolj. Tvoja prošnja se usliši: tvoj slučaj se predloži cesarju. Ako bi bilo to res, kar pripoveduješ, pripeljal bi bil seboj ono žensko, o kateri se govori, da te je rešila iz judovskih rok, in ki si jo kupil kot sužnjo. Ako storiš to, tedaj bomo uvaževali tvoje besede. Do tedaj pa v ječo. Straže, odvedite Marka, imenovanega Srečnega, ki je bil nekdanj načelnik konjenice pri armadi v Judeji, a je s svojo strahopetnostjo oskrnil čast rimskega meča.

XXVII. poglavje.

Škof Ciril.

Drugo jutro po velikih slovesnostih v Rimu je sedela Gajeva žena Julija v svoji spalnici in zrla v rumeno Tiberio, ki je tekla skoro pod oknom. Že z dnevom je vstala, opravila svoje gospodinjske posle in sedaj je počivala in molila. Tudi ona je videla Mirijam v izprevodu, a srce jo je tako bolelo, da ni mogla gledati tega prizora in je zato odšla domov. Zvečer pa ji je Gal pripovedoval, za kako drago ceno je bila Mirijam prodana in da je celo Domicijan propal s svojo ponudbo ter da jo je kupila neka starica. Juliji je bilo

to zelo malo in je grajala moža, da ni mogel več izvedeti. Bila je zelo potrta; edino kar jo je tolažilo, je bilo to, da Mirijam ni prišla v Domicijanove kremplje.

V take misli zatopljeno iznenadi trkanje na vratih. Julija se ozre in pred njo stoji Mirijam in z njo neka temnopolta, postarna ženska, ki je ni poznala.

»Mirijam!« vsklikne Julija.

»Oh, mati,« odgovori deklica, »po usmiljenju božjem in s pomočjo te Nehušte, o kateri sem ti toliko pripovedovala in nekoga drugega sem utekla Domicijanu in se vračam sem k tebi svobodna in neomadeževana.«

»Pojasni mi vso stvar,« je rekla Julija, »kajti vse se mi zdi preveč neverjetno.«

In Mirijam ji je pripovedovala o vsem, kar se je zgodilo. Ko je končala, je Julija rekla:

»Dasi je ta Mark pogan, je vendar mož plemenitega srca in dobri Bog naj mu vse poplača.«

»Da,« je rekla Mirijam in vzdihnila, »Bog naj mu povrne, le to želim, da bi mu tudi jaz mogla skazati se hvaležno.«

»Moja želja pa je,« pripomni Nehušta, »da bi Mark ušel kazni, ki mu jo brez dvoma naloži Domicijan, ako ga zaloti.«

Ravno tedaj se je vrnil Gal in nje-mu so povedali celo zgodbo iznova.

»Toda nevarnost še ni odstranjena; Domicijan ne bo miroval. Najbolje bo za Mirijam, da odpotuje. — No o tem se še pomenimo. Sedaj pa treba da se pokrepčamo.«

Odšli so in zajutrkovali, vendar je bil Gal ves čas zelo tih, kakor je bila vedno njegova navada, kadar je kaj premišljeval. Naenkrat vpraša:

»Povej mi, Mirijam, ali je videl kdo tebe ali tvojo spremljevalko, ko sta vstopili v mojo hišo?«

»Ne, mislim da ne,« je odgovorila, »kajti vrata dvorišča so bila napol odprta in sužnja se še ni povrnila.«

»Dobro,« je rekel. »Kadar se povrne, jo odpošljem na kako dolgo pot.«

»Zakaj?« ga vpraša žena.

»Ker je jako dobro, da nihče ne ve, kakšne goste imamo, dokler ne odidejo.«

»Dokler ne odidejo!« je ponavljala Julija. »Ti vendar ne boš podil od svojih vrat te deklice, ki nam je kakor naša hči!«

»Da, žena, storil bom to in sicer samo radi nje. Judovska vjetnica Mirijam je bivala tukaj v našem varstvu več mesecev; ali ni res tako? In to je znano vsem; ali ni tako? No, ako jo kdo hoče najti, kje mislite, da jo bodo začeli iskati?«

»Zakaj bi jo iskali?« vpraša Julija. »Mark jo je kupil in on ji je dal iz svoje proste volje svobodo. Radi tega je svobodna ženska, ki se je nikdo ne sme dotakniti!«

»Svobodna ženska!« odgovori Gal srdito. »Ali je kaka ženska v Rimu svobodna, ako to ni po godu Domicijanu? Da, vi kristjani ste prenedolžni za ta svet. Le vse po pameti, kajti sedaj ne smemo prav nič časa izgubiti. Julija, obleci se tudi ti in poišči onega vašega velikega duhovnika Cirila, ki tudi ljubi to deklico. Povej mu vse, kaj se je zgodilo in mu naroči, da naj poišče kako skrivno bivališče med kristjani zanje in za njeno tovarišico, ako jo hoče obvarovati velike nevarnosti; vsaj toliko časa, da odpotujeta z ladjo daleč proč od Rima. Kaj praviš k temu mojemu načrtu, moja libijska prijateljica?«

»Mislim, da je dober, vendar ne še dovolj dober,« odgovori Nehušta. »Moje mnenje je, da odidemo skupno z vašo gospo takoj, kajti kdo more povedati, kedaj spuste pse za našim sledom?«

»In kaj praviš ti, Mirijam?« vpraša Gal.

»Jaz? Oh! hvaležna sem ti za tvojo skrb in pravim: Skrijmo se kamor hočete, samo da se rešim pred Domicijanom.«

* * *

Dve uri pozneje je sedel tesarski mojster Septim pri kosilu v svoji sobi nad delavnico. Žuljave so bile njegove roke in prah njegove obrti se mu je nabral na njegovi sivi bradi in po obleki, tako da bi na prvi pogled v njem

nikdo ne spoznal onega Cirila, ki je bil škof in vodnik kristjanov v Rimu.

Neka ženska je vstopila v sobo in mu je zašepnila nekaj v uho.

»Gospa Julija, Galova žena, in dve drugi z njo?« je rekel. »No, ni se nam treba bati nikogar, ki ga ona pripelje. Naj pridejo v sobo.«

»Hči moja, koga si mi pripeljala?«

»Pokažita se,« je dejala Julija in na njene besede sta se Mirijam in Nehušta razkrili. Škof je Mirijam vesel pozdravil, nato pa se je ozrl na Nehušto, rekoč:

»Kdo je porok za to žensko?«

»Jaz sama,« odgovori Nehušta, »ki sem kristjana in ki sem že stala v ceza-rejski areni radi krščanske vere.«

»Ali je res?« vpraša škof Mirijam.

»Res,« odgovori Mirijam. »Ta Libijčanka je bila služabnica moje stare matere. Pestovala je mojo mater in mene in mi je mnogokrat rešila življenje. Ne boj se, Nehušta je zvesta in zanesljiva.«

»Oprosti,« je rekel škof, »toda ti, ki si že stara, boš vedela, da kristjan, ki pogostuje tujca, včasih pogostuje hudobnega duha.« Nato dvigne roki, jih blagoslovi in pozdravi v imenu Gospodovem.

»Tako, Mirijam,« je nadaljeval smehljaje, »zdi se mi, da nisem bil kriv prerok; res si morala stopati v izprevodu, res si bila prodana na trgu — o tem sem mnogo slišal praviti — vendar je bil angelj Gospodov vedno s teboj.«

»Oče, angelj je bil z menoj,« je odgovorila, »in angelj me je pripeljal k vam.«

Nato so mu povedali vse, kar se je zgodilo in kako je Mirijam iskala zavetišča pred Domicijanom. On pa jo je gledal in gladil svojo brado.

»Ali znaš kaj delati?« jo vpraša. »Kaj koristnega, mislim? Vendar to je morebiti nespametno vprašanje, ko vem, da se ženske ne uče nobene obrti.«

»Da, jaz sem se naučila obrti,« odgovori Mirijam in zarudi. »Nekdaj sem delala kipe in čula sem celo, da je vaš cesar Neron enemu izmed mojih kipov skazoval posebno čast.«

Škof se glasno nasmeje. »Cesar Neron! No, tega blaznega človeka ni več, torej ne govorimo o njem. Vendar sem čul o onem kipu; celo videl sem ga; bil je podoben Marku »Srečnemu«, ali ne, in izvrstno delo? Toda naši ljudje ne delajo takih stvari, mi smo obrtniki — ne umetniki.«

»Obrtniki bi morali biti umetniki,« opomni Mirijam.

»Morda, vendar navadno niso. Ali misliš, da bi lahko oblikovala svetilke?«

»Prav rada, samo ako bi ne bilo treba delati vseh po enem vzorcu.«

»Potem lahko pokažem kraj, kjer si lahko služiš svoj vsakdanji kruh popolnoma na varnem.«

Komaj sto korakov od tesarjeve delavnice je bila druga delavnica, kjer

so izdelovali in oblikovali svetilke, vaze in druge podobne stvari. Zadnji čas so ljudje, ki so hodili v delavnico, opazili novo delavko, mlado in lepo, ki je sedela sama v kotu. Pozneje so tudi opazili, da je bilo nekaj svetilk iz te delavnice posebno krasno izdelanih, tako da so jih prekupci zelo drago prodajali, dasi izdelovalci sami niso imeli posebnega dobička od tega. Cel dan je Mirijam sedela pri oknu in jih izdelovala, Nehušta pa je pripravljala ilovico in nosila narejeno delo v peč.

V tej delavnici so delali sami kristjani; dobiček svojega dela so dajali v skupno blagajno; iz tega so plačevali troške za življenje, drugo pa dajali potrebnim ali bolnim sobratom. V isti hiši so imeli tudi stanovanje. V veliki podstrešni sobi sta stanovali Mirijam in Nehušta; soba je bila zelo topla, kadar je solnce sijalo na streho in zelo mrzla po zimi, sicer pa je bila prijazna, ker ni bilo slišati dosti hrušča in je tudi zrak bil prijeten in zdrav.

Tukaj sta živeli v miru; nikomur ni prišlo na misel deklico z biseri iskati v tem umazanem delu mesta, kjer so stanovali sami delavci. Podnevi so delali, ponoči pa počivali in so bili kljub neprestanemu strahu, v katerem so živeli kot kristjani, prav zadovoljni in srečni. Stika niso imeli mnogo s svetom, vendar so tudi zvedeli za novice, ki so jih zanimale; zlasti pa je vse važne novice povedala Julija, posebno kadar so se ponoči shajali v katakom-

bah. Po njej sta izvedeli, da sta prav zadnji čas odkurili iz njene hiše. Kajti tri ure potem so že pridrvili v hišo častniki in izpraševali po deklici z biseri, o kateri pa seveda od Gala niso ničesar zvedeli.

* * *

Iz Domicijanove palače so odvedli Marka v ječo blizu Martovega tempeljna. Ker je vložil priziv do cesarja in ker še ni bil pravzaprav obsojen, so lepo ravnali z njim. Na razpolago so mu dali dve sobi in mu dovolili, da mu je stregel njegov hišnik Štefan in mu donašal hrano in vse kar je potreboval. Ker je dal svojo besedo, da ne bo pobegnil, so mu tudi dovolili, da se je smel sprehajati po vrtovih med ječo in tempeljnem in so ga smeli obiskovati njegovi znanci. Prvi ga je obiskal hišnik Saturij, ki ga je miloval zaradi nezgode, ki ga je zadela. Mark ga pa na kratko vpraša:

»Zakaj me Domicijan preganja?«

»Kako nedolžni ste vi vojaki!« reče Saturij. »Jaz na to vprašanje odgovorim z drugim vprašanjem. Zakaj kupuješ lepe vjetnice, ki se dopadejo Domicijanu?«

Mark za trenotek pomisli, nato pa reče: »Ali je kakšna pot, po kateri pridem iz te zagate?«

»Plemeniti Mark, prišel sem, da ti pokažem tako pot. Nikdo v resnici ne veruje, da si kakorkoli kršil svojo dolžnost pred Jeruzalemom. Vseeno pa si

v hudi zadregi. Tudi je nekaj prič proti tebi. Vespazijan se ne bo mešal v to stvar, ker ve, da je vse skupaj zasebna Domicijanova muha, in ker je že imel s svojim sinom prepir radi vjete deklice z biseri, ne želi imeti zopet prepira radi onega, ki jo je kupil. Vso preporno stvar izroči Titu, kadar se vrne.«

»Potem mi bo saj Tit pravičen«, reče Mark.

»Da, brez dvoma, toda kakšna bo ta njegova pravica, lahko razumeš, ker poznaš Titov ukaz glede vojakov, ki so jih jim vjeli sovražniki. Ker je bilo zaradi tega po Titovi razsodbi že več vojakov umorjenih, zato tudi za te ne more drugače odločiti, temmanj, ker bi mu sicer Domicijan očital, da ni pravičen.

»Dejal si, da mi pokažeš pot iz te zadrege — sedaj mi pa pripoveduješ o sramoti in smrti. Ali mora biti ta tvoja pot tlakana z zlatom?«

»Ne«, odgovori Saturij, »z biseri. Oh, povem ti naravnost. Izroči mi ono ovratnico z biseri —in njo, ki jo nosi.«

Sedaj šele je Mark razumel, kaj je mislila Mirijam, ko je vskliknila: »Oh, da sem se le rešila iz krempljev Domicijanovih!« Zato je dejal trdo:

»Jaz nimam navade, da bi svinjam metal bisere.«

»Čudne ponudbe stavi vjetnik svojemu sodniku«, odvrne hišnik in se sumljivo nasmeja. »Vendar ne boj se, plemeniti Mark, ne bom tega sporočil naprej. Vendar pomisli še enkrat!«

»Pomisli sam«, odgovori Mark. »Jaz res ne vem, kje je sedaj Mirijam in zato je ne morem izročiti Domicijanu in bi je tudi ne izročil, ako bi vedel, kje da je. Raje vse pretrpim in tudi umrem!«

»Mislim«, je dejal Saturij, »da tako delajo ljudje, ki se v resnici ljubijo, in jaz sem mnenja da je ona vredna teh žrtev. Dragi Mark, moja pot je ostala brez uspeha, prosim pa boginje usode, da naj te rešijo tvojih sovražnikov in ti v nagrado za vsa ta preganjanja vrnejo deklico, ki jo želiš, ki jo pa moram jaz zasledovati. Zdrav!«

Dva dni pozneje je hišnik Štefan Marku sporočil, da želi z njim govoriti neki Septim, ki pa noče naravnost povedati, česa želi.

»Naj pride«, reče Mark, »dolg čas mi je že v moji samoti« In podprl je je svojo glavo z roko in zrl skozi omrežna okna svoje ječe.

»Sedi in povej mi, česa želiš«, ogovori Mark vljudno starega moža. Obiskovalec se prikloni in sede.

»Moja naloga je, plemeniti Mark, da pomagam onim, ki so v nesreči.«

»Potem si prišel prav, kajti tu je dom nesreče in meni je usojeno prebivati v njem.«

»Meni je to znano in tudi vem zakaj.«

Mark ga radovedno pogleda. »Ali si kristjan?« vpraša starčka. »Ne, ne boj se mi odgovoriti na to« in vzdihnil je, »in tudi ako bi hotel, bi ne mogel

storiti nič žalega, najmanj še kakemu kristjanu.«

»Plemeniti Mark, jaz se ne bojim hudega od človeške roke; tudi Nero-novi dnevi so minuli in sedaj vlada Vespazijan, ki nas pusti pri miru. Jaz sem Ciril, škof kristjanov v Rimu, in ako me želiš poslušati, sem tukaj, da ti razložim vero, ki bo morda kdaj tudi tvoja, kakor upam.«

Mark ga debelo gleda; zdelo se mu je nekaj nenavadnega, da bi se ta duhovnik mogel tolikanj truditi za neznanega človeka. Nato mu šine neka misel v glavo in vprašal je:

»Kakšno plačilo zahtevaš za ta trud?«

Škof reče užaljen a miren: »Gospod, ako ne maraš za mojo ponudbo, povej mi to brez žaljenja. Jaz ne prodajam milosti božje za dobiček.«

Tudi te besede so Marka ganile.

»Oprosti, poznal sem duhovnike, ki niso bili tako plemeniti; seveda niso bili tvoje vere. Kdo ti je povedal o meni?«

»Nekdo, plemeniti Mark, ki si mu mnogo dobrega storil.«

»Ali misliš — ali misliš — —?« je začel in prenehal, ko se je boječe ozrl okolu sebe.

»Da,« odvrne škof šepetaje. »V mislih imam Mirijam. Ne boj se, ona in njena spremljevalka sta v mojem varstvu in za sedaj ni zanje nobene nevarnosti. Ne poizveduj naprej, sicer bi morebiti izvabili iz tebe njuno skrivnost.

Jaz in njuni bratje v Gospodu ju bomo čuvali.«

»Častiti gospod,« je rekel Mark, »deklica je v veliki nevarnosti. Ravno kar sem izvedel, da jo Domicijanovi ogleduhi iščejo po celem Rimu; ako jo najdejo, jo odvedejo v njegovo palačo in kaj jo čaka tam, si lahko misliš. Radi tega mora pobegniti iz Rima. Naj beži v Tir, kjer ima prijatelje in posestvo. Tam je ne bo nikdo iskal in nadlegoval.«

Škof je zmajal z glavo.

»Mislil sem že na to,« je rekel, »toda to je skoro nemogoče. Častniki imajo ukaz, da v vsakem pristanišču preiščejo vse ladje, ki vozijo potnike in da zadrže vsako žensko, ki bi bila le količkaj podobna deklici z biseri. To mi je dobro znano, kajti tudi jaz imam častnike, ki so morda bolj zvesti kakor cesarjevi,« in nasmejal se je.

»Ali ni potem nikakor mogoče odvesti jo iz Rima in preko morja?«

»Meni je znana samo ena pot, ki bi pa veljala več denarja, kakor ga mi ubogi kristjani zmoremo. In ta je, da bi kupili ladjo v imenu takega trgovca in najeli mornarje, katerim bi se moglo zaupati in kakršnih jaz lahko dobim. Potem bi jo kako noč poslali skrivaj na ladjo.«

»Preskrbi ladjo in zanesljive ljudi, jaz pa dobim denarja.«

»Poskusil bom,« odgovori škof Ciril, »in potem bova zopet govorila. Poleg tega ni potrebno, da bi ti izgubil

ta denar, kajti taka ladja in njeno blago se potem lahko z velikim dobičkom proda v jutrovih pristaniščih, ako pride srečno tja. Sicer pa se ne boj ničesar, v varstvu Gospodovem in mojih bratov je Mirijam.«

»Popolnoma se zanesem,« reče Mark hvaležno. »Sedaj pa mi pripoveduj, ako imaš čas o Bogu, o katerem vi kristjani toliko govorite, ki pa se zdi, da je vedno daleč od ljudi.«

»Ki pa po besedah velikega apostola, mojega učitelja, v resnici ni daleč od naju« odgovori Ciril. »Poslušaj sedaj in tvoje srce naj bo odprto.«

In pripovedoval mu je o Bogu in ga učil verske resnice do večera, ko je prišel čas, da zapro vrata jetnišnice.

»Pridi zopet,« je rekel Mark, ko sta se poslavljala, »rad bi še več slišal.«

»Rad ustrežem tvoji želji,« reče Ciril in odide.

Šele štiri dni pozneje je Ciril zopet prišel. To so bili težki in hudi dnevi za Marka, posebno še, ker je naslednjega dne po škofovem obisku zvedel, da je Vespazijan izročil njegovo pravdo Titu, ki jo reši, kadar se vrne v Rim. Zapovedal pa je, da mora obtoženi častnik mej tem časom ostati v ječi vendar se mu ne sme zgoditi nobena krivica.

Od Cirila je Mark zvedel, da je Mirijam zdrava in vesela in da mu pošilja pozdrave, ker si ne upa sama k njemu. Škof mu je tudi povedal, da je našel nekega grškega mornarja Hektorja po imenu, ki je bil rimski držav-

ljan, kristjan in zanesljiv. Ta hoče odpluti proti sirijskemu obrežju in je imel pravico do ladje. On je tudi rekel, da si upa zbrati med kristjani mornarje, ki bi se jim moglo zaupati. Vedel pa je tudi za eno izmed manjših galej, ki so bile na prodaj, z imenom Luna, ki je bila zelo dobra ladja in skoro nova. Ciril mu je tudi povedal, da je govoril z Galom in njegovo ženo Julijo, ki želita zapustiti Rim, prodati svojo hišo in sta pripravljena odpluti z Mirijam v Sirijo.

Mark je vprašal, koliko denarja bi bilo treba v ta namen, in ko mu je Ciril povedal vsoto, je poslal po Štefana, mu ukazal poskrbeti za denar in ga izročiti tesarskemu mojstru Septimu. Štefan je to rad storil, misleč, da je za odkupnino gospodarja. Ko sta uredila to zadevo ga je Ciril zopet učil in mu je z veliko resnobo in prepričevalnostjo govoril o Odrešeniku sveta.

Tako so minevali dnevi in Ciril je dvakrat ali trikrat na teden obiskal Marka, mu prinašal novice in ga podučeval v veri. Kupili so ladjo Luno, najeli mornarje ter nakupili blaga, kakršno se v Siriji lahko prodaja; ladja je čakala v Ostiji in Grk Hektor je izjavil, da je to njegovo zasebno podjetje. Ker je bil poznan kot drzen mornar in trgovec, ni vzbudilo njegovo pripovedovanje nobenega suma.

Dva meseca sta minula, Mark je bil še vedno v ječi, ker se Tit še ni vrnil v Rim. Kakor je zvedel po Cirilu, se je

Domicijan naveličal brezuspešnega iskanja, akoravno je še vedno prisegal, da se maščuje nad svojim tekmečem, ki mu je uropal deklico. Ladja Luna je bila naložena in pripravljena za odhod ob ugodnem vetru. Gal in Julija sta prodala svoje posestvo ter se preselila v Ostijo, kamor je imela priti tudi Mirijam ono noč, ko Luna odplove. Mark je bil v srcu že kristjan, vendar se ni dal še krstiti. Take so bile razmere, ko je nekega dne Ciril zopet prišel v ječo in prinesel pismo, v katerem se Mirijam poslavlja od Marka.

»Jaz grem odtod, ker ti tako naročam; ne vem pa, ali se bova še kedaj srečala. Morebiti je najbolje, da bi se ne srečala, ker se še vedno ne moreva poročiti iz vzrokov, ki so ti znani. Tvoja sem živa ali mrtva in samo tvoja in do zadnje ure bom nate mislila in zate molila. Želim, da bi bil kmalu rešen vseh nadlog, katere sem ti nakopala, kakor se bojim, akoravno brez svoje volje. Odpusti mi vse, v zahvalo pa imej mojo ljubezen in mojo hvaležnost.«

Ko je Mark prebral te vrstice, je dejal: »Povej Mirijam, da se ji iz vsega srca zahvalim za njeno slovo in da želim, da bi odšla iz Rima, kakor hitro je le mogoče, kajti tukaj ji je nevarnost vedno za petami. Povej ji tudi, četudi je res, da mi je moja ljubezen nakopala sramoto in žalost, da ji še vedno vračam ljubezen za ljubezen, in ako se rešim živ iz ječe, da pridem za njo v Tir.

Ako pa umrjem želim, da bi bila sreča vedno z njo in da bi od časa do časa žrtvovala kako uro in se spominjala svojega nesrečnega Marka.«

XXVIII. poglavje.

Svetilka.

Domicijan se je naveličal brez-uspešnega iskanja, toda Kaleb je tembolj neutrudljivo iskal Mirijam. Kljub temu ni mogel najti nobenega sledu o njej. Spočetka je bil prepričan, da pride obiskat svoje prijatelje in varuhe, Gala in njegovo ženo, in zato je imel vedno stražnika pri Galovi hiši. Toda Mirijam ni prišla k Galu, ker sta se Julija in Mirijam shajali v katakombah, kamor Kaleb in njegovi ogleduhi niso našli pota. Gal je seveda hitro opazil, da njegovo hišo neprestano stražijo in njene prebivalce povsod zalezujejo. To ga je napotilo, da je prodal hišo in odšel v Ostijo.

Ko pa je odšel v Ostijo, prišel je za njim tudi Kaleb in zvedel za vse Galove načrte. Ker ni o Mirijam nič slišal, se je vrnil v Rim.

Sreča mu je pa vendar bila mila in zasledil je Mirijam prav po naključju. Potreboval je svetilke v svoji sobi, zato je stopil v prodajalno in si ogledoval razne svetilke. Naenkrat zapazi svetilko nenavadne oblike: dve palmi in nju debli sta se ovijali drugo okoli druge-

ga, s košatima vrhovoma, med katerima je na mali verižici, viseči raz vrha obeh palm visela svetilka. Oblika dreves se mu je videla jako domača in njegovo oko je sledilo debloma notri do korenin, kjer je bilo deblo najširje, da je lahko nosilo visoko svetilko. Tu okrog debla je opazil lepo podobo: palmi sta rasli ob nizkem obrežju in tam spodaj je šumela voda, med njima in med vodo pa je ležala dolga, gladka, na enem koncu špičasta skala. Kakor bi trenil je Kaleb spoznal prostor, na katerem je marsikak večer sedel z Mirijam na oni skali in lovil ribe v kalni vodi reke Jordan. Nobenega dvoma ni bilo več o tem; in glej, pol skrita v senci kamena je ležala velika riba, največja, kar jih je kdaj vjel — prisegel bi lahko, da je prav ista, kajti njena plavuta na hrbtu je bila razcepljena.

Kalebu se je stemnilo pred očmi in oživel mu je spomin na mlada leta. Tam je sedel, njegova palica iz trsja se je nevarno šibila in tanka vrvica je bila napeta tako, da se je skoro utrjala, v vodi Jordana pa se je premetavala in pljuskala velika riba.

»Jaz je ne morem potegniti iz vode,« je zakričal. »Vrvica se bo utrjala in obrežje je strmo. Oh, Mirijam, ušla bo!«

Naenkrat je začul, kako je pljusnila voda in glej, deklica na njegovi strani je skočila v reko. Akoravno ji je voda segala skoro do vratu in jo seboj gnala, je vseeno pritiskala na prsi

ono veliko, opolzko ribo in z zobmi držala njeno veliko hrbtno plavuto; vendar bi ne bila zmagala, ako bi ne bil Kaleb obeh potegnil na suho. — Vse to je bilo v drobnih potezah vrisano na korenino palme.

»To-le svetilko jaz vzamem,« reče Kaleb. »Kdo pa zna tako-lepe reči delati?«

»Gospod, tega ne vem,« odgovori prodajalka. »Tako blago dobivamo od nekega Septima, ki izdeluje te stvari. Posebno zadnji čas dobivam izredno lepo blago; moral je gotovo dobiti kakkega boljšega delavca.«

»Umetnika,« reče Kaleb in plača svetilko.

Še isti večer se je Kaleb s svojo novo kupljeno svetilko podal v Septimovo delavnico; a delavnico, kjer so oblikovali svetilke, so že zaprli. Neka deklica, ki je ravnokar zapirala vrata, ga opazi in ga uljudnovpraša, česa želi.

»Deklica,« je odgovoril, »rad bi našel ono delavko, ki je naredila to svetilko, da bi še drugih naročil; povedali so mi pa, da je že odšla z dela.«

»Da,« je rekla deklica in pogledala svetilko, ki jo je očitvidno spoznala; »jako lična je, ali ne? Ali pa ne moreš jutri zopet priti?«

»Žal, da ne, ker odidem za nekaj časa iz Rima in potem bi jih moral drugje naročiti.«

Deklica je premišljevala in zdelo se ji je, da bi bila škoda, ko bi jih drugod naročil.

»Sicer je že pozno, vendar ti vseeno pokažem, kje da je, da ji sam poveš, kaj želiš.«

Kaleb se je deklici zahvalil in šel z njo skozi več ulic.

»Ako vstopiš v to hišo,« je rekla, »in prideš do vrha stopnjic, najdeš v podstrešni sobi ono delavko. Lahko noč!«

Ko je prišel Kaleb na vrh stopnjic, opazil je blizo na pol odprta vrata. Tiho je stopil naprej, pogledal skozi vrata in srce mu je skoro zastalo. Tam pri oknu je stala Mirijam v lepem belem oblačilu in se razgovarjala z Nehušto, ki je kuhala večerjo.

»Pomisli,« je rekla Mirijam, »noč je zadnja noč v tem odurnem mestu. Jutri smo že prosti in nobenega strahu ne bo več pred Domicijanom. Morje nas bo razveseljevalo, ko se bomo vozili na ladji Luni. V duhu jo vidim pred seboj, samo srebro —«

»Tiho bodi,« reče Nehušta. »Ali si blazna, da govoriš tako glasno? Zdi se mi, da sem ravnokar čula nek šum na stopnjicah.«

»Samo podgane so,« je odgovorila Mirijam veselo, »nikdo ne pride semkaj. Povem ti, da bi se veselja jokala, ako bi se Marku ne godilo tako hudo.«

Kaleb se splazi zopet nazaj na stopnjice, nato pa trdno stopi in odpre vrata ter vstopi v sobo.

»Oprostite,« je rekel mirno. »O, Mirijam, ti tukaj? Dolgo je že, odkar se nisva videla. In ti, Nehušta, tudi tu-

kaj? Zdi se mi pa, da sem tebe še nedavno videl, če se ne motim tam na trgu za sužnje.«

»Kaleb,« vpraša Mirijam prestrašena, »kaj iščeš tukaj?«

»Mirijam, rad bi imel še eno takole svetilko, ki me spominja mojih otroških let. Morda se jih tudi ti spominjaš?«

»Nehaj z zasmehovanjem,« se je zadrla Nehušta. »Ničvredni lopov, prišel si, da izdaš svoj plen sramoti in pogubi!«

»S takimi priimki me nisi pitala, ko sem te rešil iz hiše v Tiru ali ko sem v smrtni nevarnosti vrgel za Mirijam živeža, ko je bila priklenjena ob sramotni steber. Ne, jaz prihajam, da te rešim pred Domicijanom —«

»In da jo odvedeš seboj,« odgovori Nehušta. »O, tudi mi kristjani imamo oči, da vidimo, in ušesa, da slišimo, in poznamo vso tvojo nesramnot, brezsrčni izdalajec! Dobro nam so znane tvoje kupčije z Domicijanovim hišnikom; dobro vemo, da hočeš za plačilo sužnjo, da si reši življenje oni, ki jo je kupil. Znano nam je, kako si s prisego pričeval, da je tvoj tekmeč Mark brez časti in kako si teden za tednom vršel po Rimu kakor jastreb, da si naposled vendarle izvohal svoj plen. Ona je brez pomoči, toda Eden je močan in On naj ti poplača vse.«

Naenkrat Nehušta preneha, skoči pred njega in mu grozi s svojimi koščeni pestmi.

»Mir, ženska, mir,« reče Kaleb in stopi pred njo nazaj. »Prihrani si svoja očitanja; ako sem mnogo grešil, se je zgodilo radi tega, ker sem mnogo ljubil —«

»Nad vse pa sovražil,« pristavi Nehušta.

»Oh, Kaleb,« vzdihne Mirijam, »ako me v resnici tako ljubiš, kakor praviš, zakaj ravnaš potem tako z menoj? Dobro veš, da te ne ljubim, da te ne morem ljubiti, in tudi ne, ako me obvaruješ pred Domicijanom, ki te ima samo kot orodje v svojih rokah. Tudi se ne morem poročiti s teboj iz istega vzroka, kakor se tudi ne morem poročiti z Markom, ker nas loči vera. Ali nisem že dovolj trpela? Ali res hočeš, da postanem najbolj zavržena in nesrečna sužnja . . . Oh, pusti me, da odidem v miru! . . .«

»Z ladjo Luno, kajne,« je rekel Kaleb škodoželjno.

Mirijam ga preplašeno pogleda, ko je spoznala, da so mu znani načrti za beg!

»Da,« odvrne obupno, »na ladiji »Luna«, da najdem mir in prostost. Prosim te, Kaleb, ne zasleduj me! Pred leti si nekoč prisegel, da me ne boš silil proti moji volji. Ali hočeš danes, da prelomiš svojo prisego?«

»Prisegel sem pa tudi, Mirijam, da usmrtim vsakogar, ki bi se vrival med tebe in mene. Ali naj danes prelomim to prisego? Bodi moja po svoji lastni

volji in reši Marka! Ako nočeš, mora on umreti. Sedaj izbiraj.«

»Ali si tako strahopeten, da mi kaj takega daješ na izbiro, Kaleb?«

»Imenuj me kakorkoli hočeš. Voli!«

»Kaleb, izvolila sem. Stori najhujše, kar moreš. Markova usoda ni v mojih rokah in tudi ne v tvojih, marveč v božjih in ako ni Njegova volja, se mu ne more skriviti las na njegovi glavi. Kajti ali ni pisano v knjigi vaših postav, da se nahaja kraljevo srce v rokah Gospoda, on ga obrne kamorkoli hoče. Toda moja čast je moja last in omadeževati jo bi bil greh, za katerega bi morala odgovor dajati edino Bogu in Marku — Marku, ki bi me proklinjal, ako bi poskusila za tako ceno kupiti njegovo življenje.«

»Ali je to tvoja zadnja beseda, Mirijam?«

»Moja zadnja beseda! Ako si tako brez vesti, da s krivo prisego ali umorom uničiš človeka, ki ti je nekda prizanesel, naj se zgodi tvoja volja, a tebe zadene tudi vsa odgovornost. Jaz nečem imeti nobene kupčije s teboj, niti radi sebe niti radi njega — stori z nama vse najhujše, kar hočeš in moreš.«

»Prav,« reče Kaleb in se britko zasmaja, »vendar mislim, da bo ladija »Luna« odjadrala brez najlepše svoje potnice.«

Mirijam se zgrudi na stol in si z rokami zakrije obraz, bila je živa slika nesreče in strahu, ki ga navzlic svojim drznim besedam ni mogla prikriti. Ka-

leb stopi proti vratom, se ustavi in obrne, rekoč:

»Ne! Ne morem tega storiti!« Počasi nadaljuje: »Mirijam, prav imaš, jaz sem grešil proti tebi in proti Marku. Sedaj hočem, da svoj greh izbrišem. Tvoja skrivnost je pri meni varna in ker me ne maraš, te ne vidim nikdar več. Mirijam, zadnjikrat se vidiva, Odslej bodem z vsemi močmi deloval na to, da se Mark reši, in mu pomagal, da se ti pridruži v Tiru, kamor je namenjena »Luna«. Bodi zdrava!«

In Kaleb se obrne, vendar se je zdelo, kakor da nič ne vidi in nič ne ve, kaj se godi ž njim. Strašen duševni boj je divjal v njegovem srcu. Izpodtaknil se je nad starimi zakrivljenimi deskami in padel ravno na obraz. Kakor bi trenil skoči Nehušta nanj. Takoj je imela pri rokah železno vrstico in mu hotela zvezati roke.

»Bog ne prizadeni!« zakliče Mirijam. »Dotakni se ga in ločeni sva za vselej.«

Na te besede je Nehušta zopet vstala.

»Neumnica!« je rekla, »neumnica, ki zaupaš temu človeku, ki je danes usmiljen, jutri pa se hoče maščevati. Oh, izgubljena si, izgubljena!«

Kaleb vstane in jo zaničljivo pogleda.

»Ako bi me bila zvezala, bi bila Mirijam prav gotovo izgubljena,« je rekel. »Malo modrosti je v tvoji sivi glavi, Nehušta, in v tvojem sovraštvu ti ni mo-

goče ločiti dobrega od slabega, ki je spojeno v mojem srcu.« Nato Kaleb stopi k Mirijam, prime njeno roko in jo spoštljivo poljubi. »Bodi zdrava!«, reče in odide.

Videti je bilo, da je Kaleb držal svojo besedo, kajti čez tri dni je odjadrala ladja »Luna« brez vsake ovire iz ostijskega pristanišča pod vodstvom grškega kapitana Hektorja in ž njo so se vozili Mirijam, Nehušta, Gal in Julija.

* * *

Teden dni po njihovem odhodu se je Tit vrnil v Rim. Po prijateljih ujetega Marka je izvedel o njegovi zahtevi, da se mu dovoli nova sodna razprava, da opere svojo čast. Tit iz posebnih vzrokov ni hotel videti prijatelja Marka, vendar je potrpežljivo poslušal in nato objavil svojo razsodbo.

Iz srca ga veseli, je rekel, da je ta njegov prijatelj in izvrsten častnik še živ in to tem bolj, ker ga je že dalje časa obžaloval, kakor se žaluje nad mrtvimi. Žal mu je, da so ga v njegovi odsotnosti postavili pred sodišče, ker je bil obtožen, da se je dal živega vjeti od Judov; to bi se gotovo ne bilo zgodilo, ako bi se Mark takoj po svojem prihodu v Rim oglasil pri njem. On ga je v stotero slučajih spoznal kot enega najhrabrejših vojakov in je celo nekaj vedel o okoliščinah, v katerih je bil vjet. Ker pa odloka vojaškega sodišča vsled svoje pravičnosti ne sme prezreti, zato razsodi:

»Poveljnik Mark zapusti svojo ječo in se poda naravnost v svojo hišo, in sicer ponoči, da ne bo nepotrebnega govorjenja in doma naj uredi vse zasebne stvari prej ko more. Tekom desetih dni mora zapustiti Italijo in prebiva ali potuje naj tri leta v tujini. Ko bodo minula tri leta, sme se zopet povrniti v Rim.«

Tako se glasi njegova sodba, ki je ne more nikdo predrugačiti.

Saturij je takoj Marku sporočil Titovo razsodbo. Odhitel je iz svoje palače v jetnišnico in stopil v Markovo sobo.

»No,« je rekel Mark, »kakšne novice mi pa danes prinašaš?«

»Zelo dobre in zato sem tako hitel, da mi sape zmanjkuje. Po mojem posebnem trudu obsojen si, da preživiš tri leta v prognanstvu. Vse svoje premoženje obdržiš, tako da ti bo mogoče nagraditi svoje prijatelje za njihov trud, ki so ga imeli s teboj.«

»Zakaj je Tit tako razsodil?« vpraša Mark. »Govori naravnost, ako hočeš dobiti kaj nagrade.«

»Zato, plemeniti Mark, ker mu je Domicijan izjavil, da bi ne mogel mirno prenesti, ako bi razveljavil njegovo razsodbo. Cesar pa, ki se boji svojega brata, tega ne želi. Iz istega vzroka tudi ni hotel videti tebe, da ne bi ljubezen do svojega prijatelja spremenila njegovih misli.«

»Torej je Domicijan še vedno moj sovražnik?«

»Da in še hujši nego poprej, ker ne more najti deklice z biseri in je prepričan, da si jo ti skril. Dovolj mi, da ti svetujem, da kakor najhitreje odpotuješ iz Rima.«

»Da,« je rekel Mark, »hitro zapustim Rim, saj tudi ne morem bivati tukaj, ker sem toliko trpel na svoji časti. Prej bi pa rad, da bi tvoj gospodar izvedel, da je deklica, ki jo išče, daleč onkraj morja. Sedaj se pa poberi, stari lisjak, ker bi bil rad sam.«

Saturiju se je obraz omračil.

»Ali je to vse, kar mi imaš povedati? Ali ne dobim nobene nagrade?«

»Ako ostaneš še kaj dalj časa tukaj,« je rekel Mark, »dobiš tako, kakoršne si ne želiš.«

Saturij odide, zunaj pred vrati pa se obrne in s pestjo zažuga Marku:

»Lisjak!« je zamrmral. »Lisjaka me je imenoval in mi ni dal niti beliča! Dobro, morda pa se lisjaki namerijo na priliko, da bodo obirali njegove kosti.«

Na poti proti domu je Saturij šel mimo trgovine trgovca Demetrija. Ustavil se je in pogledal v prodajalno. »Morebiti bode ta bolj darežljiv,« je rekel sam sebi in vstopil.

Našel je Kaleba v pisarni, ko si je z rokami zakrival svoj obraz. Vsedel se je in povedal Kalebu, kako je Tit razsodil glede na Marka.

»Tit ni hotel storiti drugega«, je rekel, »in ako bi se ne bil bal Domicijana, bi mu niti tolike kazni ne priso-

dil, ker ljubi Marka. Vendar on je obsojen, brez časti, in to on tudi čuti. Zato se zanesem, da se boš ti, plemeniti Demetriji, ki ga nimaš rad, spomnil uslug svojega služabnika v tej stvari.«

»Da,« je rekel Kaleb mirno, »ne boj se, dobro plačilo dobiš, ker ti si storil vse, kar si le mogel.«

»Hvala lepa, prijatelj,« odgovori Saturij in zadovoljno menca z rokami. »Moram ti pa še nekaj povedati. Ta nesramni človek se je ravnokar izdal, da je odpeljal deklico daleč čez morje. Ko Domicijan to izve, se razsrdi in gotovo maščuje nad Markom, ki ga je tako ukanil. In Mark tudi ne bo dobil deklice z biseri, kajti princ jo bo zasledoval in privedel nazaj k tebi, častiti Demetriji.«

»Potem,« odgovori Kaleb mirno, »je ne sme iskati onstran morja, marveč v morski globini.«

»Kaj misliš s tem reči?«

»Izvedel sem, da je deklica z biseri pobegnila nekako pred mesecem dni na ladji Luna. Danes zjutraj pa je dospel z mornarji v Rim kapitan ladje Kraljica in ti poročajo, da jih je na višini Regija zalotil velik vihar, in videli so v daljavi neko ladjo, ki se je potopila. Pozneje se jim je posrečilo rešiti iz valov mornarja, ki se je držal kosa lesu in ki jim je povedal, da je bilo ladji ime Luna in da se je potopila z vsemi ljudmi, kar jih je bilo na krovu.«

»Ali si videl tega mornarja?«

»Ne, umrl je vsled prestanih naporov kmalu potem, ko so ga rešili; videl sem pa mornarje z ladje Kraljica, ki so mi sporočili, da je zame pripeljala nekaj blaga. In oni so mi sami potrdili to žalostno novico.«

»Deklica, ki je bila tako zaželjena, se je torej darovala Neptunu, kakor se tudi spodobi biseru,« je govoril Saturij. »Domicijan se seveda ne more maščevati nad Neptunom, bogom morja, tembolj se pa znese nad človekom, ki jo je žrtvoval temu bogu. Sedaj pa grem, da mu sporočim vse te novice in izvem, kaj namerava ukreniti.«

»In potem se zopet vrni ter mi povej, kaj si izvedel.«

»Gotovo, in sicer takoj. Najin račun še ni poravnan, velikodušni Demetriju.«

»Ne,« odgovori Kaleb, »te račune šele poravnamo.«

Čez dve uri je bil Saturij zopet v njegovi pisarni.

»No,« je rekel Kaleb, »kako je?«

»Slabo, zelo slabo za Marka in dobro, zelo dobro za one, ki ga sovražijo, kakor ti in jaz, prijatelj. Oh, nikdar nisem videl svojega cesarskega gospodarja tako razsrjenega! Da, ko je slišal, da je deklica z biseri pobegnila iz Rima in utonila, je bilo skoro nevarno ostati v njegovi bližini. Proklinjal je Tjita radi njegove mile obsodbe, proklinjal je tebe in celo mene. Posrečilo se mi je pa obrniti njegovo jezo v pravo smer. Dokazal sem mu, da je vsega

tega kriv Mark, edino Mark, ki se bo pokoril za vse to s prijetnim triletnim prognanstvom iz Rima, ki mu bo pa brez dvoma prikrajšano. Povem ti, da je Domicijan jokal od jeze in škripal z zobmi, dokler mu nisem pokazal boljšega načrta, o katerem sem vedel, da bo ugajal tudi tebi, Demetriju.«

»Kakšen je ta načrt?«

Saturij je vstal, se ozrl okoli sebe in ko se je prepričal, da so bila vrata zaprta, je zašepetal Kaleb v ušesa:

»Glej, danes zvečer po solnčnem zahodu, to je tekom dveh ur, bo Mark izpuščen iz ječe in odvedli ga bodo do stranskih vrat njegove hiše, kjer mu je zapovedano ostati, dokler ne zapusti Rima. V tej hiši ni nikogar drugega kakor stari hišnik Štefan in neka sužnja. No, predno pa on pride tja, bodo prišli v hišo gotovi zanesljivi ljudje, kakor si jih Domicijan zna vedno izbrati, zgrabili bodo hišnika in sužnjo in čakali v obokani veži na Marka. Ostalo si lahko misliš. Ali ni izvrstno zasnovano?«

»Jako dobro,« odgovori Kaleb. »Ali pa ne bo nikdo ničesar sumil?«

»Nikdo, nikdo. Kdo bi si drznil sumničiti Domicijana? Rekli bodo preje: To je osebno maščevanje! Bogatini imajo vendar veliko sovražnikov.«

Saturij pa ni povedal, da Domicijana radi tega ne bo nikdo sumničil, ker je bilo ošemljenim tolovajem naročeno povedati zvezanemu hišniku in sužnji, da jih je najel za ta umor tr-

govec Demetrij, ali Kaleb, neki Jud, ki je star sovražnik Markov in ki ga je že skušal uničiti s tem, da je pred vojnim sodiščem krivo pričal proti njemu.

»Sedaj pa,« je nadaljeval Saturij, »moram oditi, kajti poskrbeti je treba še marsikaj in čas hiti. Ali naj poravnava račun, prijatelj Demetrij?«

»Gotovo,« je rekel Kaleb, vzel iz miznice zavitek zlatov in ga porinil čez mizo.

Saturij je žalostno zmajal z glavo.

»Mislil sem, da dobim še enkrat toliko,« je rekel. »Pomisli, kako zelo ga sovražiš in kako bogato bo poplačano tvoje sovrašтво. Predvsem bo po krivici ob čast, on, ki je eden najboljših vojakov in eden najpogumnejših stotnikov cele rimske vojske, in potem usmrten od tolovajev v veži svoje lastne hiše. Kaj hočeš še več?«

»Vse prav! Samo ta človek sedaj še ni mrtev. Boginja usode včasih nas umrljive ljudi čudno preseneti, prijatelj Saturij.«

»Mrtev? Ne skrbi za to, kmalu bo mrtev.«

»Prav; drugo dobiš, kadar bom videl njegovo mrtvo truplo. Ne, jaz nočem nobene stvari imeti samo na pol, in to je najboljša pot, da bo stvar gotova.«

»Rad bi vedel,« je premišljeval Saturij, ko je odšel iz pisarne, »rad bi vedel, kako bom mogel dobiti ostali denar, predno bodo mojega judovske-

ga prijatelja Demetrija zgrabili za vrat. Toda to se že uravna brez dvoma, to se že pogodi.«

Ko je odšel, je tudi Kaleb imel nujne posle, zato je hitro pisal kratko pismo. Nato je poklical pisarja in mu naročil, da naj odda pismo dve uri po solnčnem zahodu — ne prej.

Med tem časom ga je zavil v drug ovitek, tako da ni bilo videti naslova. Ko je bilo to dovršeno, je nekoliko časa mirno sedel, samo ustnice so se mu premikale, kakor da bi molil. Ko je prišla ura solnčnega zahoda, se je zavil v plašč, kakor so ga nosili rimski častniki in odšel z doma.

XXIX. poglavje.

Kako se je Mark izpreobrnil.

Kaleb je bil prvi, ki je izvedel nesrečno poročilo o ladji Luni; zvedel pa je za to tudi škof Ciril.

Kakor Kaleb se je tudi škof Ciril prepričal o resnici poročila po pogovoru s kapitanom ladje Kraljica. Z žalostnim srcem se je nato podal v jetnišnico v bližini Martovega templja. Tukaj mu je stražnik dejal, da Mark nikogar ne sprejme; škof mu je pa odgovoril: »Jaz imam zanj zelo silne stvari,« in pohitel mimo njega v Markovo sobo. Mark je stal sredi nje, v svoji roki pa je držal kratek rimski meč. Ko je zagledal škofa, ga je nevo-

ljen vrgel na bližnjo mizo, kjer je ležalo pismo z naslovom: »Gospici Mirijam v Tiru. Izroči naj se v njene roke.«

»Mir s teboj,« reče škof.

»Hvala ti, oče častiti,« odgovori Mark in se čudno nasmeje. »Zelo potreben sem miru.«

»Sin moj, kaj si hotel storiti?«

»Miru sem si hotel poiskati in ker ga mi življenje ne da, iskal sem ga v smrti z mečem. Ko bi tebe ne bilo ta hip, bi jaz že užival pokoj. Prinesli so mi meč s plaščem in drugimi stvarmi. Zelo duhovito je bilo od njih in uganil sem njegov pomen.«

Ciril prime za meč in ga vrže v kot.

»Hvala Bogu,« je dejal, »ki me je v pravem trenutku pripeljal k tebi, da te obvarujem tega greha. Ali misliš, da ti Bog dovoli vzeti si življenje, ako je On vzel njeno življenje?«

»Njeno življenje?« vzkrikne Mark. »Njeno življenje! Čegavo življenje?«

»Prišel sem sporočit ti, da je Mirijam utonila na morju in z njo vsi, ki so bili na ladji.«

Mark obstane, kakor okamenel; po dolgem času se vzdrami in reče:

»Torej tudi še to! Sedaj nima zame življenje prav nobenega pomena. Odidi, prosim te, in pusti me, da sam poskrbim zase najbolje,« in stopil je, da bi pobral meč.

Ciril pa urno stopi na svetlo orožje.

»Ali si blazen?« je rekel. »Ako nisi vedel, da je Mirijam mrtva, zakaj potem hočeš umoriti samega sebe?«

»Zato ker so me oropali moje časti. Po razsodbi Titovi sem jaz, Mark, očrnjen kot strahopetec. In Tit, ob čigar strani sem se bojeval v tolikih bitkah — Tit, od katerega sem odvrnil marsikak smrtonosen udarec — me je prognal iz Rima.«

»Zato se hočeš umoriti? Ali je tvoja čast omadeževana po razsodbi, ki sloni na krivih pričah, in veš, da sta jo narekovala sovraštvo in strah? Ali ti sploh morejo kaj na tvoji časti ljudje, ki so brez časti in poštenja? In ali si hotel ti — vojak — bežati iz bitke? Da, ako to storiš, pokažeš, da si v resnici strahopetec.«

»Kako morem živeti v taki sramoti? Moji prijatelji so vedeli, da ne morem živeti in zato so mi zavili meč v oni plašč in mi ga poslali. In Mirijam, praviš, je tudi mrtva.«

»Satan ti je poslal meč, Mark, zato da bi ti v svojem nedoumnem ponosu naredil največjo neumnost. Zapodi od sebe ono nizkotno in brezbožno skušnjava, ki nosi krinko laži-časti na sebi. Nosi svoje nadloge kakor mož in obvladaj jih trden v veri.«

»Mirijam! Kaj pa Mirijam?«

»Da, Mirijam? Kako bi te sprejela tam na onem svetu, ko bi jo pozdravil z lastno krvjo na svojih rokah? Oh, sin moj, ali ne razumeš, da je to samo skušnjava, ki jo trpiš? Ponižan si bil,

da bi se visoko povzdignil. Nekdaj ti je dal svet vse, kar ti je mogel dati. Bil si bogat, bil si stotnik, bil si visokega rodu, človek, ki so ga imenovali »srečnega«. Tedaj te je Kristus klical in ti ga nisi slišal. Kaj si imel ti opraviti z onim križanim tesarjem iz Galileje, kaj ne? Sedaj si pa po zaroti nekaterih sovražnikov padel. Odpuščen si in pregnan. Izkusil si nauk življenja in zato skušaš raje pobegniti iz življenja kakor pa še živeti, izpolnovati svojo dolžnost, ne glede na to, kaj pravijo ljudje in najti mir, kakor ga nam daje naša vest. Dovoli, da pride sedaj Oni k tebi, ki si ga v uri svoje slave potisnil na stran. Nosi svoj križ, kakor ga je On nosil. Ali je moj duh zaman govoril s tvojim duhom vse te tedne, Mark? Povedal si mi že, da veruješ, sedaj pa hočeš omagati? Oh, poslušaj me, da se ti odpro oči, predno je prepozno!»

»Govori, jaz poslušam«, je rekel Mark in vzdihnil.

In Ciril je govoril z vso navdušenostjo in ko je Mark poslušal, se je njegovo srce omehčalo.

»Vedel sem to že poprej, veroval vse to poprej«, je rekel, »vendar nisem hotel sprejeti vašega krsta in postati član vaše cerkve.«

»Zakaj ne, sin moj?«

»Ako bi bil to storil, bi Mirijam mislila in tudi ti bi tako mislil, morda bi celo jaz sam tako mislil, da sem to storil, kakor sem že nekdam hotel sto-

riti, zato, da bi pridobil njo, ki sem jo želel pred vsemi stvarmi na svetu. Sedaj je ona mrtva, sedaj se mi tega ne more očitati. Stori, oče, svojo dolžnost in krsti me.«

Takoj je v celici škof Ciril vzel vodo in krstil Rimljana Marka ter ga sprejel v krščansko cerkev.

»Kaj naj storim sedaj?« vpraša Mark. »Nekdaj je bil cesar moj gospod, sedaj govori ti kot cesar. Zapovej mi, tvoj služabnik posluša.«

»Jaz ne govorim, Kristus govori. Poslušaj me: Cerkev me je pozvala v Aleksandrijo v Egipt, kamor odjadram tekom treh dni. Ali hočeš iti z menoj, ker si prognan iz Rima? Tam lahko najdem dela zate.«

»Rekel sem, da si ti cesar«, je odgovoril Mark. »Solnce je zašlo sedaj in jaz sem prost; spremljaj me v mojo hišo, prosim te, kajti tam me čakajo opravila, pri katerih potrebujem sveta.«

Kmalu nato so odprli vrata, kakor je zapovedal Tit in ona dva sta odšla, spremljana od dveh stražnikov, proti Markovi palači v via Agrippa.

»Tamkaj so vrata«, je rekel vodja straže in pokazal na stranska vrata. »Stopi notri s svojim prijateljem, plemeniti Mark, in bodi zdrav!«

In skozi napol odprta vrata sta vstopila v hišo.

»Tvoja hiša je malo zavarovana, sin moj. V Rimu mora celo pri odprtih vratih vedno stati čuvaj,« je rekel Ciril, ko je tipal po temnem hodniku dalje.

»Moj hišnik Štefan mora biti blizu, kajti ječar mu je sporočil, kdaj da pridem«, je rekel Mark, nato pa se je naenkrat izpodtaknil in umolknil.

»Kaj pa je?« vpraša Ciril.

Po tem, kakor čutim, kak pijanec ali — mrtev človek. Kak berač morda, ki hoče tukaj prespati svojo pijanost«, reče Mark.

Sedaj je prišel Ciril s hodnika na malo dvorišče.

»Pri onem oknu gori luč«, je rekel. »Najbolje, da greva naprej tja, saj poznaš pot. Ko sva na varnem in pri ljudeh, prideva lahko ogledat si spečega pijanca.«

»Ki ga bo najbrže težko zbuditi«, pristavi Mark in koraka preko dvorišča proti vratom pisarne. Tudi ta vrata so bila odprta in vstopila sta v sobo, kjer je hišnik imel svoje knjige in spal. Na mizi je gorela svetilka. Njena luč je razsvitljevala čuden prizor. Nek železen zaboj, ki je bil z verigami prikovan k zidu, je bil s silo odprt in oropan, papirji so ležali streseni po tleh, na vrhu pa prazna usnjata denarnica. Tudi pohištvo je bilo vse prevrnjeno, v enem kotu sobe in pod mramornato mizo sta ležala dva človeka, moški in ženska.

»Roparji so bili tukaj«, je rekel Ciril in vzdihnil.

Mark je vzel svetilko z mize in posvetil moškemu v obraz.

»To je Štefan«, je rekel, »Štefan zvezan in z zamašenimi usti, vendar

še živi, druga pa je sužnja. Drži svetilko, da ju oprostim vezi«, in potegnil je svoj kratki meč in prerezal obema sponi. »Govori, človek, govori!« je rekel, ko je Štefan vstal. »Kaj se je zgodilo tukaj?«

Nekoliko trenutkov ga je stari hišnik prestrašeno gledal. Nato pa je spregovoril:

»Oh, gospod, mislil sem, da si mrtev. Rekli so mi, da so prišli na povelje Juda Kaleba, onega človeka, ki je pričal proti tebi, da te umore.«

»Rekli so! Kdo?« je vprašal Mark.

»Jaz jih ne poznam; bili so štirje možje z zakrinkanimi obrazi. Rekli so mi tudi, da imajo povelje, da ne smejo meni in tej ženski nič žalega storiti, ti pa da moraš umreti. Zvezali so naju, vzeli ves denar, ki so ga mogli najti in šli ven, da te počakajo. Pozneje sem čul na hodniku nek hrup in sem skoro od žalosti umrl, kajti bil sem prepričan, da ti umiraš, a jaz ti nisem mogel pomagati.«

»Za to rešitev se zahvali Bogu,« je rekel Ciril.

»Tako, tako,« je rekel Mark. »Najprej pojdi še z menoj«, in vzel je svetilko in odhitel na hodnik.

Tam je ležal nek človek na obrazu — oni, nad katerim se je Mark izpodtaknil, in okoli njega vse polno krvi, ki mu je tekla iz mnogih ran. Molče so ga obrnili, da bi mu mogli videti v obraz. Tedaj pa Mark odskoči — ves prestrašen; bil je Kaleb še vedno mra-

čen, a lep v svojem smrtnem spanju, akoravno pokrit s krvjo in ranami.

»No«, je rekel Mark, »to je potem prav oni človek, ki je najel morilce, kakor so sami povedali. Zdi se, da se je sam vjel v svojo past.«

»Ali si prepričan o tem, sin?« vpraša Ciril. »Ali te ta razmesarjena in krvava lica ne varajo?«

»Potegni roko izpod njegovega plašča«, reče Mark. »Ako imam prav, potem manjka na prvem prstu en členek.«

Ciril dvigne že trdo roko. Bilo je tako, kakor je rekel Mark.

»Vjel se je v svojo lastno past!« je ponovil Mark. Vedel sem, da me sovraži in več kakor enkrat sva skušala drug drugega usmrtiti v dvoboju ali bitki, nikdar pa nisem verjel, da bo Jud Kaleb tako globoko padel, da bo moril. Zaslužno plačilo je dobil!«

»Ta izdajalski pes!« dostavi Štefan.

»Ne sodite, da ne boste sojeni!« reče škof Ciril. »Kaj veš o tem, kako ali zakaj je ta človek tu umorjen? Morebiti pa je hotel k tebi, da te posvari!«

»Proti svojim lastnim plačanim morilcem! Ne, oče, jaz sem bolje poznal Kaleba, samo bil je podlejši, nego sem si mislil.«

Odnegli so truplo v hišo in se posvetovali, kaj je storiti. Ko so se o tem razgovarjali, nekdo na vrata potrka.

Štefan je šel gledat in se kmalu vrnil.

»Kdo je bil?« vpraša Mark.

»Nek mlad človek, ki je rekel, da mu je njegov gospodar aleksandrijski trgovec Demetrij naročil, da naj odda prav o tej uri neko pismo. Tukaj je pismo.«

»Aleksandrijski trgovec Demetrij«, je rekel, ko ga je pogledal. »Pod tem imenom je Kaleb živel v Rimu!«

»Prečitaj pismo«, je rekel Ciril.

Mark je prerezal svilo, ulomil pečat in čital:

»Plemenitemu Marku:

Mnogo krivic sem ti napravil v življenju in tudi skušal, da bi te usmrtil. Zvedel sem pa, da je Domician, ki te še hujše sovraži nego jaz, skoval zaroto, da te umori na pragu tvoje lastne hiše, ko se vrneš iz ječe. Zato mi je prišla misel, da bi lahko nekoliko popravil krivo prisego, vsled katere si izgubil svojo vojaško čast, dasi sem vedel, da ga ni pogumnejšega vojaka od tebe. Ogrnil sem plašč, kakor jih nosite rimski stotniki in šel sem, da obiščem palačo »srečnega« Marka. Tu se morda zopet srečava, ti živ, jaz mrtev. Prejel sem udarec, ki je bil tebi namenjen. Vendar ne žaluj za menoj, Mark, tudi ne govori o meni, da sem bil velikodušen in plemenit, ker sem te rešil smrti, kajti Mirijam je mrtva in jaz, ki sem celo življenje hodil za njo, ji hočem slediti tudi v smrt v nadi, da najdem tam lepšo srečo pri njej, ako ne, pa vsaj pozabljenje. Ti, ki boš še živel, moraš izpiti še gorko

kupo britkih spominov. — Ker sem moral umreti, sem želel, da bi se zgodilo v očitnem boju s teboj, toda usoda, ki mi je dala bogastvo, vendar ne prave naklonjenosti, me je določila za bodala morilcev, ki so iskala tvojega srca. Ti ostaneš še tukaj, jaz pa odhajam k Mirijam. Čemu bi godrnjal nad potjo? Mark, zdrav!

Kaleb.«

»Pisano v Rimu na večer moje smrti.«

»Dober človek in slab«, je rekel Mark, ko je prečital pismo. »Vedi, oče, da sem sedaj še bolj ljubosumen nanj, kakor kedaj v življenju. Ako bi ne bilo radi tebe, tvojih nauk«, je pristavil osorno, »bi me bil tudi našel mrtvega.«

»Molči s svojim paganskim govorjenjem!« pokara ga škof. »Mar je dežela duhov taka, kakor jo popisujejo vaši pesniki in mar občujejo mrtvi med seboj strastveni, kakor ljudje na zemlji? Vendar«, je pristavil bolj milo, »ne smem te grajati, ko si kakor ta ubogi Jud od svojih otroških let taval v zmotah in praznoverstvu. Ne boj se ga kot tekmeča na nebeških poljanah, prijatelj Mark, tam ni nobene poroke, in tudi ne misli, da more samoumor pomagati človeku. Kaj bode konec vsega tega, se še ne ve, prepričan pa sem, da oni Kaleb ničesar ne pridobi s tem, da je hitel v smrt, razun, ako je morebiti storil iz plemenitejših nagibov, kakor pravi in kar jaz tudi verujem.«

»Mogoče, da bo tako«, odgovori Mark, »dasi mi ni prav v tolažbo, ako drug človek zame umrje. Raje bi imel, ako bi me bil prepustil moji usodi.«

»Kakor se je Bogu vzljubilo, tako se je zgodilo«, odvrne Ciril in vzdihne. »Sedaj se pobrigajmo za druge stvari, kaji čas hiti in meni se dozdeva, da bi bilo zelo dobro zate, ako zapustiš Rim, predno Domicijan zve, da je bil mesto Marka umorjen Kaleb.«

* * *

Skoro trije meseci so pretekli, ko je na večer ravno, ko je solnce zahajalo za božjo milost, neka ladja počasi vozila v aleksandrijsko пристanišče in se usidrila ravno, ko je luč iz Fara razsvetlila morje. Njena vožnja je bila huda in težavna in cele tedne je morala med potom čakati v raznih lukah. Skoro ji je že začelo primanjkovati živeža in vode in uprav zadnji čas je dospela v luko, kamor je bila namenjena. V mali kajiti na prednjem delu ladje so se goreče zahvaljevali za srečno dovršitev vožnje škof Ciril, Rimljan Mark in več drugih kristjanov, ki so bili na ladji. Ker je bilo že prepozno, da bi se še tisto noč podali na suho, so ostali na krovu, sloneli ob ograji in željno gledali proti obrežju, kjer se je svetilo na tisoče luči iz velikega mesta. Blizu njih, komaj streljaj daleč, je počivala druga ladja. Ko so zrlj tja, so naenkrat začuli petje, ki se je čulo iz krova in se razlegalo po mirni gladini pristani-

šča. V začetku so malomarno poslušali to petje, a kmalu so se zanj bolj zanimali.

»To ni mornarska pesem,« je rekel Mark.

»Ne,« odgovori Ciril, »to je krščanska himna, ki mi je dobro znana.«

»Potem,« je dejal Mark, »mora biti ona ladja last kristjanov, sicer bi se ne upali peti te pesmi. Noč je mirna, stopimo v čoln in obiščimo jih. Žejen sem in oni ljudje imajo gotovo pitne vode.«

»Ako želiš, pojdimo,« reče Ciril. »Tam bomo poleg vode dobili tudi raznih novic.«

Ko se je čoln približal ladji, zakliče častnik:

»Znamenje?«

»Znamenje križa,« odgovori Ciril. »Slišali smo vašo himno. Iz Rima smo.«

Nato so spustili iz ladje lestvo na vrveh in častnik jim je naročil, da jo pritrdijo in pridejo na krov.

Splezali so na ladjo in poiskali kapitana. V zadnjem delu ladje, ki je bil razsvitljen, je stala pevka, ki je pela himno z zvonkim glasom, ostali izmed družbe pa so jo spremljali v zboru.

»Od mrtvih sem vstal,«

je pela pevka in v tem glasu je bilo nekaj tako presunljivega, da je segel Marku globoko v srce — bil je glas, ki se mu je zdel znan.

Ob strani Cirila je splezal čez klopi. Ker je pri tem napravil precej ro-

pota, obrne se pevka in preneha s petjem. Nato stopi iz sence pred svetilko, ki razsvetli njen obraz. Ker pa je Mark obstal in je bilo vse mirno, je zopet zapela:

»O vi, verni, od mrtvih sem vstal!«

»Glej, glej!« je rekel Mark prestrašen in se oprijemal Cirilove roke. »Glej! To je Mirijam ali pa njen duh!«

Na rahlo stopi Mark iz sence na svetlo in tedaj se pevka ozre nanj, pešem preneha, začuje se glasen krik in pevka, ki je spoznala Marka, se nezavestna zgrudi na krov.

* * *

Naša povest je pri kraju. Pozneje so zvedeli, da poročilo o potopu ladje Luna, ki je dospelo v Rim, ni bilo resnično in da se je potopila neka druga ladja, na kateri je bil oni mornar, ki se je rešil, ki pa je prej tudi služil na ladji Luna. Odtod se je raznesla napačna vest. Tudi Luna se je morala hudo boriti z viharji, toda po spretnosti kapitana Hektorja je, četudi pokvarjena, srečno dospela v пристanišče, kjer je našla zavetje. Ugoden veter jih je naposled pripeljal v Aleksandrijo, kamor so dospeli samo dva dni pred Markovo ladjo.

Predno so se ločili v oni srečni noči, so si povedali vse svoje dogodke. Mirijam je izvedela, kako je Kaleb držal dano ji obljubo. Izvedela je tudi, kako se je zgodilo, da je Ciril rešil Marka smrti in ga krstil. Obadva je

močno veselilo v poznejših letih, ko sta se spomnila, da je Mark to storil tedaj, ko je menil, da je Mirijam mrtva zanj. Sedaj ni mogel nikdo reči, da je spremenil svojo vero zato, da bi si pridobil njo za ženo.

* * *

Krasno je vzhajalo solnce drugo jutro po srečnem sestanku. Na ladji so na vse zgodaj napravili lep oltarček in tam je opravil škof Ciril sveto mašo in obenem poročil Marka in Mirijam. Za pričo sta bila Gal in kapitan, sivolasa Nehušta pa je stala ob strani, jokala je od veselja in prosila božjega in materinega blagoslova ženinu in nevesti.

KAZALO.

	Stran
I. poglavje: Ječa v Cezareji	3
II. " Glas Boga	16
III. " V žitnici	28
IV. " Mirijam	40
V. " Mirijam pri Esencih	52
VI. " Kaleb	62
VII. " Mark	75
VIII. " Mark in Kaleb	87
IX. " Pravični Flor	99
X. " Benoni	109
XI. " Esenci izgube svojo kraljico	124
XII. " Prstan, ovratnica in pismo	132
XIII. " Gorje, gorje ti, Jeruzalem!	145
XIV. " Esenci zopet najdejo svojo kraljico	157
XV. " Kaj se je zgodilo v stolpu	169
XVI. " Sanhedrim	181
XVII. " Vrata Nikanorjeva	198
XVIII. " Zadnji boji	206
XIX. " Dekle z biseri	217
XX. " Trgovec Demetrij	227
XXI. " Cesarja in princ Domicijan	244
XXII. " Zmagoslavje	258
XXIII. " Na trgu s sužnji	267
XXIV. " Gospodar in sužnja	282
XXV. " Saturijevo plačilo	297
XXVI. " Domicijanova sodba	307
XXVII. " Škof Ciril	324
XXVIII. " Svetilka	339
XXIX. " Kako se je Mark izpreobrn timer	354

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000076396

